

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

OSMANLI'NIN SHERLOCK HOLMES'Ü

AMANVERMEZ AVNİ

-Kamelya'nın Ölümü-

EBÜSSÜREYYA SAMİ

Sadeleştiren ve notlarla hazırlayan: Erol Üyepazarcı

EROL ÜYEPAZARCI

1938 yılında İstanbul'da doğdu. Pertevniyal Lisesi'ni ve 1962 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Fakültesi'ni bitirdi. 1967-1996 yılları arasında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nda önce mühendis sonra orta ve üst yönetici olarak çalıştı.

Bibliyofili ile bibliyomani arasındaki ince çizgi üzerinde yürüyen bir kitap çok-severidir. Geç dönem Osmanlı Tarihi, İstanbul Tarihi, astronomi ve polisiye roman ilgileniği alanlardır.

Telif eserleri arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından bastırılan *II. Mahmud'un İstanbul'u - Bostancıbaşı Sicilleri* (1992) ve *Kandilli, Vaniköy, Çengelköy-Mekanlar ve Zamanlar* (1993) adlı kitapları yanında *Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın Öyküsü* (1995, ikinci baskı 2005) ve *Türkiye'de polisiye romanın gelişimini anlatan Korkmayınız Mister Sherlock Holmes-Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü* (1881-2006) I-II adlı kitabı vardır. Son kitabı ile 2007 Memet Fuat Ödülü'nü kazanmıştır.

Fransa'da İlk Daimi Türk Elçisi Esseyid Ali Efendi (1997/Maurice Herbet), *Osmanlı Basını'nın Doğuşu ve Blak Bey Ailesi* (1998), *Abdülhamid'in Son Günlerinde İstanbul* (1999/Paul Fesch), *1875'de Türkiye'de Halk Giysileri-Elbise-i Osmani* (1999/Osman Hamdi Bey), *Osmanlılardan Önce Anadolu* (2000/Claude Cahen), *İzmir Gezisi-Antoine Galland'ın Bir El Yazması* (2003) ve *Türkiye'de Balık ve Balıkçılık* (2006 / Karekin Devciyan) gibi çevirileri de yayınlanmıştır.

Raif Nezihi'nin *İzmir'in Tarihi* (2001) ile Ebüssüreyya Sami'nin *Osmanlı'nın Sherlock Holmes'i Amanvermez Avni'nin Maceraları I-II* (2006) adlı eserlerini de yayına hazırlamıştır.

© Turkuvaz Kitapçılık Yayıncılık A.Ş.

Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yayınevi: Barbaros Bulvarı, No: 153, Cam Han, Kat: 8
34349 Beşiktaş / İstanbul
Tel: 0212 354 30 00 Faks: 0212 288 50 67
www.turkuvazkitap.com.tr
Sertifika 10706

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Selçuk Güven

EDITÖR Özge Dinç
GRAFİK Mahmut Hakan Güngör
KAPAK Koray Ekremoğlu

1. BASIM Ocak 2006, İstanbul
2. BASIM Aralık 2012, İstanbul
GENEL YAYIN 16 EDEBİYAT DİZİSİ 12
ISBN 978-605-4505-57-9
TAKIM ISBN 978-605-4505-56-2
BASILDIĞI YER Turkuvaz Matbaacılık Yay. A.Ş. 0216 585 90 00
Sertifika 12815

Turkuvaz Kitap bir TÜRKÜVAZ MEDYA GRUBU kuruluşudur.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://trancey.org>

Ebüssüreyya Sami

OSMANLI'NIN SHERLOCK HOLMES'Ü

**AMANVERMEZ
AVNİ**

Kamelya'nın Ölümü

I. Cilt

**Sadeleştiren ve Notlarla Hazırlayan
Erol Üyepazarcı**

Polisiye

İçindekiler

“Amanvermez Avni” Öyküleri ve Yazarı Hakkında

•7•

Birkaç Söz

•15•

Yanmış Adam

•17•

Kamelya’nın Ölümü

•63•

Kanatlı Araba

•103•

Kara Katil

•143•

Körebe

•181•

Türk polisinin gözbebeği “Amanvermez Avni”nin hatıra defterinden alınmış müthiş cinayet olaylarını ve suçluların ne şekilde yakalanıp tutuklandıklarını anlatan bir külliyattır.

“AMANVERMEZ AVNİ” ÖYKÜLERİ VE YAZARI HAKKINDA

Türk polisiye yazınında *Amanvermez Avni* dizisinin özel bir yeri vardır. Bilindiği gibi dilimizde ilk polisiye roman, Ahmet Münif isimli bir çevirmenin döneminin tanınmış Fransız yazarlarından Ponson du Terrail’den çevirdiği ve 1881 yılında yayımlanan *Paris Faciaları* isimli yapıttır. İlk telif polisiye romanı ise bu çeviriden üç yıl sonra Ahmet Mithat Efendi *Esrâr-ı Cinayât* adı altında kitap olarak yayımlamıştır.

Bu tarihlerden II. Meşrutiyet’in ilan edildiği yıla kadar 54 adet polisiye roman dilimize çevrilmiş; telif roman konusunda da Ahmet Mithat Efendi ile Selanik’te *Yeni Asır* gazetesini çıkaran Fazlı Necip kısıtlı sayıda eser vermişlerdir.

II. Meşrutiyet’i izleyen günlerde basın üzerindeki sıkı denetimin kalkmasıyla birlikte bütün diğer yayınlarda olduğu gibi polisiye roman yayınında da büyük bir artış gözlenmiştir.*

Bir yandan *Sherlock Holmes*, *Arsène Lupin*, *Fantoma* gibi diziler dilimize çevrilirken asıl okuyucu rağbeti, polisiye edebiyatında “dime novels” diye tanımlanan, bizim dilimize “on paralık öyküler” diye çevirdiğimiz tür üzerinde olmuştur.

“Dime novels” denilen tür ilk önce ABD’de görülmüştür. Bu tür, yeni bir dergi tipiyle ortaya çıkmıştır. Bu yeni tip dergi

* *Meraklısına not:* Bu konuda ayrıntılı bilgi almak isteyenler 1997’de yayımlanan şu incelememize bakabilirler: Erol Üyepazarcı, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, İstanbul 1997, Göçebe Yayınları.

genelde haftalık olarak yayımlanıyor ve 10 cent'e eşdeğer bir madeni para birimi olan bir "dime" karşılığında satılıyordu. Bu tür dergilerde yayımlanan öykülere "dime novel" denilmesi bundandır

1860'ta ilk örnekleri görülen "dime novels" tipi dergilerin saltanatı kesintisiz elli yıl kadar sürmüştür. Sinemanın gündeme gelmesiyle gündemdeki yerlerini yitirmişlerdir. Bu tip dergilerin benzerleri İngiltere'de de yayımlanmaya başlamış ama İngilizler bu tip dergilere bir penny'ye satıldığından "penny dreadful" (1 penny'lik dehşetli öyküler) demişlerdir. Aynı dönemde Fransa ve Almanya başta olmak üzere kıta Avrupa'sında da on paralık öykü dergileri büyük bir işlerlik kazanmıştır.

Bu tip dergilerde belirli bir kahramanın maceraları birbiri peşi sıra hikâye ediliyordu. Bazı dergiler yalnızca bir kahramanın öykülerini içeriyor ve dergi bu kahramanın adıyla anılıyordu. Örneğin ilk sayısı 1891 yılında çıkan ve yalnızca sonradan çok ünlenen polis hafiyesi Nick Carter'ın serüvenlerini yayımlayan derginin adı *Nick Carter Detective Library* idi.

"Dime novels" dergileri 1860-1910 arası genç ve az eğitilmiş okuyucular katında inanılmaz bir ilgi görmüş ve onların tek eğlence kaynağı olmuştur. Bazı araştırmacılar bu dönemde ABD'de 40.000 "on paralık öykü" dergisinin yayımlandığını söylemektedirler. Bu rakam biraz abartılı görünse de bugün ABD'de en çok "dime novel" tipi dergiyi elinde bulunduran Stanford Üniversitesi Kütüphanesi'nde 8.000 ayrı on paralık öykü dergisi vardır.

On paralık öykülerin ana temalarından biri de polisiye olaylardır. Detektif öyküleri, niteliği gereği olayları oluşturan ve çözülmesi gereken entrikalar içerdiğinden dizi şeklinde hikâyeler yayımlayan bu dergiler için biçilmiş kaftandır. Bu yolla değişmeyen kahraman figürünün karşısına gittikçe daha fantastik öğelerden oluşan, hatta tuhaflaşan çeşitli süper suçlular çıkarılabiliyor ve her sayıda yeni bir gelişim sunulabiliyordu. Örneğin Nick Carter "suçlular kralı Carruther"

ile ya da “dişi şeytan İnez Navarro” ile uğraşiyor, “Detektifler Kralı Nat Pinkerton” ise “Hudson Nehri korsanları” veya “şantajcılar kulübü” ile mücadele ediyordu. Conan Doyle’un yarattığı kahraman ile isim benzerliğinden başka ortak yanı olmayan on paralık öykülerdeki sahte Sherlock Holmes ise “Londra vampiri” ile baş etmeye çalışıyordu.

On paralık öykü dergilerinde rastlanan en ünlü iki polis detektifi hiç kuşkusuz Nick Carter ve Nat Pinkerton’dur. II. Meşrutiyet’in ilanından sonra deyim yerindeyse dilimize yağmur gibi Nick Carter ve Nat Pinkerton öyküleri çevrilmiştir. Özellikle ikincisi bugün bile dilimize en çok çevrilen dizi kahramanı detektif unvanını henüz kimseye kaptırmamıştır. “Amanvermez Avni” dizisinin yayımlandığı 1913 yılı sonlarıyla 1914 yılı başlarında dilimize çevrilen Nat Pinkerton öyküleri 150’den fazladır. Bu öyküler genellikle dizi olarak ve periyodik şekilde yayımlanmakta ve okuyucu katında büyük bir beğeni toplamaktadır. Aslında polisiye kurguları zayıf, entrikaları basit ve naif öykülerdir.

Çeviri on paralık öykülerin büyük beğeni kazanması Türk yazarlarını da bu yönde eserler yazmaya teşvik etmiştir. Bu bağlamda Moralızâde Vassaf Kadri ve Kırımlı Süleyman Sudi *Milli Cinayât Koleksiyonu* adıyla bir dizi yazmışlarsa da gerek öykülerin polisiye kurgusunun zayıflığı, gerek inandırıcılığının çok az olması 20 kitap olarak düşünülen dizinin 10 kitapta kalmasına neden olmuştur.

İşte bu ortamda Ebüssüreyya Sami ilk başarılı yerli polisiye roman dizisi diyebileceğimiz *Amanvermez Avni* dizisini kaleme almış, dizi okuyucularca çok beğenilmiş, ikinci baskısı yapılmış ve etkisi uzun süre devam etmiştir. Öyle ki 1928 yılında bu dizideki kahramanın adını andıracak şekilde “Amanvermez Sabri”, 1944 yılında da “Amanvermez Ali” dizileri yayımlanmıştır.

Dizinin yazarı Ebüssüreyya Sami hakkında bilebildiklerimizi Seval Şahin’in Osmanlı Arşivi Sicill-i Ahvâl Defterleri üzerinde yaptığı araştırmalara göre şöyle özetleyebiliriz: 1868

yılında doğmuştur. 1881’de Gelibolu Mekteb-i Rüştîyesi’ni bitirmiştir. Fransızca ve Arapça bilmektedir. Memuriyet yaşamına 1884 yılında Bahriye Nezareti Muhasebe Kalemi’nde başlamıştır. On beş yıl bu kurumda çalıştıktan sonra 1899’da Adana Vilayeti Meclis-i İdaresi Başkâtipliği’ne atanmıştır; bu arada her vilayette olduğu gibi Adana vilayetinde de çıkan resmi *Adana* gazetesinin başmuharrirliğini de üstlenmiştir. Daha sonra Zor, Trablusgarp, Hama ve Selanik’in Taşoz Adası sancaklarında tahrirat müdürü olarak görev yapmıştır. II. Meşrutîyet’in ilanından sonra önce Hicaz, sonra da Van vilayetlerinin mektupçuluğuna atanmış ama sağlık nedeniyle bu görevlere gitmek istememiş ve açığa alınmıştır. Yazarımız hakkında resmi görevleri nedeniyle tutulan sicil burada noktalanmaktadır. Bu tarihten sonra yaşamı hakkında bildiklerimiz kısıtlıdır. Yazarın gazeteciliğe eğilimli olduğunu sanıyoruz. Bunun bir kanıtı da Bahriye Nezareti’nde bir ara görevine son verildiğinde *Sabah*, *İkdam*, *Dersaadet* ve *Tarik* gibi gazetelerde çalıştığının bilinmesidir. Son iki gazetenin başyazarlığını da üstlenmiştir. Münir Süleyman Çapanoğlu *Basın Tarihimizde Mizah Dergileri* adlı eserinde “Ebüssüreyya Sami Bey basınımızın emektar bir simasıdır” diyerek bu durumu doğrulamaktadır. Ebüssüreyya Sami memurluğu bıraktıktan sonra 1909 Şubatında yayımlanmaya başlayıp ancak beş sayı çıkabilen *Arz u hâl* isimli haftalık mizah gazetesinin başmuharriri olarak görülmektedir.* Daha sonra Mart 1910 ile Ocak 1911 arasında 89 sayı çıkan ve yine bir mizah dergisi olan *Hayâl-i Cedit*’in başmuharrirliğini yapmıştır.** Ebüssüreyya Sami’nin 1914 yılında yayımlanmış *Abdülhamid’in Kayguları* adlı bir romanı da vardır. Cumhuriyet’in ilanından sonra

* Hasan Duman, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu 1828 – 1928*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Cilt: I, Ankara 2000, s.145.

** Adı geçen eser, s. 367

1930 yılında Amasya Vilayet Matbaası'nda basılmış *Amasya Sonbaharı* isimli bir kitap daha yazdığı belirlenmiştir. Hakkında bu bilgiler dışında bir malûmat bulunamamıştır. Son kitabını Amasya Vilayet Matbaası gibi bir resmi kuruluştaki bastırması Cumhuriyet'in ilk yıllarında yine memuriyete döndüğü gibi yorumlanabilirse de bunu kanıtlayan belgelerden yoksunuz. Yazarımızın ölüm tarihini de saptayamadık.

Bütün bu açıklamalar ışığında Ebüssüreyya Sami Bey hakkında ortaya atılmış bir yanlış da düzeltmek isteriz. Hasan Duman, büyük emek mahsulü olan *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri* isimli çalışmasında Ebüssüreyya Sami'yi Süreyya Sami Berkem adlı yazarla aynı kişi olarak göstermektedir; ancak bu saptamanın doğru olmadığı kanaatindeyiz. Süreyya Sami Berkem'in hatıraları yayımlanmıştır (*Unutulmuş Günler*, İstanbul, 1960, Hilmi Kitabevi Yayını, "Çığıracan Tarih Kitapları Serisi No:9"). Yazarın bu anılarında anlattıkları Süreyya Sami Berkem'in Ebüssüreyya Sami olmadığını kanıtlamaktadır. Örneğin anılarının 11. sayfasında *Amanvermez Avni* serüvenlerinin yayımlandığı yıl olan 1914'te Japonya'da olduğunu yazmaktadır. Süreyya Sami Berkem 1923'ten sonra Dışişleri Bakanlığı'nda görev üstlenmiştir ve yurtdışındadır; dolayısıyla 1930 yılında Amasya'da kitap bastırması olanaksız görünmektedir. Asıl önemlisi Berkem, anılarının başında telif ve çeviri eserlerinin bir listesini vermiştir. Bunların içinde Ebüssüreyya Sami'nin kaleme aldığı hiçbir yapıt yoktur. Büyük olasılıkla Hasan Duman isim benzerliğinden hareketle bu yanlış yapmıştır.

Yazarımız, kahramanı "*Amanvermez Avni*"nin gerçekten yaşamış bir kişi olduğunu ileri sürmektedir. Sadeleştirilmiş bir şekilde sunduğumuz ilk kitabının başındaki önsözde bu iddiasını okuyacaksınız. Yazarımız bu öyküleri o günlerde okuyucu katında çok beğeni gören Nick Carter, Nat Pinkerton gibi yabancı dildeki kahramanlara karşı yazdığını da açıkça belirtmektedir.

Her hâlükârda *Amanvermez Avni* öyküleri ilgiyle incelenmeye değer niteliktedir. Öykülerde polisiye kurgunun

dışında bugün için belgesel nitelikte bilgiler de vardır. Yazar İstanbul'u, özellikle Beyoğlu'nu çok iyi tanımakta, dönemin emniyet örgütünün işleyişini çok iyi bilmektedir.

Ebüssüreyya Sami'nin bir diğer özelliği ise muhakkak ki iyi bir polisiye roman okuyucusu olmasıdır. Okuduklarından edindikleriyle iyi bir kurgulama tekniğine sahiptir. Öykülerindeki asıl olayı çarpıcı bir şekilde sunarak okuyucuyu ilk sayfalardan itibaren yakalamayı çok iyi becermektedir. Çoğu zaman olayın gelişimi bütün kitap boyunca aynı düzeyde olmasa da, döneminde yayımlanan on paralık öykülerin hiçbirinde rastlanmayan bir tutarlılık ve çekiciliği bütün öykülerinde sürdürebilmektedir. Öykülerinin formatı "dime novels" türüne çok benzese de, yapıtlarının çoğu nitelikli bir geleneksel polisiye roman çizgisine yaklaşmaktadır. Bu nedenle özellikle bazı hikayelerini on paralık öykülerden daha çok gerçek bir polisiye roman gibi kabul etmek kanımızca yanlış bir değerlendirme olmayacaktır.

Kahramanımız, öykülerinde, kendi Doktor Watson'ı olan yardımcısı Arif ile birlikte Beyoğlu'nda Kazancı Yokuşu'nda iki katlı üç odalı bir evde yaşamaktadır. "Kara Katil" öyküsünde düşmanları bu evi yakınca Tepebaşı'na taşınır. Sütü kahveyi ve parmak kalınlığında kendi sardığı sigaraları içmeyi sever. Fransızca, Rumca ve Ermenice bilir. Evinin bir odası kıyafet değiştirme ve makyaj odası olup bu odada küçük bir laboratuvarı da vardır. Bu özelliklerin Ebüssüreyya Sami'nin yapıtlarına büyük olasılıkla Sherlock Holmes öykülerinin etkisi altında girdiği düşünülebilir. Kahramanımız "Osmanlı'nın Sherlock Holmes"ü lakabına hak kazanmak için çok sık kıyafet değiştirmekte ve küçük laboratuvarında bilimsel deneyler yaparak konuyu çözümlemeye çalışmaktadır. Bu arada Avni'nin, öykündüğü Sherlock Holmes'ün aksine kadınlarla arasının iyi olduğunu da belirtelim. Bataklıktan kurtardığı ve aralarında bir gönül ilişkisi olduğunu sezinlediğimiz Levanten Karolin ve Rus kontesi Anna ile olan münasebetleri bunu kanıtlar. Bu arada Anderia isimli zeki bir

Levanten çocuğu da himayesine alır ve bu zeki çocuktan pek çok olayda yararlanır.

Amanvermez Avni, döneminde dilimize çevrilen benzer polisiye öykülerin kahramanları olan Nick Carter ve Nat Pinkerton'a göre çok daha inandırıcıdır. Hiçbir zaman alt edilemez bir süper kahraman değildir. Pek çok insani zafı ve zayıflığı vardır. Örneğin dalgınlığından yararlanan düşmanları iki kez kendisini gemiden denize atacaktırlar. Kendinden daha güçlü bir serseri onu hareketsiz hale getirip eter koklatarak bayılıp sokağa atacaktır. Mavi gözlü düşmanı zannederek karanlıkta bir kediye öldürebilecek ve kendi kendisiyle alay edecektir. Avni, sonuçta deneyimli, akli iyi çalışan, analitik bir çözümleme yeteneği olan bir detektiftir.

Bütün bu nitelikleriyle ve bütün naifliğine karşın Ebüssüreyya Sami'nin bu öyküleri, Türk polisiye yazınında hem bir ilk olmanın önemini hem de ilginç yaklaşımların parıltılarını taşımaktadır. Polisiye roman tekniği ile yerel renklerin kaynaştırılması bazı öykülerde üst düzeydedir ve polisiye romanların tuzu biberi olan, ancak pek az polisiye roman yazarınca gerçekleştirilebilen "ironi", bazı Amanvermez öykülerinde üst seviyededir.

Bütün bu nedenlerle *Amanvermez Avni* öykülerinin daha yakından incelenmesi gerektiğine inanıyor ve bir polisiye roman tutkunu olarak Ebüssüreyya Sami'nin öykülerinin bunu hak ettiğini düşünüyörüz.*

Ebüssüreyya Sami'nin bu öyküleri, daha sonra yayımlanacak Server Bedi'nin "Cingöz Recai", Hüseyin Nadir'in "Fakabasmaz Zihni" ve İskender Fahrettin Sertelli'nin "Polis

* Ebüssüreyya Sami'nin öykülerinin ayrıntılı bir incelemesi ve özgün Sherlock Holmes öyküleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmesi Ayşe Altıntaş Balcı tarafından Bilkent Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır. Bu ilginç yapıtın Türkiye'deki polisiye roman tarihi meraklılarına ulaşmasını temenni etmekteyiz. [Ayşe Altıntaş Avcı, "Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni", (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2005)]

Hafiyesi Yılmaz” ve Vâlâ Nurettin (Vâ-Nû)’in “Yılmaz Ali” gibi başarılı popüler polisiye öykülerinin de öncüsüdür.

“Amanvermez Avni” dizisinden on öykü çıkmıştır. Bu öykülerin ilk beş tanesini bu kitapta okuyacaksınız. İkinci beş öykü ikinci bir kitapta size sunulacaktır. Öyküler özgün niteliklerini kaybetmeyecek şekilde sadeleştirilmiştir.

Polisiye roman meraklısı okuyucuların Türkiye’deki telif olarak yazılmış aynı kahramanın öykülerinden oluşan dizi polisiye romanların ilk örneği olan ve şimdi ikinci baskısını sunduğumuz *Amanvermez Avni* öykülerinden keyif almasını dileriz.

Erol Üyepazarcı
Etiler, Kasım 2012

BİRKAÇ SÖZ

Sherlock Holmes, Nat Pinkerton, Nick Carter, Lecoq*, Harry gibi Batı'nın zabıta yaşamında harikalar yarattıkları söylenen fevkalâde zeki kişilere ait öykülerin ne kadar merakla okunduğunu gördükçe Doğu ülkelerinin de bu gibi zekâlardan yoksun olmadığını kanıtlayacak, saklanmış ve doğru olan belgelerin yayımlanmasını ulusal ve vatani görevlerden saydım. Amerikalı bir Nat Pinkerton'un, Parisli bir Lecoq'un ellerinde var olan çok sayıdaki maddi araçlara dayanan başarılarını ısrarla alkışlayan okuyucular, hiç şüphe etmem ki bütün süregiden mahrumiyetleri içinde –yalnız sahip olduğu Doğu zekâsını kullanarak– başarılar kazanan bir Türk polisini daha çok beğeneceklerdir.

Geçen dönemin** en can sıkıcı, en araç ve gerecsiz bir devrinde sırf beyninin dâhiyane çalışmasına güvenerek bu mesleğe giren "Avni" daha yirmi beş yaşında iken arkadaşlarının dikkatini çekmiş ve onları hayrete düşürmüştü; az zamanda Zaptiye Nezareti üst yöneticilerinin de takdirlerini kazanarak en önemli olayların, en esrarlı cinayetlerin araştırılması ve izlenmesi kendisine görev olarak verilmişti. Polislik görevine girişinin beşinci yılında "Amanvermez Avni" unvanıyla ta-

* Lecoq, dönemin önemli polis yazarlarından Gaston Leroux'nun meşhur ettiği bir polis hafiyesidir.

** Yazar II. Abdülhamid dönemini (1876-1909) kastetmektedir.

nınmış ve bu lakap ülkenin en sefiş tabakasına kadar yayılarak yarasından gocunan sefil yaratıklar, Avni'ye çok kızmakta kendilerini haklı görmeye başlamışlardı. Avni ilk yıllarda hırsızlar, yankesiciler ve adi kabadayılar için bir bela, bir musibet kesilmiş idi; sonraları ise çalışma alanını bir kat daha yükseğe çıkararak artık Galata balozlarında, küplü meyhanelerde, bodrum kahvelerinde, buluşma yerlerinde görünmez olmuş, daha yukarılardan, örneğin Konkordiya'lardan, Kristal'lerden, Yorgancı Bahçeleri'nden*, onikilerin arasından** ismi duyulur olmuştu.

O dönemin Zaptiye Nezareti, kötü yönetimine karşın, Avni'yi pek kıymetli bir azası olarak kabul ediyor, resmen verilen başkomiserlik maaşından başka kendisine ayda 1.500 kuruş*** kadar da hafiye ödeneğinden para veriyordu. Avni bu kadar para ile işlerini çevirmeye çalışarak her zaman başarılı oluyor, araçlarının eksikliği yüzünden hiçbir şekilde üzölmüyordu.

"Avni" çok çalıştı, o kadar çok çalıştı ki sonunda vücudu, dayanılmaz iş yükünü kaldıramayarak kırk iki yaşında yıprandı. Saçında sakalında bir tane siyah tel kalmayarak yaşamı sona erdi. Ölüırken yanında bulunan dostlarına, "Rahat döşegimde can vermekte olduğuma kendim de şaşıyorum." demişti. İşte külliyatımızın kahramanı böyle bir "Avni" idi.

Ebüssüreyya Sami

* Konkordiya. Kristal ve Yorgancı Bahçesi dönemin en lüks eğlence yerleridir.

** Onikiler, II. Abdülhamid döneminde başlarını Arap Abdullah'ın çektiği on iki ünlü kabadayıdır.

*** Bu para 15 altın lira karşılığıdır.

YANMIŞ ADAM

Taksim’de, Kazancılar’da üç odalı eski bir evde, hem arkadaşları hem öğrencisi olan Arif ile birlikte oturan Avni, her zaman olduğu gibi geç yattığı halde erken uyanmış ve Arif’e bir sütlü kahve hazırlamasını söylemişti. Yataktan fırlar fırlamaz ilk işi, bir gün önce izleyip yakaladığı bir caniyeye dair yazılanları okumak için sabahleyin çıkan Türkçe ve Fransızca gazetelere bakmak oldu. Birini aldı okudu, attı, gülümseyerek, “Hiç de öyle değil” dedi; ötekini aldı, yüzünü buruşturarak, “Amma da uydurmuşlar!” diye küçümsedi ve yalanladı. Diğer birini, sonra öbürünü, hepsini okudu ve hiçbirinin olayın gelişimini olduğu gibi yazmadığını düşündü. Tam bu sırada, Zaptiye Nezareti’nden* bir sivil polis gelerek Nazır Paşa’nın hemen kendisini beklemekte olduğunu söyledi. Avni, Arif’e “Çabuk kahvem!” diye bağırdıktan sonra, polis memuruna hemen giyinip geleceğini söyledi. Kahvesini ağzı yanarak içtikten ve bir de dolma kadar kalın sigara sararak çekiştirdikten sonra Arif’e, “Evden bir yere ayrılma! Sana haber gönderirim...” deyip, her günkü kıyafetiyle çıktı, Zaptiye Nezareti’ne gitti.

Nazır sabırsızlıkla Avni’yi bekliyordu. O ise umursamaz bir ifade ile ve hiç çekinme göstermeden içeri girip Nazır’a askerce bir selam verdi ve sonra odanın duvarlarını incelemiş gibi etrafına bakındı. Nazır söze bir giriş yapmadan şöyle dedi:

* Zaptiye Nezareti, bugünkü anlamıyla Emniyet Genel Müdürlüğü görevini yapan o dönemin bakanlığıdır.

“Avni Efendi! Aferin, tam vaktinde geldin. Daha kaldırmadılar; Ahırkapısı ile Çatladıkapı arasında fenere yakın bir mevkide, sahilde ve çakıl taşlarının üzerinde yanmış bir ceset bulunmuş. Etleri tamamen yanmış, yalnız kemikleri kalmış olduğundan kimliğini belirlemek mümkün olamıyormuş... Cesedin bir cinayet kurbanı olduğuna şüphe yok; cesedi muayeneye giden doktor ile savcı yardımcısı ve bizim memurlarımız tam bir açmazda kalmışlar, bir türlü bir fikir beyan edemiyorlarmış. Bu meselede de senin yeteneğine başvuracağım, göreyim seni!”

Avni içeri girişinde olduğu gibi, keskin bir selam vererek odadan çıktı. Yürürken kendi kendine söyleniyordu.

“Bu adliye memurlarının kafaları da amma garip çalışıyor. Her şeyden sonuç çıkarmak değil, birçok hüküm vermek istiyorlar. Bir adam yanmış... Bu adam kendi kendini yakmamıştır. Öyle olsaydı kendi cesedini deniz kenarına kadar getiremezdi... Evet, ortada bir cinayet var. Katil kim? Onu düşünelim!”

On dakikada sahile indi. Yanmış cesedin etrafında adliye ve zaptiye memurları, mahalle kahvesindeymiş gibi, birer iskemle getirip oturmuşlar, sigaraları tellendirmişler, anlamsızca fikirler ileri sürüyorlardı. İçlerinde bulunan Kadirga Karakolu komiseri, Avni’yi görünce “Amanvermez geldi!” diye bağırdı. Avni eliyle ona susmasını işaret ettikten sonra yaklaşarak, “Boşboğazlığa ne gerek var? Belki bu işle görevlendirildiğimi kimsenin bilmesini istemeyebilirim!” dedi.

Komiser kendini toplayıp Avni’yi orada bulunanlara şöyle tanıttı:

“Nezaretimizin en etkili ve bilgili özel görevlilerinden başkomiser Avni Efendi!”

Oradakilerin kimi tanıyarak, kimi tanımayarak Avni’yi selamladı. O ise olay yerine varır varmaz işine başlamış, etleri tamamen yanmış, siyah kemiklerden oluşan iskeleti inceliyordu. Önce “Erkek!” dedi.

Doktor bunu tereddüt etmeden onayladı. Sonra, "Zor ve ağır işlerde çalışıyormuş, bel kemiği çok eğrilmiş!" dedi. Bu düşünceye de doktor tarafından bir itiraz gelmedi.

"İri omuzlara, kalın kemiklere göre Doğu Anadolu kentlerinin ahalisinden..." diye düşüncesini ifade etti. Buna da itiraz eden çıkmadı. Sonra da iskeletin yanına çömelip, kemiklerin arasında, üstünde bir şeyler aramaya başladı. Aradı, aradı ve sonunda omuzlarıyla ayak parmakları kemiklerine ilişmiş kalmış olan ve eski bir çuval ipliğine benzeyen pürüz gibi şeyleri gayet dikkatle toplayıp savcı muavinine dönerek, "Buraya eski bir çuval ile getirilmiş, boş çuval da muhakkak denize atılmıştır" dedi.

Herkes hayret içinde kalmıştı. Beş altı memur birkaç saat-ten beridir burada bulundukları halde, "Avni"nin gördüğü, bulduğu şeyleri kimse düşünememişti. Avni bir ara yere dikkatle bakıp, yüzünü buruşturdu ve ilave etti:

"Eğer cesedin etrafındaki kalın ve çakıllı kum tabakası üzerinde gezinilmemiş olsaydı, belki cesedi buraya getirenin ayak izlerini de bulabilirdik. Ancak ne yazık ki çok çiğnenmiş, kumla çakıl pek karışmış. Bununla birlikte (*elindeki çuval iplikleri döküntüsüne bakarak*) bu iz epey işimize yarayacak" dedi.

Cesedi biraz daha inceledikten sonra artık kendisince yapılacak bir iş kalmadığından, yasal bir engel yok ise, adliye resmi işlemleri tamamlamışsa cesedi götürüp gömebileceklerini savcı yardımcısına söyleyerek, herkesin hayret nazarları ve şaşkınlığı altında çekildi, gitti. Avni uzaklaşırken doktor, savcı yardımcısına, "Bu adam galiba Lecoq'un çırağı!" dedi.

Bu düşünceye Kadırğa Karakolu komiseri yanıt verdi:

"Birkaç yıl daha geçerse, Lecoq'a ustalık edecek gibi görünüyor."

Avni, Ayasofya'ya kadar olan yokuşu tırmandıktan sonra, bir arabaya atlayarak doğru evine gitti.

Evinin üç odasından biri, birçok elbise ve gereç dolabının olduğu ve orta yerde büyük bir masa bulunan çalışma oda-

sıydı; diğeri öğrencisi ile birlikte yemeğini yediği ve onun geceleri yattığı oda, üçüncüsü ise kendisinin yatak odasıydı. İki kattan oluşan bu eve gelen misafir, üst kattaki sofa-da camekân ile bölünmüş bir yerde kabul edilirdi. Yemek ve Arif'in yatak odası alt kattaki oda idi. Her iki kadın odaları birbirlerine elektrik telleriyle, ayrıca konuşma borularıyla bağlantılı olduğu gibi, emniyet kilitleri, gizli kapılar ve yangın söndürme cihazları mümkün olduğunca mevcuttu.

Avni eve gelir gelmez, çalışma odasına girip kapısını kapadı ve kâğıda sarıp getirdiği çuval ipliklerini, açtığı siyah bir muşamba parçası üzerine serip büyüteçle incelemeye başladı. İki ufak kadehe iki şişeden birer parça sıvı döktü, sonra muşamba üzerindeki çuval ipliklerinden birazını bir kadehe, birazını da diğer kadehe silkerek kadehleri tetkik etti. Birindeki sıvı biraz koyulaşmakla beraber içine süt damlamış gibi bir renk aldı. Avni sevinerek, "Buldum! Un çuvalı imiş!" dedi.

Sonra Arif'in getirdiği kahveyi içerek, öğrencisini karşısına oturttu. Arif, hocasının yüzünde beliren başarı izlerini okuyarak, "Yeni bir ipucu yakalamışa benziyorsunuz..." dedi.

"Evet, sonuna kadar böyle devam ederse epeyce bir başarı! Şimdilik elimde bir un çuvalı kalıntısı var, işte hepsi bu..."

Hocasının bu sözlerinden bir şey anlamayan Arif, şaşkın şaşkın onun yüzüne bakarak bir anlam çıkarmaya çalıştı. Avni devam etti:

"Bir eski çuval... Her yerde bulunabilir, her yerden şüphe uyandırmadan sağlanabilir. Buna kimse dikkat etmez. Bununla beraber..."

Şakaklarını elleri içine alarak dirseklerini masaya dayadı. Artık düşünüyordu. Düşündü, düşündü. Sonra yine öğrencisinin gözlerinin içine dalgın dalgın bakarak mırıldandı:

"Bulunan anlaşıldı. Fakat kaybolan kim? Bir adam, ne şekilde olursa olsun ortadan kaybolmuş, evvela onu aramalı. O bulunduktan sonra, katili bulmak daha kolaylaşır. (*Birdenbire Arife dönerek*) Fırınlarda kullanılan işçi kıyafetine gir!"

Avni bu emri Arif'e vermekle beraber, kendisi de bir dola-bın başına geçip kıyafetini değiştirmeye başladı.

Yarım saat sonra ikisi de Taksim Caddesi'nden yürüye yürüye İstanbul'a doğru gidiyordu.

Ertesi gün, Ahırkapı'daki devlete ait fırının memuru, hatırlıca bir makamdan gelen tavsiye üzerine yeni iki işçiyi işe almıştı. Bunlardan biri elli, elli beş yaşlarında, kır saçlı ve sakallı bir Kastamonulu, diğeri de yirmi dört, yirmi beş yaşlarında Safranbolulu bir hödük idi. Bu iki işçi de memleketlerinden henüz gelmişler, ayaklarındaki çarıklarını fırının koğuşunda çıkarmışlardı. Genci hamur yuğuranların yanına, yaşlıcası da fırınların ateşçiliği görevine verildi.

Avni ile çırağı Arif'in devlete ait fırına yerleştiklerinin ertesi günü işçiler arasında bir haber yayıldı. Ahırkapısı İskeleyi'ne bağlı bulunan odun kayıklarının tayfasından biri, kayığın kış kısmında abdest bozarken kaza sonucu denize düşerek boğulmuş, cesedi birçok araştırmaya rağmen bulunamamış. Boğulan adamcağız eski bir gemici olup belinde de içinde epeyce nakit para bulunan kemeri varmış! Kaza gece yarısı olduğundan gemideki arkadaşları olaydan ancak sabahleyin uyandıkları zaman haberdar olabilmışler. Bu haber herkese yayıldığı sırada Avni, bir işaretle Arif'i odun yığınlarının yanına çağırarak şöyle dedi:

"Boğulma olayını işittin mi?"

"Evet, bir kaza. Zavallı bir gemici boğulmuş!"

"Cesedi de bulunamamış değil mi?"

"Evet!"

"(Gülerek) Halbuki o gemicinin cesedini ben dün incelemiştim!"

"(Hayretle) Nasıl?"

"Evet, evde yaptığım araştırma o cesetle ilgiliydi!"

“Demek ki bir cinayet...”

“Sus! Yavaş konuş! Bak, şurada iki işçi odun alıyor. Belki bizi işitebilirler! (*Gayet yavaş*) Evet, bir cinayet... Ben öyle zannediyorum. Hayır, zan değil, kesinlikle biliyorum ki dünkü yanmış ceset, bugün boğulduğu duyulan gemicinin cesedir! Katil yahut katiller...”

Avni sözünü tamamlayamadı. Altında bulundukları odun yığını ani bir gürültü ve sarsıntı ile yıkılarak Avni ile Arif’i çiğneyip geçti ve dağlar kadar yüksek, yüzlerce çekilik odun bu iki zavallıyı diri diri gömdü.

Büyük odun yığınının büyük bir gürültü ve sarsıntıyla yıkılması fırın memurunun doğal olarak dikkatini çekti; nakliye arabalarının geçtiği yolun tıklandığı da anlaşıldığından, amele postabaşlarından Viran Ahmet odunların kaldırılarak tekrar istif edilmesiyle görevlendirildi. O da yanına beş altı işçi alarak öğle vakti çalışmaya başladı. Tahminen iki bin beş yüz, üç bin çeki kadar odunun neredeyse yarısı yıkılıp akmış olduğundan, bunların birer birer kaldırılarak tekrar dizilmesi epeyce zamana, hatta güne gereksinme gösteriyordu. Postabaşı Viran Ahmet, yanındaki işçilerle pek de acele etmeksizin çalışıyordu. O gün akşama kadar yapılan çalışmaya karşın, ancak yüz, yüz elli çeki odun kaldırılarak yeniden istif edilebilmişti. Akşam olup da işlerin paydos edildiği, bütün işçilerin koğuşlarına çekildiği sırada, dün kaydedilen Kastamonulu Osman ile Safranbolulu Ömer’in ortada olmamaları koğuş eskisi denilen yönetici işçinin dikkatini çekmiş ve onları arkadaşlarından sormuş idi. Herkesin bilemediğini söyleyip dudak büktüğü, omuz silktiği sırada postabaşı Viran Ahmet şöyle bir düşünce ortaya attı:

“Kim bilir? Belki iş ağır gelmiştir de savuşmuşlardır. Bura-ya her gelen öyle kolay kolay ısınamaz! Bunun burası beylik fırındır gözüm!”

Bütün işçiler bu fikri kabul edip birer ikişer uzanıp uykuya daldılar.

Odun yığını birden yıkılıp da Avni ile Arif kaçıp kurtulma olanağı bulunmadığını anlayınca, Avni Arif'e şöyle bağırıyordu:

"Omuzlarına kuvvet ver, bir iki odun dik kalabilirse kurtulduk!"

Gerçekten de ecelleri gelmemiş olacak ki düşüş sırasında bir iki odun dikine gelmiş, Avni ile Arif'in omuzlarına dayanarak çadırımsı bir şekil almış, kalan odunlar da bunların üzerine aynı vaziyette dolduğundan ezilmemişlerdi. Yalnız her ikisinin de omuzları ve başları biraz zedelenmiş, hele Arif'in ayağına dikine isabet eden bir odun parmaklarından ikisini ezmiş, bitirmişti. İkisi bir müddet baygın ve sersemlemiş bir halde kaldıktan sonra, ilk önce kendini toplayan Avni, çığrağı ve sadık dostu Arif'e seslendi:

"Arif sağ mısın?"

Bir inilti buna cevap verdi:

"Galiba!"

"Diril bakalım! Böyle yüz binlerce okka yük altında çok zaman kalamayız."

Arif ıstırap içinde, "Ayağım ezilmiş... Sızısı içime çöküyor!" dedi.

"Dua et ki başın ezilmemiş..."

"Biraz serin hava alabilsem..."

"Bu kadarına da şükret! Eğer üzerimize yıkılan odunlar toprak veya tahıl gibi bir şey olsaydı, şimdiye kadar havasızlıktan geberirdik. Aralıklardan epey hava giriyor. Kımıldayabiliyor musun?"

"Biraz!"

"Ona da şükret! Cebinde mum, kibrit var mı?"

"Var!"

"Hangi cebinde?"

"Kuşağımın arasında."

"Dur kımıldama, ben alırım."

Avni bu sözleri söyleyip kolunu Arif'e doğru uzattı ve kuşağının arasından zorlaya zorlaya bir mum parçasıyla küçük bir kutu kibrit çıkardı. Mumu yere koyup yaktı. Şimdi iki arkadaş birbirini görebiliyordu. Arif yan tarafına düşmüş, bir kolu vücudunun altında kalıp sıkışmış olduğundan kımıldamasına imkân yoktu. Avni ise kuvvetli omuzlarını düşüş sırasında daha ustalıkla kullandığından dizleri yere dayanmış vaziyette dört ayak kalmayı başarmıştı. Avni'nin hareket alanı göreceli olarak daha genişti. İkisi de bu geçici mekânlarının durumunu, havasının ne kadar süre yeterli olacağını, birbirine dayanarak başları ucunda duran eğreti odunların ikinci bir düşüş ile kendilerini büsbütün mahvedip etmeyeceğini araştırmaya başladılar. Avni şöyle dedi:

"Arif, evvela senin yerini biraz genişletmemiz lazım!"

"Aman odunları kımıldatmayınız, mahvoluruz!"

"Budala çocuk! Öyle değil! Sen biraz sürünerek bana yaklaşırsan ikimiz de oturabiliriz. Senden boş kalan yere de ayaklarımızı uzatırız. O zaman da birer sigaraya hak kazanırız."

Öyle yaptılar. Arif bin bir zahmet ve eziyetle sürüne sürüne ustasının yanına sokuldu. Oradaki hafif boşluktan yararlanarak, Avni'nin yardımıyla oturmaya muvaffak oldu.

Avni, "Şimdi şu odunları kuvvetlendirmeli. Kim bilir, belki burada uzun süre kalmak gerekir! Dikkat et! (*Eliyle büyük bir odunu göstererek*) Şu mertegi altından bir destekle kuvvetlendirebilirsek burası Vezir Hanı'nın kubbelerinden daha sağlam olur! Haydi bakalım iş başına!" dedi.

İşleme başladılar. Pek büyük güçlükler ile bir ince odun çekerek kalın mertegin altına güzelce yerleştirdiler. Bu iş bittikten sonra mendillerini çıkararak yüzleri ve gözlerindeki kanları sildiler, yara berelerini mintanlarından yırttıkları parçalarla sardılar, sonra birer kalın sigara sarıp tüttürdüler. Artık düşünmeye zamanları vardı.

Arif sordu:

"Efendi! Odunların böyle birden düşmesini kaza mı sayacağız?"

Avni, çırağının bunu düşünecek kadar zekâya sahip olduğunu anlayarak sevindi.

“Aferin Arif! Ben de o düşünceydim! Odunlar yıkılmadı, üzerimize yıktılar. Bize bu şakayı yapanlar, yanmış cesedi deniz kenarına getirip bırakanlardır. Fakat pek iyi bir şaka değil! Özellikle yiyecek içeceğe dair yanımızda hiçbir şey yok! Odunları kaldırmaya şimdi başlasalar bile en azından üç gün gerekir... Bu süre zarfında ne yapacağız? Şimdilik düşünülecek en önemli nokta bu!”

“Ben ayağımın acısından açlığı hatırlayamıyorum. Sürekli uyumak istiyorum...”

“Ben ise gözüme uyku girmeyeceğinden korkuyorum. Çünkü sinirlerim o kadar gergin ki sanki kopacak sanıyorum, daha ılımlı olmadığıma kızıyorum. Bir ahmak katilin tuzağına düşecek kadar saflık gösterdiğimizi düşündükçe hâlâ iyi bir polis olmadığımı anlıyorum.”

“Bize bu şakayı kim yaptı dersiniz?”

“Biz konuşurken odun alan işçi, yahut onlardan biri! Bunların yüzleri hatırında mı?”

“Hayır, hiç önemsememiştim.”

“Kör olası şeytan! Ben de dikkat etmemiştim. Demek ki katil veya katiller bu kez kurtuldu. (*Saatini çıkarıp bakarak*) Kırılmamış, saat bir! Seninki sağlam mı?”

“Sağ ve salim.”

“O halde bizim için uyku zamanı gelmiş demektir. Karyolamız yaysız ama kusura bakma! Allah rahatlık versin!”

Biraz sonra usta ile ıracak derin bir uykuya daldılar. Avni’nin doğal dayanıklılığı odun yığının altında da uyumasına engel teşkil etmiyordu. Arif’e gelince, yarı yorgun, yarı yüreğine çöken yaralarının acısıyla kâbus görerek uyukluyordu. Ancak onunki uyku değil, ıstıraptı.

* Saatler o zaman kullanılan alaturka saatler olup gece vaktini göstermektedir.

Avni uyandıığında yanan mum çoktan sönmüş, pis kokulu nemli bir karanlık ortalığı kaplamıştı. Cebinden bir yumak fitil çıkararak ucunu yaktı ve hemen saatine baktı:

“Sekiz! Daha sabaha iki saat var!”

Arif hâlâ baygın yatıyordu. Kalın sigarasını sarıp tüttürmeye başladı, yine düşünüyordu.

“İki saat çok zaman... İnsanın karnı acıktır! Bu köşkün sahipleri hiç misafirperver değillermiş, misafirlerine bir sütlü kahve olsun ikram etmiyorlar!..” gibi şaka yollu söylendikten sonra ciddi tavrını takındı.

“İki kişi!.. Evet, iki işçi! Suçlu da iki! Yakaladım demektir. İnşallah bu fırındaki işçiler arasındadırlar... O zaman çantada keklik...” dedi ve yine işi şakaya vurdu.

“Burada sabahları gazete getirmezler... ‘Yanmış adam’ hakkındaki yayınları göremeyeceğiz... Hele Arif pek meraklıdır, bütün gazetelerin zabıta olayları bölümünü bir harfini kaçırmadan, ezberleyecekmiş gibi okur. Ne yapalım, bu sabahlık da gece gördüğü korkulu rüyaları ona saysın, ödeşmiş olur” dedikten sonra bağırdı:

“Kalk bakalım arkadaş! Canım sıkılıyor!”

Arif bir korku ile titredi, sonra derin derin inledi ve güç vaziyette dudakları arasından “Yanıyorum” kelimesi çıkabildi.

Şakanın sırası olmadığını anlayan Avni, hemen bir elini Arif’in alnına, diğerini de nabzına götürdü. Arif ateşler içinde yanıyordu. Avni muayeneyi bitirince, “Eyvah bu gayretli çocuğu kaybedeceğiz!” diyerek telaşla ceplerini aradı. İlk tedavi için gerekli ilacı ceplerinde buldu ise de, ne bu ilacı koyacak bir kap ne de içinde eritecek bir damla su var idi. Susuzluk... işte en müthiş yoksunluk bu idi.

Açlığı gidermek için ihtiyat olarak her zaman üzerlerinde taşıdıkları çikolata tükenecek olursa, odunların yosunları, kabukları da yenebilirdi ama susuzluğa çare bulmak olanaksızdı.

Avni bütün zekâsını bir noktaya, bu susuzluk noktasına toplayarak bir çare düşündü. Mümkünü yok, bulamıyordu. İki elini alnına vurup kendi kendine söylenmeye başladı.

“Avni anladın mı şimdi çaresizliğini! Katillere, canilere göz açtırmaz, bütün zabıta memurlarını birer çocuk kabul ederdin, şimdi bir arkadaşını kurtarmak olanağını bulamıyorsun! Yazık sana!”

Sonra Arif’e seslendi.

“Arif, Arif! Dayanabilecek kadar kuvvetin var mı?”

Arif inilti ile karışık yanıtladı.

“Gayret edeceğim... Fakat gittikçe kuvvetim azalıyor, kendimi kaybediyorum... Özellikle ayağım çok ağrıyor!”

Avni bu sırada derinden sesler geldiğini sanarak öğrenisine, “Aklını başına topla ve beni dinle!” dedi. “Odunları kaldırmaya geldiler ve galiba da kaldırıyorlar. Eğer yanılmıyorsam bu işi bugün bitirirler ve yine yanılmıyorsam katiller odunları kaldıran heriflerin arasındadır. Bizi ölü bulmalılar, anlıyor musun? Biz bütün fırın işçilerinin gözünde buradan ölü çıkacağız. Canımız ne zaman isterse o zaman diriliriz.”

“Dediklerinizi anladım. Eğer o vakte kadar yaşarsam, emrinize harfiyen uyarım.”

“Adam sen de... İnsan iki parmağı ezilmekle ölür mü imiş?..”

Avni bu sözleri söyleyerek Arif’in durumuna önem vermemiş gibi görünüyorsa da, kalben Arif’ten daha çok acı çekiyordu.

Odunlar kaldırıldıkça işçilerin gürültüsü, odunların öteye beriye atılmasından doğan sesler daha yakından duyulmaya başladı. Avni eğer katillerin bu işçiler arasında bulunmadığına emin olsaydı, tabancasını birkaç el sıkarak varlıklarından haber verecek, onları daha hızlı çalışmaya zorlayacaktı. Ama düşüncesi bu şekilde hareket etmesine engel teşkil etti.

Avni’nin manevi, Arif’in bedensel acıları akşama kadar devam etti. Paydos zamanı yaklaşmış idi ki Avni odunların arasından kuş gözü kadar bir aydınlık görerek sayıklamakta

bulunan Arif'e, "Kurtulduk! Fakat ölmeye hazır ol! Aydınlık görüldü. Artık yaşamak ve başarı kazanmak için ölmek gerekir!" deyip yardım ederek onu bir ölü gibi yüzükoyun yatırdı. Sonra da kendisi yan tarafına yatıp kolunun birini başının üstünden dolaştırdı. Bu şekilde yatmaktaki amacı, kolunun altından görebileceği kişileri inceleme olanağını bulabilmektir.

Bir çeyrek saat sonra, üzerlerindeki odunlar ancak üç dört tabaka kaldığından, büyük bir ağırlık ile denge sağlayabilen kalan odunlar birdenbire çöktü. Usta ile çırak bu hareketi zaten beklediklerinden şaşırmadılar. Fakat bu küçük yıkıntı sırasında Arif'in kanlar içinde yüzen ayaklarından biri ortaya çıkıvermiş olduğundan, ilk gören işçi bir feryat kopararak arkadaşlarını uyardı. Paydos dolayısıyla ellerini yüzlerini yıkamak üzere tulumba başına gelen bütün işçiler, bu feryada koşarak odunun altında insan kaldığını anlayınca, olanca acıma duygularıyla odun işçilerinin çalışmalarına katılarak, beş dakika içinde bütün odunu cesetlerin üzerinden kaldırdılar.

Ayağı gören ilk işçi yaygarayı bastığı zaman Postabaşı Vıran Ahmet, koşarak fırın görevlisine haber vermiş, o da tam cesetlerin meydana çıktığı sırada olay yerine gelmişti. Görevli gelince işçiler açılıp ona yol verdiler. Fırın müdürü şöyle eğilip ikisini de inceledikten sonra, "Zavallılar, ölmüşler!" dedi ve sonra postabaşına dönüp "Bunlar dün kaybolan yeni işçiler değil mi?" diye sordu.

Postabaşı doğruladı. Biraz sonra da müdürün emriyle iki hamur teknesi getirilerek cesetler içine konuldu, üzerleri birer bez ile örtüldü ve işçi aracılığıyla fırın müdürünün özel dairesinin avlusuna götürüldü.

Artık işçilerin yapacak işi kalmadığından hepsi avludan çıkarak yerlerine gittiler. Müdür ise avluda kendi kendine gezinerek bu cesetler hakkında ne yapmak gerektiğini düşünüyordu. Çünkü böyle üzücü bir olay kendi memuriyet döneminde hiç başına gelmemişti. Örneği yok idi. Hem geziniyor, hem şöyle söyleniyordu:

"Önce muayeneleri için bir askeri doktor getirmeli..."

Bunu yattığı yerden işiten Avni, üzerindeki bezi birdenbire atarak teknenin içinden fırladı; ağzı yarı açık, aptallaşmış ve dehşet içindeki görevlinin karşısına dikildi. Eliyle sessiz kalması gerektiğini işaret ettikten sonra konuşmaya başladı:

“Memur Efendi! Rica ederim bunu yapmayınız! Herhalde şimdilik bizim doktora ihtiyacımız yok. Yalnız arkadaşına bir bardak su lütfederseniz büyük bir iyilik etmiş olursunuz!”

Memur bütün bütüne şaşırdı. Kendisini bir korku romanı okuyormuş zannetti. Alık alık sordu:

“Siz kimsiniz? Bu işçi kıyafetiyle...”

“Sizi çok üzmeyeceğim... İşte kimlik kartım!”

Avni bunu söyleyip ceketinin cebinden çıkardığı kartı memura uzattı. Memurun hayreti azalacağı yerde daha çok arttı.

“Siz... Polis ha!.. Bizim memleketimizin polisi!..” diyerek Avni’yi baştan aşağı süzmeye başladı.

Avni ise, “Bak Efendi! Rica ederim. Arkadaşımın bekleme-yeye tahammülü yoktur, ağırca yaralıdır. Hayretinizi ortadan kaldıracak ayrıntılı bilgileri sonra veririm, şimdilik bir bardak su!” diye karşılık verdi.

Memur hemen odasına girip, elinde dolu bir bardakla geri döndü. Avni bardağı alınca Arif’in yattığı tekneye yaklaşıp, yüzünü açtı ve bardağı ağzına yaklaştırmakla “Arif, su getirdim, iç!” dedi.

Arif, ateşinin etkisi altında suyu hemen içti.

“Daha!” dedi.

Avni aldırmadı. Memurdan biraz daha su isteyip, cebinde taşıdığı küçük bir şişeden bardağa biraz toz döktü, onu da Arif’e içirdi. Sonra memura “Beyefendi, yazacağım pusulayı Zaptiye Nezareti’ne gönderecek emin ve hızlı bir adamınız var mı?” diye sordu.

Memur, “Bulunur!” dedi.

Bunun üzerine Avni, cebinden çıkardığı defterin bir yaprağına birkaç satır yazı yazıp yine defterin arasından aldığı küçük bir zarfa koyarak fırının müdürüne uzattı.

“Lütfen hemen... Çünkü hastamız ağırdır. Bu mektubun benim tarafımdan gönderildiğini adamınız bilmemelidir. Siz gönderiyorsunuz.”

Memur hâlâ hayretler içinde dışarı çıkıp, mektubu yazıcı çavuşlarından biriyle Nezaret’e gönderdikten sonra içeri girdi ve gönderdiğini söyledi. Avni orada bulunan sandalyelerden birine oturarak ayakta duran görevliye şöyle dedi:

“Beyefendi! İyiliklerinize teşekkür ederim, eğer yardımlarınızla şu genç çocuk da kurtulabilirse! O zaman ikimiz de size minnettar olacağız.”

“Bu çocuk kim oluyor?”

“Zeki polislerimizden biri... Bana yardım eder!”

“Ya bu kıyafetiniz?”

“Polisin kıyafeti olmaz, o her boyaya girer. Resmi giysiyi seven polisler ya karakollarda ya da polis noktalarında bulunurlar... Biz ise polisin kıyafetsiz takımındanız!”

“Esağfurullah! Söylemek istediğim o değildi...”

“Anlıyorum... Siz, İstanbul’da bizim gibi polisler bulunacağından şüphelisiniz... Fakat dostum, emin olunuz ki bizim gibi, belki bizden daha görevine düşkün birçok polis vardır. Ancak isimleri yaptıkları işlere gerçekten uygun olan polisler kendilerini pek göstermek istemezler. Çünkü şöhret onlar için bir beladır, başarı kazanmalarına engeldir.

Siz Avrupa’da birkaç polisin ün kazanmasına bakıp da bizde onların aynının bulunmayacağını sanıyorsunuz ama yanılıyorsunuz. Çünkü ilk önce şunu bilin ki onlar yaşarken şöhret kazanmamışlardır. Hepsinin ünleri ve yetenekleri ölümlerinden sonra duyulmuştur. İkinci olarak, ellerinde var olan çeşitli ve bol araçlara dayanarak başarı kazanmışlardır. Biz ise taşınma aracı olarak topal beygirler, dingili kırık arabalar, iletişim aracı olarak yine o arabalarla nakledilen postadan başka hiçbir araca ve özellikle gerektiği zaman harcayacak –üzerindeki rakam hanesi açık– hükümet çeklerine de sahip olmadığımız halde, diyebilirim ki onlar kadar çalışıyoruz. Çoğu zaman da başarılı oluyoruz.”

Fırın müdürünün hayreti gitgide saygı ve takdire dönüyordu. Karşısındaki adamın sıradan bir polis olmadığını anlamaya başlamıştı. İşte bu duygu ile şunları söyledi:

“Arkadaş, sizi tebrik ederim ve böyle bir sıkıcı olay ile görüştüğümüze de memnun oldum. Çünkü kuvvet ve kudretinizi, bir Osmanlı polisinin yetenek ve zekâsını bu ilişki olmasaydı göremeyecektim... Şimdi emrediniz. Size her türlü yardıma hazırım! Ne istersiniz?”

“Estağfurullah” deme sırası Avni’ye geldi. “Şimdilik hiçbir şeye ihtiyacımız yok! Eğer konyaklı bir bardak çay bulunabilirse onu şu hasta arkadaşımıza içirirdik.”

Görevli, odasında semaverin kaynamakta olduğunu, konyak da bulunduğunu söyleyip Avni’yi odasına davet etti. O ise odaya gitmeden önce avlu ve daire kapılarının güzelce kapanıp kilitlenmesini, çünkü kendilerinin diri olduklarının kimse tarafından bilinmesini istemediklerini bildirdi. Memur kapıları kapadı ve Avni’yi alıp odasına götürdü. Aceleyle hazırladıkları çaya bir kadeh de konyak katarak geri döndüler ve müşfik bir itina ile biri başını, diğeri bardağı tutarak Arif’e bu yararlı sıvıyı içirdiler. Yatsı ezanları okunurken Arif gözlerini açtı. “Ayağım!” dedi. Avni biraz daha sabretmesini önererek bir şey bekliyormuş gibi gezinmeye başladı; bu sırada memurun kendisine verdiği çay ile bir iki bisküviyi de yedi.

İşçiler yatmış, fırın ve etrafında ses seda kesilmiş idi. Avni birdenbire memura sordu:

“Sizde işçilerin isimlerinin yazıldığı bir defter vardır değil mi?”

“Evet vardır, ama katibin çekmecesinde kilitlidir. O da geceleri burada bulunmaz!”

“Hay aksi şeytan! Peki! Elbette onun ismini bilirsiniz. Şu odunları kaldıran işçilerin postabaşısı... İri bir herif!”

“Haa, şu! Onun ismi Ahmet’tir. Ona lakabıyla ‘Viran Ahmet’ derler. Erzurumludur.”

“(Defterine not ederek) Viran Ahmet! Erzurumlu! Acaba bu adam kaç yıldan beri burada bulunur? Davranışları ve huyu nasıldır?”

“Sanırım on yıldır buradadır. Hal ve hareketi ise namuslu ve doğru dürüsttür! Şimdiye kadar bir kusuru işitilmemiştir.”

“Garip! Fakat bazı insanların birdenbire huylarını değiştirdikleri de oluyor. Hatta böylelerine bizde ‘kırkından sonra azan’ derler. Acaba Viran Ahmet bunlardan biri olmasın?”

Sonra memura karşı bu adam hakkında söylediği düşüncelerini gereksiz bularak sözü değiştirdi.

“Ben de niçin bu adamla bu kadar ilgilendim; gereksiz şey...” deyip yine gezinmeye devam etti. Bir aralık kulağına, uzaktan, deniz tarafından ince ve vapur düdüğü gibi bir ses geldi. Bir dakika sonra ses tekrar ederek aynı aralıklarla üç kez öttü. Buna dikkat eden Avni fırın müdürüne, “Bizi çağırıyorlar. İzninizle gideceğiz. Fakat bu çocuğu nasıl kaldıracacağız?” dedi ve Arif’in yanına yaklaşarak ona seslendi.

“Arif... Arif!”

Arif gözlerini açıp ustasına baktı.

“Gideceğiz... Nasıl, kalkabilecek misin?”

“Bilmem ki... Deneyelim bakalım.”

Avni’nin işareti üzerine, memurla birlikte sokulup koltuklarından tuttular ve kaldırdılar. Arif her ikisinin omuzlarına dayalı halde, yaralı ayağını kesinlikle yere basamıyordu. Avni, “Ayakta durabiliyor musun?” diye sordu.

“Bir çay daha olsa” diye yanıt alınca memurun yüzüne baktı. Memur, Arif’i arkasına bırakarak odasına koştu, getirdiği çayı Arif içip de kendisini yoklayınca, “Galiba durabileceğim!” dedi.

“O halde bir ayağınla yürüyeceksin...”

“Size yaslanarak...”

“Tabii...”

“Öyleyse gidelim!”

Avni, fırındaki işçilerin, hatta kimsenin göremeyeceği, deniz tarafına açılır tek kanatlı bir kapı bulunduğunu bir gün

içinde araştırarak öğrenmiş olduğundan önce memura veda edip Arif'e arkasını döndü.

"Bin!" dedi.

Arif, hiç nazlanmadan öğretmenin omuzlarına kollarını atıp ayaklarını yerden kaldırdı. Avni de چراغını yüklenerek o kapıya doğru gitti. Bunlar gözden kaybolurken kapıyı kapamakla meşgul olan fırın müdürü hayretle karışık bir beğeni ile "Süphanallah! Bizde de böyle polisler varmış" diyordu.

Avni, Arif'i sürükleye sürükleye sahile götürdü. Orada, karanlıklar içinde ve sahilin kumlarından üç dört metre açta bir istimbota sessiz sedasız bekliyordu. Avni istimbotta bulunanlara "Taş!" diye bağırdı. Bir ses cevap verdi:

"Sizi bekliyorduk."

Avni'nin sözleri kararlaştırılmış bir parola idi. İstimbota iki metre kadar daha yanaşınca, iki bahriye eri bacaklarını sıvayıp baş tarafından denize indiler. Üç dört adımda polislerin yanına gelerek kollarından sarılmak suretiyle Arif'i alıp istimbota götürdüler.

Arkalarından Avni iki sıçrayışta istimbota atladı. İstimbota kaptanı "tornistan" komutunu verince, bu küçük tekne sahilden uzaklaştı. Yarım saat sonra Dolmabahçe Meydanı'nın rıhtımında indiler. Getirilen bir arabaya Arif uzatıldı, yanına da Avni oturdu. İstimbota mürettebatı ile vedalaştıktan sonra, araba Taksim'e, Kazancılar'a doğru hareket etti.

Avni, Arif'i karyolasına yatırır yatırmaz, kişiliğine ve mesleğine güvendiği bir doktoru getirtti. İlk muayenede tehlikenin yüzde elli, kurtulma ümidinin de o oranda olduğu, ama katiyetle iki parmağın kesilmesi gerektiği anlaşıldı.

Doktor, "Azizim, hastahaneye, mesela yakındaki Prusya Hastahanesi'ne* göndermek gerekli. Bu bir zorunluluktur..." dedi.

Avni'den bu zorunluluk karşısında "olur" yanıtını alınca ilave etti.

* Sıraselviler'de bulunan ve bugün "Alman Hastanesi" denilen hastane.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Ben gideyim, hastahaneden bir sedye ile iki hademe getiriyim. Sen de üzerindeki bu hamal kıyafetini değiştir.”

İki saat sonra, Arif Prusya Hastahanesi’nin bir odasında yatıyor, istediği sıcak çorbayı içiyordu.

Gayretli yardımcısını bu şekilde emin ve bilgili ellere terk ettikten sonra, Avni eve dñnñp çalışma odasına girdi. Artık dñřñnñyordu. İki buçuk gñnden beri ne yaptıklarını, daha doğrusu ne yapamadıklarını dñřñnñyordu. Bir aralık yumrunklarını sıkıp “Viran Ahmet alacağın olsun!” dedi.

Sonra iki gñnlñk gazeteleri gazete satıcısının attığı kapının yanındaki pencereden alıp okumaya başladı. “Yanmış adam” olayı hakkında her gazete başka tñrlñ yayın yapıyordu. Son gazete ise gñnlñk olaylar sırasında Ahırkapı’daki devlete ait fırrında odun istifi yıkılarak altında işçilerden iki kişinin kaldığını, bir gñn sonra da bu zavallıların ruhsuz cesetlerinin çıkarılıp gñmñldñklerini yazıyordu. Avni “Bu haber iyi!” diyerek eline bir Fransızca gazete aldı. Okurken dikkatini çeken bir haberin üzerinde durdu. Okudukça gözbebekleri büyüyor, okuduğu şeyden bir anlam çıkarmaya çabaladığı anlaşılıyordu. Bu gazetenin zabıta olayları bñlñmñnde şöyle bir haber vardı:

SARRAF KESELİYAN’IN KAYBOLUşU

“Bñyñkada’da oturan meşhur sarraf Keseliyan’ın üç gñnden beri ortadan kayıp olduğu ailesince zabıtaya haber verilmiş, Ada Polis Komiserliği’nce araştırmaya başlanmıştır. Adı geçenin, bir ihtiyar

annesi ile leyli okullardan birinde öğrenci bulunan yeğeninden başka kim-sesi yok idi... Eğer vefatı anlaşılırsa, nakit para ve mñlk olarak seksen bin lira kadar tahmin edilen servetini, tek vârisi olan yeğeni alacaktır.”

Avni bu haberi okuyup bitirince bir süre düşündü. Sonra elini masaya vurarak şöyle söylendi:

“Al! Bir sorun daha! Nazır Paşa bu iş ile de beni görevlendirirse... Daha birini bitirmeden nasıl olur; Arif hasta olmasa...”

Bu sırada sokak kapısının zili acı acı çalındı. Avni dalgınlıkla “Kapı çalınıyor!” diye bağırdıktan sonra, “Amma da şaşkınım ha! Arif hastahanedel!” deyip kalktı. Aşağı inerek dikkatli bir şekilde kapıyı açtı. On sekiz, yirmi yaşlarında, Ermeni olduğu çehresinden anlaşılan bir delikanlı, “Komiser Avni Efendi’nin evi burası mı?” diye sordu. Avni bu genç ziyaretçiyi gözlerini okuyacak kadar dikkatle süzdükten sonra yanıtladı:

“Evet, burasıdır. Fakat ne yazık ki kendisi burada yok, biraz dışarı çıktı, nerede ise gelir! Önemli bir işiniz mi var?”

“Evet, acele bir iş için görüşmek istiyordum. Acaba hemen gelir mi?”

“Yarım saat sürmez gelir sanırım, buyurunuz, yukarıda biraz oturunuz.”

Delikanlı pek üzüntülü ve endişeli görünüyordu. İçeri girdi ve Avni’nin gösterdiği merdiveni çıkıp da misafir kabulüne mahsus yere girerek oturunca sordu.

“İşittiğime göre siz Avni Efendi’nin yardımcısı olacaksınız...”

“Hayır efendim, Avni Efendi’nin yardımcısı biraz rahatsız olduğundan hastahaneye yatırıldı. Bendeniz komiser efendinin uşağıyım!”

“Ya!”

“Evet efendim! Bir kahve ya da bir çay emreder misiniz?”

“Teşekkür ederim, böyle şeyler içmem... Çünkü bizim okulda yasaktır.”

“Çok iyi! Demek ki aile arasında da içmiyorsunuz?”

“Zavallı amcam çok çay içerdi!”

Delikanlı amcasının adını anarken, Avni’nin yapmacık sandığı bir tavırla içini çekerek başını üzüntüyle salladı.

"Amcanıza niçin zavallı diyorsunuz? Başına bir felaket mi geldi?"

"Haberiniz yok mu?"

"Hayır!"

"Saygıdeğer amcam üç günden beri kayboldu... Dünya kazan biz kepçe... Aramadığımız yer kalmadı, bulunmadı, bulamadık..."

"Amcanız kimdi?"

"Meşhur sarraf Keseliyan Efendi."

"Garip, hiç işitmedik. Aslında bunu olsa olsa efendim haber alabilirdi. Ben nereden işiteceğim. Öyle şeyleri ne kadar gizli kapaklı olursa olsun bizim efendi haber alır!"

"Canım gazeteler de yazdı... Okumadınız mı?"

"Ben okumak yazmak bilmem... Belki efendim okumuştur. Peki siz ne tahmin ediyorsunuz? Bir düşmanı var mıydı?"

"Biz hiçbir şey düşünemiyoruz. Çünkü insanın bir kötülüğe uğraması için fenalık etmiş olması gerekir. Amcam ise dünyada hiç kimseyi incitmemiş idi."

"Ya! Merak etmeyiniz... Bulunur. Bu konu için bizim efendiye danışmaya mı geldiniz?"

"Evet, mümkün ise yardımını rica edecektim."

"Umarım ki efendim bu isteğinizi geri çevirmez."

"Zaten o umut ile geldim."

Avni bir şey almak bahanesiyle dışarıya çıktı. Bu sırada kapının çingırağı çalındı; tekrar misafire görünüp, galiba efendisinin geldiğini, gidip kapıyı açacağını söyledi ve hızla merdivenden indi. Kapı açıldı, kapandı. Avluda iki adam birkaç kelime söyleşti. Sonra merdivenlerden iki kişinin çıktığı işitildi. Aynı zamanda Avni başını misafir salonunun kapısından içeri uzatarak efendisinin geldiğini, fakat yanında bir yabancı bulunduğundan onunla beş dakika kadar konuştuktan sonra buraya geleceğini söyleyip çekildi.

Avni, mümkün olduğu kadar hızla iş odasına girip üzerindeki elbiseyi çıkardı ve yeni bir elbise giyerken başına kırı çok, siyahı az saçlı bir peruk, yanaklarına da aynı renkte bir

sakal ve bıyık uydurup, sair düzeltmeleri de bu simaya benzettikten sonra sofaya çıkıp hayali uşağına, "İbrahim! O mektupları yerine götür, sonra o adamı gör! Sarrafa da parayı ver! Sonra gel!" şeklindeki emirlerini misafirin duyabileceği derecede yüksek sesle verip odasının kapısını açtı. İlk söz olmak üzere genç misafirine, "Affedersiniz, sizi beklettim, acaba kiminle tanışıyorum?" diye sordu.

Telaşlı ziyaretçi ise bu müthiş ve ünlü polis memurunun umduğundan daha yaşlı, saygıdeğer bir ihtiyar olduğunu görünce korku ve endişeyle karışık saygısı artarak, "Efendim bendeniz –elbette kayboluş şeklinden haberli olduğunuz– sarraf Keseliyan Efendi'nin kardeşinin oğlu Arsen Keseliyan'ım. Başımıza gelen bu felaket hakkında zat-ı âlinizden yardım istemeye geldim. Sizin bir Lecoq, bir Sherlock Holmes olduğunuzu bana söylediler. Rica ederim efendim, reddetmeyiniz; çünkü ihtiyar büyükannem ile ben pek yetim kalacağız, yahut kaldık! Zavallı amcama acaba ne oldu?" dedi.

Delikanlı bu sözleri söylerken gözlerinden bir iki damla yaş akıttı. Avni çocuğun tam karşısında oturmuş onu dinliyor, daha doğrusu onu inceliyordu. Çocuk sözünü bitirince, "Oğlum, söylediklerinden hiçbir şey anlamadığım halde üzüldüm. Biraz daha bilgilendikten sonra başa çıkabileceğimi tahmin edersem yardım sözü veririm" dedi.

Delikanlı, ne gibi açıklama isterse vermeye hazır olduğunu söyledi. Avni sormaya başladı:

"Evvela amcanız kaç yaşında idi?"

"Elli beş, elli altı. Aşağı yukarı sizin yaşınızdaydı."

"Zengin miydi?"

"Nakit para ve mülk olarak yetmiş, seksen bin liralık serveti olduğu sanılıyordu..."

"Nerede oturuyordunuz?"

"Yazları Büyükada'da kiracı olarak, kışları da Beyoğlu'ndaki kendi evimizde."

"Şimdi neredesiniz?"

"Ada'da."

“Amcanız aslen nereli idi?”

“Erzurumlu.”

“Ya! Kendisini bana tarif edebilir misiniz?”

“Uzun boylu, iri kemikli, kır saçlı ve bıyıklı idi.”

“Yüzünde, vücudunun başka yerlerinde bir kişisel alameti var mıydı?”

“Boyu biraz arkaya doğru eğri dururdu, başka bir alameti, yarası filan yoktu, sapasağlamdı.”

Soruşturma sırasında kendince dikkate değer bulduğu noktaları birer birer defterine kaydeden Avni bu kez şu soruyu sordu:

“Amcanız elbiselerini hangi terziye diktirirdi?”

“Galata’da bir Rum terziye.”

“Adresini biliyor musunuz?”

“Evet, Voyvoda Caddesi’ndedir. İsmi de Yani Demir-oğlu’dur.”

Avni bu açıklamayı not ettikten sonra, “Şimdi düşünelim... Amcanızın kaybolmasından kimler yararlanabilir?” dedi.

Bu düşünce ve varsayım, delikanlının yüzünün sararmasına neden oldu. Biraz düşünür gibi dalgınlaştı, sonra cevap verdi:

“Ben bu durumu hiç düşünmemiştim!”

“Şimdi düşünebiliriz. Siz söyleyiniz bakalım, aileniz kaç kişiden ve kimlerden oluşur? Amcanız evli mi, bekâr mı? Evliyse karısı ve çocukları ile ilişkisi nasıldır?”

“Evvela söyleyeyim ki amcam hiç evlenmemiştir. Babam ben küçük iken vefat edince, amcam beni ve annemi himaye ve vesayeti altına aldı; birkaç yıl sonra annem de vefat edince artık bütün sevgi ve umudunu bana vererek evlenme düşüncesini bütünüyle aklından çıkarmıştır. Bugün bütün aile, kendi annesi ve benim büyükannem olan ihtiyar bir kadınla benden ibarettir. Evde bir hizmetçi kadın ile emektar bir uşaktan başka kimse yoktur.”

“Bir soru daha!.. Amcanız müsrif mi, hasis mi idi?”

“Kesinlikle israfı sevmezdi, hasis değilse de çok tutumlu idi.”

"Babanızdan size ve kendisine servet kalmış mıydı?"

"Öldüğü zamanı pek hatırlayamıyorsam da babam servet sahibi değil imiş, daima amcam ona yardım edermiş..."

"Ya! Amcanız içki içer miydi?"

"Hiç görmedim."

"Kumar oynar mıydı?"

"Kumar oynayanların en büyük düşmanı idi."

"Hiçbir kadın ile ilişkisi yok muydu? Yahut olmamış mıydı?"

"Bilemiyorum. Olmuş ise bile pek tabii ben bilemezdim."

"Sarraflık işlerinde bir rakibi filan var mıydı?"

"Bilmiyorum, fakat zannetmem."

Avni birkaç not daha tuttuktan sonra bir süre düşünüp sözlerine devam etti:

"Amcanızın şu ansızın kayboluşu beni de meraklandırdı. Eğer siz de bana yardım vaadinde bulunursanız, üç beş güne kadar amcanızı yahut onu kaybedenleri bulmayı başaracağımı sanıyorum."

"Benim size nasıl yardımım olabilir?"

"Her şekilde... İhtiyaç duyduğum zaman sizi nerede bulabilirim?"

"Bu olaydan beri okula gitmiyorum. Her gün Ada'daki evdeyim."

"O halde bana güveniniz ve bekleyiniz."

"Teşekkür ederim."

"Konuşmamızdan hiç kimse haberdar olmamalıdır."

"Başüstüne efendim!"

Avni, kendisine gerekli olan bilgileri almış olduğundan delikanlıyı kapıya kadar geçirip savdı. Odaya döndüğü zaman aldığı notları bir kez daha gözden geçirip hemen başındaki peruğu, yüzündeki sakal ve bıyığı çıkardı, attı ve başına boz renkli bir kasket, sırtına da Galata palikaryalarına* özgü bir elbise giyerek, taktığı uçları yukarı kalkık siyah bıyıkları

* Alt sınıf Rum ahalisine verilen isim.

da biraz daha büktü. Sonra aynanın karşısına geçerek kendini inceledi, beğendi.

“Haydi bakalım palikarya! şimdi işe buradan başlayalım, umut ederim ki zanlarım doğru çıkacak” deyip aceleyle evi terk etti. Yarım saat sonra Voyvoda Caddesi’ndeki terzi Yani Demiroğlu’nun dkknunda bulunuyordu. Dükkâna girerken çekingen bir tavır aldı, başından kasketi çıkarıp terziyi Rumca selamladı ve dükkânda yabancı kişiler olup olmadığını da aynı zamanda araştırdı. Terzi yalnızdı, bir kumaş bimekle meşgul idi. Bu biçimsiz palikaryayı görünce nefret çağrıştıran bir şekilde baktıktan sonra, “Burada hazır elbise satılmaz” dedi.

Avni bu küçümsemeyi hiç anlamamış gibi davranarak yine Rumca olarak “Efendi, elbise almaya gelmedim... Size bir şey soracağım, lütfen cevap verirseniz teşekkür edeceğim” dedi.

“(Kızgınlıkla) Elimde iş olduğunu görüyorsun. Soracağın şey kısa ise söyle. Nedir bakalım?”

“Affedersiniz efendim, sizden banker Keseliyan Efendi’nin ölçüsünü isteyecektim...”

“(Palikaryayı yukarıdan aşağıya tekrar süzerek son derece hiddetle) Haydi Allah versin!”

“Affedersiniz orbacı, ben dilenmiyorum!”

“O halde sen ılgınsın! Haydi git diyorum, yoksa şimdi bir polis çağırırım” demekle birlikte kapıya doğru yürümek istedi.

Herifi nezaket dairesinde sorgulamanın başka çaresi kalmadığını anlayan Avni, ceketinin ucunu açıp polis hafiyelerine mahsus tokayı terziye göstererek Türkçe “Zorluk ıkarma, yalnız itaat et!” dedi.

Terzi karşısındaki adamın polis görevlisi olduğunu anla-yınca, derhal düşüncesini ve dilini değiştirdi.

“Ne istiyorsunuz efendim?” dedi.

“Keseliyan’ın ölçüsünü!”

“Acaba ne yapacağınızı sorabilir miyim?”

“Ne yazık ki şimdi bir şey söyleyemeyeceğim. Hatta bu ölçüyü sizden aldığımı ve benim buraya geldiğimi kimsenin duymamasını da rica edeceğim. Belki birkaç gün sonra her şeyi işitirsiniz.”

Terzi hiçbir şey anlamadığı bu karışık ifadeyi polis dili kabul ederek tezgâhın altındaki büyücek bir defteri çekip aldı. Sayfalarını çevire çevire Keseliyan'ın ölçüsünün bulunduğu sayfayı görür görmez defteri Avni'ye uzatarak, “İşte bu sayfa!” dedi ve sonra ilave etti:

“Bu rakamlardan bir şey anlayabilir misiniz?”

“Oldukça!”

Avni böyle konuşup not defterinin bir sayfasına Keseliyan'ın boy ve en ölçüsünü yazarak terziye kısa bir teşekkür ettikten sonra, tekrar sessizlik ve gizlilik önererek çıktı gitti.

Aynı gün akşam üzeri, Köprü'den Adalar'a hareket edecek Aydın vapuruna yolcular girmekte acele ettikleri sırada, sarraf Keseliyan'ın yeğeni Arsen Keseliyan da yolcular arasındaydı ve vapura uzatılan iskeleden geçerken pek telaşlı ve çekingen görünüyordu. Bir iki yolcuyu itip kakıştırmak tahta iskeleden geçti. Kamaraya yahut yukarı güverteye çıkacağı yerde, vapurun deniz tarafındaki davlumbazının yanına giderek vapura henüz bir müşteri getirmiş olan sandala atlayıp kürekçiye “Çek!” dedi. Sandal da vapurun pervanelerinin yanından uzaklaştı. Aynı anda yeşil kuşaklı, bol pantolon ve ceketli, sakalı boyalı bir Acem de vapurun o noktasından geçen bir sandalı çağırarak atladı ve sandalcıya Keseliyan'ın bindiği sandalı izlemesini söyleyerek kalın bir sigara yaktı. İki sandal birbirinden oldukça önemli bir mesafe ile Tophane'ye doğru gidiyordu. Öndeki sandal ağır gidişiyle ancak yarım saatte Salıpazarı'na vararak oradaki kırık dökük deniz hamamının iskelesine yanaşıp yolcusunu verdi.

Keseliyan, sandalcının parasını verip de oradan ayrılır ayrılmaz hızla caddeye çıktı ve bir arabayı durdurarak bindi. Araba Dolmabahçe'ye doğru yollandı. Meydana gelince Keseliyan arabacıya "Taşkışla'nın yanından Taksim'e!" diye seslendi.

Araba Gazhane yokuşuna tırmandı ve Taksim Caddesi'ne çıktığı zaman durdu. Arsen inerek arabayı savdıktan sonra, paltosunun yakasını havanın ılıman olmasına karşın kaldırıp, başındaki İtalyan şapkasının enli kenarlarını da indirerek, olduğunca kendisini tanıtmak istemediğini belirten bir şekilde ellerini ceplerine soktu ve Cadde-i Kebir'e* doğru yürüdü. Gide gide Mis Sokağı'nın başına vardı ve oradan aşağıya doğru yollandı, sonra Nane Sokağı'na döndü, onu da geçti, Mektep Sokağı'na gelince iki tarafına bakınarak gideceği yeri bilemiyormuş gibi biraz tereddüt gösterdikten sonra aşağıya, Tarlabası'na saptı. Aradığı yeri o caddede bulacakmış gibi geniş bir nefes alarak daha emin bir tavırla Kalyoncukulluğu'na doğru birkaç adım yürüdükten sonra sol taraftaki evlerden birinin kapısının önünde durdu. Pek heyecanlı görünüyordu. Bu eve girdiğini kimsenin görüp görmediğini bir kez daha etraflıca inceledi. Sonra kapının zilini çaldı. İçeriden pürüzlü, kısık bir kadın sesi işitildi:

"Kimdir o?"

Aynı anda yukarıdaki cumbadan fazla boyanmış yüzüyle bir baş görünüp çekilerek, pürüzlü sese içeriden yanıt verdi:

"Amelya!.. Kale, aç! Arsen'dir..."

Kapı açıldı. Arsen girdi. Şamatalı bir karşılama ile güle oynaya merdivenlerden çıkarılırken, yine Mektep Sokağı'ndan Tarlabası'na dönen köşeden, Ada vapurundan ikinci sandal ile ayrılan, önceden sözünü ettiğimiz Acem, koltuğunda birkaç mendil, birkaç parfüm, birkaç çorap kutusu olduğu halde görüldü. O da aynı evin kapısında durarak zile bastı. Az önceki kısık ses yine işitildi:

* Cadde-i Kebir, "Büyük Cadde" anlamında olup bugünkü İstiklâl Caddesi'ne o dönemde verilen addır.

“Kimdir o?”

Pencereden görünen baş yine içeriye haber verdi:

“Tefecidir nedir? Galiba Hasan’ın ortağıdır...”

Kapı açıldı. Avluda buruşuk yüzlü, şişman karınlı, patlak gözlü bir acuze ile karşılaştı. Kadın, Acem’e “Hasan Ağa’nın ortağsın galiba? Öyle değil mi?” dedi.

Acem hiç tereddüt etmeden yanıtladı:

“Evet! Kendisi hasta olduğundan bu hafta çıkamadı. Haftalıkları almakla beni görevlendirdi. Kızlar burada mı?”

“Hepsi buradadır. Yalnız birisinin müşterisi senden önce geldi. Ona da haber veririm.”

“Hele ötekilerin hesaplarını görelim de sıra ona gelsin!”

Sonra kadın önde, Acem arkada olduğu halde kapının yanındaki oldukça kirli bir odaya girdiler. Şişman kadın kapıya çıkıp yukarı katlara seslenerek, avazı çıktığı kadar o çirkin sesiyle bağırdı:

“Ka! Oranya! Eftelya! Surpik! Bebe! Aşağıya geliniz! Tefeci gelmiştir, sizi bekliyor!”

Bu bağırmanın aksi henüz merdivenlerde sürerken, çeşitli odaların kapıları açılıp kapanarak terlik ve iskarpin ökçelerinin tıkırtıları sofalarda, merdivenlerde işitmeye başladı. Biraz sonra da allı, yeşilli, pembeli, mavili danteller, kurdelalar içinde, geniş eteklerin cezbedici fışırtıları arasında, bu kokmuş evin pudralı, lavantalı oturanları, boyalı yüzleriyle Acem’in bulunduğu odaya birer birer girdiler.

Her giren, “Hayırlı akşamlar!” diyor, Acem de “Hayır olsun!” diye yanıtlıyordu.

Hepsi odadaki iskemlelere, minder kenarlarına yerleştikten sonra içlerinden Oranya, “Hasan Ağa hastadır? Nedir?” diye sordu. Acem üzüntüyle başını sallayarak doğruladı:

“Evet, biraz rahatsız. Bu haftanın angaryasını da bana yükledi... Haydi bakalım sökülün!”

Dört kızdan ikisi arsız arsız sırtarak:

“Biz bu hafta iş tutmadık! Hele iki gündür siftah etmedik. Bizi bu sefer geç!” dediler.

Diğer ikisi ise "Amelya bizim hesabımıza beşer meci diye versin!" deyip işin içinden çıkmak istediye de, kocakarı ellelerini böğürlerine dayayıp, bunları aşağılayıcı bir bakışla yukarıdan aşağıya süzdükten sonra şöyle dedi:

"Oh babam! Yorgancı gelsin, Amelya versin! Terzi gelsin, Amelya versin! Dantelacı gelsin, Amelya versin! Sonra ödünç aldığınız parayı da tefeciye Amelya versin!.. Allah da size insaf versin! Para nerede ki!.. Benim verecek param yok! Caka satacağız diye arabalara verdiğiniz paralardan artırın da borçlarınızı verin!"

İki kızdan biri kızdı:

"Vermezsen verme! Biz buluruz, fakat alt tarafını sen düşün!"

Kocakarı bu sözleri işitmemiş gibi davranarak Acem'e sokuldu. "Sen bunlara bakma! Çocukturlar. Hasan Ağa'ya benden selam söyle, inşallah bir iki güne kadar istediğinden çok para verirler..." dedi.

Acem ise buradan parasız çıkmayacağını kesinlikle belirterek kınalı kaşlarını çattı:

"Kuzum bu iş para ile döner! Eğer her girdiğimiz evden böyle eli boş çıkarsak, sermayeyi çabucak kediye yükletiriz. Bari müşterisi geldiğini söylediğiniz kız verse..."

Amelya, Acem'in kandırılabilceğini hissederek sevindi. Sevimsiz çehresi sırtıttı. Karnını ileri çıkarıp cevap verdi:

"Oo! Bak! O verir. Mutlak sana bugün bir şeyler uçlanır! Çünkü bugünlerde elinde yağlı kuyruk var."

Bu deyim Acem'in merakına neden olmuştu.

"Nasıl yağlı kuyruk bu?"

"Bir Ermeni züppesi! Toy şey... Roza'ya o kadar kapılmış ki... Mümkün olsa burun buruna yapışacaklar..."

"Mirasyedi mi?"

"Daha anlayamadık... Fakat evvelsi gün Roza'ya yakında ergin yaşa gelip babasının mirasından eline gayet mühim bir para geçeceğini, o zaman bol bol yiyeceklerini söylemiş. Hepimiz o günü bekliyoruz."

"Demek ki bundan sonra Roza'ya daha çok güvenilebilir?"

"Ben tefeci olsam, bütün sermayemi bu kıza vermekten korkmam. Çünkü yakında zengin olacağına hiç şüphe yok!"

"Ya, desene kuyruk çok yağlı!"

"Çoook!"

"Öyle mi, demek benim önüm sıra giren genç çocuk?"

"Öyle! O budala!"

"O halde Roza'yı çağırırsan da..."

"Biraz sabret! Sevdalısı şimdi gider. O çok oturmaz. Ada'da mı oturuyormuş, nerede oturuyormuş bilmem ama uzak bir yerde... Onun için fazla kalmaz!"

"(Hayretle) Ada'da oturuyorsa bu saatte nasıl gidebilir?"

"Kiraladığı istimbol ile gidiyormuş. Zengin adam ayol!.. Ben tevekkeli mi yağlı kuyruk diyorum?"

Acem kalın bir sigara yakarak beklemeye karar verdi. Bu süre zarfında kızların kınalı sakalıyla yeşil kuşağına fırlatıkları aşağılayıcı bakışlara tahammül etti. Ancak başındaki kalpağının alınıp da baştan başa gezdirilmesine Acem Baba kızarak, "Yahu! Bir Acem, kalpağı ile alay ettirmez!" dedi. Kızlar hiddet ve ciddiyetle yapılan bu itiraza ses çıkarmadılar, şakalarından vazgeçtiler.

Derken yukarıdan iki kişinin ayak sesleri işitildi. Kahkahalar, manalı manasız sözler koridorları, merdivenleri çınlatıyordu. Öyle sanılırdı ki inenler mutlu ve bahtiyar bir çift idi. Sokak kapısının arkasına geldikleri zaman öpüşmelerinden doğan birkaç harareti şıptı işitildi. Sonra kalın bir "Ah... Roza!" şeklinde üzüntülü bir cümle ile daha sonra da ince ve çatlak bir "Mutlaka beklerim! Arsen, gelmezsen ölürüm!" şeklinde yalvaran bir cümle avluyu sarstı.

Bundan sonra kapı kapandı. Roza suratsız çehresini takınmış olduğu halde, dağılmış saçları, yer yer ısırmış, çürütülmüş vücudunun görüldüğü gecelik gömleğini bir örtü ile kapamaya çalışarak odasından göründü. Aynı zamanda evin sahibine hitaben, "Of, Amelya! Bu da çekilmeyecek kadar

ahmak! Başından savıncaya kadar başıma haller geldi... Sulu mu sulu! Yapışkan mı yapışkan! Kene mi, sakırğa mı derler, işte ondan!" dedi ve minderin üstüne kendini atarak yorgun bir nefes aldı. Bir dakika sonra da o evlerde söylenmesi alışılmış bir şey olan bir şarkı tutturup ötmeye başladı. Amelya bu hallere alışık bir vaziyette Roza'ya şunları söyledi:

"Kızım, ekmek bile çiğnemedi yutulmaz derlerse doğrudur! Böyle av her zaman ele geçmez! (Diğerlerine dönerek) Bulmuş da bunuyor. (Yine Roza'ya) Prensessin nesin?"

Roza şarkısına devam ediyordu. Bu kez söz sırası Acem'e geldi. Kayıtsızca mırıldanmakta olan Roza'ya sordu:

"Para verecek misin? Hasan Ağa'nın hesabını görmeye geldim."

"Para var ama yukarıda... Şimdi kim yukarıya çıkacak?"

"Sen!"

"Şimdi çıktım kala!.. Çıkayım yine mi ineyim?"

"Beraber çıkalım, parayı ver. Ben inerim, sen yukarıda kalırsın..."

"Bak bu olur!"

Roza fırlayarak yukarı çıktı. Acem de arkasından gitti. Odaya girdikleri zaman tefeci kapıyı kapayıp sürgüsünü sürdü ve kapının sürgülenmesinden doğan hayretle kendisine bakakalan Roza'nın önünde durarak eğreti saç ve sakalını, başından da kalpağını çıkardı. Gülerek, "Beni tanıdın mı?" dedi.

Kız bu hareketten hem korkmuş hem şaşırılmış idi. Kötü bir durumda kaldığını sanarak imdat istemek için kapıya doğru yürümek istedi ise de sabık tefeci anlayıp önüne geçti. Kızı şöyle korkuttu:

"Sakın! Bir hareket etme! Mahvolursun!"

Kız daha çok korktu.

"Kala!.. Benden ne istiyorsun? Ben seni tanımam?" diye bağırdı.

"Şimdi söyleyeceğim, yalnız korkmana gerek yok, çünkü seni incitecek değilim!"

“(Sesini yavaşlatarak) Ne istiyorsun? Sen kimsin?”

“Ne istediğimi şimdi anlarsın. Kim olduğuma gelince, bunu iki kelime ile anlatabilirim matmazel. Amanvermez Avni’yim!”

Roza bu ismi işitince sendeledi, düşmemek için karyolasının demirine tutundu, dizleri titriyordu. Avni, kızın biraz kendini toplaması için süre tanıdıktan sonra “Yine tekrar ediyorum, korkmana gerek yok! Sana kötülük etmek için gelmedim, aksine seni kurtaracağım” dedi.

“Ben ne yaptım ki? Beni kimden kurtaracaksınız? Ben namusumla (!) yaşayan bir kıyım!”

Avni yüzüne verdiği yumuşaklık ve şefkat ile kıyı elinden tutup kanepeye oturttu. Kendi de yanına oturup amacını şöyle açıkladı:

“Roza” dedi, “senin kendi halinde yaşar, kimseye fenalık etmez bir kıy olduğunu bilirim. Onun için seni kurtaracağım... Rahat ol!”

“Yarabbi! Ben bir tehlike ile mi karşı karşıyayım?”

“Evet!”

“Beni öldürmek mi istiyorlar?”

“Hayır, ama işlenmiş bir cinayete ortak yapmak istiyorlar...”

“Ayağını öpeyim Avni Efendi! Beni korkutuyorsun. Bu adam kim?”

“Şimdi buradan çıkan genç çocuk!”

“(Hayretle) Mama! O çocuk aptalın biridir... Hem ben ona hiçbir fenalık etmedim.”

“(Ciddiyetle) Beni dinle! Bu delikanlı bugün polisin gözünde bir katildir. Sana para yetiştirebilmek için zengin amcasını öldürmüştür.”

“(Gözleri yuvalarından fırlayarak) Mama!..”

“Şimdilik sana göre bir şey yok! Fakat benim söyleyeceğim sözleri iyi dinlemez, talimatımı aynen yerine getirmezsen o zaman cinayet ortağı olacaksın.”

“(Telaş ile) Aman emrediniz, ne isterseniz yaparım! Ben böyle şeylerden korkarım.”

Avni, Roza’da oluşturduğu güvenden yararlanarak kendisine gerekli talimatı verdikten ve yapılacağına dair kesin söz aldıktan sonra, susması ve sırrını koruması için onun anlayacağı dilden tavsiyede bulundu. Sonra da tekrar Acem kıyafetine girerek, koltuğuna sıkıştırdığı kutularla Roza’nın odasından ve evden çıkıp ayrıldı. Beyoğlu Caddesi’ne çıktığı zaman Mis Sokağı’nın başındaki şekerlemeciye girip orada kendisini bekleyen tefeci Hasan Ağa’ya kutuları teslim etti ve susması gerektiğini belirterek Galatasaray’daki Mutasarrıflık Dairesi’ne gitti.*

Ertesi gün Adalar’a giden ilk vapurda çatal sakallı, silindir şapkalı, şık kıyafetli bir Frenk yolcular arasında bulunuyordu. Sabah olduğundan vapur pek تنها idi. Kış salonunda bu yolcu yalnız gibiydi. Vapur Sarayburnu’nu dönüp de Adalar’a doğru açıldığı sırada adam salondan yukarı güverteye çıktı. Kendi kendine bir aşağı, bir yukarı geziniyordu. Sonra aniden durarak bir süre düşündü. Gözlerini bir müddet önce kendinin çıktığı merdivenlere dikerek dikkatlice baktı. Birisi çıkıyordu. Bu, dün akşam gördüğümüz kıyafetiyle Arsen Keseliyan idi. Yukarı çıkıp da yalnız bulunduğunu, orada sadece yabancı bir Frenk olduğunu anlayınca sıkılır gibi oldu. Ancak geri dönmedi. O da gezinmeye başladı. Frenk’le sıra yüz yüze geliyor, sonra dönüyorlar ve yine karşılaşıyorlardı. Yabancı adam bir ara cebinden bir puro çıkarıp dişleriyle ucunu kopardı. Yakmak için kibrit aranıyordu. Bulamayınca genç adama yaklaşıp, hafifçe elini şapkasına götürüp bozuk bir Fransız şivesiyle Rumca, “Pardon! Var ise bir kibrit

* Mutasarrıflık, vilayet ile kaza arasındaki yönetim çevresinin adıdır. Beyoğlu, o dönemlerde mutasarrıflık idi.

lütfeder misiniz? Bilseniz bu alışkanlık ne fena şeydir... İnsan bazen böyle rica etmek zorunda kalıyor!" dedi.

Arsen, Rumca bilmediğinden söz ederek ne demek istediğini anlamadığını Fransızca söyledi. Frenk bu kez, arzusunun başını gözünü yarararak Fransızca yineledi. Arsen, ilkin cebinden küçük bir gümüş tabaka çıkararak bu adama uzattı. Frenk, pek büyük bir itina ile purosunu yakıp bir iki duman kitlesi savurduktan sonra kibritliği sahibine iade etti. Buna ilaveten de onunla bir konuşma zemini hazırlamak istiyormuş gibi bir durum alarak sordu:

"Sanırım zat-ı âliniz İstanbullu ve Türk'sünüz?"

Arsen cevap verdi:

"Evet, İstanbul'da doğmuşum, Osmanlı ve Ermeni'yim."

"Ben, bütün Osmanlıları bu güzel, gönül okşayıcı memlekete sahip olduklarından dolayı tebrik ederim... Doğrusu hayret edilecek güzellikleri içinde gönül alan bir şehir..."

"Şehrimize ilk kez mi geliyorsunuz?"

"Evet! Bendeniz Paris'te doğmuş bir Yunanlıyım. Memleketinize daha küçük yaşta iken dışarıdan âşık olmuş, kesinlikle onu görmeyi aklıma koymuş idim. Kısmet bu yıl imiş. Bugün de Avrupalıların dillerine destan olan Prens Adaları'nı görmeye gidiyorum."

"Hangisine?"

"Prinkipo'ya!" Belki yarın da Halki'ye** giderim."

"Ya, adalarımız gerçekten güzeldir."

"Zat-ı âliniz adalardan birinde mi oturursunuz?"

"Prinkipo'da."

"Bahtiyar bir insansınız."

Konuşma bu kadar ilerlediği sırada Arsen yavaş yavaş yürüyerek davlumbazın kenarına kadar geldi. Frenk de konuşarak beraber yürüdü. Arsen, Frenk'in sorularına artık sıkıntı ile cevap veriyor; bazılarını yalnızca başını eğip kaldırarak

* Prinkipo, Büyükada'ya Rumların taktığı addır.

** Halki, aynı şekilde, Heybeliada'ya verilen Rumca addır.

savuşturuyordu. Kaptan köprüsünün altına gelip oradaki demir sütunlardan birine yaslandı. Pervanenin çıkardığı köpüklerin damlalarını sayıyor gibi onları gözleriyle izliyordu. Frenk de Arsen'in niye bu kadar dikkat ettiğini anlamak üzere biraz öne doğru eğildiği sırada, Arsen büyük bir çeviklikle geri çekilip beline bir tekme vurunca, Frenk önce sendeleyip sonra dengesini kaybederek baş aşağı denize yuvarlandı ve köpükler içinde kayboldu, gitti. Arsen ise sanki hiçbir şey olmamış gibi iki adım geri çekilerek attığı şeyin suyun yüzüne çıkıp çıkmadığını anlamak üzere vapurun bıraktığı köpüklü izlere bakmış; sonra da dönerek güvertede gezinmeye başlamış idi. Vapur pek تنها olduğundan bu düşüşten kimse haberdar olmamıştı.

Arsen tekmeyle vurup da Frenk'i yuvarladığı sırada, dişlerinin arasından şöyle mırıldanmış idi:

"Şimdi geber! Bir kadını tehdit etmek, bir Acem'i aldatmak, sonra da beni takip etmek ne demekmiş artık öğrenmiş, bu meraklı huyundan vazgeçmiş olursun!"

Denize atılan Frenk'in Amanvermez Avni olduğunu elbette saygıdeğer okuyucular anlamışlardır. Avni vücut ağırlığının gerektiği kadar suya dalınca bu ansızın gelen cinayet girişimine nasıl kurban olduğunu düşünmeye gerek duymadan dengesini bulmaya çalıştı. Olduğunca soğukkanlılığını koruyarak yukarı çıktı. Aslında yetenekli bir yüzücü olduğundan ilk iş olmak üzere üstünden pardesüsünü, ceketini çıkardı, şapkası da yanı başında yüzüyordu. Sonra vapura bakıp uzaklaştığını, başının vapurdan görünmeyeceğini anlayınca vapura doğru bir küfür savurup yumruğunu uzattı:

"Arsen, şimdiye kadar şüphelerim bir varsayım idi. Fakat artık gerçekleşti. Amca katili haydut! Ben yakında sana hakkını bildiririm!" dedi ve Kumkapı tarafından Haydarpaşa'ya doğru gelen bir balıkçı kayığının yaklaşmasını bekleyerek vücudunu su üzerinde durabilecek şekilde tutmaya çabaladı. Düşüş sırasında sakalı, saçı, bıyıkları suya karışmış gitmiş olduğundan, şimdi Avni bıyıkları da dahil olmak üzere tıraşlı

suratıyla saçsız başını bir su kabağı gibi denizin üstünde tutuyor, vücudunu uzatıp yatıyordu. Bu onun için en iyi konum idi. Çünkü yorulmuyordu. Yarım saat kadar bu şekilde gayret sarf ettikten sonra balıkçı kayığı kendisini görebilecek kadar yaklaştı. Avni bir elini kaldırıp salladı ve aynı zamanda, "Geliniz! Beni kurtarınız!" diye bağırdı. Kayık hızını artırdı.

Yarım saat sonra Avni, ıslak elbisesiyle, yarı çıplak ve tuhaf bir kıyafetle Haydarpaşa İskelesi'nde bulunuyordu. Buranın karakolunda kendini tanıtarak hemen sağladığı bir kat elbiseyi giyip, ilk vapurla İstanbul'a, evine döndü. Deneyimsiz fakat cesur, çocuk ama cüretkâr bir katil ile uğraşmakta olduğunu anlamıştı. Bir aralık odun yığınının devrilmesiyle bu denize atılması arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak istedi. Şüphe içinde kaldı.

"Acaba!.." diyordu, "odunları istif eden, onları başımıza yıkan herifler arasında bu cesur çocuk da var mıydı? Bunu kesinlikle çözmeliyim! Fakat bu deniz banyosundaki kabahat bende... Edepsiz bir karıya güvenerek sır verdim... Onun da alacağı olsun!"

Bu şekilde bir süre daha düşünüp taşındıktan sonra kalktı, elbise dolaplarından birini açıp, birtakım kadın kıyafetleri çıkardı. Bir çeyrek saat zarfında kendini ihtiyar bir falcı çingene karısı kıyafetine soktu, yüzüne birçok allık, beyaz boya vesaire sürüp, üstüne de yarı kirli, yarı temiz bir örtü örttü. Odaya aldığı bir sepeti de koltuğuna sıkıştırınca sokağa fırladı. Vakit ikindi idi. Doğru Tarlabası Caddesi'ne yollandı. Geçtiği sokaklarda çın çın bağıırıyordu:

"Fal bakarım, niyet bakarım! Bakla falı! Avuç falı!"

Bildiğimiz evin önüne gelince, aşağı kattaki odanın penceresi açılarak tuvaletli başlardan biri görüldü.

"Falcı buraya gel!" emrine uyan Avni kırılarak ilerledi. Bir ses daha duyuldu:

"İçeri gel!.."

Aralık bulunan kapıdan giren Avni, ortaya çıkan davet üzerine bir gün evvel girdiği odaya girince, Roza ile Oranya'nın

karşı karşıya oturarak iskambil kâğıtlarıyla oynadıklarını gördü. Falcılara özgü konuşma şekliyle işine başladı:

"Benim güzel kokonalarım! Sizlere hayırlar, güzellikler getirdim. (*Roza'ya söyleyerek*) Hele benim şipşirin kadını, sen gökteki melekler kadar güzel, bütün erkekleri öldürecek kadar yosmasın. (*Sonra Oranya'ya dönerek*) Kara kaşlı, kibar edalı madam, sende öyle bir talih var ki bütün erkekler sana esirdir!"

Bu sözleri söyledikten sonra ciddiyetle koltuğundaki sepeti yere bırakarak sordu:

"Hanginiz baktıracaksınız?"

Minderin bir köşesinde, kocaman karnını şişire şişire büyük horultularla uyuklayan evin sahibi kadın, çingene karısının çınlayan sesinden afallayarak çapaklı gözlerini açmaya, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Falcıya yanıt olarak Roza, "Önce benim falıma bak! Bakalım bilebilecek misin?" dedi.

"Benim güzel hanımım kuruşu bastır ki söyleyeyim."

Roza küçük bir çantadan çıkardığı çil kuruşu falcının avcuna koydu. Falcı yerde serili halının üzerine diz çöküp oturduktan, bir iki de öksürüp tıksırdıktan sonra başladı:

"Adın?"

"Roza!"

"Benim Roza hanımım, roza taşı* kadar parlaksın, elmaslara layıksın. Bahtın da ismin gibi açıktır... Daha gençsin, körpesin, fakat... Çok cefa çekmişsin, korkular geçirmişsin. Ya anandan, ya babandan yetim kalmışsın. Daha kendini bilmeden aldatılmışsın... Yersiz yurtsuz kalmışsın. Civanmertsin, cimri değilsin, çirkin değilsin, erkekler senin hayranındır, kadınlar rakibindir. Süsü, saltanatı seversin. Tut bakalım gönlündeki muradın nedir?"

Roza bir kahkaha fırlattıktan sonra, "Ben gönlümden tuttum, sen bil bakalım?" dedi.

Falcı devam etti:

* Elmas

"Az mı desem, uz mu desem, dere mi desem tepe mi desem, ırmak mı desem deniz mi desem, dağ mı desem ova mı desem, buraya iki saat kadar uzak bir yerden yakında bir haber alacaksın. Orada sana bakan, daima seni düşünen bir genç var. Zengin mi desem, züğürt mü desem, gözlü mü desem, çirkin mi desem..."

Konuşma bu noktaya gelince Roza, Oranya'ya göz ucuyla bir işaret yaparak, "Üstüne basıyor" dedi ve daha çok dikkat ve merakla dinlemeye başladı. Falcı sanki bunun farkında değilmiş gibi gevezeliğine devam etti:

"İşte o genç daha bu sabah burada imiş... Güzel kadının seninle baş başa vermiş, birçok konuşmuş; eğri mi demiş, doğru mu demiş, onu falcı bilememiş! Bir gün mü desem, bir hafta mı desem, bir ay mı desem bu adamdan sana büyük bir fenalık gelecek... (*Gözlerini yumarak cezbeyle kapılmış gibi*) Bak, bak ellerinde kırmızı eldiven var, onunla seni tutmak istiyor, kırmızı, kan... Evet biz öyle söyleriz."

Roza titredi, Oranya sarardı... Falcı derine gidiyordu. Bu delikanlının hareketindeki gariplikler, özellikle bir gün önce tefeci Acem kıyafetiyle gelen o meşhur hafiye'nin söyledikleri, falcının esrarı keşfetmekteki yeteneğini gösteriyordu. Yalnızca biraz eğlenmek için çağrılan çingene karısı, birdenbire her iki kızın gözünde başkalaştı. Öyle şeyler söylüyordu ki, olaylarla hiç çelişmiyordu. Roza oturduğu iskemleyi yaklaşıtıracak ciddi bir şekilde falcıya sordu:

"Daha ne görüyorsun?"

Falcı sanki talihini okuyormuş gibi gözlerini Roza'nın gözlerine dikip bir süre dalgın baktıktan sonra devam etti:

"Bu adam kandan çıkmış, yine kana girmek istiyor; hep kırmızı, hep kırmızı... Yolu, izi, düşündükleri, bildikleri hep kan. Bu kanın içinde boğulacak, ona kimse sürünmesin, elini kimse tutmasın! Çünkü onları da birlikte boğacak. (*Biraz durarak*) Söyle kadının, sen bu adamı seviyor musun?"

"(Tekrar bir kahkaha ile) Sevmek mi? Allah versin!"

"Kendini kurtarmak ister misin?"

“Elbette!”

“Soracağım şeye doğru cevap ver!”

“Söyle!”

“Sen ona yakında çok önemli bir sır söylemişsin...”

“Eee, sonra?”

“Doğru mu?”

“Belki...”

“Halbuki o sırrı söylememek için başkasına da yemin etmişsin!”

“Hadi be zevzek... Öyle şey yok!”

“Kadınım, ben kesin olarak böyle bir şey olmuştur demiyorum. Bunları bana fal söylüyor. Belki yanlıştır, belki değildir, sen falcıdan sordun o da söyledi... Sen bilirsin. Ben kuruşumu aldım, falına baktım, Allahaismarladık civelek madam.”

Falcı kalkıp gitmek için davrandı. Fakat büyük bir merak ve endişe içinde kalmış olan Roza ile arkadaşı bırakmak istemediler. Roza onun konuşmasının devam etmesini sağlamak amacıyla şöyle dedi:

“Peki senin dediklerin olsun, yemin etmiş olayım, ne olacak?”

“Yeminden döndüğün için kefareti neyse yapmalı!”

“Kala! O nasıl şey?”

“Bir kuruş daha ver ki söyleyeyim. (Roza’nın verdiği ikinci kuruşu da memnuniyetle cebine indirip) Şimdi iyi dinle: O adamla ilk konuşmada –nerede olursa olsun– ilk sözün ‘Ada vapurundaki Frenk’i ben de tanırım!’ olacaktır. Bunu söyleyebildin mi kurtulacaksın. Unutmamalı, ezberlemeli. Tekrar et bakayım gül fidanı kadınım.”

Roza bu cümleyi bir iki kez yineledi. Sonra falcı kesin bir ifade ile son tavsiyesini yaptı.

“Düşün ki bunu kendi başını kurtarmak için yapacaksın... Evvelki gibi boşboğazlık edersen bir daha bu falcıyı bulamazsın!”

Şaşkınlık ve hayret içinde kalan kızlar daha bir iki şey sormak istiyorlardı. Fakat falcı gecikmekte olduğunu söyleyerek

ertesi günü yine uğrayacağını belirtip şalvarını sallaya sallaya çıktı gitti.

O akşam yine Köprü'den Adalar'a hareket eden son vapurda Amanvermez de bulunuyordu. Fakat hangi kıyafetle? Onu vapurda tanımaya gerek olmadığı için kıyafetini de tetkik edip belirtmeyeceğiz.

Gece alaturka saat iki gibiydi... Büyükada'nın Maden denilen semtinde şu anda sönük olan kireç ocaklarından birinin civarındaki kayaların üzerinde iki kişi yan yana oturmuş bir şeyler konuşuyordu. Onlardan biraz uzaktaki bir sebze bahçesinin eşek koşulmuş su dolabının başında da hayvanı yönetmek için bulunan bir papaz kâh uyukluyor, kâh hayvana "deeh!.." diyordu. Öyle sanılırdı ki bu iki kişinin aralarında geçen sözler dolap başındaki papaz tarafından hiç işitilmiyordu. Bu adamlar bir süre görüştükten sonra oturdukları yerden kalkarak etraflarına bakındılar; o sırada dolap başındaki papaz da dolabı durdurmuş, eşeği çözerek önüne katmış, "Deh!", "Çüş!" diyerek tepelere doğru tırmanıyordu. Papaz ve eşeği biraz sonra kayalar ve tepeler arasından kayboldular. Papazın ayrıldığını gören herifler, sahile doğru bir müddet gittikten sonra aralarında geçen konuşma kızıışmış gibi oldu. Sesleri beş on adım öteden bile işitiliyordu. Kalın sesli birisi şöyle diyordu:

"Bütün başarılarına karşı benim bu işteki yüküm daha ağırdır... Ona karşılık verdiğin para ise binde bir bile değil! Olmaz! Tosunum olmaz!"

Ötekiyse şöyle yanıtlıyordu:

"Marko! Evvelce razı olduğundan daha çok para veremem. Beş yüz lira az para mı? Bugün bir servet sayılır..."

"Evet, ama ben kabul etmeseydim, o kadar tehlikeyi göze almasaydım, bu büyük serveti rüyanda bile göremezdin."

“O servet zaten benimdi. Bu işe beni sen heveslendirdin ve teşvik ettin.”

“Odun yığınını devirmeye beni kim görevlendirdi? Yanmış cesedi sırtına yüklenip de sahile kadar kim götürdü? Bunlar, beş yüz liraya yapılacak işler değildir.”

“Sen bilirsin. Bütün düzeni ben kurdum. Amcamı da elimle ben yok ettim. O uğursuz polisi de denizin dibine ben gönderdikten sonra artık sana beş yüz liranın az görünmesi, doğrusu dilencinin kendisine sadaka verilen eğri huyarı beğenmemesine benziyor.”

“Arsen! İş gücünü getirme! Verecek misin? Vermeyecek misin?”

“Vermeyeceğim, bu paradan daha çoğunu veremem!”

“Peki! Ben senden almasını bilirim!”

Bu arada iki arkadaş sahile yakın kayalıklar arasında bulunuyorlardı.

“Nasıl alırsın?”

“İşte böyle!”

Marko isimli herif bu sözleri söyleyip cebinden hızla bir tabanca çıkardı. Arkadaşı Arsen ise ondan daha önce davranmış olduğundan Marko’nun tabanca tutan elini kapınca bir hamlede bükerek tabancayı yere düşürdü ve aynı anda çektiği bir bıçağı herifin boğruine iki kez saplayıp çektikten sonra yardım istemesini önlemek için eliyle ağzını kapadı. Yaralı biraz kıvrandıktan sonra yere düştü. Yaralayan ise işi bitirmek, herifi bir an önce öldürüp oradan savuşmak emeliyle hâlâ elinde bulunan bıçakla, yaralının boğazını da kesmek üzere diğer eliyle kafasını tutmaya çalıştığı sırada, arkasından demir gibi iki pençenin kollarını kıvırdığını anlayıp geri dönmek istedi. Ancak iş işten geçmiş, bir anda iki el dört, sonra altı olmuş, kıpırdanamayacak bir hale gelmişti. Neye uğradığını bilmeyen katil başını çevirdiği zaman, bildiğimiz dolap başındaki papazı görmüş, ona okkalı bir küfür savurmuştu. Papaz, canının kendisine pek kızgın bir şekilde baktığını görünce iki adım geri çekildi, onu bahçıvan kılıklı iki arkadaşına

terk ederek, kalpağını çıkardı ve yerlere kadar eğilip alaycı şekilde selam verdikten sonra şöyle dedi:

“Arsen Keseliyan Efendi! Ben sözümü tuttum sanırım. Çünkü saygıdeğer ve sevgili amcanızın katilini buldum. Vermeyi önerdiğiniz ödülü de sizden değil, hükümetten alacağım!”

Aynı zamanda cebinden çıkardığı bir çift kelepçeyi Arsen’in elleri ve ayaklarına takıp onu arkadaşlarının gözetiminde yere bıraktıktan sonra, hemen hemen ölmek üzere bulunan Marko isimli yaralının sorgulamasına başladı. Yaralı, Avni’nin sorduğu sorulara pek güçlkle cevap veriyor, devamlı su istiyordu. Avni arkadaşlarından birini bir bardak su bulmak için gönderdi ve ifadesini vermesini yaralıya tekrar söyledi. Yaralı ise böğründe açılan iki müthiş yarayı bir eliyle tıkamaya çalışarak kıvrılırken şu yolda konuşmaya başladı:

“Bu lanetli çocuk beni de kandırdı. Zengin amcasını öldürerek servetine konacak idi... İşte burada birkaç adım ötede, bir hafta kadar evvel, zavallı efendimizi gafil avlayarak bu kötü ruhlu bıçakladı, evet, ben de yardım ettim... Artık öleceğimi hissediyorum... Onun için her şeyi doğru söyleyeceğim... Sonra cesedi yok etmek için Arsen’in önerisi üzerine şuradaki kireç ocağına götürdük. Gece olduğundan ocakta hiç kimse yoktu. Cesedi ocağın fırınına soktuk. Bir müddet bekledik. Yağlar, etler yandı. Fakat mümkün değil kemikler yanmıyor, erimiyordu... Burada kemiklerin erimesini bekleyemezdik. Belki kireç ocağında çalışan işçiler gelirir diye korktuk. Sonra yanmış cesedin kemiklerini henüz dağılmadan ocak civarında bulduğumuz bir eski çuvala koyup, sahilde bağlı ve sahipsiz gördüğümüz bir balıkçı kayığına yükledik. Amacımız, biraz açığa gidince çuvala ağır bir şey bağlayarak denize atmaktı. Tam biz sahilden hareket edeceğimiz sırada, karşıdan iki çifte bir kayık göründü. Biz bunu polis kayığı sanarak, hemen açılıp oradan uzaklaştık. Aksiliğe bak, biz ne tarafa gidersek o da o tarafa geliyordu. Adalar’dan açıldık. Sarayburnu akıntı sularına gidelim

de orada denize atalım diyorduk. Çünkü telaşla hareket ettiğimizden çuvala koymak için kayığa ağır bir şey alamamıştık... Meğer o kayık da İstanbul'a gidiyormuş. Biz gide gide Sarayburnu'na yaklaştık. O kayığın bizi izlemesinden kurtulamadığımız için durup cesedi denize bırakamadık. Nihayet Ahırkapısı'nda devlete ait fırının hizasına geldik. O kayık bize yaklaşmış idi. Biz bu yaklaşımdan çok korkarak ne olursa olsun karaya çıkıp kayığı da, cesedi de bırakarak yaya savuşmayı kararlaştırdık ve karaya yanaştık. Vakit gece yarısını geçmiş idi. Ortalıkta hiç kimse yoktu. Biz karaya yanaşınca arkamızdan gelen kayık da İstanbul Limanı'na doğru yoluna devam etti. O zaman kayığın bizi takip etmediğini anladık da karaya çıkmış bulunuyorduk. Hemen aramızda konuşarak, cesedin sahilde bırakılmasına ve bu şekilde polisin şaşırtılmasına karar verdik. Yine Arsen'in önerisiyle ben de ne olacağını, polisçe ne yapılacağını anlamak üzere orada kaldım. Arsen kayıkla geri döndü. Sabaha karşı Ada'ya varmış. *(Biraz durup o dayanılmaz acıya karşın sözüne devam etmeye çabalayarak)* Off! Bitiremeyeceğim galiba... Ben oralarda dolaşırken, polis hafiyesi olduklarından şüphe ettiğim iki işçinin üzerlerine odun istiflerini yıkarak onları öldürmek istedim. Halbuki kurtuldular. Sonra bu herifleri Arsen izlemeye başladı. Fakat onlar bizden kurnaz çıktılar... Biz zengin olacaktık... Yedi senedir yanında çalıştığım efendimi öldürerek zengin olacaktık... Kismet değilmiş; bu katil işte beni de gözlerinizin önünde öldürdü. Ah!.. Ölüyorum... Su!.. Bir yudum su! Yanıyorum..."

Avni telaşla sordu:

"Bir kelime daha! Tarlabası'ndaki Roza'nın bu cinayete dair bilgisi ve iştiraki var mı?"

"Hayır! Ben ölürken yalan söylemem. Onun hiçbir şeyden haberi yoktur."

Bu sırada Avni'nin su getirmeye giden arkadaşı, dolu bir bardak ile geri dönüp yaralıya uzattı. Yaralı bu suyu bir nefeste içerek derin derin inledi. Sonra sanki geriniyormuş

gibi belini ileri sürüp ayaklarını uzattı, başını arkasına düşürerek yıkıldı.

Avni eğilip muayene etti.

"Bu cezasını buldu! Haydi işimize bakalım!"

Sabahleyin Büyükada İskelesi'nden hareket eden Zaptiye Nezareti'ne ait istimbot, Arsen ile iki muhafız polisi ve Amanvermez'i alarak Sirkeci'ye geldi. Biraz sonra Zaptiye Nazırı'nın karşısında bulunuyorlardı. Arsen ayağındaki kelepçe çıkarılarak Nazır'ın karşısına götürülmüştü. Avni suçlunun kolundan sımsıkı tutarak Paşa'nın karşısına gelince, parlak şekilde bir selam verip olayı kısaca anlattı.

Arsen, sorgulama sırasında bütün olayları inkâr etmek yoluna sapmış ise de, bir anda falcının, Frenk'in ve Tarlabası'ndaki Roza'nın karşısına çıkması onu şaşırtmış, suçunu itiraf etmek zorunda kalmıştı. Roza falcının tavsiyesini onu görür görmez harfiyen uygulamış, kendisini kurtarmış idi. Cinayet Mahkemesi Arsen'i idama mahkûm ettiği gün, zavalı büyükannesi de yüreğine gelen inmeyle ölüp, bu hayatın dertlerinden kurtulmuştu.

KAMELYA'NIN ÖLÜMÜ

Katil Bir, Ölen Dört!

QI. Abdülhamid dönemini yaşayıp da Beyoğlu'na sık gidenler arasında bulunanların içinde o meşhur Kamelya'yı bilmeyen, hele kendisini tanımayan hiç kimse yok gibidir. Bu kadın Beyoğlu'nun yüksek kokotlarının gözbebeği, daha doğrusu o dönemin Beyoğlu gençliğinin etrafında pervane olduğu ve içlerinden bazılarının da gururlanma ve iftihar etme nedeni olan kişiydi. Kamelya, yirmi beş ile otuzu arasında, yaratılıştan uygun bir boy bosa, yüz olarak da güzellikten daha çok bir cazibeye, büyüleyici niteliklere sahip bir kadındı. Parası, biraz da cüreti olan gençler Kamelya'nın dikkatini çekmek ve onunla tanışmak için etrafında pervaneler gibi uçarlar, yananları yanar, yanmayanları da kanatları kırık kalırlardı. Kamelya yüzünden sönen evlerin, nasipsiz ve öksüz kalan dulların ve çocukların sayısı düzinelerce idi.

Her geçtiği yerde kadın ve erkek bütün halkın dikkat nazarları üzerine çevrilir, o da bunun verdiği iftihar duygusu ve gururla daha çok dikkati çekebilecek davranışlarda bulunmaktan çekinmezdi. Yani, Beyoğlu gençliğinin nehirler gibi akıp giden paraları ve yaşamlarının bir bölümü bu kadının dolmak, taşmak bilmeyen hazinelerine taşınır, o da israf ve sefihçe yaşamakta hemen hemen o gençlerle yarışırçasına davranarak milyoner olması gerekirken, yaşam derecesinde bir türlü orta dereceyi geçemezdi. Bununla birlikte, onu uzaktan tanıyanlar önemli bir nakdi serveti olduğunu sanırlardı. Çünkü en ünlü terzilerin en belli başlı müşterisi Kamelya, en zengin kuyumcuların en yağlı müşterisi Kamelya, en şık ara-

balara binen Kamelya, en büyük gece eğlencelerinde en güzel tuvaletlerle ortaya çıkan Kamelya, en tanınmış mirasyedileri yahut büyük miras yiyecekleri kendine bent eden Kamelya idi. Her gün deste deste kâğıt paralar ayaklarının ucuna, avuç avuç altınlar başına serpilirdi. O hiç doymaz, aza kanaat etmez, hele insaf ve merhameti hiç hatırına getirmez, sağından yolar, solundan yolar, sürekli yoldı... Şenlikli yaşamı herkesi kışkandıracak bir görkemli tantana, her yerde ünlenen bir debdebe ile geçirdi. Mutluluk eğer bu gösteriştten ibaret ise, Kamelya mutlu ve mesut idi.

13**(*) yılı Haziran ayının sekizinci günüydü. Beyoğlu Mutasarrıfı, önemli bir sorunun konuşulması ve halledilmesi için Amanvermez Avni'yi Galatasaray'daki Mutasarrıflık makamına davet etmişti. O konu hakkında Mutasarrıf açıklamalar yapıyor, Avni dinleyerek kendi düşüncelerini ifade ediyordu. Sorun tamamen çözülmüştü ki Merkez komiseri telaşla Mutasarrıf'ın odasına gelerek, "Mühim bir cinayet var!" dedi.

Çok doğal olarak, Mutasarrıf ile Avni kulak kesilerek komiserin yapacağı açıklamayı dinlemeye başladılar. Komiser devam etti:

"Meşhur Kamelya'nın katledilmiş cesedi bulunmuş... Anası, ahçısı, köpeği de öldürülmüş! Hepsi bir evde, yani Kamelya'nın evinde..."

"Ne zaman?"

"Büyük bir olasılıkla bir hafta evvel..."

"Katil, yahut katiller?"

"Tamamiyle meçhul!"

"Cinayet yerine kimse gitti mi?"

"Taksim komiseri ile iki polis şimdi orada bulunuyor!"

* 13** işaret, Rumi 1300 senesinden sonraki bir yılı işaret eder. 1300 Rumi yılı 1884 Miladi yılına eşittir. Olay II. Abdülhamid döneminde geçtiğinden, söz konusu yıl 1884-1908 arası olmalıdır.

“Cinayet nasıl anlaşılmış?”

“Her gün eve ekmecek bırakan Arnavut, bir haftadan beri evde kimse bulunmadığından verilmesi alışılmış olan ekmeği açık bulunan kapının yanındaki küçük pencereden atıp gidiyormuş. Bu sabah da aynı şekilde belirlenmiş miktardaki ekmeği atmak üzere pencereye yaklaştığı sırada içeriden müthiş bir leş kokusu geldiğini hissetmiş ve merak ederek pencereye asılıp avlu-ya bakmış. Mermer döşeli avlunun ortasında beyaz ve küçük bir fino köpeğinin kurumuş, kanlar içinde, şişmiş, kokmuş bir halde yattığını görmüş. Korkarak Taksim Karakolu’na haber vermiş. Oradan da komiser yanına iki polis alarak gitmiş, evi çilingire açtırmış; araştırma sonunda köpekten başka mutfakta ahçıyı, yukarıda Kamelya ile annesini aynı şekilde öldürülmüş ve cesetlerini kokmuş olarak bulmuş ve yüce makamınıza bilgi vermek için bendenize haber göndermiş.”

“Katile dair bir iz, bir işaret bulunamamış mı?”

“Bu konuyla ilgili bendenize bir haber göndermemiş efendim!”

“Mesele önemli! Arabamı hazırlasınlar. Ben de cinayet yerine gideceğim.”

Mutasarrıf bu kararını bildirdikten sonra, başkâtibini çağırarak olaydan Mabeyin’e ve Zaptiye Nazırlığı’na ilk bilgileri bildirmek üzere ivedilikle iki bilgi notu yazılmasını emrederek Avni’ye döndü ve “Avni Efendi sen de gelir misin?” dedi.

Avni bu davete içinden memnun olmakla birlikte şöyle yanıt verdi:

“Bu cinayet hakkında resmi araştırma yetkisi Taksim komiserine aittir. Ancak sizin davetinize uyarak hazır bulunur, eğer bir yardım etme olanağı bulabilirsem doğal olarak elimden geleni yaparım.”

“Bu gibi sorunlarda senin zekândan yararlanmayacak mıyız?”

* II. Abdülhamid kentteki her önemli olaydan haberdar olmak istediğinden, böyle olaylar hemen Mabeyin’e, yani Yıldız Sarayı yönetimine bildirilirdi.

Biraz sonra başkâtip yazdığı iki tezkereyi getirip imzalattı. Mutasarrıf da yanında Avni ve Merkez komiseri olduğu halde arabasına binerek Kamelya'nın Taksim civarındaki evine gitti. Kapının önüne geldikleri zaman iki polisin kapıyı koruduklarını, biraz ötedeki köşebaşında da tek gözlü ve çolak, yırtık şapkalı bir dilencinin gelen geçenden sadaka istemekte olduğunu gördüler. Avni Mutasarrıf'tan sonra arabadan inip etrafına bakındı, dilenciye görünce kendi kendine "Aferin! Zamanında gelmiş!" dedi.

Kapı açıldı. Büyük, küçük emniyet yetkilileri avluya girdiler. Mutasarrıf, kapıdaki nöbetçilere içeriye kimsenin bırakılmamasını emretti. Gerçekten de avlunun orta yerinde sağ iken güzel ve sevimli olduğu ilk bakışta anlaşılan beyaz ve küçük bir fino köpeğinin kokmuş cesedi duruyordu. Mutasarrıf mendilini burnuna tutarak geçti. Yanındakiler de onu izlediler, karşılarına gelen merdivenden yukarı çıktılar. Ufak sofayı geçerek açık bulunan bir odanın kapısından girdiler. Müthiş bir görüntü kendilerini durdurdu.

Odanın içindeki eşya hemen bütünüyle karışmış; konsolun küçük, büyük çekmeceleri, lavabonun altındaki gözler, gardırobun içi telaşla boşaltılıp, sonra tekrar doldurulmuş gibi garip bir görünüm içindeydi. Sonra orta yerdeki beyaz mermerden şık masanın üzerinde akşam yenilmiş içilmiş olduğu anlaşılan bir rakı ve meze takımı devrilmiş, bazıları kırılmış bir halde görünüyordu. Evvelce masanın yanı başlarına konulduğu sanılan iki kadife kaplı sandalyeden biri devrilmiş, diğeri de yan düşmüş idi. İlk görüşte odada önemlice bir arbedenin geçtiği anlaşılıyordu. Bu arada Kamelya sol tarafta, duvarın dibinde bulunan ceviz ağacından yapılmış pahalı karyolasında yan tarafına düşmüş, şişmiş bir halde yatıyordu. Karyolanın çarşafı, yastık örtüleri, beyaz keten yorgan, yer yer kan lekelerine bulanmış idi. Hatta karyolanın duvar tarafındaki halısının üzerinde de bir parça kan lekesi göze çarpıyordu. Odanın pencereleri, pancurları tamamen kapalıydı. Hüküm süren loşluk her şeyi açıklıkla

görmeye engel oluyordu. Mutasarrıf yanındakilerden birine emretti:

“Şu pencereleri açınız! Biraz koku çıksın da hava ve ışık girsin!”

Avni, o adamdan önce atıldı:

“İzin verin de daha önce pencerelerin bilhassa kapanıp kapanmadığını kontrol edelim!” dedi ve inceledikten sonra açılmasında bir sakınca olmadığını söyledi. Mutasarrıf, Avni’nin bu dikkatini beğenerek, “Bak, bu hiçbirimizin aklına gelmedi” cümlesiyle onun dikkatini övdü.

Avni, Kamelya’ya yaklaşıp yaralarını şöylece uzaktan inceledi ve boynundan sanki koyun boğazlanırmış gibi kesildiğini görüp, “Aynı şekilde öldürülmüş, aynı aletle!” dedi.

Sonra o odanın karşısındaki odaya girdiler. Burada Kamelya’nın ihtiyar annesi, oda kapısının hemen iç tarafında aynı aletle boğazından kesilerek öldürülmüş ve döşemeler üzerine terk edilmişti. Bu odada büyük bir karışıklık görünmüyordu. Yalnız, kadının telaşla yatağından fırlayıp oraya kadar geldikten sonra hücumu uğrayarak oracıkta öldürüldüğü anlaşıyordu. Bu oda da kısaca görüldükten sonra tekrar aşağıya inilerek alt katın araştırılmasına başlandı. Burada misafir kabulüne ayrılmış küçük bir oda ile aşçının yatmasına mahsus küçük bir oda, bir kiler, bir mutfak vardı. Odalarda bir şey olmadığı anlaşıldıktan sonra mutfağa gidildi. Burada Doğu Anadolu halkından ve Ermeni olduğu açıkça anlaşılan aşçı, yüzükoyun mutfakın taşları üzerinde yatıyor, boğazından akmış olan kan yanı başında büyücek, kurumuş bir gölcük halinde görülüyordu.

Avni bu kişiyi inceledikten sonra, “Bu tersine ensesinden kesilmiş, katil arkasından ve ansızın hücum etmiş... Fakat aynı öldürme aletini kullanmış!” diye fikrini söyledi. Bu sırada adliye memurları ve zabıta doktoru da sokak kapısından giriyorlardı. Mutasarrıf ile avluda karşılaşarak görüştüler, sonra da resmi görevlerini yapmaya başladılar. Avni’yi tanıyanlar bu müthiş cinayet hakkında ne düşündüğünü sordular. Avni şöyle yanıtladı:

“Henüz kendi gözlüğümle bakmadım. Siz işinizi bitiriniz de, bu görev bana verilirse ben yalnızca bir daha cesetleri inceleyirim. O zaman başarırım sonucu söylerim.”

Bu sözleri duyan Mutasarrıf, öteden Avni’ye şunları söyledi:

“Şimdi daireye gidince, bu önemli, esrar dolu cinayetin fail veya faillerinin araştırılmasını ve takibine senin görevlendirilmen gereğini Zaptiye Nazırlığı’na yazacağım. Şimdiden işe başlayabilirsin.”

Kendi Gözlüğü ile!

Adliye görevlileri ile doktor görevlerini tamamlayarak Mutasarrıf ile birlikte çekilip gittikten sonra Avni, evde nöbetçi kalan iki polisten birine karşı köşebaşında dilenen dilenciye çağırvermesini söyledi. Dilenci çekinerek kapıya gelip kendilerinden ne istediklerini, Rum köylüleri gibi konuşarak polislerden sordu. Bir polis kendisini Amanvermez Avni Efendi’nin istediğini anlattı. Dilenci titreyerek yalvarmaya başladı:

“Aman efendim, merhamet ediniz... Benim bir kabahatim yok, ben hiçbir şey görmedim... Kendi halimde şuracıkta dileniyorum... Bu efendi benden ne istiyor?”

Polis cevap verdi:

“Bize emir verdi, çağırdık. Ne istediğini bilmeyiz. Kendisi işte merdiven başında. Çık, bak!”

O sırada Avni yukarıdan seslendi:

“Pis herif! Emniyete bilgi vermek istemiyor musun? Çabuk yukarı gel! Senden soracaklarım var, yoksa eşek cennetine gidersin!”

Dilenci titreye titreye yukarı çıktı. Kamelya’nın odasına girmiş olan Avni’nin yanına gelince, “Saygıdeğer efendim, o ne şiddetli tehditti?” dedi.

“Öyle gerekliydi! Polis giysileri içindeki bu adamların senin kim olduğunu bilmemeleri bence önemlidir. Haydi bakalım Arif! Olanca dikkat ve zekânı topla da şu odadaki mevcut eşyayı birer birer elden ve gözden geçir! Kamelya’nın kimlerle ilişkisi olduğuna, son gecesinde burada kimlerle rakı içip keyiflendiklerine, cinayet nedeninin hırsızlık mı yoksa başka bir amaca dönük mü olduğuna dair bir iz bulmaya çalış. Ben de artık bize terk edilmiş, akşama kadar burada bırakılmasına izin verilmiş cesetleri dikkatle inceleyeyim. Belki bir ipucu yakalarız.”

“Acaba buradan çıkan adliye görevlilerinin düşünceleri ne idi? Nasıl bir zabıt tutacaklar?”

“Soruşturma yargıcının bana söylediğine göre, adliye görevlileri cinayetlerin aynı gecede, aynı silahla işlendiğine, katilin de bir kişi olduğuna inanmışlar; ancak katilin kimliğini ortaya çıkaracak hiçbir kanıta, ize rastlamamışlar. Bu hususun aydınlatılmasını polise, yani bize bırakmışlar. Adli soruşturma bizim daha sonradan vereceğimiz raporlara dayandırılacaktı.”

“Bu buluşları doğru mu?”

“Doğru! Katil bir kişi ve cinayet aleti de aynı. Yalnız ortada katil yok. Onlar tutanaklarını yazarak maroken koltuklarına kurulacaklar, biz ise av peşinde koşan avcı köpekleri gibi kokudan kokuya, izden ize atılacağız. Ne yapalım, işimizin gereği bu. Haydi oğlum, vakit kaybetmeyelim, belki de katil avcumuzun içindedir, iş uzarsa kaçırabiliriz.”

Avni, bu sözleri söyleyip çırağına arkasını döndü ve işine başladı. Arif de elindeki yırtık, eskimiş şapkayı bir tarafa bırakarak, mevcut olan eşyayı birer birer inceleme ve araştırmaya girişti.

Avni, Kamelya’nın kokuşmuş cesedi etrafında büyük bir dikkatle dolaşıyor, karyolayı duvardan ayırmaya, ortaya çıkacak aralığa girip orada bir şeyler aramaya çalışıyordu. Ceset ilk gördüklerinde nasıl duruyorsa, yine o durumda bulunuyordu. Adliye memurları ve doktor, boğazından kesilmiş

olduğunu görünce cesedin durumunu değiştirmeye gerek görmemişlerdi. Avni, arkası üstü çevirip vücudunun altında kalan yan kısmı da görmek istiyordu. Bunun için Arif'ten yardım istedi. İkisi birden, altındaki çarşafın bir tarafını kaldırmak suretiyle cesedi çevirmeyi başardılar. Ceset dönünce Arif, Avni'den ayrılarak kendi işine devam etti. Avni kütük gibi şişmiş vücudun altında kaldığı için yassılaştırmış olan kolun bir ucundaki -parmaklarında birçok kıymetli yüzük bulunan- elin yumulmuş, pek çok sıkılmış olduğunu görünce şüphelendi. Can korkusuyla sıkıldığı düşünülse bile sonradan gevşeyerek açılması doğal idi. Hayır, öldürülen kadın parmaklarını ölünceye kadar sıkmış ve öyle ölmüş idi. Acaba avcunda bir şey mi saklıyordu? Avni bu düşüncelerle lavabonun mermeri üzerindeki şişeden biraz kolonya alarak ellerini ıslattı ve kadının kapalı, yumuk elini tutarak açmaya uğraştı. Bir süre uğraştıktan sonra da açtı. Gerçekten de bu avuçta pörsümüş, adeta çürümüş bir kâğıt vardı. Avni bunu görünce kendini tutamayarak, "İpin ucunu yakaladım! Yemin ederim ki bu müthiş cinayet, bu kâğıt için işlenmiştir" dedi.

Kâğıdı tamamen dağıtmadan alabilmek için büyük bir itina ve dikkat harcadı. Sonra kâğıdı inceleyip üzüntüyle şunları söyledi:

"Kartona yapıştırılmamış bir fotoğraf! Fakat fotoğraftaki kişiyi tanımak olanaksız, o kadar ezilmiş, o kadar bozulmuş ki..."

Arif, işini bırakarak ustasına bakıp onu dinliyordu. Avni, fotoğrafı alıp mermer masanın üstüne koydu. Eliyle düzeltmeye, sanki onu canlandırmaya çok çalıştıysa da, mümkünü yok bunun kime ait olduğu anlaşılamayacaktı. Evet, aslında bir insan fotoğrafı idi... Fakat erkek mi, kadın mı; genç mi, ihtiyar mı; Müslüman mı, Hristiyan mı; hiçbir şey görünmüyordu. Beyazlaşmış, yer yer kan ve ter lekeleriyle karışık, bitmiş, mahvolmuş idi. Hatta arkasındaki fotoğrafhanenin damgası bile okunmuyordu. Avni cebinden büyütecini çıkararak onunla da bir süre inceledi, boşuna uğraşma, boşuna çaba... hiçbir şey göremedi, anlayamadı. Arif'e sordu:

“Ben buldum, ama kof çıktı! Sen bir şey bulabildin mi?”

“Birkaç fotoğraf, birkaç kartvizit buldum. Hepsi de saygı-değer kişilere ait!”

“Cebine koy, lazım olabilir. Başka?”

“Dikkati çekecek bir şey yok! Nakit paraları, mücevherleri hepsi yerli yerinde... Cinayet, hırsızlık amacıyla yapılmamış.”

“Ben de aynı fikirdeyim. Hele ölen kadının korumak, vermemek istediği bu fotoğraf ortada oldukça başka şekilde düşünmek de doğru olmaz! Şimdi Kamelya’nın kimlerle ilişkisi olduğunu, son gece kimlerle birlikte olduğunu anlamamız lazım, ondan ötesi kolay.”

Avni, arkadaşı ve öğrencisi Arif’i yine dilenci kıyafetiyle evden uzaklaştırdıktan sonra kendi de çıktı. Doğru Galatasaray’a gidip cesetler çıktıktan sonra da oda kapılarının kilitlenip mühürlenmesi gereği için Mutasarrıf’ı uyarak evine geldi. Arif ondan önce gelmişti. İş odasına yerleştiklerinde Avni çırağına “Şimdi cebindeki fotoğrafları şuraya, masanın üzerine diz, şu adamların fallarına bakalım!” dedi.

Fotoğraflar yeşil çuhanın üzerine yan yana dizildi ve birer birer incelenmeye başlandı. Çoğu, tanınmış ve saygıdeğer kişiler idi. Tanıdıklarını bir tarafa ayırdılar. Otuz kadar fotoğraftan ancak üçünün kim olduğunu bilmiyorlardı. Bunlardan ikisi de o kadar dikkat çekici simalar değildi. Yalnız biri Avni’nin dikkatini çekti. Otuz yaşlarında bir adam... Bu adamın fizyonomisini bir türlü beğenememişti. Kendinin de anlamadığı bir duygu bakışlarını bu fotoğraf üzerine çekiyor, gözlerini ondan ayıramıyordu.

Çırağına “Arif! Bana yardım et, şu herifin kim olduğunu belirleyelim. Kamelya’ya, Kamelya’nın evine yakışmayan bir kişi!” dedi. Sonra da devam etti:

“Evvela dinini belirleyelim. Hristiyan, hem de Rum. Bak, sol elinin şahadet parmağında yüzük var. Yüzüğü bu parmağa ancak Rumlar takarlar. Başında fes olduğundan Osmanlı uyruklu bir Rum. Fesin sivri kalıbına göre de sefil güruhundan bir adam. Elllerine bakılırsa temiz bir işi var, hali ve kıyafeti ise

Beyoğlu çevresinde oturduğunu gösteriyor. (Biraz düşünerek) Fotoğrafi çeken fotoğrafhaneden sormalı, acaba fotoğrafçı bilebilir mi?"

"Bir kere sorarız."

"Haydi, tabanlarını yağla, bunu anla da gel, fotoğrafın çekilmiş olduğu fotoğrafhaneye yakın; iki ayak parmağının noksan kalması elbette yürümene ve hareket etmene zarar vermemiştir. Çabuk gel! Seni burada bekleyeceğim."

"Parmaklarımın onu da olmasa hareketime noksanlık vermez, şimdi gider gelirim."

Arif bunu söyleyip, söz konusu fotoğrafı kapınca fırladı. Yirmi beş, otuz dakika geçmiş idi ki soluk soluğa döndü:

"Yakaladık, berbermiş! Fakat işte o kadar... Fotoğrafçı bu adamın bir iki kere atölyesine geldiğini ve söz arasında berber olduğunu söylediğini, ama dükkânının, tezgâhının nerede olduğunu bilemediğini ifade etti."

"O iş kolay... Şimdi bir kez daha yola düş. Adımlarını hızlandır. Berberler kâhyasını* bulup ondan bilgi al!"

"Buradaki kâhyadan mı, İstanbul tarafındaki kâhyadan mı?"

"Pek tabii, buradakinden işe başlarsın."

Arif gitti, bir saat sonra da döndü. Avni daha çırağı kapıdan girerken vereceği cevabı yüzünden anladı.

"Dükkânı nerede imiş?"

"Beşiktaş'ta, Köyiçi'nde... İsmi de Yanko!"

"Demek keklik torbada!"

"Katil bu adam mı sanıyorsunuz?"

"Hayır! Öyle bir şey söylemedim. Fakat bu adam benim her nedense aklıma takıldı... Eğer bu adam günahsız ve olanlardan habersiz ise kesinlikle dükkânında hâlâ işi ve gücü ile meşguldür. Eğer değilse..."

Arif, ustasının söylediği fikirlere itiraz etme huyunda olmadığından sesini çıkarmadı. Avni ise biraz düşünüp taşın-

* O dönemde çeşitli esnaf gruplarının yöneticisi durumundaki kişi. Bir nevi lonca üst yöneticisi görevini yapardı.

dıktan sonra birdenbire kalktı ve Arif'e "Bana benze!" emrini verip aceleyle soyundu.

Elbise dolabından bir ceket, bir pantolon, bir de çapraz yelek alıp giydi. Başına da ekseriyetle Rum palikaryalarının giydikleri yumuşak ve eğri kenarlı bir şapka geçirdi. Dudaklarıyla burnunun arasına güzel ve sevimli, uçları kıvrık bir bıyık ekledikten sonra makyaj malzemesi aracılığıyla yüzüne de bir canlılık ve gençlik verdi. Arif de öğretmenine bakarak aynı tarzda giyindi ve aynı şekilde makyajını tamamlayıp hazır olduğunu söyledi.

Avni, "Tabanca, maymuncuk, parmak kelepçesi, biraz sicim al. Haaa, unutmayalım, katilin bizi izleyerek bir tuzağa düşürmesi de beklenebilir. Böyle soğuk şakalardan pek de hoşlanmıyorum. Onun için başka gerekli levazımın sağlanmasında uyanık bulunmakta hiç kusur etmeyelim" deyip levazım dolabının önüne giderek sigarasını, kibritini aldı ve kendi aldıklarından Arif'e de verdi. Bir askeri birliğin komutanıymış gibi sordu:

"Tamam mı?"

"Her şey tamam!"

"Öyle ise marş marş!"

Öğretmen ve öğrenci, Taksim Meydanı'ndan bir kira arabasına atlayarak Beşiktaş'a indiler. Tramvay durağında inerken etrafa bakınıp izlenmediklerine kanaat getirdikten sonra, konuşa konuşa Köyiçi'ne doğru yollandılar. Yolda Rumca konuşuyorlardı.

Kâhya'nın Arif'e tarif ettiği dükkânı görünce Avni, Arif'e birtakım talimatlar vererek ondan ayrılıp dükkâna yaklaştı. Camlı kapısının tokmağına elini attığı zaman, içeride bir kalfanın usturaları bilemekle meşgul bulunduğunu gördü. Kapıyı açıp içeri girdi. Kalfa ile aralarında şöyle bir konuşma başladı:

"Kalipsero Adelfo!.."

"Kalipsero kirye... Oristi!.."

"Rica ederim, Yanko ustayı görecektim... Acaba nereye gitti?"

“Üç saat önce önemli bir iş olduğundan söz ederek gitti, hâlâ gelmedi!”

“Yalnız mı idi?”

“Evet!”

“Elinde bir şey var mıydı?”

“İki gün önce aldığı yeni bavulu vardı...”

“Acaba bavul boş muydu?”

Berber kalfası birbirini izleyen bu sorulardan bir şey anlamayarak, daha doğrusu kendisinin sorguya çekilmesinden şüphelenerek şöyle dedi:

“Fakat efendim, niçin bu kadar ayrıntılı sorular soruyorsunuz? Eğer tıraş olmak istiyorsanız, ben de yapabilirim. Başka konularda bilgi istiyorsanız hiçbir şey bilmiyorum. Ustayı bekleyin.”

“Bir şey daha. Ustanız geceleri nerede yatar?”

“O bekârdır, nerede olsa yatar, bazen dükkânda, bazen dostlarının yanında.”

“Sevdiği kadın var mıydı?”

“Bütün kadınları sever. Kadınlar da ondan hoşlanırlar.”

“Meşhur Kamelya’yı tanır mıydı?”

“Sanırım, kendisi ondan çok söz ederdi.”

“Afedersiniz bir soru daha... Haziranın, yani bu ayın birinci yahut ikinci günü gecesini acaba nerede geçirdi?”

“Onu bilemem! Çünkü ben buraya sabahları gelir, akşam işimiz bitince evime giderim. Yalnız ayın birinci günü (...) Paşa’nın oğlu Ziyaeddin Bey, her zaman olduğu gibi kendisini tıraş etmesi için çağırılmıştı. Usta tıraş çantasını aldı gitti, o gün geri dönmedi. Ertesi gün geldi.”

“Geldiği zaman arkasındaki elbise gittiği zamanki elbise miydi?”

“Hayır. Giderken siyah bir takım elbise giymişti. Geldiği zamansa kurşuni takımları giymiş idi.”

Avni düşünmeksizin:

“O!” dedi.

Berber kalfası şaşırarak sordu:

“O kim?”

“Hiç, başka bir şey... Bugün giderken saat kaçta geleceğini söylemedi mi?”

“Hayır! Eğer akşama kadar dönmezsem, dükkânı kapayıp git!” dedi.

“Her akşam dükkânın anahtarını sen mi alırdın?”

“Hayır. Kendisi kapıyı eliyle kilitler, anahtarı da beraber alırdı. Sabahları da benden önce gelir, dükkânı açardı.”

“Sizin isminiz?”

“Yorgo.”

“Nerede oturuyorsunuz?”

“Burada, Yenimahalle’de.”

“Teşekkür ederim.”

Avni, Yorgo’nun bu acele ve kısa soruşturmadan meydana gelen şaşkınlığının farkına varmamış gibi davranarak ve şapkasıyla onu selamlayarak dükkândan ayrıldı.

Karşı tarafta bir dükkânın vitrinini alık alık seyreden çırağı Arif’e işaret ederek tramvay yoluna doğru yürüdü. Caddeye çıkıp da bir arabaya atlayarak “Galata’ya! Çabuk!” emrini verdikten sonra Arif’e döndü:

“Katil bulundu! Fakat elimizden kaçırmış olmasaydık.”

“Kim imiş?”

“Tahmin ettiğim gibi... Berber Yanko!”

“Olabilir.”

“Olabilir değil, olmuş bile...”

“Demek Kamelya’nın avcunda bulunan bozulmuş fotoğraf berber Yanko’nun...”

“Hayır! Dolabın bir gözünde bir başka fotoğrafı varken ötekini almak için bu müthiş cinayet işlenir mi? Tahminime göre berber Yanko bir başkasının fotoğrafını almak için bu işi yapmıştır. Fakat böyle bir harekete neden mecbur oldu? Sarhoşluk mu, yoksa bir başka sebep var mı? Bunu anlamalı. Hele ilk önce berber Yanko’nun kaçabileceği delikleri tıkayalım.”

Araba Galata’ya gelince usta ile çırak indiler. Arif, öğretmenin emriyle bir sandala atlayarak Sirkeci İstasyonu’na

koştı. Ordaki komisere, berber Yanko'nun fotoğrafını göstererek takma isim veya kıyafet değiştirip kaçmasının önlenmesini isteyecekti.

Arif ayrılır ayrılmaz kendisi de deniz polis merkezine gidip komiserle buluştu ve aradığı kişinin şeklini ve simasını tarif ederek böyle bir adamın vapurlardan birine binmek üzere gelip gelmediğini sordu. Komiser hemen Gelen ve Gidenler defterine bakarak Gidenler defterindeki şu kaydı Avni'nin hayret ve dehşet içindeki bakışları içinde önüne koydu:

"Beşiktaşlı berber Yanko... Gideceği yer: Köstence. Uyruğu: Osmanlı Devleti. Yaşı: 34..."

Avni kaydın alt tarafını okumaya gerek görmeden aceleyle sordu:

"Ee yani... Bu adam vapura bindi mi?"

"Evet, iki saat önce."

"Vapur?..."

"Zaten o binerken vapur da kalkıyordu..."

"Şimdi?..."

"Şimdi, beyaz boyalı, beyaz bacalı Romanya vapurunun güvertesinde ve Karadeniz'de Boğaz'dan on, on beş mil açıktayken seyahatte!"

Yıldırımın vurulmuş dönen Avni, "Eyvah! Kaçırdık!" dedi.

Komiser sordu:

"Bu adam sanık mı idi?"

"Kamelya'nın katili!"

"(Şaşkınlık içinde) Yok canım! Halbuki elinde Zaptiye Nezareti'nden onaylanmış, yasal yollardan alınmış pasaportu var idi. Gördüğünüz kayıt da o pasaporttan alınan bilgilerle yazılmıştır."

"(Omuzlarını silkerek) Olabilir! Pasaport almaktan kolay ne var? Her ne ise... Burada işimiz kalmadı demek... Allahısmarladık!"

Avni gayet soğuk bir düşün altından çıkmış gibi birbirine çarpan dişlerini sıkmaya çalışarak oralarda amaçsızca dolaştı

biraz. Ara sıra sabırsızlık işaretleri gösterdiğinden öğrencisi Arif'i beklediği anlaşıyordu. Biraz sonra o da geldi. Avni, Arif'e hemen işaret verdi, Karaköy'e gidip tünele bindiler ve Beyoğlu'na çıktılar. Cadde-i Kebir'de ağır ağır ilerliyorlardı. Karşıdan bir çift yağız Macar katanası koşulu muhteşem bir araba kendilerine doğru geliyordu. Yaklaşınca Arif birden şaşladı. Avni ise hayretini saklamaya çalışarak, "Eğer ölüsünü elimle kendim muayene etmeseydim Kamelya derdim..." diye söylendi.

Gerçekten de arabada fevkalâde görkemli bir tuvalet içinde, görenleri şaşırtacak derecede Kamelya'ya benzer bir kadın, etrafındakilere gülümseyip mutluluklar vaat ederek geçiyordu. Avni, Arif'e aceleyle şu emri verdi:

"Arabaya, arabacıya dikkat ettin mi? Belki bize lazım olur!"

"Fotoğrafını bile çektim."

"Arif zekisin."

"Sizin çırağınızım."

Gerçekten de Arif bunu söylerken bir sigara tabakası kadar küçük bir Kodak marka fotoğraf makinasını cebine yerleştiriyordu. Avni biraz daha gittikten sonra Arif'e sordu:

"Kamelya'nın dostlarının bir listesini istemiştin, hazır mı?"

"Şimdi alacağım."

"Öyle ise ben eve gideyim, sen de listeyi al getir."

"Başüstüne."

Avni eve gidip çalışma odasındaki sandalyeye oturunca, başını iki elleri arasına alıp düşünmeye, Kamelya olayının zihinsel olarak krokisini çizmeye başladı, bir noktaya gelince durdu. Ağzından devamlı olarak "Ziyaeddin" ismi dökülüyordu. Bir aralık mırıldandı:

"Eğer berber Yanko'nun müşterisi olan bu beyefendi, aynı zamanda Kamelya'nın da müşterisi ise, söz konusu yırtılıp bozulan fotoğraf onundur... Fakat acaba yanılıyor muyum? Katilin berber olduğuna şüphe yok. Çünkü cinayetin ustusu-

rayla ve ustura kullanmasını iyi bilen bir el tarafından işlendiği apaçık ortada. Berber Yanko'nun o geceyi orada geçirdiği de birçok kanıt ile belirgin bir gerçek... Fakat kendisi o kadar zengin bir adam olmadığı halde, Kamelya'nın bütün takılarını, paralarını niçin almamış? Çünkü cinayet o amaçla işlenmemiş. Cinayeti işlemeye mecbur olduktan sonra belki hırsızlık da aklına gelmiştir. Acaba zaman mı bulamadı, yoksa cesaret mi edemedi? Herhalde zaman kaybetmek istememiş olacak!"

İşte Avni buna benzer düşüncelerle kendi kendine söylenip dururken akşam olmuş, ortalık kararmaya başlamıştı. Kalkıp lambaları yaktı, sigarasına da bir kibrit çaktı. Sonra aşağı kata inerek Arif'in hem yemek hem yatak odası olarak kullandığı odaya girdi, yemek dolabını açarak biraz söğüş et ile biraz ekmek, bir parça da reçel çıkardı. Masanın üzerine koyup yemeğe başladı. O sırada Arif de geldi. Getirdiği listeyi ustasının önüne koydu:

"Sanırım varsayımınız tuttu..."

Gerçekten de listenin başında (...) Paşazâde Ziyaeddin ismi yazıyordu. Arif sözlerine şöyle devam etti:

"Bu duruma dair sözlü bilgiler de var. Bu beyin Kamelya ile ilişkisi öyle sıradan bir ilişki değil, çok ileri gitmiş bir münasebet söz konusu. Ziyaeddin Bey bu hafta evleniyormuş, çok büyük mevkideki bir zatın kızını alıyormuş."

Avni, sevinçle ellerini birbirine vurarak bağırdı:

"Şimdi kafamdakiler yerli yerine oturdu."

"Kafanızdakilerden bendenize de söz edecek misiniz?"

"Hay hay! Şu yemeği bitireyim, sen yemek yerken ben de sigaramı tellendirerek tamamladığım varsayımım hakkında sana ayrıntılı bilgi verir, seni de aydınlatırım."

Avni acele acele yemeğini yiyip bitirdikten sonra, yaptığı varsayımı henüz yemeğe başlayan öğrencisine şöyle anlattı:

"Yüzde doksan doğru olduğuna inandığım tahminime göre, berber Yanko genç kızlığından beri Kamelya ile ilişkide bulunuyormuş. Kızlığını bozmak ona mı nasip olmuş, başka-

sına mı orası meçhul. Fakat bundan sonra da ilişkilerinin sürdüğü muhakkak. Ancak bu ilişki son yıllarda âşıklık ve sevdâ vadisinden çıkarak iki şekilde yararlanmaya dönüşmüş, yani berber Yanko fırsat buldukça Kamelya ile özel ilişkisini sürdürmüş, ama fırsat çıktığında da zengin müşterilerinden kendine bedava metreslik yapan Kamelya'nın da istifade etmesini sağlamış. Anlayacağın, Kamelya, Yanko'nun hem dostu hem sermayesi olmuş. İşte bu çapraşık ilişkiler sürerken karşılarna (...) Paşazâde Ziyaeddin Bey çıkmış. Öyle bir yağlı kuyruk ki her zaman ele geçmez. Hem zengin, hem genç hem de yakışıklı. Yanko, bu delikanlı ile Kamelya'nın ilişki kurmasına çalışmış ve bu işi başarmış. Bu arada Kamelya ile Ziyaeddin Bey birbirine fotoğraflarını vermişler, mektuplar yazmaya başlamışlar ve mercimeği fırına da vermişler. Bu ilişkinin iki yıl önceden başladığına dair bazı işaretler de var. Son aylar içinde bu beyin ana babası bir tanecik yavrularını evlendirmeye karar vermiş. Doğal olarak oğulları nazlanmış. Fakat babasının ısrarına karşı koyamamış. Büyük, hem de pek büyük bir yerden bir kızla nişanlanmış. Durum (dönemde geçerli olan kurallara göre), Padişah'ın irade-i seniyesi ile de kabul görüp sağlamlaşmış. Ancak bu arada Ziyaeddin Bey'in Beyoğlu'nda bazı münasebetsiz kadınlarla ilişkisi olduğu gelin hanımın konağına aksedip kızın babasının önemli mevkii dolayısıyla bu dedikodunun Padişah'ın sarayında da işitilmesinden korkularak, damadın babasına durum bir şekilde belirtilmiş ve çaresinin bulunması zorunluluğu ihtar edilmiş... Bütün bu olaylardan uşaklar, halayıklar aracılığıyla haberdar olan Ziyaeddin Bey, zaman kaybetmeksizin Berber Yanko'ya gidip, bundan sonra Kamelya ile ilişkisini sürdürmesinin mümkün olmadığını ona söylemesini ve Kamelya'da bulunan mektup, fotoğraf, kart gibi şeylerin mutlaka geri ve-

* İrade-i seniye, padişahın bir işin yapılması veya yapılmaması için verdiği emir demektir. Önemli konular padişaha bildirilir ve kararı beklenirdi. Padişahın bu buyruğu Mabeyin Başkâtibi'nin imzasını taşıyan bir belgeyle iletildi.

rilmesinin gerektiğini, aksi takdirde gerek kendisinin gerek ailesinin çok zor durumda kalacaklarını söylemiş, ayrıca hem Kamelya'ya hem de Yanko'ya büyükçe bir para vermiş. Mektuplarıyla fotoğraf ve kartlarını geri getirdiği zaman daha önemli miktarda bir para vereceğini de vaat etmiş.

Berber Yanko ise Kamelya'nın yeni müşteri bulmakta zorlanmayacağını düşünmekle birlikte, gerek aldığı gerek alacağı paranın önemini düşünerek işe başlamış ve koparabildiği mektuplar, fotoğraflar ve kartları az az beye getirip, tekrar tekrar para almış. Ziyaeddin Bey ise en sonunda bir fotoğrafının daha kaldığını, onu da almadıkça içi rahat edemeyeceğini söylemiş. Mutlaka bunu da geri almasını, aldığı takdirde bu kez vereceği para ödülünün her seferkinden fazla olacağını belirtmiş. Yalnız, Kamelya bu son fotoğrafı vermek istemezse zor kullanması gerekeceğini tembih veya tavsiye etmiş mi, etmemiş mi? Doğal olarak bu noktayı bilmiyoruz, ancak Ziyaeddin'in çocuklukta aldığı terbiyeyi ve bulunduğu durumun önemini düşünürsek bu şekilde bir öneride bulunması muhtemel görülüyor.

Bu son talimat, kalfası Yorgo'nun belirttiği gibi, Ziyaeddin Bey'i tıraş etmeye gittiği son gün Yanko'ya verilmiş. O da doğruca Kamelya'ya gitmiş, işi açmış. Kamelya bu yoldaki kadınların çoğunun yaptığı gibi, son fotoğrafı her ihtimale karşı saklamayı öngördüğünden vermemiş, berber ısrar etmiş, çok fazla para koparacağını söylemiş; Kamelya inat ederek reddetmeye devam etmekle birlikte, Yanko'yu sarhoş ederek sızdırmayı, bu şekilde vakit kazanmayı düşünmüş ve öyle de yapmış. Yanko o gece son derece sarhoş olmuş. Kamelya onu kandırmak için elinden geldiği kadar ona her istediğini vermiş; yemişler, içmişler, gülmüşler, eğlenmişler, hatta yatıp kalkmışlar yine içip eğlenmişler. Fakat Yanko alçak karakterinin gereğini yapmaktan geri kalmamış. Kamelya herif sızmadan önce, gece yarısı kalkar, arar, bulur düşüncesiyle söz konusu fotoğrafı baş yastığının altına koyup uyumuş. Fakat ne yazık ki kan dökücü herif, bir süre sonra yarı ayık yarı

sarhoş kalkarak yastığın altından fotoğrafı çalmaya teşebbüs etmiş. Kamelya uyanarak engel olmak istemiş, fotoğrafı kapıp avcunun içinde buruşturmuş, hatta yutmaya da teşebbüs etmişse de başaramamış, işte o zaman aralarında yıllarca devam eden dostluk birden şiddetli bir düşmanlığa dönüşerek ciddi bir kavga baş göstermiş. Yanko ise alkolün de etkisinde kalarak ve kişiliğinin gereğini yaparak hemen oracıkta duran çantasından kaptığı bir ustura ile kadını koyun keser gibi boğazlamış. Bu arada aralarında geçen gürültüden uyanıp da ne olduğunu anlamak isteyen Kamelya'nın anasının ayak sesleri fotoğrafı almasına mani olmuş ve artık gözlerini kan bürüyene canı, bir anda onun da sesini kesmek zorunda olduğunu hissetmiş ve dışarıya çıkarak zavallı ihtiyarı da kızının yanına yollamış. Bu kadar gürültüye karşı hareketsiz kalmaması doğal olan aşçı da alt kattan seslenince, haydut hiddet içinde aşağıya koşmuş, onu da ensesinden kestikten sonra içgüdüyle havlamaya başlayan finoyu, komşuların dikkatini çekmesinden korkarak çabucak susturmuş. Tekrar yukarı çıkıp çantasını, şapkasını kapıp, kapıyı kapamayı da unutmayarak sokağa fırlamış. O gün ve ertesi gün doğal olan heyecanından bir şey anlaşılır korkusuyla dükkâna gitmeyerek şurada burada serseri gibi dolaşmış. Olaydan Ziyaeddin Bey'e haber vermediğinden şüphe etmiyorum. Şimdi ise Romanya'nın bir şehrinde İstanbul zabıtasına bıyık altından gülüyordur."

Noktası noktasına bu mükemmel varsayımı izleyen Arif, öğretmenine "Bu müthiş canı şimdi kurtuldu mu demek oluyor?" diye sordu.

"Öyle zannetsin! *(Biraz düşünüp kafasında bir şey kararlaştırdıktan sonra)* Sen şimdi Mutasarrıflık'a git, Merkez komiserine, kendisine müracaat edecek gazete muhabirlerine 'Kamelya'nın katili olarak bugün üç şahsın yakalandığını ve bunların ikisinin Müslüman, birinin Ermeni olduğunu ve zabitanın araştırmasına göre canının bu üç kişiden biri olduğunu ve başka kimseden şüphe edilmediğini' söylemesini tembih et. Sonra yarın Zaptiye Nezaret'i'ne git, Nazır Paşa'yı

görüp Sakız Adası doğumlu bir Rum adına, bana Romanya için bir pasaport çıkart ve bu seyahat için de biraz para iste! Ben de yol hazırlığına başlayayım.”

Arif, itiraz etmeksizin her günkü elbiselerini giyip yola koyuldu.

Amanvermez Köstence’de

Üç gün sonra Köstence Limanı’nın rıhtımı üzerinde ve çoğu zaman ülkeye gelen yabancı Rumların toplandıkları büyücek kahvehanelerin birinde, o gün gelen Nemçe vapurundan* çıkmış, buralarda pek ender görülür bir kıyafet içinde bir yolcu bulunuyordu. Bu yolcu, kendi ifadesiyle Sakız Adalı bir Rum idi. Başında ensesine doğru bükülüp dürülmüş koca bir fesi, ayağında yerlere kadar sürünen bol ve ağı sarkık bir torbaya benzeyen şalvarı, belinde kulaç kulaç, büküm büküm kuşağı ile kahvedeki herkesin dikkatini üzerine çekmişti. Her yerde eksik olmayan garip kişileri kafeslemek isteyen simsarlardan birkaçı bu yabancının etrafını sarmış, kimi hüviyetini, kimi zengin mi fakir mi olduğunu anlamaya çalışıyor, bazıları otel bulup bulmadığını, bazıısı ticaret için mi geldiğini öğrenmek istiyor, fakat hepsi de biraz parasını vurmayı amaçlıyordu. Sakız Adalı ise hepsine ayrı ayrı cevaplar veriyor, –yabancılığına karşın– zekâsını ve pek de kolay dolandırılamayacağını hissettiriyordu. Anlattıklarından kendisinin İzmir’de geçen bir cinayete karıştığından İzmir’den İstanbul’a, İstanbul’dan da Romanya’ya kaçtığı anlaşılıyorsa da bunu pek açık açık anlatmıyor ama imalarından, söylediklerinin işaretlerinden durum anlaşılıyordu. Zaten bu kahvedekiler de genellikle böyle firarilerden oluştuğundan Sakızlı

* Nemçe vapuru, o günlerde İstanbul ile diğer ülke limanları arasında çalışan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bandırası taşıyan gemilere halk tarafından verilen addır.

misafir de birkaç saat içinde epeyce dost edildi ve bunlardan biri aracılığı ile geceliği bir frank olan otellerden birinde bir oda kiraladı. Bu arada kendisine bir tehlike gelmemesi için de Köstence'deki Osmanlı Devleti başkonsolosluğunun kavaslarıyla şahsen ilişki kurdu. Bundan sonra her gün öğle ile ikindi arasında Sakızlı Atanas Yorgo söz konusu kahveye geliyor, oradaki işsiz güçsüz Rumlarla "prafa", "bezik" gibi kâğıt oyunları oynayarak zaman geçiriyor, akşamları da sıradan bir meyhanede, birkaç kadeh içip mezelerle karnını doyurduktan sonra oteline gidip yatıyordu. Üç dört gün geçer geçmez Atanas Yorgo, gerek kahvehanelerin gerek meyhanelerin bütün devamlı müşterilerince güvenilir bir arkadaş olarak tanınmıştı. Bir hafta geçtikten sonra tıraş olma zorunluluğu kendini iyice gösterdiğinden ilk rastladığı meyhane arkadaşına burada temiz, ucuz ve Rum bir berber olup olmadığını sordu. Bu adam da, Rum berber çok ise de bunların en temizinin ve en ustasının bir hafta, on gün kadar önce İstanbul'dan gelip Rıhtım Caddesi'nin ikinci sokağında gayet süslü bir dükkânı kiralayan Apostol Mavridi isminde biri olduğunu ve oldukça ucuza tıraş ettiğini belirtip, bu dükkânı kendisine gösterebileceğini söyledi. Sakız Adalı teşekkür ederek arkadaşı ile söz konusu dükkâna gitti. Kendisini getirene yine teşekkür edip dükkâna daldı. Berber ve iki kalfası çalışıyorlardı. Biraz beklemesi gerektiğinden yeni müşterisine oturmasını teklif eden berber, bir yandan önündeki müşteriyi tıraş ederken bir yandan da Sakız Adalının tavrı ve kıyafetine, sanki böyle bir giysiyi hiç görmemiş gibi şaşkınlıkla bakıyordu.

Sakız Adalı ise dükkânın köşesindeki sandalyeye oturarak vakit geçirmek için cebinden çıkardığı cüzdan defterine bir şeyler yazıyor, arada sırada da defterin yaprakları arasında gizlenen bir fotoğrafa sanki onun berberin fotoğrafı olup olmadığını anlamak istermiş gibi bakınıyordu. Bir ara defterini kapayıp cebine koyarak saatine baktı, sonra bir yerde çok acele bir iş olduğundan bir saat sonra yeniden geleceğini Rumca söyleyip telaşla çıkıp gitti. Dükkândan yirmi beş otuz adım

uzaklaştıktan sonra dönüp arkasına baktı ve dişlerinin arasından şöyle mırıldandı:

“Banko!.. Seni buldum, artık elimdesin.”

Saygıdeğer okuyucularımız, bu Sakız Adalı Atanas Yorgo’nun Amanvermez Avni’den başka biri olmadığını doğal olarak anlamışlardır. Avni, berber dükkânına aslında gerçekten tıraş olmak için gitmek istemesine karşın rastlantıların kendisini Yanko ile karşılaştırmasına sevinmiş, ancak Yanko’nun kendisine pek şüpheli ve dikkatli nazarlarla baktığını görerek gırtlığını onun usturası ile usta bileğine teslim etmeyi pek de akıllıca bir davranış olarak görmemişti. “Döneceğim” vaadi ile ne yapacağını daha sonra kararlaştırmak üzere oradan savuşmuştu. Şimdi hem yürüyor hem düşünüyordu. Berber Yanko kendisine neden o kadar dikkatle bakmıştı? Acaba kendisinin İstanbul’dan Köstence’ye gittiği Yanko’ya haber verilmiş mi idi? Acaba Yanko kendisinin bir Osmanlı polisi olduğunu tahmin edebilmiş mi idi? Yanko yaptığı işten dolayı herkesten şüphe etmekte, her yabancı şahıstan korkmakta haklı değil mi idi? Bu akla ve mantığa uygun olmakla birlikte, bir gizli mektuplaşma sonucunda kendisinden bilgi sahibi olması da aklına geliyordu. Bu durumda bütün olasılıkları göz önüne alarak, “Bu kıyafeti değiştirmeli... Neyse ki buradaki eski elbise satan dükkânları öğrendim” dedi.

Sonra yürüye yürüye Osmanlı Başkonsolosluğu’na giderek, kavalardan birine başkonsolos beyle özel görüşeceğini kendisine haber vermelerini rica etti.

Biraz sonra Konsolos Bey Avni’yi kabul etti. Önce kıyafetine bakarak, bedava pasaport istemeye gelmiş bir serseri sanıp suratını astıysa da, Avni cebinden çıkardığı kesin ifadelerle kaleme alınmış tavsiye mektubunu ve önemli görevini gösteren belgeyi sununca Konsolos’un rengi değişti ve ikrama girişti.

Avni Konsolos’un ikram ettiği sigarayı yaktıktan sonra söze şöyle başladı:

"Beyefendi, bir süre önce İstanbul'da önemli bir cinayet işlendiğini herhalde haber almışsınızdır."

"Kamelya cinayeti mi?"

"Evet, ta kendisi..."

"Gazetelerde okudum, fakat katiller de yakalanmış..."

"O sözler gazetelerin kuruntusu! Önce şunu bilin ki katiller tutulmadı; ikinci olarak şunu bilin ki katiller yok, tek bir katil var; üçüncüsü ise o katil İstanbul'da değil burada!"

"Amma yaptınız ha? Görmüş gibi söylüyorsunuz!"

"Pek tabii, gördüm de söylüyorum, bendeniz hayaller peşinde koşan memurlardan değilim."

"Peki bu herif nerede bulunuyor?"

"Rıhtım Caddesi'nin ikinci sokağında, oldukça düzgün bir dükkânda berberlik yapıyor."

"İsmi?"

"Köstence'deki ismi Apostol Mavridi. Gerçek ismi ise Beşiktaşlı berber Yanko!"

Konsolos önündeki masanın üstünde bulunan defterlerden birini açıp biraz araştırdıktan sonra, "Evet, bizim defterlerimizde Haziran'ın onuncu günü İstanbul'dan vize edilmiş bir pasaport ile Selanik'ten gelmiş Apostol Mavridi isimli bir adamın kaydı var" dedi.

"İşte bu adam, yani berber Yanko, Kamelya ile annesinin, aşçısının ve köpeğinin katilidir."

"(Düşünerek) Şimdi ne yapmak istiyorsunuz?"

"Tutuklayarak İstanbul'a götürmek."

"O iş burada o kadar kolay değil. Biliyorsunuz, buranın her şeyi olduğu gibi zabıta işleri de Romanya hükümetine aittir. Tutuklama ve gözaltına alma gibi işlemler –söz konusu kişi yabancı da olsa– doğrudan doğruya Romanya zabıta kuvvetlerince yapılır."

"Bendeniz bunu doğal olarak biliyorum. Yüksek aracılığınızla durum Romanya ilgililerine bildirilirse iş kolaylaşır."

"Bu adamın katil olduğuna dair elinizde Romanya makamlarını ve zabıtasını ikna edecek belge ve kanıtlar var mı?"

“Önce Zaptiye Nezareti’nin bana verdiği resmi yazısı. İkinci olarak katil olduğunun saptandığı gün takma isimle kaçması! Daha birçok kanıt varsa da doğal olarak İstanbul’dan buraya getirilemezdi. Özetlersek bu adam Osmanlı hükümeti gözünde üç kişinin katili olmakla suçludur.”

“(Biraz düşündükten sonra) O halde birlikte Köstence Emniyet Müdürü’nün yanına gidip olayı anlatalım.”

“İzin verirsiniz bir hususa değinmek istiyorum... Bendeniz şimdilik Emniyet Müdürü’ne görünmeyeyim. Çünkü benden katil ve katilin arkadaşları şüpheleniyor sanıyorum. Yahut biraz beklerseniz gidip giysilerimi değiştirerek geleyim, zira bu gördüğünüz kıyafeti Köstence’de serbestçe oturabilmek için giymiştim.”

“Olur, siz gidip gelinceye kadar beklerim.”

Amanvermez Kapana Kısıtılıyor!

Avni, Konsolos’a geçici olarak veda edip şalvarını sallaya sallaya konsolosluktan çıkarak kaldığı otele doğru yollandı. Üç dört sokak geçmiş idi ki yana açılan bir diğer sokaktan Osmanlı Konsolosluğu’nda çalıştığı kıyafetinden ve başındaki kırmızı festen anlaşılan bir kavas koşa koşa çıkıp Avni’ye yaklaşarak Türkçe olarak, “Efendi, zât-ı âlinizi Konsolos Bey görmek istiyor” dedi.

“Nerede?”

“Şimdi konsolosluktan tren istasyonuna gitti, tren hareket etmeden önce kesinlikle orada kendisiyle buluşmanız gerektiğini söyledi ve aceleyle beni arkanızdan koşturdu.”

“Süphanallah! Halbuki kararımız böyle değildi...”

“Siz çıkar çıkmaz telefonla Bükreş ile kısa bir konuşma yaptı, ihtimal ki şimdi hareket edecek trenle Bükreş’e çağrıldı, malum ya konsoloslar Bükreş’teki elçiye bağlıdırlar.”

“O halde haydi gidelim...”

“Fakat böyle yetişemeyiz, bir arabaya atlayalım.”

Kavas bu sözleri söyleyip yoldan geçen bir arabayı durdurdu.

“İstasyona, çok çabuk, trene yetişeceğiz” dedi ve Avni’den önce arabaya bindi. Avni de arabaya yerleştikten sonra tekerlekler paket taşı döşeli kaldırımlar üzerinde kıvılcımlar saçarak şiddetle dönmeye, sokaklar, caddeler geçilmeye başladı.

Belki beş dakika içinde istasyona gelindi.

Lokomotif düdüklere büyük yaygaralar kopararak ötüşüyor, birçok araba kimi yük taşımak, kimi trene yolcu yetiştirmek acelesiyle ötede beride koşuşturuyordu.

Araba birdenbire durdu. Avni arabadan inmek için davrandığı sırada karşısında oturan kavas birden dizlerine basıp aynı anda da gırtlığına sarıldı. Sağdan ve soldan da iki meçhul kişi hücum ederek, biri ağzını tıkayıp diğeri ellerini, ayaklarını bağladı. Avni müthiş bir tuzağa düştüğünü anlamakla birlikte, kendisini savunmaya kesinlikle vakit ve olanak bulamadı. Böylece dertop edilen Avni, söz konusu kavas ile iki meçhul şahıs tarafından kucaklanarak ve şakağına bir tabanca namlusu dayanarak arabanın yanındaki yük vagonuna tıklandı ve vagon içinde bulunan manifatura denkleminin arkasına atıldı. Bir anda meydana gelen bu garip olayla hayretler içinde kalan Avni, heriflerin hemen vagondan atlayarak ve vagon kapısını sürüp kapatarak aceleyle uzaklaştıklarını hissetti. Aradan bir dakika bile geçmeden vagonun kapısı dışarıdan demirlenerek kurşun mühürle mühürlenip damgalandı. Avni uzun bir geziye çıktığını anlayarak elinde olmadan gülümsedi. Berber Yanko ve arkadaşları Avni’yi bu geziye çıkartarak kaçmak için zaman kazanmak istemişlerdi. Kapının mühürlenmesi işi biter bitmez, yük vagonunun bağlı olduğu lokomotifin düdüğü acı acı öterek vagonun bağlı olduğu katar ağır ağır harekete başladı. İstasyondan çıkıldığı, makasların bitmesiyle trenin hızlanmasından anlaşıldığında, Avni hiç olmazsa ağzındaki bezi atıp rahatça nefes almayı sağlamayı düşündü. Bir müd-

det uğraşıp bu işi başardı. Ağzı serbest kalınca ilk sözü "Ah şu elimi bir çözebilsem" oldu.

Herifler o kadar sıkı bağlamışlardı ki Avni bütün yetenek ve kuvvetini kullandığı halde bağları çözmeye imkân bulamıyordu. Kendisini aralarına attıkları manifatura sandıklarından birine dirseğini dayayarak olduğu yerden ayağa kalkmayı denedi. Bir iki uğraştan sonra iki dizi üstüne gelebildi ve biraz gayretle ayağa kalktı. Bağlı elleri bu sırada sandıklardan birinin dışındaki demir çemberlerden birine değince sevinçle haykırdı ve iki elini bağlayan ipi bu çemberin keskin bir noktasına getirerek testere gibi ona sürtmeye başladı. Bir yandan kendi hareketi, diğer taraftan vagon yaylarının sürekli hareketi, dört beş kat olan ipi yarım saat içinde kesmesine izin verdi. Avni elleri serbest kalınca onları biraz oğuşturduktan sonra adamların araştırmayı akıl etmedikleri cebinden çıkardığı bir çakı ile ayaklarını bağlayan ipleri de keserek tamamen serbest kaldı. Etrafına bakındı. Vagonda denklerden, balyalardan adım atacak yer yoktu. Hemen denklerden birinin üstüne çıkarak vagonun içini iyice gözden geçirdi. Vagonun biri sağ, diğeri sol tarafında olmak üzere iki küçük penceresi vardı. Bunların ince demir çubuklardan oluşan parmaklıkları bulunuyordu. Birinin parmaklığını kesip yahut çıkarıp oradan savuşmayı düşündü, sonra vazgeçti; kendi kendine şöyle dedi:

"Pencere parmaklıklarından birinin kesilmesi veya koparılması ilk istasyonda büyük olasılıkla dikkati çeker, kaçtığım anlaşılır. Bir yolla bunu öğrenebilecek haydutlar da bana yaptırmayı planladıkları gezinin kısa sürdüğünü anlayıp buna göre davranırlar; benim bu tuzaktan kurtulduğumu hiç kimse bilmemeli, hiç olmazsa iki gün gizli kalmalı!"

Sonra harekete geçerek balyalardan birini zorlaya zorlaya yerinden oynattı, biraz kenara aldı. Söz konusu balyanın eski yeri tam vagonun ortasında, yani iki dingilin arasında idi. Aşağı yukarı bir metrekare kadar bir yer açıldıktan sonra Avni, cebinden bir saat zembereği gibi kıvrık bir nesne çıkardı. Bu yay gibi nesneyi bükülmüş olarak tutan mandalı çevi-

rince bunun sapsız, ince bir testere olduğu görüldü. Buna yine cebinden çıkardığı sap eklenince ince ve yarım arşın* boyunda bir testere ortaya çıktı. Pencereleden gelen ışık yeterli olmadığından Avni bu kez de cebinden bir mum çıkararak ucunu yaktı ve yere koyarak çalışma alanını aydınlattı. Vagon tabanında açmayı düşündüğü deliğı yine cebinden çıkardığı küçük bir tebeşir parçasıyla önce yere çizdi, sonra yavaş yavaş işe girdi. Vagonun döşeme tahtalarını azar azar oyuyordu. Trenin sürekli gürültülü hareketi testerenin çıkardığı hafif cızırtıyı boğuyor, dışarıdaki biri tarafından işitilmesi korkusunu ortadan kaldırıyor. Avni ara sıra kulağını vagonun yan duvar tahtalarına dayıyor, etrafı dinleyip güvencede olduğuna kâni olduktan sonra işine devam ediyordu. Gece olmuş, ortalık kararmıştı. Aşağı yukarı yatsı namazı vakti geldiğinde Avni, vücudunun sığabileceğı kadar bir delik açmayı başardı.

“Şimdi, ilk istasyonu bekleyelim! Tren bu hızla giderken kendimi atmak intihar etmek olur.”

Çok geçmedi, trenin hızı azaldı; acı acı düdük çaldı. Uzunca bir makastan geçildiğı trenin titreşimlerinden anlaşıldı ve nihayet lokomotifin çıkardığı buhar dumanları arasında frenler sıkışarak tren durdu. Avni, trenin ne kadar burada kalacağını bilmediğı için çıkmakta acele etti. Araç ve donanımını yine ceplerine ve şalvarının özel yerlerine koyup mumunu söndürdü ve kendini o daracık delikten aşağı, iki kalın dingilin arasına bıraktı. Ayakları rayların arasına döşenen balastların üzerine basınca hemen yere yatıp sürünerek vagonun altından çıktı. Ortalık zifiri karanlık olduğundan doğal olarak Avni’yi kimse göremedi. O ise istasyondaki kalabalığın dikkatini çekmeyecek şekilde aralarına karıştırdı. O anda da tren semayı yırtan düdüklerini öttürerek istasyondan ayrıldı.

* Arşın, eski bir uzunluk birimi olup parmak ucundan dirseğe kadar olan uzunluğa eşittir. Takriben 68 cm gelir.

Avni'nin vagondan kurtulduğu istasyon orta büyüklükte bir kasabanın istasyonuydu. Bu kıyafetiyle kasabaya girse dikkati çekerek birtakım sorulara yol açacağı kesin olduğundan, halkla temastan sakınarak Rum olduğunu sandığı bir makasçının yanına sokuldu. Köstence'ye gidecek trenin bir çeyrek saat sonra geleceğini öğrendi. Bunun üzerine Avni, makasçının kulübesi etrafında ve karanlıkta biraz vakit geçirerek bilet alınması gerekliliğini haber veren çanın çalmasıyla birlikte gar binasına girip Köstence için bir bilet aldı. Tren de biraz sonra geldi.

Tam gece yarısı Köstence'de bulunuyordu. İstasyona çıkınca ilk işi etrafını dikkatle incelemek oldu. Vakıt geç olduğundan yolcularını karşılamak için gelen birkaç erkek ve kadından başka kimse ortalarda görülüyordu. Bir süre bir duvara dayanarak ne yapacağını düşündü. Üstündeki kıyafetle şehre girmeyi, kendisini göstermeyi sakıncalı buluyordu. Konsolosluğa gitmeyi de uygun görmedi. Kavas sorununu zihninde çözemediği için içi sıkılıyordu. Gece yarısından sabaha kadar da epeyce vakit vardı. Bu zamanı nasıl geçirmeli idi? Bunları düşünürken makasların birinde lokomotif makinistlerinden yahut ateşçilerinden birinin bir vagonun dingillerini yağlamakta olduğunu gördü. Birden aklına bir uyanıklık geldiğini gösteren bir tavırla başından o bildiğimiz koca fesi, ayağından bol şalvarı çıkarıp bunları dürdü büktü, yanı başındaki bir su kanalına attı. Şalvarın altından bir ince pantolon çıkmıştı.

Avni kendini gözden geçirip, "İşte iyice düşünmemenin cezası! Şimdi cebimde bir kasket ve gömleğimin altında bir ceket bulunsaydı kimseye muhtaç olmadan giysimi değiştirmiş olurdum" dedi. Sonra dingili yağlamakla meşgul adamın yanına yaklaşarak selam verdi. Adam başını çevirip ceketsiz ve başı açık birini yanında görünce şaşırarak selama karşılık verdi.

Avni adamın yanıtından bunun Rumen olduğunu çıkarıp kendi Rumence bilmediğinden zorlanacağını anlayarak belki bilir diyerek Rumca konuştu:

“Affedersiniz arkadaş. Ben limandaki İngiliz bandıralı bir vapurun makinist yardımcılarındayım. Dün gündüz vakti meyhanede içmeye başladım. İki saat öncesine kadar süren sarhoşluğum beni böyle yarı çıplak hale getirmiş.”

Avni bunları söylerken, herif sözünü kesip, “Peki ne yapalım, nerede soyundun ise orada giyin!” diyerek Avni’yi yanıtladı. Buna rağmen Avni sözlerine devam etti:

“Sizden sadaka istemeyeceğim. Eğer fazla bir iş ceketini bir amele kasketiniz varsa ve bana satmak lütfunda bulunursanız teşekkür edeceğim.”

Herif bu kez tavrını değiştirdi:

“Var ama uzakta...”

Avni, “Zahmetinizi karşılarım” diye cevap verdi.

Makinist, Avni’yi bir daha baştan aşağı süzdükten sonra açık bir Türkçe ile kendi kendine şöyle söylendi:

“Galiba herif üşüdü! Bizim yağlı kasketle yamalı ceketini yutturabilirsek işimiz iş!”

Avni gayet düzgün konuştuğu Türkçeden bu adamın Türk veya Türk değil ise İstanbullu Ermenilerden biri olacağını anladı ve daha rahat konuşma imkânını vereceği için herifin Türkçesinden yararlanmayı düşündü. Bozuk bir Rum şivesiyle “İstersen Türkçe konuşalım, daha çabuk anlaşırız!” dedi.

Herif şaşaladı. Bununla birlikte Türkçe bildiğini inkâr etmesine de olanak yoktu. Biraz tereddüt ettikten sonra, “Öyle olsun! Sen biraz şurada bekle, ben şimdi gider, bir kasketle bir ceket getiririm, fakat bir sarı liranı alırım” dedi.

Avni kabul edince makinist fırladı, vagonların arasında kayboldu ve beş dakika sonra gelerek elinde bulunan eski, yamalı ve mavi bezden yapılmış bir ceketle ne renk olduğu hemen anlaşılmayan buruşuk bir kasketi Amanvermez’e uzattı.

“Hemşeri, lirayı peşin vermeli! Dalavereye gelmem!”

Avni lirayı verip, beş kuruş bile etmeyecek bu paçavraları aldı, vagonun gölgesinde hemen giyindi ve kendisine bu iyiliği yapan makiniste veda ederek şehre geri döndü.

Sabah vakti yaklaşmıştı; erken aan sıradan bir meyhaneye girip bir pun* ısmarladı. Amacı sabaha kadar vakit geçirmektir.

Konsolos Telaş İçinde

Avni'nin kıyafet değiştirmek için konsolosluktan ayrıldığı ve en çok yarım saat içinde geri dönmesi gerektiği halde saatlerce görünmemesi başkonsolosu meraklandırmıştı. Kavaslardan birini kaldığı otele göndermişse de Avni'den doğal olarak bir haber alınamamış olduğundan, bu Türk polisinin canı ile arkadaşları tarafından bir tuzağa düşürülmesi olasılığını düşünerek, Konsolos yatsı namazı vaktine kadar bekledikten sonra kalkıp Köstence Emniyet Müdürü'nn yanına gitmiş ve durumu gizli bir şekilde anlatıp bu konuda yardım ve çaba göstermesini rica etmişti. Emniyet Müdürü de bütün sivil polis memurlarına telefonla gerekli emirleri vererek Sakız Adalı Rum'un bir iki saate kadar nerede bulunduğundan kendisine bilgi verilmesini istemişti.

Diğer taraftan, Konsolos'un verdiği bilgilerden ve resmi bir rapor ile de durumun doğrulanacağını vaat eylemesinden anlaşıldığı gibi, rıhtımın ikinci sokağında sanatını yapan Apostol Mavridi takma adlı berber Yanko'nun gözaltında tutulacağını Emniyet Müdürü vaat etmişti. Konsolos oldukça rahatlamış bir şekilde konsolosluğa dönmüş, Sakız Adalının geri dönmesi halinde kendisine hemen bilgi verilmesini kavaslara tembih etmiş ve istirahat için konsolosluğun harem kısmına çekilmişti.

Sabaha kadar bu Osmanlı polisinin beklenmeyen kayboluşuna dair birçok karışık rüyayla yatakta dönüp durduktan

* ay, çeker, tarçın, limon ve rom gibi damıtılmış bir alkollü içkiyle yapılan ve bu içkinin buharlaşan alkol yakılarak kabın üstünde bir alev meydana getirildikten sonra içilen içki.

sonra erkence kalkmıştı. Henüz sabah çayının fincanını eline aldığı sırada kendisini bir ihtiyar gemi tayfasının mutlaka görmek istediğini haber verdiler. Konsolos, bürosuna gelen bu adamın getirilmesini söyledi. Biraz sonra da Amanvermez söz konusu kıyafetiyle görüldü. Elindeki yırtık kasketi kapının iç tarafında yere atıp bir giriş yapmadan Konsolos'a şunları söyledi:

"Beyefendi Hazretleri, zat-ı âlinizi biraz çokça beklettim. Fakat bu gecikme elimde olmayan zoraki sebeplerden ileri gelmiştir."

Konsolos hayretle bu adama bakarak onun kim olduğunu belirlemekte bir süre tereddüt ettikten sonra, davranışından ve konuşmasından Avni olduğunu anlayınca kendini tutamayıp güldü.

"Azizim, beni hayli telaşa düşürdünüz... Emniyet Müdürü'ne başvurmaya mecbur oldum."

Avni büyük bir üzüntüyle cevap verdi:

"Eyvah, böyle davranmamalıydınız."

Sonra bütün bir gece süren macerasını, kendi gafletini de belirtip gülerek anlattı.

"O halde kaybedecek bir dakikamız bile yoktur. Hemen Emniyet Müdürü'nü görelim. Herifi ve suç arkadaşlarını tutuklattıralım" dedi konsolos.

"Dediğiniz çok doğru ama, inşallah herif hâlâ Köstence'dedir."

"Biz girişimde bulunalım da..."

Başkonsolosla Avni bir arabaya binerek vakit kaybetmeksiz Emniyet Müdürü'nün makamına gittiler. Konsolos, Avni'yi üstündeki kıyafetle "En yetenekli Osmanlı polisi" şeklinde Emniyet Müdürü'ne tanıttı ve dün geceki garip olayı özetleyerek anlatıp ayrıntılardan söz etme işini Avni'ye bıraktı.

Emniyet Müdürü olayın ayrıntılarını Avni'den dinledikten sonra, "O halde bu canilerin Romanya emniyet örgütüne gözaltına alınmalarını sağlayacak yasal kanıt söz konusu va-

gonun tabanının delik olmasının bir an önce tespit edilmesi-
dir. Ben şimdi telgrafla Bükreş'e bilgi veririm. Treni bulun-
duğu istasyonda muayene etsinler, vagonun döşemesinin de-
linmiş olduğu resmen bana bildirilirse, alt tarafı kolay" deyip
gerekli yerlere telgrafları yazdı ve yolladı.

Avni'nin Yeni Arkadaşı

Üç gün sonra Avni, yanında berber Yanko ile bir Rumen sivil polis olduğu halde beyaz boyalı, beyaz bacalı bir vapur-
la akşam ezanı vakti Karadeniz Boğazı'ndan içeri giriyordu. Berber Yanko, İstanbul'a kadar Rumen polisin sorumlulu-
ğunda idi ve Avni'nin uyarısına karşın Rumen polis, berber Yanko nasıl olsa bir yere kaçamaz diye onu vapur içinde hap-
setmemiş, serbest bırakmıştı.

Vapur Emirgan önlerinde iken Avni kış üzerindeki gü-
vertede küpeşteye dayanmış, sekiz on yıl önce Emirgan Karakolu'nda acemi bir polis olarak geçirdiği dönemi düşü-
nerek hayallere dalmış idi.

Sıra sıra yalılar, küçük küçük parklar, arkalarındaki koca koca korular film şeridi gibi birer birer gözünün önünden geçiyor, bütün anılarını yeniden aklına getiriyordu. Bu şekil-
de Bebek ile Arnavutköy arasındaki Sultan Sarayı'nın önü-
ne geldiği sırada, birdenbire iki çelik kol gayet kuvvetli bir hamleyle bacaklarından yakalayıp ayaklarını yerden keserek, bir anda vücudunu küpeştenin üzerine çıkardı ve kendini sa-
vunmasına değil kımıldamasına bile imkân vermeden zaval-
lıyı iterek baş aşağı denize attı. Avni küpeşteden kurtulup da denize düşerken, kulağına "Sen cehenneme, ben de cennete!" gibi sözler geldiğini zannetti.

Amanvermez düşmesiyle birlikte gözünü açıtsa da, or-
talık tamamen kararmış olduğundan, denizin içinde hiçbir şey göremedi. Akıntı şiddetle kendisini sürüklüyordu. Hatta

bir iki kez elinde olmayarak öne doğru takla bile attı. Her ne kadar kendini toplamaya, denizin üstüne çıkıp sahile doğru yüzmeye çalıştıysa da, suların şiddetle akması ve özellikle anafor yapıp kendisini sürüklemesi bu isteğine kesinlikle engel oluyor, onu ölüme doğru götürüyordu. Artık kurtulmaktan daha çok yaşamını bir iki dakika, bir iki saniye daha uzatmaya çalışıyordu. Son dakikalarını yaşadığını sandığı bir anda vücudunun yumuşak bir cisme süründüğünü hissetti, bu cismi eliyle tuttuğunda bunun kılıç balığı avlamak isteyen balıkçılar tarafından denize atılmış bir ağ olduğunu anladı. Yeniden canlandı. Yaşayacağını ümit etti ve bu ümutla ağı şiddetle sarsmaya, ona tutunarak suyun yüzüne çıkmaya başladı. Dışarıda, rıhtımda bulunan balıkçılarsa ağın iplerinin şiddetle sarsılmakta olduğunu görerek, birbirlerini haberdar edip ağa büyükçe bir kılıç balığı düştü zannıyla ve var kuvvetleriyle ağı paralatmadan çekmeye koyuldular. Bir dakika sonra Avni, yarı baygın bir durumda rıhtıma çıkarılıyordu. Derhal karakola götürülerek çevreden getirilen bir doktor yardımıyla gerekli tıbbi yardım yapıldı. Kendine geldiği zaman başucunda bulunan polislerden birine "Çabuk bir araba!" diye haykırdı.

Henüz kimliği anlaşılmamış, kendisi hakkında bilgi elde edilememiş olduğundan, polisler ve karakol komiseri bakiştılar. O, kimliğini işaretleyip yanına çağırdığı komiserin kulağına yavaşça söyledikten sonra tekrar "Çocuklar!.. Çabuk araba!" diye bağırdı.

Bu kez komiserin emriyle koşup bir araba getirdiler. Avni henüz üzerinden sular aka aka arabaya atlayıp arabacıya, "Galata rıhtımına... Atlar çatlarsa parasını vereceğim, olanca hızınla beni götür!" dedi ve polislerin, doktorun, orada toplanan diğer kişilerin şaşkınlığı içinde Arnavutköy Karakolu önünden hızla ayrıldı.

Tutuklama

Rıhtıma vardığında Romanya vapuru yolcularının dışarı çıkması için henüz görevli bölümden izin verilmemişti. Böyle bir izin o dönemde gerekliydi. Hemen deniz polis merkezine giderek başkomisere kendini tanıttı. İşi de ayrıntılarıyla anlatarak herifin yolcuların dışarı çıkması sırasında kaçmaması için gerekli önlemleri almaya çalıştı.

Bu sırada gemiye iskele verilip de yolcular; kimi bavuluyla, kimi el çantasıyla, bazıları yatağını omuzlayarak, bazıları çocuğunu elinden tutarak çıktıkları sırada, Avni yolcu eşyalarını kontrol eden gümrük salonunda, bir gümrük memuru kıyafetini giymiş, makyajla kendini değiştirmiş şekilde dolaşıyordu. Bir aralık gözüne öğrencisi Arif ilişti. O da hamal kıyafetindeydi. Avni, Arif'e yaklaşıp kimsenin duymayacağı bir şekilde "Aferin oğlum, tam zamanında gelmişsin. Herifin simasını hatırlıyorsun değil mi?" dedi.

"Gözümün önünde. Köstence'den telgrafınızı aldığım dakikadan beri buralarda geziniyorum."

"Evet, işte geliyor."

Gerçekten de bu sırada berber Yanko, sanki hiçbir şey olmamış gibi elindeki çantasını kontrol ettirmek üzere Avni'ye doğru geliyordu. Arkasında da Rumen polis vardı ama o, çevreye şaşkın nazarlarla bakarak yürüyordu. Avni, bunlar bu salondan çıkarlarsa herifin Rumen polisi şaşırtarak bir tarafa savuşacağını, artık onu ele geçirmenin pek güç olacağını düşünerek, kesinlikle soruna burada son verilmesini bir anda kararlaştırdı ve yanına gelen berbere, "(Önüdeki masayı göstererek) Çantayı buraya koyunuz ve açınız" dedi.

Yanko, çekingen ve tereddüt içinde cebinden çıkardığı anahtarla çantayı açtı. İçinde yasaklanmış eşya bulunmadığını gören Avni, bu kez polis görevini de yerine getirmek ister gibi, "Pasaportunuz?" diye sordu.

Bu kez Yanko fena halde şaşırdı. Çünkü pasaportuna daha önce el konulmuştu.

“Vapurda düşürmüşüm” gibi bir mazeretle işi geçiştirmek istediye de, bu sırada yanlarına gelen Rumen polis Avni’ye Fransızca şu sözleri söyleyerek işi kolaylaştırdı:

“Bu adam gözaltında tutularak Köstence’den buraya getiriliyordu. Bu işte bir Türk polisiyle ben görevliydim. Türk polisi, sanıldığına göre yolculuk sırasında kendini denize atarak intihar etmiş. Bu durumda bana resmi bir belge verebilerseniz bu adamı size burada teslim edebilirim.”

Artık berber Yanko için kurtuluş umudu kalmamıştı. Avni ile öğrencisi, deniz başkomiseri, Rumen polis ve diğer iki Türk polisin arasında olduğu halde karakola gitmeye mecbur oldu.

Avni, giderlerken Yanko’ya şunları söyledi:

“Arkadaş, Köstence’de kaz gibi yük vagonuna tıkma şakan pek o kadar gücüme gitmedi... Çünkü yeni bir kaçma yöntemi öğrendim... Ama şu Arnavutköy akıntısındaki korkunç banyo, doğrusu ya hiç de iyi bir şaka değildi.”

Sonuç

Bir ay sonra, Ceza Mahkemesi Avni’nin yaptığı ayrıntılı inceleme ve elde ettiği kesin deliller karşısında berber Yanko’yu muhakeme etmiş, Kamelya’yı bilerek değil, bir sinirlilik anında öldürdüğüne ve buna göre cezalandırılmasına, ancak Kamelya’nın annesiyle aşçıyı öldürmemek için düşünebileceği zamanı bulunduğu inanarak bunların öldürülmesinden dolayı idamına oy çokluğuyla ve yüzüne karşı karar vermiştir... Paşazâde Ziyaeddin Bey’in de, berber Yanko’yu yalnızca belgelerini aldırmaq için birçok para karşılığında Kamelya’ya gönderdiği ve böyle bir facianın olması için ima yoluyla bile emir vermediği anlaşıldığından sorumlu olamayacağı karara eklenmiştir.

Meraklısına Not: Ebüssüreyya Sami'nin anlattığı bu olay, gerçek bir olaydır. Pera'nın ünlü yosması Kamelya, gerçekten de 1890'lı yıllarda annesi, aşçısı ve köpeğiyle birlikte öldürülmüştür. Ancak olayın gerçek failleri başkadır.

Plevne kahramanı ve II. Abdülhamid'in Saray Müşiri Gazi Osman Paşa'nın büyük oğlu Nurettin Paşa, padişahın en büyük kızı Zekiye Sultan ile evlidir.

Nurettin Paşa, Kamelya'ya tutulmuş ve onunla yaşamaya başlamış, durumu haber alan Zekiye Sultan bu ilişkiyi babasına bildirmiş, bu durum da padişahın çok canını sıkmıştır. Durumu öğrenen II. Abdülhamid'in korumalığını yapan Arnavut birliklerinde çalışan Arnavut Gani Bey Toptani, padişahın gözüne girebilmek için bir plan yapmış, bu plan gereğince Kamelya ile tanışmış, kendini evine davet ettirip, Kamelya'yı, annesini, aşçısını ve köpeğini öldürmüştür.

Söylenene göre cinayet örtbas edilmiştir. Bu başarısından şımaran Gani Bey Toptani, etrafı haraca kesmeye başlamış ve Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın oğlu Cavit Bey ile takışmıştır. Cavit Bey'in adamlarından biri Gani Bey Toptani'yi bir kavgada öldürmüştür. Bunun üzerine Gani Bey'in ağabeyi Esat Paşa Toptani, memleketi İşkodra'dan adamlar getirip Cavit Bey'i Karaköy Köprüsü üstünde vurdurtmuştur.

Bu birbirini izleyen olaylar o dönemde uzun süre gündemde kalmıştır. Eset Paşa Toptani, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girip Arnavutluk'tan milletvekili olmuş ve 31 Mart olaylarından sonra II. Abdülhamid'e tahttan indirildiğini tebliğ eden Meclis Heyeti'ne de katılmıştır. Ancak Balkan Savaşı çıkınca, bağımsız bir Arnavutluk devletinin başına geçmeyi planlamış ve ünlü İşkodra müdafii Hasan Paşa'yı bir suikast ile öldürüp bu kalenin düşmesini gerçekleştirmiş, ancak emeline kavuşamamıştır. Kaçmak zorunda kaldığı Paris'te bir Arnavut öğrenci tarafından öldürülmüştür.

KAYNAKÇA

1. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Sadrazamlar*, İstanbul 1964, 3. Baskı, s. 1566.
2. Ziya Şakir, *Yarım Asır Önce Bizi İdare Edenler*, İstanbul 1943.
3. Yazarı belli değil, *Beyoğlu Güzeli Kamelya Nasıl Öldürüldü?*, İstanbul 1953, "İstanbul Cinayetleri Serisi: 1".

KANATLI ARABA

,

Beklenmeyen Kaza

Kışın soğuktan çenelerin kilitlendiği, bütün varlıkların titrediği en şiddetli, en soğuk bir gecesinde lapa lapa karlar yağarken, bir çift Macar katanası koşulu görkemli bir kupa arabası, Ortaköy'den Boğaz'ın Rumeli sahili yollarını geçmek ve kim bilir hangi Boğaz köyüne, hangi yalı veya köşke gitmek üzere ilerliyordu. Arabacı giydiği muşamba elbisenin başlığını gözlerinin üstüne kadar çekmiş, mümkün olduğu kadar oturduğu yerde büzülmeye; yüzüne, ağzına, burnuna çarpan kar tanelerini ağzından zorla çıkan ispirto kokulu nefesiyle dağıtmaya, eritmeye çalışıyordu. Araba Bebek Bahçesi'nin arkasını dolaşıp da yine sahilden geçerken atların dizginlerinde ve paldumlarda* bir bozukluk olduğunu anlayan arabacı, arabayı durdurup karışıklığı düzelttikten ve soğuktan donan ellerini ovuşturup birkaç kere birbirine çarptıktan sonra tekrar arabaya binip hareket etti. Bu defa araba çok şiddetli ve korkunç şekilde hızlı gidiyordu. Hayvanlar soğuğun etkisiyle mi, yoksa bir an evvel ahırlarına kavuşmak duygusuyla mı bilinmez, ilk adımlarından itibaren gayet azgın, çılgın ve kudurgan bir şekilde alabildiğine koşmaya, önlerine çıkan ufak tefek engelleri ezip çiğneyerek arabayı yamuk yumuk kaldırımlar üzerinde, büyük sarsıntılar, büyük gürültülerle sürüklemeye başladılar. Bu azmış ve bütün gеме gelmezliklerini göstermeye azimli hayvanları durdurmak değilse de, hiç olmazsa hızlarını bir derecede azaltmak için arabacı var kuvvetini pazularına vererek dizginleri sıkmaya

* Paldum, hayvanın semerinin ileri kaymaması için arka ayaklarının kaba etleri üzerinden geçirilen kayış.

ve aynı zamanda kamçısının ters tarafı ile başlarına vurarak onları sersemletmeye çalıştı, ancak bu çabası tam ters bir etki yaratarak hayvanların hızını artırmaktan başka bir sonuç vermedi. Bu arada, Bebek vapur iskelesini biraz geçince oradaki köprülÜ yalının duvarı arabanın sağ tarafındaki dingillerinin taslarına sürtündü ve oldukça büyük bir gürültü ile tasları söküp kopardı. Bu seslerden daha da ürken hayvanlar artık her türlü umudu ortadan kaldıracak bir öfkeyle ileri atıldılar. Arabanın her iki camından görülen bir başın yardım isteyen feryatları arasında, Rumelihisarı mezarlığının kuzeye dönülecek köşesinde kendilerini alamayıp geldikleri yönde dümdüz giderek ve müthiş bir gürültüyle denize uçtular. Araba denize düşerken önce karşı sahilten bile işitilebilecek kadar büyük bir patırtı sesi işitildi, sonra denizin yüzeyinde akıntıların etkisiyle köpüklü bir girdap görüldü, daha sonra da doğal bir sessizlik ortalığı kapladı. Koca araba, atlarıyla, kim olduğunu bilmediğimiz yolcusu ve arabacısıyla azgın bir ırmak gibi akan siyah suların akıntısının şiddetiyle kim bilir nerelere kadar gittikten sonra denizin dibinde durabilmişti.

Vakit geç, hava çok soğuk ve rüzgârlı olduğundan bu müthiş kazayı ancak bir balıkçı kayığı görebilmişti. Olayı takiben hemen küreklere asılarak arabanın düştüğü yere gelmişse de arabadan ve içindekilerden hiçbir iz bulamayarak geri dönmüştü. Balıkçılar Bebek'e çıkar çıkmaz durumu karakola bildirmişlerdi. Karakol tarafından "kol sandalı" denilen sandalla bir süre araştırma yapıldıysa da, bir şey bulunamadığından olay rapor yazılarak Beyoğlu Mutasarrıflığı'na bildirilip zabıta ile ilgili görev tamamlanmıştı. Mutasarrıflık'tan da ertesi günü Zaptiye Nezareti'ne ve -o günlerin uygulamasına uyarak- Yıldız Sarayı'na* aşağıdaki özel rapor sunulmuştu:

* Burada kastedilen, dönemin padişahı II. Abdülhamid'in oturduğu saraydır. Her olaydan bilgi sahibi olmak isteyen II. Abdülhamid, resmi dairelere verilen bilgilerden kendisinin de haberli olmasını isterdi. Yazar bu durumu vurguluyor. Öykünün yayınlandığı tarihlerde, "İstibdat Dönemi" denilen II. Abdülhamid zamanını sürekli eleştirmek geçerli bir moda idi.

"Dün gece alaturka saatle üç buçuk dört sıralarında Arnavutköy yönünden Rumelihisarı'na doğru giden çifte beygirli bir kupa arabasının hayvanları, Bebek rıhtımında gemlerini azağa alarak arabacısının aldığı önlemlere rağmen arabayı sürükleye sürükleye Hisar mezarlığı burnuna kadar götürdükten sonra dönülmesi gereken noktada kendilerini tutamayarak araba ile birlikte denize atılmışlar ve bir anda batıp kaybolmuşlardır. Arabanın içinde kimsenin bulunup bulunmadığı bilinmeyip, bu konuda araştırma sürdüğünden elde edilecek sonuç da doğal olarak sunulacaktır."*

Ertesi gün ise arabacının şişmiş, davula dönmüş cesedi Kuruçeşme koyundaki adacığın** sahiline vurmuş olarak bulunmuş ve teşhis edilmesi için Beyoğlu Mutasarrıflığı morguna gönderilmişti. Cesedin arabacıya ait olduğu, sırtındaki çift sıra düğmeli arabacı giysisi ve ayaklarındaki beyaz konçlu çizmelerden anlaşılmıştı.

Aynı gün Fatih Merkez Karakolu Başkomiserliği'nden Zaptiye Nezareti'ne gelen bir raporda da meşhur Recai Paşa'nın oğlu ve Ramiz Paşa'nın damadı Celal Bey'in yirmi dört saatten beri kaybolarak ortada bulunmadığı ve ailesi tarafından fevkalâde endişe edilerek aranmakta olduğu bildirildi. Zaptiye Nezareti'nden de durum Beyoğlu ve Üsküdar Mutasarrıflıklarıyla Beşiktaş Muhafızlığı'na*** yazıyla tamim gönderilerek, söz konusu kişinin aranılıp, bulunduğu takdirde ailesinin yanına gönderilmesi ve Nezaret'e de bilgi verilmesi istendi.

* Bugün kullandığımız saatle akşam sekiz buçuk dokuz arası denilebilir.

** Bugünkü Galatasaray Spor Kulübü mülkiyetindeki ada.

*** Yıldız Sarayı'nın Beşiktaş'ta olması nedeniyle, bu mahalde özel bir polis gücü görevlendirilmişti. Bu polis gücüne "Beşiktaş Muhafızlığı" deniliyordu. Bu gücün başında, uzun yıllar II. Abdülhamid'in çok güvendiği ve Çırağan Vak'ası denilen olayda Ali Süavi'nin başını çektiği, V. Murad'ı tekrar padişah yapma eylemini bastıran ünlü Yedi Sekiz Hasan Paşa bulunmuştu.

Arabacının Kimliği

Arabacının cesedinin muayene ve teşhisi için ayrılan Mutasarrıflık'ın zemin katındaki morg yerine geçen odayı, zabıtanın en gözü açık ve deneyimli polisleri ziyaret ettiği gibi, arabacı esnafının kıdemli üyeleriyle kahyâları, değnekçileri de çağırılarak cesedi tanıyıp tanımadıkları soruluyordu. Ceset yirmi dört saattir bu odada kaldığı, hatta yavaş yavaş kokmaya başladığı halde hiç kimse tarafından tanınmadı. Hatta arabacı esnafı kendi aralarında böyle biri olmadığını ve kendisini de hiç görmediklerini kesinlikle belirttiler. Artık umutlar kesilip de doktor raporuna göre yalnızca Hristiyan olduğu anlaşılan boğulmuş adamın cesedi gömülmek üzere kaldırılacağı sırada, Mutasarrıf ile özel bir konuşma için daireye gelen Amanvermez, zemin katın köşesindeki oda kapısı önünde yığılan kalabalığı görünce, bunun nedenini orada bulunan tanıdığı bir polise sormuştu. O da işi anlatmış, Avni meraklanmış ve yanında bulunan arkadaşının kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra ilerlemiş ve kalabalığı yararak kapının önünde belirivermişti. Avni bu sırada pek fiyakalı bir tulumbacı tosunu* kıyafetindeydi ve arkadaşı da onun gibi giyinmişti. Kapıda koruma görevi yapan polis, onun içeri girmesini engellemek istemişse de, o, aldırmayarak boğulmuş kişiye uzaktan dikkatle bakarak arkadaşına yavaşça, "Arif tanıdın mı?" diye sordu.

Arif hayretle karışık bir gülümseme ile "Bildiğimiz karmanyolacı" Koço değil mi?" dedi.

"Sus! Kimse işitmesin... O!"

"Herife arabacılık da yakışmış!"

"O her boyaya girer!"

* Tulumbacı, yangınlara gönüllü olarak yardıma koşan İstanbul kabadayılarının kurduğu örgüte verilen isimdir. Her semtin tulumbacıları ayırdır ve kendi "raconlarına" göre kıyafetleri vardır.

** Şehir içinde, ıssız yolda ölümle korkutarak yapılan soyguna "karman-yola", bunu yapana "karmanyolacı" denir.

Avni bu sözleri söyledikten sonra geri çekildi ve öğrencisi Arif'i yanına çağırdı.

"Ben, Recai Paşa'nın oğlunun kaybolmasıyla -bu cesedi gördükten sonra- araba kazası arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorum... Bu düşüncem pek gülünç bir varsayım olabilir ama her geçen dakika bana daha inandırıcı geliyor, sen azıcık burada bekle. Ben bu konuya dair Mutasarrıf Bey ile iki satır konuşayım. Burada kaldığın sürece gelip gidenleri gözle, sana ilginç gelecek simaları gözünden kaçırma!.. Eğer ben geç kalırsam ve cesedi götürürlerse mezarlığa kadar gitmeyi ve orada da gözetlemeye devam etmeyi unutma!"

"Merak etmeyiniz."

Avni acele ile merdivenlere tırmanarak yukarı kata çıktı. Mutasarrıf'la konuşması yarım saatten fazla devam etti. Aşağıya indiği zaman ceset kaldırılıp götürülmüştü. Çevresine bakındı, yabancı bir kimse yoktu. Mutasarrıflığı terk edip de evine doğru ağır ağır yola düzüldüğü sırada, işe nereden başlayacağını, paşaoğlunun kaybolmasıyla araba kazası arasındaki ilişkinin nasıl saptanabileceğini düşünüyordu. İlk tütüncü dükkânının önüne geldiğinde o gün çıkan Türkçe, Fransızca, Rumca, Ermenice gazeteleri alıp koltuğunun altına sıkıştırdı. Yolda giderken başını önüne eğip ara sıra kaşını olumsuz veya olumlu bir şekilde oynatıyor, bu arada omuzları da kalkıp iniyordu. Kafasında yaptığı değerlendirmelerde pek büyük zorluklarla karşılaştığı bütün bu işaretlerden anlaşıyordu. Dellasuda Eczanesi'nin* yanından sağa saptığı sırada sokağın tenhaliği kendisine cesaret vererek düşündüklerini kendi kendine söylemeye başladı:

"Karmanyolacı Koço'nun arabacılığı... Pek garip, pek garip... İntihar mı etti, yoksa istemeyerek mi denize uçtu? İşte

* Dellasuda Eczanesi, o tarihlerde (1880'den sonra) bugünkü İstiklal Caddesi, o dönemdeki adıyla Cadde-i Kebir üzerinde 298 numarada idi. Ünlü eczacı, İtalyan kökenli Faik Paşa'nın ailesinden Eugène Della Sudda tarafından "Eczahane-i Öjen Dellasudda" adıyla açılmıştı ve İstanbul'un en tanınmış eczanelerinden biriydi.

bu nokta, çözülmesi gereken muammanın birinci yanı. Bana kalırsa, Koço intihar etmeyi pek düşünmez. Zekâsı, dayanıklılığı onu bu gibi çocukça davranışlardan korur. Niçin arabacı oldu? Kimin arabasına bindi? Ortada kaybolmuş, sahipsiz araba da yok! Rivayete göre araba boş değilmiş. Acaba içindeki adam Recai Paşa'nın oğlu mu? Bu da ikinci muamma. Araba kaza sonunda mı, yoksa kasten mi denize uçtu? Arabacı Koço olduğuna göre ben kaza olasılığına inanmam. Bunda bir kasıt vardır ama neden? Bu, muammanın üçüncü noktası... Mutasarrıf Bey'e bütün bu olasılıkları söylediğim zaman uzun ve sürekli bir kahkaha atarak, 'Çok vehimli ve şüphecin' dedi. Fakat kendi de derin düşünceler içindeydi... Ah, bu işe başlanacak noktayı yakalayabilsem, alt tarafını getireceğime eminim..."

Avni işte bu gibi düşünceler ve değerlendirmeler ile zihni karışmış bir halde Kazancılar Yokuşu'ndaki evine gelerek kapıyı açıp içeri girdi ve ilk iş olarak gazetelerde gerek araba kazasına gerek Recai Paşa'nın oğlunun kaybolmasına dair haberleri okumaya koyuldu. Türkçelerden başlayarak dört dilde yayımlanmış günlük gazetelerin o günkü sayılarının şehir haberleri bölümlerini okudu. Bulabildiği bilgiler şöyle sıralanabilirdi:

1- Recai Paşa'nın oğlu Celal Bey'in yirmi dört saatten beri ortada olmaması ailesince meraka neden olmuş ve durum zabıtaya bildirilmiştir.

2- Yirmi dört saatten beri ortadan kaybolan paşa oğlunun evvelki gün sabahleyin alaturka saat üçte konağından yalnız başına çıktığı ve her akşam dönmesi alışılmış bir husus iken gelmediği ve bir haber de göndermediği için ailesi halkınca bu durumun fevkalâde endişeye sebep olduğu zabıtaca dikkate alınarak, acele bir şekilde araştırma ve bulma çalışmaları başlatılmıştır. Söz konusu zatın gençlik gereği olarak bir halt ettiği, kendisini bir iki gün sakladıktan sonra meydana çıkması umut edilmektedir.

3- Rumelihisarı Burnu'nda kaza ile denize uçan arabayı kullanan arabacının cesedi Kuruçeşme önlerinde bulunmuştur. Zabıtaca yapılan ayrıntılı araştırmaya karşın arabacının kimliği anlaşılamamış, yalnızca Hristiyan olduğu belirlenmiş ve kokmaya başladığından doktorların önerisi üzerine gömülmüştür.

Bir rivayete göre arabada bir, diğer bir tanığın ifadesine göre de iki yolcu varmış. Bu zavallılar araba ile birlikte denizin dibinde bulunuyorlar. Devlet Tersanesi dalgıç bölüğünün yardımıyla gerekli araştırmanın yapılması için ilgili makamdan lazım gelenlere emir verilmiştir.

4- Zabıta memurlarından bazılarının düşüncesine göre, Rumelihisarı rıhtımından uçan arabanın içinde Recai Paşazâde Celal Bey'in bulunmuş olma ihtimali varmış. Bununla birlikte biz bu fikri ihtiyatla karşılıyoruz.

5- Geç vakit elde ettiğimiz doğrulanmış bilgilere göre, kaybolduğu haber verilen Recai Paşazâde Celal Bey, evvelki gün öğleden önce yanında kendisi gibi genç ve şık bir arkadaşı olduğu halde Beyoğlu'ndaki Café Commerce'te birer sütlü kahve içtikten sonra oradan çıkmış, Taksim'e doğru hızlı hızlı yürüyerek gitmiştir. Ondan sonra Celal Bey'i gören olmamıştır.

Avni bu haberleri ve bazı başka yazıları okuduktan sonra gözlerini önündeki masanın yeşil çuhasına dikerek bir müddet düşünceye daldı ve sonra kendi kendine şöyle dedi:

"Hayır! İşe Café Commerce'ten değil, Recai Paşa'nın konağından başlamalı. Varsın resmi polis arkadaşlar işe Café Commerce'ten başlasınlar." Bu sırada merdivenlerden birinin çıkmakta olduğunu hissedip kalkmak istediye de kapının zil çalınmadan açılmış olduğunu düşünerek gelenin öğrencisi Arif olduğunu anlayıp, odaya gelmesini bekledi. Arif pek telaşlı idi. Avnı kaçırmış üzgün bir avcı gibi dudakları titriyor, sürekli başını sallıyordu. Avni merakla sordu:

"Ne var? Ne oluyor?"

Zeki çocuk yaptığından üzülmüş bir tavırla, "Ne olacak ipin ucunu yakalarken kaçırdım" dedi.

“Telaş etme oğlum, mademki eline bir ipucu geçmiş, herhalde tekrar tutulabilir. Anlat bakalım. Ne oldu?”

Arif bir sandalyeye, yorgun, takatsiz oturarak olanları anlatmaya başladı:

“Dört hamal ile götürülen Koço’nun cesedini izleyip, tabuttan otuz kırk adım kadar geride yürüyor ve emrinize uyarak etrafı sıkı bir şekilde gözlüyordum. Taksim Bahçesi önünden geçerken ve Surp Agop Manastırı yanındaki sokağın ağzında bekleyen şüpheli iki kişiye bakarken, dev gibi bir adam bana çarptı. Herif bana öyle bir omuz vurdu ki adeta sendeledim. Kendimi toparlayıp da tekrar o sokağa baktığım zaman iki adamın bir anda oradan kaybolduklarını gördüm. Bana çarpan herif de meydanda yoktu. Taksim Bahçesi’nden başka gidecek, kaybolacak yer olmadığından ben şüphelenecek hemen oraya daldım. Bir iki dakika içinde her tarafını, köşesini, kıyısını aradım. Bana çarpan adama benzer kimse yoktu. Bahçeden çıkar çıkmaz da karşı sokağa dalarak önceki iki herifi araştırdım, fakat boşuna... Kendi düşünceme göre bir ipucu yakalarken kaçırdım...”

“Peki ama bu herifler neden bu kadar dikkatini çekti? Çarpışmanın bir rastlantı olabileceğine neden inanmıyorsun? Diğer taraftan sokağın ağzında iki kişinin görünmesi de sıradan iki arkadaşın konuşması olamaz mı?”

“Çünkü bu iki kişiden biri karmanyolacı Koço’nun en eski iş arkadaşlarından kirli Yani’ye benziyordu. Siz olsanız şüphe eder miydiniz, etmez miydiniz?”

“Hakkın var, eğer durum böyleyse ben de pirelenirim. Peki sonra ne yaptın?”

“Hiç! Yapacağımı sizden öğrenmek üzere hızla buraya döndüm.”

“Bunu fena yapmışsın. Çünkü eğer bu çarpışma ve beklenmeyen kaybolma heriflerin seni tanımış olmasına bir işaret

* O dönemde biri Tepebaşı’nda, diğeri de bugünkü Taksim alanında Belediye’nin tertip ettiği iki park vardı, bunlara “Belediye Bahçesi” denilirdi.

ise doğal olarak seni izlemişler ve buraya girdiğini görmüşlerdir. O halde şu anda önemli bir çetenin gözetimi altında bulunuyoruz. Acaba araba kazası bu çetenin işi mi?"

"Ben, heriflerin bana pek dikkatli bakmalarından öyle tahmin ediyorum."

"Kim olduklarını tanıdın mı?"

"Bana çarpan herifin yalnızca iri yarı biri olduğunun farkındayım. Karşıdan bakanlardan birini de, söylediğim gibi, kirli Yani'ye benzettim. Ötekini hiç tanımıyorum."

"Şimdi ilk işin, Merkez Karakolu komiserine gidip kirli Yani'nin polislerce izlenmesini söylemek olacaktır. Fakat bu kıyafetle değil hem de kapıdan çıkmayacaksın, komşunun bahçesine atlayıp oradan sokağa çıkacaksın. Önce ihtiyar bir Ermeni papazı kılığına gir!"

Avni bu talimatı verdikten sonra kendi de üzerindeki tulumacı kıyafetini attı, elbise dolabının alt katındaki kirli, eski paçavralar arasından ocak temizleyicilerinin giydiği potur, mintan ve ceketini çıkarıp giydi. Aynanın karşısında bu esnafa özgü bir şekilde makyajını yaparken, papaz kıyafeti ile kendini bekleyen çırağına, "Baca temizlemekte kullanılan süpürgelerle sapları neredeydi?" diye sordu.

Arif, "Aşağıda, mutfak kapısının arkasında" cevabını verdi.

İkisi birden aşağı kata indiler. Arif, Avni'den aldığı bazı gizli talimatlarla komşunun bahçesine açılan gizli kapıdan kayboldu. Avni de süpürgeleri omuzlayarak sokak kapısını açıp serbestçe çıktı. Çıkarken hem avcunda bulunan ufak paraları sayıyor hem de "Allah bereket versin efendim. Bacanızı güle güle yakın. Gül gibi temizledim" sözlerini yüksek sesle tekrarlıyordu. Biraz sonra gırtladığının var gücüyle bağırmaya başladı:

"Ocak temizleyicisi, bacaları temizliyorum, kurumları alıyorum!"

Baca Temizleyicisi

Sarıg zel'de*, Aksaray'a doğru inen yokuşların birinin başında büyük bir konak vardı. Bu konak eskiden beri eski vezirlere görkemli bir mesken olmakla  nlenmişti, en son sahibi ise emekli vezirlerden Ramiz Paşa idi. Bu zat, çocuğu olmadığından, azatlı kölelerinden birinin Celal isimli çocuğunu kendisine manevi evlat edinmişti. Ancak elli yaşından sonra nasılsa doğuveren ama  ehre z ğ rtl ğ nde bir benzerini bulma olanağı olmayan saygıdeğer kızını da henüz on yedi yaşında iken, yirmi ikinci baharını yaşayan Celal ile evlendirmeyi düşünmüş ve onların düğünlerini yapmıştı. Bu aileyi tanıyanlar ve konu komşu, Celal'in bu evlilikten hiç de mutlu olmadığını, fakat Ramiz Paşa'nın "Benim mutluluğum bu evliliktedir" düşüncesindeki ısrarına karşı koyamadığını biliyordu. Hatta birçokları, genç ve yakışıklı olan Celal'in sırf bir oğula yakışacak itaat ile bugünkü ve gelecekteki mutluluğunu feda etmiş olmasından dolayı ona acıyordu.

Celal, Ramiz Paşa'nın evlatlığı ve damadı iken, bir gün annesinin ölüm d ş ğinde olduğu ve mutlaka kendisi ile görüşmek istediği haber verilince, Ramiz Paşa'nın da bilgisi altında annesinin yanına gitmişti. Kadın son isteklerini, son sözlerini oğluna söylerken kendisinin yetim ve nasipsiz bir  ocuk olmadığını, Ramiz Paşa'nın kardeşi Recai Paşa'nın öz babası olduğunu -affedilmesini dileyerek- itiraf etmiş, hatta Recai Paşa'nın yaşarken yazıp da kendisine verdiği bir belgeyi de oğluna bırakmış, biraz sonra da son nefesini vermişti.

Celal bu belgeyi okuduğu zaman, kendisine asıl babasından otuz beş, kırk bin liralık** bir servet kaldığını, ancak buna sahip olması için yirmi beş yaşını doldurmasının şart oldu-

* Fatih'te bir semt adı.

** Burada söz konusu olan lira, bir altın liradır. Yani bugünkü rayiçle bir altın lirayı 195 TL kabul edersek 7.800.000 TL eder. O dönem için bu meblağın satın alma gücünün çok daha fazla olduğunu da belirtmek isteriz.

ğunu anlamıştı. Durumu babalığı ve kayınbabası olan Ramiz Paşa'ya açınca, bu habere hiç de şaşırmayan Paşa, damadının gönlünü hoş etmek için kendisinin de yetmiş bin liraya varan servetini, yarı yarıya kızıyla kendisine bırakacağını söylemişti.

İşte öykümüzün geçtiği yılda Celal Bey tam 27 yaşında bulunuyor, babasından kalan büyük servete konduğu gibi, Ramiz Paşa'nın da bütün gelir ve giderlerini yönetiyordu. Bütün bu paraları, sel gibi avuçlarına akıp gelen nakit parayı hiçbir denetime uğramaksızın harcıyor, zenginliği ve mutluluğu ile bütün İstanbul gençlerini kışkandırıyor. Karısı olan acuze ise bütün bu israfları, bu zevk ve sefaya aşırı düşkünlüğü yalnızca kendisinin kocası kalması koşuluyla şikâyet konusu yapmıyor, onun hiçbir zaman başına kakmıyordu.

Celal'in beklenmeyen kayboluşu, pek doğal olarak bu konakta büyük gürültüye, büyük telaşa neden olmuş, evin içini yas tutulan bir mekâna çevirmişti. Hele gazetelerin Celal'in kaybolmasıyla araba kazası arasında bir ilişki bulunduğuna dair yazıları, aile üyelerinin üzüntü ve kederini pek tabii artırmıştı.

İkinci vakti olmuştu. Konağın bulunduğu köşenin alt tarafındaki yokuştan, en yüksek perdeden tutturarak bağıra bağıra ilerleyen bizim baca temizleyicisi görüldü:

"Baca temizleyicisi, ocakçı! Bacaları süpürüp temizler, kurumları alırım!"

Sokak çın çın çınıyordu. Konağın önünde durdu. Bağırды, bağırды, bağırды... Doğal olarak şu anda konaktan kimse baca temizleyicisi çağırmaz, çağıramazdı. Fakat o, mutlaka bacayı temizlemek istiyormuş gibi bağırmakta ısrar ediyordu. Niha-yet selamlık* kapısından bir uşak görünerek, konakta hasta bulunduğundan söz edip o kadar bağırmasın diye söyledi. Baca temizleyicisi ise uşağın yüzüne şaşkın şaşkın bakarak şöyle dedi:

* Büyük konaklarda mekân, selamlık ve harem olarak ikiye bölünürdü. Selamlık evin erkeklerinin bulunduğu, dostlarını kabul ettiği ve evin kadınlarının pek uğramadığı bir bölümdü. Harem ise ev kadınlarının ve gece kadınlarının yanına giden erkeklerin yaşadığı mekân idi.

"Eğer süpürülecek ocak, baca yoksa okunup üflenecek hasta var demek... Benim nefesim hastalara bire birdir, bir kere okuyayım, Allah'ın izniyle, bir şeyi kalmaz!"

Uşak güldü.

"Sen kendine oku üfle de şu züğürtlük hastalığını iyi et!"

Baca temizleyicisi yine ısrarlıydı.

"Evlat, sen beni kara kuru gördün de bir şeye benzetemedin galiba? Halbuki yanılıyorsun... Ben nice hastaların derdini anlamış, çaresini bulmuş, nice üzüntü içindekileri güldürmüş, nice öksüzleri sevindirmişim... Onun orasını bana bu nefesi veren Cenâb-ı Hâk bilir..."

Uşak yine gülerek omuzlarını silkti. "Sen bacanı temizle, bunun karşılığı üç kuruşunu al, başka işlere karışma" deyip kapıdan içeri girmek istedi. Fakat bu sırada harem tarafından bir el şiddetle pencere camına vurup baca temizleyicisinin gitmemesini istedi. Uşak koşarak haremle selamlık arasındaki kapıya gitti ve aldığı buyruk üzerine geri dönüp baca temizleyicisine, "Paşa efendimiz kendisine nefes edecek birini arıyormuş; gel süpürgelerini, sırtıklarını şurada bırak da, seni hareme, paşa efendimizin yanına götürüyüm" dedi.

Avni bir anda omuzlarındaki ağırlıkları kapının iç tarafına bırakıp uşağın yardımıyla paşanın huzurunda kendini gösterdi. Paşa bir köşe minderine muşmula gibi büzülmüş, dizlerine kalın bir örtü çekmiş oturuyordu. Baca temizleyicisini görünce "Ocakçıbaşı sen ne hastalıklarına okursun?" diye sordu.

Avni, paşanın batıl inançlara tutkunluğunu sözlerinden anlamakla, onun hoşuna gidecek yanıtlar vermekte kusur etmedi. Sonunda paşa, kendini baca temizleyicisine okutup üfletmeye karar verdi.

"Haydi oku bakalım!"

Avni bu sırada paşaya, "Affedersiniz efendim... Bendeniz okuyacağım zaman yanımızda kimse bulunmamalıdır... Cenâb-ı Hâk tesirinin görülmesini ancak bu şekilde ihsan buyurmuş" diye bir ricada bulundu.

Paşa, uşağının selamlık kısmına gitmesini, harem bölümünden de kimsenin oda civarında bulunmamasını emretti. Avni, paşa ile yalnız kalınca, cebinden bir kâğıt çıkararak paşaya verdi. Paşa, kâğıdı okuyup hayretle onun yüzüne baktı ve güldü:

“Evet, şu sırada bize en çok gerekli olan baca temizleyicisi sizsiniz... Zahmet edip geldiğinize çok memnun oldum. Şimdi benden nasıl bir yardım istiyorsunuz?”

“Soracağım sorulara cevap vermek lütfunda bulunun, başka bir şey istemem.”

“Hay hay. Bildiklerimi pek tabii söyleyeceğim.”

Avni etrafı bir kere daha gözden geçirdikten sonra sorularını sormaya başladı:

“Celal Bey konaktan en son ne zaman çıktı?”

“Evvelki gün sabahleyin çıkmış.”

“Acaba yalnız mı imiş?”

“Yalnızmış.”

“Son günlerde aile arasında Celal Bey’in hallerinde ve hareketlerinde bir değişiklik görülmüş müydü?”

“Hayır, her zamanki gibi şen, her zamanki gibi keyifli idi.”

“Acaba dışarıda bir kadın veya bir genç kızla ilişkisi var mıydı?”

“Evinde karısı var iken ben böyle hususları nasıl aklıma getireyim?”

“Elbette siz aklınıza getirmek istemezsiniz. Fakat gençliğin bazı zorlamaları, gereksinimleri vardır ve bunu göz önüne almak gerekir.”

“Haklısınız. Fakat böyle bir husus olsa da, pek tabii ben bilgi sahibi olamazdım.”

“Acaba son çıkışında yanında çok para var mıydı?”

“Sanmıyorum. Çünkü kendisinin parası Credit Lyonnais Bankası’nın şubesine yatırılmıştır. Gerekliği zaman oradan istediği kadar para alırdı.”

* Bu ünlü Fransız bankasının o dönemlerde İstanbul’da bir şubesi vardı.

“Credit Lyonnais Bankası’na yatırılan para vadeli mi idi, yoksa vadesiz, istenen zamanda çekilebilir cinsten bir mevduat mıydı?”

“İkisi de vardı. Bildiğime göre nakit servetinden bir bölümü beş yıl vadeyle, diğer bölümü de açık bono ile istendiği zaman çekilmek üzere bankaya yatırılmıştı.”

“Normal zamanlarda üzerinde ne kadar para taşırdı?”

“Muhakkak üzerinde yirmi, otuz lira para bulunurdu.”

“Çok para harcar mıydı?”

“İsraf derecesinde para harcıyordu.”

“Musikiden, rakstan, kumardan hoşlanır mıydı?”

“Musikiden ve rakstan doğal olarak her genç gibi zevk alırdı. Kumara da yeni başladığına dair bazı haberler alıyor, buna da üzüliyordum. Bu kötü işte ne derece ileri gittiğini bilmiyorum.”

“Pekâlâ... İş aydınlanıyor. Son bir soru sormama izin veriniz... Celal Bey karısını sever miydi?”

“İşte cevabı zor bir sual. Sever gibi görünüyordu. Fakat kalpleri ancak Cenâb-ı Hâk görür, bilir.”

Sorular burada bitmişti. Avni, paşaya teşekkür etti ve kendisiyle ilgili kimseye bilgi vermemesini rica ederek yavaşça oda kapısını açıp sofaya çıktı. Büyük ve geniş sofayı geçerken paşanın odasının yanındaki odanın kapısında kendisini pek dikkatli bakışlarla süzen bir besleme Rum kızı gözüne ilişti.

“Benimle selamlığa kadar gelebilir misiniz? Yolda haremdeki kadınlardan kimseye rastlamamamı sağlamış olursunuz” dedi ona.

Kız, acıyarak ve küçümseyerek baca temizleyicisini süzdükten sonra Rumca şiveli bir Türkçe ile “Şuradan git, kimse yoktur; giderken duvarlara sürünme de üstün başın kirlenmesin!” diyerek onunla alay etti.

Avni hiç ses çıkarmadı. Aşağı inip selamlık bölümüne geçtiğinde az önce karşısına çıkan uşaktan bir bardak su vermesini rica etti. Uşak, oradaki bir odadan kocaman bir

bakır maşrapa ile çeşme suyu getirdi. Avni çok susamış gibi keyifle suyu içtikten sonra uşağı lafa tutmak için, "Elhamdülillah! Paşa efendimize okuyup üfledim, paranızı aldım, suyunuzu içtim... Cenâb-ı Hâk bin bereket versin... Günde böyle üç kapı bulsam ben de sizin kadar mesut yaşırdım... Kim bilir burada ne güzel yemekler yersiniz, ne güzel elbiseler giyersiniz, ne kadar para kazanırsınız. Allah versin, gözüm olduğu için söylemiyorum... Amacım paşanızın melek gibi bir adam olmasından dolayı sizi tebrik etmektir" gibi laflar etti.

Uşak, paşasını metheden bir baca temizleyicisinin gönlünü hoş etmenin etraftan duyulursa kendi için de iyi olacağını düşünerek cevap verdi:

"Oooo... Paşa efendimiz gerçekten bulunmaz, melek gibi bir adamdır. İyiliği çoktur. Hepimiz sayesinde beyler gibi geçiniyoruz..."

"Burada kaç kapı yoldaşısınız?"

"Ben, vekilharç, arabacı, seyis, ayvaz, bahçıvan ve çırağı..."

"Maşallah! Elbette haremde de hizmetçiler vardır."

"Elbette, dört halayık, bir kâhya kadın, bir dikişçi, bir de küçük hanımın beslemesi."

"Haa! Beslemeyi gördüm. Genç bir kız. Galiba yeni gelmiş, çünkü bana haremde yol göstermeyi bile bilmiyordu."

"Daha bir, bir buçuk ay oldu."

"Ondan önce de küçük hanımın beslemesi var mıydı?"

"Hayır yoktu. Bunu küçük bey bulmuş!"

"Yaa? Cenâb-ı Hâk saadetler, selametler versin. Arkadaş içirdiğin suyu helal et. Eğer kapı yoldaşların arasında hasta falan olursa, ben buradan geçerken beni çağırırverin; senin iyiliğine karşılık paranızı istemeden okur üflerim, bedava nefes ediveririm. Allah'ın izniyle bir şeyi kalmaz. Bak, görürsün Paşa Hazretleri ne kadar çabuk iyileşecek."

Biraz sonra sokaklar yine çınlıyordu:

"Ocakçı! Bacaları süpürüyorum, kurumları alıyorum!"

Kumar Masası Başında

Avni biraz yürüdükten sonra, akşam vakti geldiğinden bir an evvel evine dönmek için hızını artırdı. Artık bağır-mıyor, temizleyecek baca aramıyordu. Kıztaşı'nı geçip de Saraçhane'ye geldiği sırada karşısına bir Ermeni papazı çıktı. Avni, papaza hemen bir göz işareti yaptı. Okuyucular bu papazın doğal olarak Arif olduğunu anladılar. İşaretleşme-den sonra Avni, sola Bozdoğan Kemerî tarafına saptı. Bir iki sokak dolaştıktan sonra تنها, ıssız bir yerde papaz ile karşı karşıya geldiler. Avni telaşla sordu:

"Ne haber var?"

"Bu gece kirli Yani'yi göreceğiz."

"Nerede?"

"Lüksemburg'un* arkasında, kumarhanede!"

"Oooo!.. Oooo! Demek piyasasını yükseltmiş."

"Ne diyorsunuz, adeta kibarlaşmış, şimdi görseniz tanıyamazsınız."

"Konak etrafında bir şey görebildin mi?"

"Hayır."

"Koço'nun ve Yani'nin Tatavla'daki** evlerinde bir değişiklik, yenilik var mıymış?"

"Dün bu işle görevlendirdiğimiz polis hiçbir değişiklik olmadığını söylüyor. Yalnız Koço'nun küçük kız kardeşi meydanda yokmuş."

"Çoktan beri mi?"

"Bir, bir buçuk aydan beri."

"Ben onu buldum!"

"(Hayretle) Nasıl? (Sonra durumu kabullenerek) Zaten siz harikulâde bir adamsınızdır."

"Evet, şimdilik kapanda! Bundan sonra da ipin ucu elimizde."

* Dönemin İstiklal Caddesi'ndeki ünlü bir birahane ve lokanta.

** Bugün İstanbul'daki Kurtuluş semtinin o dönemdeki adı. O zamanlar burada ekseriyetle Rumlar otururdu.

“Şimdi ne yapacağız?”

“Eve gidip elbiselerimizi değiştirdikten sonra gece yarısını bekleyeceğiz. Evde de görülecek işlerimiz, yapılacak planlarımız var. Şimdi ayrılalım. Sen yine komşunun bahçesinden eve gireceksin. Ben de Galatasaray polis merkezinde bu kıyafetimi değiştirip eve döneceğim.”

Biri bulundukları sokağın bir tarafından, diğeri öteki tarafından yürüyerek ayrıldılar. Ortalık tamamen kararmıştı. Yaya olarak Beyoğlu’na kadar gitmek biraz güç görüldüğünden, karanlıktan yararlanarak Avni, bir arabaya yaklaşıp Beyoğlu’na kendisini götürüp götürmeyeceğini arabacıya sordu. Herif, baca temizleyicisini yukarıdan aşağıya süzdükten sonra, “Arkadaş arabaya binersen başın döner, üstün başın kirlenir; nene gerek, pergelleri biraz aç, tabana kuvvet git!” diye güldü.

Baca temizleyicisi ısrarlıydı.

“Ben de herkes kadar para verebilirim.”

“Al başını git dedik ya... Sen arabada rahat edemezsin.”

Avni arabacının kendisini almayacağını anlayınca herifin yanına daha çok sokularak, “Ben polisim” dedi ve özel polis kartını gösterdi. Arabacı durumu anlamıştı.

“Efendi, bunu evvelce söyleseydin ya, ver bakayım şu süpürgeleri ayaklarımın yanına koyayım.”

Süpürgeler arabacının yanına, Avni de içeriye yerleştikten sonra araba hareket etti.

Bir saat sonra öğretmen ile öğrencisi evlerinde bir araya geldiler. Avni bu geceki işlerini birkaç cümle ile öğrencisine anlattı.

“Yarın ben Credit Lyonnais Bankası’na, sen de Tatavla’ya gideceksin. Ben Celal Bey’in namına para çekilip çekilmediğini araştıracağım, sen de Koço’nun kız kardeşinin hangi vasıtayla Ramiz Paşa’nın konağına sokulduğunu öğreneceksin. Elde edeceğimiz sonuçlara göre tekrar konuşur, ne yapacağımızı belirleriz.”

"Konunun esasına dair şimdiye kadar ne anlayabildiniz?"

"Sana düşüncelerimi söylemek zaten âdetimdir, değil mi? Bu mesele hakkındaki düşüncelerimi de şimdi anlatayım. Benim sandığıma ve tahminime göre karmanyolacı Koço ile kirli Yani, diğer iki meçhul arkadaşlarıyla Celal Bey ile tanışmışlar, onu yoklamışlar, yağlı kuyruk olduğunu anlamışlar, para sızdırmayı kararlaştırmışlar. Evindeki özel yaşamıyla ilgili bilgi almak için de Koço'nun kız kardeşini konağa hizmetçi olarak sokmayı başarmışlar... İşte bundan sonrası şimdilik karanlık... Araba kazası nasıl oldu? Ne için oldu? Koço kaza sonucu mu öldü, yoksa arkadaşları tarafından özellikle mi yok edildi? Bunları yarın, yahut öbür gün anlayacağız... Sen bir aralık Merkez Karakolu komiserini gör de yeni bilgi olup olmadığını anla... Ben de bir uyku çekeyim, çünkü çok uykum var."

"Anladım. Ah, o Taksim Bahçesi önünde bana çarpan herif bu hareketini bir kez daha tekrarlasa... İşte o zaman işi daha kolay aydınlatırız."

"O sana çatacağına sen ona çatmaya bak!"

"Ah yerini bir bilsem."

"Bu gece öğreniriz."

Avni ile arkadaşı hazırladıkları sade bir yemeği atıştırdıktan sonra, Arif yeni bilgiler alabilmek için Galatasaray'daki Merkez Karakolu'na, Avni de biraz uyumak için yatak odasına gittiler. Gece yarısına bir saat kala Arif döndü. Artık uyanıp yatağının içinde kalın sigarasını tüttüren hocasına edindiği bilgileri vermeye başladı. Bu bilgilere göre, boğulmuş Koço'nun ihtiyar annesi, yanında kimliği belli olmayan bir Rum genci olduğu halde Merkez Karakolu komiserine başvurarak, oğlunun feci akibeti hakkında bilgi istemiş, nereye gömüldüğünü de sormuş ve bu sırada epey telaşlı ve endişeli olduğu gözlenmiş. Yanındaki genç ise yalnızca dinliyor, durumu araştırıyor gibi görünüyormuş. Merkez komiseri bir ara kızının nerede olduğunu sormuş. Kocakarı onun da bir buçuk ay kadar önce birdenbire ortadan kaybolduğunu, he-

nüz nerede olduğundan bilgisi olmadığını söyleyip onun için de yardım talep etmiş.

Avni bu sözleri dinleyince, "İyi! Tahminimde yanılmadığımı gösteren bu bilgiler çok iyi! Kocakarı oraya kendi kendine gitmemiş, gönderilmiş. Polisin ne gibi işlemler yaptığını öğrenebilmek istiyorlar; herifler epeyi meraklı..." dedi.

Gece yarısını bir saat kadar geçmişti. Avni ile arkadaşı, Anadolu kentlerinin zengin eşrafından biri olup da yalnızca biraz para yemek için İstanbul'a gelen iki beyzâde kıyafetinde ve güvendikleri kumarbaz bir Rum'un yardımıyla Lüksemburg Gazinosu'na girip arka taraftaki salona geçtiler. Burada kumar meraklısı birkaç Müslüman ve Hristiyan orta yerdeki uzun ve yeşil çuha kaplı masada kumar oynuyordu. Anadolu beyzâdeleri içeri girince doğal olarak herkesin dikkatini çektiler. Oradaki kumarbazlar önce bunlara sonra da birbirlerinin yüzlerine bakarak anlamlı bir şekilde işaretleştirdiler. Bu bakışlarıyla "tuzağa kanadı kırık iki keklik daha düştü" demek istiyorlardı.

Avni ile Arif ise bu gibi yerleri ilk kez görenlere özgü bir alıklık ile bön bön etraflarına bakınıyor, oynanan bakara oyununu büyük bir merakla izliyorlardı. Eski kumarbazlarla yeni ziyaretçiler arasındaki karşılıklı şüpheli bakışlar, bir iki dakika sonra değişti ve herkes kendi uğraşına döndü. Kumarbazlar arasında mecidiyelerin* ve liralara gidip gelmesi bütün hızıyla devam ederken, Avni ile öğrencisi sanki oyunu öğrenmeye çalışıyormuş gibi gözükmelerine karşın, bütün dikkatlerini oyuncuların kimliklerini saptamaya sarf ediyorlardı. Bir ara Arif, hocasını dürterek kibar kıyafetli kırk yaşlarında bir Rum'u işaret etti. Avni de hafif bir öksürük ile dikkatinden kaçmadığını belirtti. Kendilerinin buraya girmesine aracı olan Rum, birer boş sandalye gösterip oturmalarını söyledi. Onlar da yapmacık bir saflık numarasıyla sandalyelere ilişerek, gözlerini, birer ikişer açılıp eksilen ve sekiz dokuz açılın-

* Mecidiye, bir altın liranın beşte biri değerinde, gümüş madeni paradır.

ca mecdiyeler, liralar kazandıran iskambil kâğıtlarına şaşkınlık ve dikkatle çevirdiler.*

Arif, bir aralık söz konusu ettiğimiz kırk yaşındaki Rum'un kendisine pek dikkatli baktığını görerek ustasını dürttü. Avni yine hafif bir öksürükle cevap verdi. Gayet iri yarı bir adam olan Rum bu sırada Avni'ye, "Siz de oynamaz mısınız?" diye sordu.

Avni, "Henüz öğrenemedik ki..." diye cevap verdi.

Herkes bu salakça yanıtla güldü.

Oyun büyümeye, artık yeşil çuhanın üzerinde, mecdiyelerin yerine liralar, liraların yerine kâğıt paralar, beşibiryerdeleler** dönmeye başladı.

Avni ile Arif'in gelmesinden yaklaşık bir buçuk iki saat sonra tanıdığımız iri kıyım Rum, kendisinin tam zıddı olan cılız, kısa boylu, çatal sakallı bir Rum'a yaklaşarak ona Rumca, "Yani! Benim param kalmadı. Bana beş lira ver!" dedi. Öteki, soğuk bir tavırla cevap verdi:

"Yok!"

"O halde ben eve gidip para alacağım..."

Cılız adam yine lakayt bir tavırla omuzlarını silkmeyle yetindi, sanki "bana ne?" demek istiyordu. İri yarı Rum, çevresine fırlattığı araştırıcı bakışlarına yanıt alamayınca ödünç para alacak başka birisini bulamayacağını anlayıp duvardaki askıda duran şapka ve paltosunu aldı ve salondan çıkıp gitti.

Avni ne yapması gerektiğini yıldırım hızıyla kafasında düşünüp taşındıktan sonra Arif'e yavaşça, "İşte sana çarpan herif!.. Adama yetiş ve peşini bırakma" dedi. Arif tuvalete gitme nedeniyle kalktı ve o da salondan çıktı. Kapıya kadar

* Bakara, kasayı elinde tutan oyuncu ile bir veya iki grup oluşturan oyuncular arasında oynanır. Kasayı tutan, kendine ve diğer gruplara 52'şer kâğıtlı, iyice karıştırılmış ikişer desteden ikişer kâğıt verir. Kazanmak için iki kâğıdın toplamının dokuz veya dokuza yakın olması gerekir. Sayılar, üzerlerindeki rakamlarla değerlendirilir. Vale, kız ve papazın değeri sıfırdır. İki kâğıdın toplamı onu geçerse, on çıkarılır, kalan sayı esas alınır. Oyuncuların ve kasanın yeni kâğıt isteme hakkı vardır.

** Beş altın lira değerinde altın para.

arkadaşıyla birlikte giden Avni, dönüp de tekrar yerine oturacağı sırada, kirli Yani'nin de ortadan kaybolduğunu, yerine başka birinin oynadığını gördü. Çok şaşırdıysa da ne yapacağını düşünmek için soğukkanlılığını korudu.

Oyun bütün hızıyla sürüyordu. Altın liralara, kâğıt paralar cepten cebe hızla yer değiştiriyordu. Burada artık yapacak, görecek iş kalmadığını pekiyi anlamışsa da birdenbire ayrıldığı zaman dikkati çekeceğini düşündüğünden sanki bir nedenden bulmaya çalışıyordu. Biraz sonra arkadaşının tuvaletten hâlâ gelmediğini ve merak ettiğini bahane ederek yine inandığı dostu Rum'un yardımıyla dışarı çıktı ve arkadaşına kendisini sorarlarsa hemen geleceğini, onları oyalamasını söyleyerek sokağa fırladı. Soğuk hava yüzüne vurunca zekâsı daha hızlı çalıştı. Bir an içinde ne yapacağını, iri herifi mi, yoksa kirli Yani'yi mi izlemesi gerekeceğini düşündü. Sonra iri yarı herifle Yani'nin birlikte olması ve onları da Arif'in izlemesi olasılığı aklına geldi; öğrencisinin bir tuzağa düşürülmesi ihtimalini de göz önüne alınca, Ağacamii* civarındaki polis noktasına** yaklaşp hızla kendisini tanıttıktan sonra, "Arif iki kişiyi izliyordu, buradan geçti mi?" diye sordu.

"Evet, buradan aşağıya doğru gittiler."

"Arif arkalarında mıydı?"

"Çok geriden izliyordu."

"Peki, teşekkür ederim."

Bir Çarpışma

Arif, kirli Yani ile ondan önce kumarhaneden çıkan iri yarı Rum'u izlemekte biraz geç kalmıştı. Sokağa çıktığı zaman kimseyi göremediğinden o da ustası Avni gibi gazino-

* Bugünkü İstiklal Caddesi'nde, Taksim ile Galatasaray arasında bulunan cami.

** Sabit olarak belirli bir yerde nöbet bekleyen polis.

dan çıkan iri yarı herifin nereye gittiğini, ne tarafa saptığını Ağacamii köşesindeki polis noktasından sormuş, Sakızağacı Yokuşu'ndan aşağıya doğru gittiğini öğrenmişti. Yokuşu yıldırım gibi inmeye başladı ve bir iki dakika içinde de indi. Henüz kimseyi görmemişti. Sağa, Ziba Sokağı'na sapıp da, seyrek evler, inişler, yokuşlar, viraneler arasında avını aradığı sırada beş on adım ötede iki kişinin birbirlerinin gırtlığına sarılarak kavga etmekte olduklarını gördü. Tam yanlarından geçeceği sırada birinin elindeki parlayan bıçağı diğerinin omzuna saplamak üzere olduğunu fark etti. İnsanlık duygusunun üstün gelmesiyle bir an görevini unutup elinde bıçak bulunan adamın üzerine atıldı. Fakat yetişemedi, bıçak diğerinin bu kez göğsüne girdi ve yaralı yürek yakan bir "Ah!" feryadıyla yere yıkıldı. Bıçak adamcağızın sol memesinin biraz yukarısından girmiş, sapına kadar gömülmüş gibi görünüyordu. Yaralayan kaçmıştı, Arif yine insani bir duygu ile yaralıya yardıma koşarak onu kaldırmış, ıstırabını azaltmak üzere harekete geçtiği sırada önünde bulundukları eski bir evin kapısı açılmış ve yardıma gereksinim olup olmadığı sorulmuştu. Arif bu soruyu soran kişinin ihtiyar bir Rum olduğunu görüp, ondan yardım istedi. Bu sırada yaralı derin derin inleyerek Rumca, "Nero (su)...!" dedi.

Arif işaretle ihtiyarı yanına çağırıp, hiç olmazsa soğuktan muhafazası için yaralıyı geçici de olsa evinin korunmalı bir yerine götürmelerinin zorunlu olduğunu söyledi. İhtiyar bu işe karışmaktan ve polislerden korktuğunu söyleyerek tereddüt etti. Mecbur kalan Arif, kendisinin polis olduğunu ihtiyara anlatınca, biri başından, diğeri ayaklarından tutup, yarasından akan kanlar yerde izler oluştura oluştura adamı evin içine soktular. İhtiyar, avlunun soğuk olacağından söz ederek zemin kattaki odalardan birine gitmeyi önerdi. Arif bunu kabul etti; adamcağızı yine tutup zemin kattaki odalardan birine soktular. Biraz sonra, kanları temizlemek için bir parça bez getirmek üzere ihtiyar Rum dışarı çıkınca, Arif hemen adamın üzerine eğilerek adını ve kendisini yaralaya-

nın adını sordu. Yaralı inledi, dudakları bir şeyler fısıldamak istiyor, fakat söyleyemiyordu. Kendini sıktı, çalıştı, çabaladı, dudakları arasından şu kelimeler döküldü:

"Yani... Andon..."

Arif aceleyle tekrar sordu:

"Senin adın mı Yani?" Aslında kirli Yani'yi tanımıştı.

Yaralı göz kapaklarını kapatarak "Evet" dedi.

"Seni vuran Andon mu?"

Yaralı yine gözüyle onayladı.

"Peki seni niçin vurdu?"

"Andon... Koço... (Pek büyük zorlukla)... Ahh... Jelal Bey..."

"Seni vuran Andon o iri yarı herif mi?"

"O..."

Bu "O..." kelimesi adamcağızın son sözü oldu. Dudakları bir kez dehşetle titredi, gözleri sanki patlayacakmış gibi dışarıya fırladı, sonra sessizce kapandı. Bütün vücudunda bir gevşeme görüldü. Arif hemen elini tuttu. Artık nabızı atmıyor ve nefesi hissedilmiyordu. Bir adım geri çekilerek, "Öldü!" dedi.

Merkez Karakolu'na haber vermek için oradan hızla ayrılmak istediye de, içeri girdiği zaman açık olan oda kapısının kapalı, hatta kilitli olduğunu görerek şaşırdı. Kapıyı kontrol edince demir bir kapı olduğunu anladı. Müthiş bir küfür savurduktan sonra şöyle söylendi:

"Eyvah, gafil avlandık. Ben onları avlamak isterken onlar beni avladılar... İşte bu da insanlara acımamın sonucu... Hem polis hem de yufka yürekli biri olmak; bunlar aslında birbirine zıt şeyler... Haydi bakalım Arif, yufka yürekli olmanın cezasını çek şimdi!"

Odada kirli bir şamdana konmuş mum bitmek üzereydi. Karanlık bir yerde ve bir ölünün yanında mahpus kalmak Arif'in hiç hoşuna gitmediyse de, çaresiz, soğukkanlılığını korumaya çalışıyordu.

Önce kapıyı kontrol etti. Kapıya yaklaştığı sırada dışarıdan kapının üzerine hızla duvar örülmekte olduğunu anladı.

Çevresine bakındı, odanın dışarıya çıkmaya yarayacak penceresi de yoktu. Burası adeta karanlık bir mahzendi. Kapıyı vurarak açılmasını sağlamanın, yardım istemenin beyhude, hatta alayla karşılanacak bir girişim olduğunu çarçabuk anlayan Arif, henüz sağlığı yerinde ve akli başında iken yanı başında yatmakta olan ölünün üzerini aramayı düşünerek mum sönmeden önce araştırmayı tamamlamak için hızla harekete geçti. Maktul Yani'nin üzerindeki ceketin ceplerini boşalttı. Ceplerin birinden beş liralık üç kâğıt para çıktı. İç cebinde de bir kadife kutu buldu. Kutuyu açınca en azından üç yüz, üç yüz elli lira değerinde bir kadın gerdanlığı görüldü. Daha sonra iç cebinden eski püskü bir deste kâğıt parçası çıktı. Arif bütün bunları kendi cebine yerleştirdi. Bütün bu kâğıtları okuyup tetkik etmeye zamanı olsa bile mumun ışığı sönmek üzereydi.

Diğer ceplerden bir tütün tabakası, bir ağızlık, iki tarafı camlı bir gümüş saat, iki mendil, bir küçük ayna, tarak ve fırçadan oluşan meşin tuvalet cüzdanı, bir bozuk para çantası (İçinde birkaç kuruş ufak para vardı) ve en sonunda da bir kadın fotoğrafı çıktı. Arif hemen sönmekte olan muma yaklaşıp fotoğrafı kontrol etti. Bu, gayet güzel ve genç bir kadının fotoğrafı idi. Arif dudaklarını büzerek, kirli Yani'nin üzerinde böyle çok güzel ve tanınan bir kadının fotoğrafının çıkmasına şaşırmıştı.

"Sağ kalırsam, bunu da anlamaya çalışırız!.." diyerek bu fotoğrafı da cebine koydu. Arama işi artık bitmişti. Artık kendini düşünmesi gerekiyordu. Saatine baktı. Alafranga saat* ile sabahın dördüydü. Bu durumda daha sabaha iki buçuk, üç saat vardı. İlk önce biraz uyuma ve aklını başına toplama ihtiyacını hissetti. İki gecedir pek uyumamış, yorgun düşmüştü. Bir ölü ile yan yana uyumak kendisine biraz garip geldiyse de, uykusuzluğu galip gelerek oracığa, döşemelerin üzerine yatıp kendinden geçti.

* Bugün kullandığımız saat.

Kovuşturma

Polis noktasından sorup da öğrencisi Arif'in Sakızağacı yokuşuna saptığını anlayan Avni, bir önsezi ile çok endişe ediyor, bir an önce çırağına yetişmek, onu bulmak istiyordu. Hızlı hızlı yokuşu indi. Sağdaki bir sokağa saptı, sonra oradan çıktı, sola döndü, Ziba Sokağı'na geçti. Bir sokak, bir sokak daha yürüdü. O çevrede saçlı sollu ne kadar yol, geçit varsa hepsini aradı, taradı. Ne Arif'ten, ne de onun izlediği kişilerden eser vardı.

Sonunda dönüp Tarlabası Karakolu'na girdi. Durumu komisere anlatarak oradaki polisleri etrafa yaydı. Kendisi karakolda bekledi. Burada iki saat kadar zaman geçirdiği ve giden polislerin birkaçı geldiği halde bir iz, bir ipucu bulunamamıştı. En sonunda, Tatavla taraflarına gönderdiği polis geri dönüp bazı bilgiler getirdi. Onun anlattıklarına göre, biri gayet iri yarı, diğeri orta boylu bir genç olmak üzere iki kişi, koşa koşa çeşitli üç polis noktasının önünden geçerek Tatavla'ya gitmiş, fakat o civarda kaybolmuştu. En çok dikkati çeken husus, bu adamların Bülbül Deresi'nin ilerisinde bulunan polis noktasından biraz ötede bir kocakarı ile kısaca konuşmaları olmuş, çünkü konuştukları kadın, boğulmuş karmanyolacı Koço'nun annesine benziyormuş veya benzetilmiş.

Avni bu bilgileri yeterli görerek oradan fırladı. Doğruca evine giderek mümkün olan en hızlı şekilde kıyafetini ve makyajını değiştirdi. Bu kez, salepçi bir Arnavut kılığına girmişti.

Hemen mutfağa inip, güğümünü, mangalını, salebini, fincanlarını alarak yola koyuldu. Tam zamanı idi; sabah olmuş, yeni koşulmuş arabalar, ağır ağır ahırlarından çıkarak yollara yayılıyordu. Taksim Meydanı'na gelince bir faytonu durdurup içine girdi, güğümünü önüne koyup arabacıya, "Tatavla'ya, çabuk!" dedi.

Arabacı, Avni'yi karnaval balolarından fırlamış bir züppe sanıp* bolca bahşiş koparacağını düşünerek atlarını kamçılardı. Araba Pangaltı'dan saparak Feriköy sırtlarını da aşınca, Avni arabayı durdurup arabacının eline iki çeyrek** sıkıştırıp arabadan indi. Yaya olarak bir sokağı geçtikten sonra bağır-maya başladı:

"Sütlü salep!.. Kaymak gibi salep!.. Sıcak salep!.."

Bu bağırma, bu nakarat ile yavaş yavaş Tatavla'ya doğru yürüyordu. Sabah namazı vakti gelmiş, ortalık insanların birbirini tanıyacağı kadar aydınlanmıştı ki Avni, Tatavla Karakolu'nun önüne geldiğini gördü. Güğümü ve fincanlarıyla içeri girip henüz uyanmış komiserin oda kapısına kadar gitti. Karakolun avlusunda nöbet tutan bir polis içeri girmesini önlemek istediye de Avni, komiser beyin kendisini pencereden çağırdığını söyleyerek odanın içine girdi. Komiser gerinerek, esneyerek uyuklamakta olduğu koltuğunda doğrulup karşısına dikilen salepçi Arnavut'a dik dik baktı. Sonra hangi cesaretle böyle sabahın köründe odasına girdiğine şaşır-mış bir şekilde Avni'yi baştan ayağa bir süzerek, "Arnavut, burada ne işin var?" diye asık suratla sordu. Avni kayıtsızca komiseri yanıtladı:

"Zât-ı âlinizden bir şey soracaktım da. Karmanyolacı Koço'nun evini biliyor musunuz?"

Komiser daha da kızdı. Odasına elini kolunu sallayıp girmesi yetmiyormuş gibi, özrü kabahatinden büyük misali bir de soru sormak cüretini gösteriyordu. Komiser, soğukkanlılığını korumaya gayret ederek kapıyı gösterdi:

* Mart ayındaki "apukurya" denilen büyük dinî perhizden önce, özellikle Ortodoks Rumlar çeşitli eğlenceler ve balolar düzenlerlerdi. Bu eğlencelere İstanbul'un Müslüman halkı "karnaval" derdi ve özellikle Müslüman gençler de bu eğlencelere katılırlardı. Bu eğlencelerin en sevilenlerinin başında maskeli balolar gelirdi. Yazar, "karnaval balosu" diye bunu kastediyor ve arabacının, Avni'nin böyle bir balo için salepçi kılığına girdiğini sandığını söylüyor.

** Bir çeyrek, bir mecidiyenin dörtte biri olan madeni paradır ve altın liranın yirmide biridir.

“Haydi Arnavut işine, ben seninle çene yarıştıracak adam değilim!” demek tenezzülünde bulundu.

Avni ise bu kez daha samimi bir şekilde, “Adresi biliyor-sanız, lütfen göstermek zahmetine katlanır mısınız?” sorusunu sordu. Artık komiser çileden çıkmıştı. Sabrı ve tahammülü kalmadı.

“Herif, dışarı çık!” diye bağırdı.

Arnavut, birden başındaki fesi, peruğu ve dudaklarının üstündeki takma bıyığı çıkardı. Komiser bu kıyafet içindeki Avni’yi tanıyıp ayağa kalktı. “Canım, sabahın köründe böyle şaka yapılır mı? Ben nasıl anlayacaktım?” dedikten sonra Amanvermez’e yer gösterdi. Ancak Avni telaşla, “Oturmaya zamanım yok; galiba bizim Arif bir tuzağa düştü. Onu bir an önce bulup kurtarmam gerekli, belki yaşamı bile tehlikededir” dedi. Komiser konunun ne olduğunu sordu. Avni ayrıntıya girmeden yalnız o geceki kovuşturmayı anlattı ve aşağı yukarı üç buçuk dört saatten beri arkadaşı ve öğrencisi Arif’in kaybolduğunu söyledi. Komiser sordu:

“Şimdi ne yapmak istiyorsunuz?”

“Karmanyolacı Koço’nun evini basmak istiyorum.”

“Orada mı bulacaksınız Arif’i?”

“Hayır, Arif’in orada bulunmayacağına eminim. Belki bize bu oyunu oynamak isteyenlerden birkaçını orada kısıracacağım.”

Komiser, Avni’nin Zaptiye Nezareti’nce kendisine tanınan geniş yetkisini ve işindeki ustalığını bildiği için itiraz etmedi.

“Peki benden ne istiyorsunuz?”

“Söz konusu evin sizin tarafınızdan ablukaya alınmasını ve içindekilerin kaçabilecekleri deliklerin tıkanmasını. Bu evin girdisini çıktısını siz benden daha iyi bilirsiniz. Haydi zaman kaybetmeyelim, çabuk davranalım!”

Başkomiser ayağa kalktı; komiser, komiser muavini ve polislerden oluşan sekiz kişilik bir ekip kurarak, hep birlikte yola çıktılar. Avni de peruğunu başına, bıyıklarını yerine yerleştirip salep satmayı sürdürerek onları ağır ağır izledi.

Amanvermez, Koço'nun evi civarına geldiği zaman, ev kuşatılmış, verilecek emir bekleniyordu. Başkomiser salepçiyi görünce yüksek sesle yanına çağırarak, yirmi paralık* bir fincan doldurmasını söyledi. Fincanı alırken yavaşça sordu:

"Ne yapacağız?"

"Evde kimse var mı?"

"Birkaç kişi var sanıyorum."

"Usulüne göre eve giriniz. Evde erkekli kadınlı kimi bulursanız toplayıp Galatasaray'daki polis merkezine** götürünüz. Ben de oraya geleceğim."

Komiser salebi içip Avni'ye bir yirmi para verdikten sonra, usule uygun arama yapmak için mahalle muhtarını getirmek üzere bir polis gönderdi. Avni de yine salep satarak oradan uzaklaştı. Dönüş yolunda Tatavla'dan büyük bir kavis çizerek Bülbül Deresi'ne, oradan da Sakızağacı'na gitmeyi yeğledi. Amacı, Arif'in geçmiş olması muhtemel yolları bir kere de gündüz gözüyle görmektir. Yürüdü, yürüdü, yürüdü... Ziba Sokağı'na yaklaştığı sırada, viraneler arasında yalnız başına duran bir evin kapısı önündeki kaldırım taşlarında damla damla görülen kan lekeleri dikkatini çekti. Durdu... Salep güğümünü yere bıraktı, lekeleri incelemeye başladı. Sokaktan gelip geçenler, salepçinin muhtemelen düşürdüğü madeni bir parayı aradığını düşünerek onun bu davranışını önemsemediler. Avni kan lekelerinin birbirini izleyerek o hizadaki evin eşiğine geldiğini anlayınca başını kaşıdı. Sonra evin cephesini kontrol etti. Evin pencerelerinde perde filan bulunmadığı için içeride kimsenin oturmadığı izlenimi ediniliyordu. Ancak Avni öyle görünüşe aldanacak kadar safdil olmadığından birden kararını verip kapıya yanaştı ve kapı zilini şiddetle çaldı. Yine ses veren olmadı, Avni zili çalmayı sürdürdü... Artık boşuna

* Yirmi para bir kuruşun yarısıdır. Bir kuruş kırk para eder.

** Galatasaray'daki polis merkezi, aşağı yukarı, bugün Galatasaray Lisesi'nin yan tarafında, Fransız Sokağı'nın başında bulunan Yapı Kredi binasının olduğu yerdedir.

çalışıyordu. Sonunda biraz ötede ve karşı tarafta bulunan bir evin penceresinden bir kadın başı görünerek, "o evin boş olduğunu, kapıyı boşuna çaldığını" söyledi. Avni üzüntüyle başını sallayarak söylendi:

"Şimdi buradan beni çağırdılar, salep istiyorlardı; bilmem ki yanlış kapı mı çaldım?"

Komşu sözlerini şöyle bağladı:

"Yanlış olacak. O ev bir aydır boştur. Seni kim çağıracak? Başka komşulara bak!"

Avni homurdanarak oradan uzaklaştı. Aradan yarım saat geçmişti ki dört polis gelerek bu evin dört köşesine dikildi. Onları Galatasaray Merkez Karakolu'nun komiseri, yanında mahalle muhtarı ve bir çilingirle birlikte izledi. Çilingir maymuncuklarını çıkararak sokak kapısını açtı ve eve ilk giren de doğal olarak çilingir oldu. Eğilip kan izlerini takip etti; komiserle muhtar eşikte duruyorlardı. Kan lekeleri avlunun ortasına varınca arttı, sonra yine devam ederek yeni örüldüğü anlaşılan bir duvarın önünde yok oldu. Çilingir duvara elini sürerek yaş olduğunu ve duvarın pek yeni örüldüğünü, özellikle kapı veya pencere gibi bir yerin kapatılmasının amaçlandığını anlayınca, belinden çekicini çıkarıp şiddetle birkaç kez duvara vurdu. İçeriden de aynı şekilde duvara vurulduğu işitildi. O zaman miskin görünüşlü çilingir bir kaplan kadar çevik ve cüretkâr kesildi. Hemen arkasına dönüp hâlâ kapının eşiğinde duran Merkez Karakolu komiserine aceleyle "İçeri geliniz" dedikten sonra muhtara sordu:

"Sen bu evin içini eskiden beri bilir miydin?"

"Pekiye bilirim."

"(Duvar örüldüğü anlaşılan yamalı yeri göstererek) Burada kapı, pencere gibi bir şey var mıydı?"

"Orada bir kapı vardı ve bu kapı, penceresi olmayan karanlık bir odaya açılırdı."

"Acaba bu duvar ne zaman örülmüş? Pek yaş görünüyor."

Muhtar yaklaşp eliyle kontrol etti ve hayretle "Tuhaf şey!.. Pek yeni! İnsan sanki bu gece örüldüğüne inanacak..." dedi.

Çilingir kılığındaki Avni kaybedecek bir dakika bile olmadığını anlatmak üzere çekiçle yine duvara vurdu. Aynı darbeler içeriden tekrar edildi. Merkez komiseri ile muhtarın hayretten ağızları açık kaldı.

Avni, "Arif'in burada olduğuna yemin edebilirim. Çabuk bir iki kazma bulunuz" dedi.

Muhtar bu sözlerden hiçbir şey anlamamasına karşın kazma getirmek için fırlayıp gitmek istedi. Avni onu durdurdu.

"Senin gitmen doğru olmaz, komiser bey şimdi kazma buldurur."

Gerçekten de komiser çıkıp elinde iki kazmayla döndü.

Kazmanın birini komiser birini de Avni alarak, örülen duvarın ortasından yıkmaya başladılar. Biraz yıkınca duvarın arkasında bir demir kapı olduğu görüldü. Bu kez kilidin etrafını açmaya koyuldular. Biraz emek harcadıktan sonra anahhtar deliği de ortaya çıktı. Avni hemen maymuncuk destesini eline alıp açmak için kilidi zorladı. Dördüncü veya beşinci maymuncukta kilit açıldı. Duvarda da insan geçecek kadar bir delik oluşmuştu. Avni kapıyı bu delikten ardına kadar iterek, "Arif!" diye bağırdı.

Onunla birlikte komiser ve muhtar da verilecek cevabı pek şiddetli bir heyecanla bekliyordu. Cevaptan önce iki el görüldü. Sonra Arif'in sesi olduğu anlaşılan bir seda, "Sağım, korkmayınız" sevinçli haberini verdi. Avni öğrencisini ellerinden tutarak dışarı çıkarınca sordu:

"Rahatsız mısın?"

Arif gülerek yanıtladı:

"Tam aksine, uykudan çekiç darbeleriyle uyandım. Eğer çekiç vuranın siz olduğunuzu özel vuruş işaretlerinizden anlamasaydım, bir yandan öbür yana bile dönmeyecektim. Herifler o kadar da zeki değilmiş... Daha odada bana yirmi dört saat yetecek kadar hava vardı. Açlıktan ölmek için de epey zaman geçmesi gerekirdi."

Arif bunları söylerken, Avni açılan delikten odaya dalıp

mumunu yaktı. Kirli Yani'nin cesedini hızlı bir şekilde muayene etti.

"Evet... Kirli Yani, ta kendisi!.. Tuhaf şey, bu herifler birbirlerini yiyorlar. Galiba biz yetişinceye kadar bunlardan kimse kalmayacak!.."

Ceplerini araştırmak istediye de, Arif dışarıdan, o işi yaptığından buna gerek kalmadığını söyleyince vazgeçti. Avni, dışarı çıkıp Merkez komiserine, cesetle ilgili resmi işlemleri yapmayı ve evin her tarafındaki araştırmalarda elde edilecek kişi ve belgelerin korunması işini kendisine bıraktığını, çünkü çok acele bir iş için Arif ile birlikte hemen gideceklerini söyledi ve öğrencisi ile birlikte evi terk etti.

Beyoğlu Caddesi'ne* çıktıkları sırada Avni Arif'e, "Ben Credit Lyonnais Bankası'na, sen de Sarıgül'e! İkimiz de son hızla hareket edelim. Kızı konakta bulursan derhal tutukla ve Zaptiye Nezareti'ne gönder!" dedi.

Arif sordu:

"Ya bulamazsam?"

Avni biraz düşündükten sonra şu talimatı verdi:

"Bulamadığın takdirde konaktan ne zaman ayrıldığını öğrenip adım adım izlemelisin... Fakat dikkat et, ikinci bir tuzağa düşme! Her zaman kan lekesi bulunamaz!"

Tutuklamalar

Avni, Credit Lyonnais Bankası'ndan çıktığı zaman öğle olmuştu. Burada yaptığı araştırmadan, artık öldüğü aşikâr olan merhum Celal Bey'in araba kazasının olduğu gün, banka şubesinden açık çek yazarak 1.500 lira aldığı, bu paranın kendisine banknot, yani kâğıt para olarak verildiği ve dün de, Celal Bey'in yazdığı bir çek karşılığı iri yarı bir Rum'un 500 lira çektiğini anlamıştı. Tarife göre bu kişinin, Arif'e çarpan,

* Bugünkü İstiklal Caddesi.

kirli Yani'nin "Andon" dediği kişi olmasının büyük ihtimal olduğunu görmüştü.

Avni bu işleri anladıktan ve banka müdürüne cinayet olayını kısaca anlatarak bundan sonra hiç kimseye Celal Bey adına yatırılmış paradan bir kuruş bile verilmemesini tavsiye ettikten sonra, Tatavla'da, Ziba Sokağı'nda, Sarıgözel'de yapılan araştırmaların sonuçları hakkında bilgi edinmek üzere, mümkün olduğu kadar süratle ilk önce Zaptiye Nezareti'ne gitti. Henüz öğrencisi Arif, Sarıgözel'den dönmemişti. Nezaret'ten bir arabaya atlayarak Galatasaray Merkez Karakolu'na gitti.

Burada Koço'nun annesini, Andon'u ve onun arkadaşı olan genç bir Rum'u buldu. Ziba Sokağı'ndaki evde hiç kimse bulunamamış, evin kesinlikle boş olduğu anlaşılmıştı.

Avni, Merkez komiserinin odasında tutukluları birer birer sorguya başladı. Önce Koço'nun annesinin ifadesini aldı. İhtiyar kadın önce büyük bir dayanıklılık ile her şeyi inkâr edip hiçbir husustan haberi olmadığını ısrarla söylediyse de, Avni'nin harikulâde zekâsına dayanarak sorduğu çapraz sorular karşısında, acuze kadın sonunda şaşırdı ve itiraf etmek zorunda kaldı. Daha sonra yeniden inkâr etmemesi için Avni, Andon ve onunla birlikte tutuklanan genç Rum'un karşısında onu bir kez daha sorguladı. Oğlunun bunlar tarafından kandırılarak öldürüldüğünü öğrenen kocakarı, düzenlenen bütün oyunları bunların yüzlerine karşı söyleyince artık saklanacak bir yol bulamayan diğer caniler de, kabahati birbirlerinin, bazen kirli Yani'nin, bazen de karmanyolacı Koço'nun üzerine atarak gerçeği anlattılar.

Avni bütün bu itirafların ve öykünün notlarını alıp resmi zabıt tutanağını düzenleme işini merkez komiserine bırakarak, Sarıgözel'deki besleme kız hakkında bilgi edinmek üzere tekrar bir araba ile Zaptiye Nezareti'ne gitti.

Arif kızı getirmiş, onunla birlikte Müteferrika komiserinin odasında Avni'yi beklemekte idi. Hocasını görünce ayağa kalkıp getirdiği kızı göstererek, "Pek hırçın bir kız imiş... Beni epey yordu. Ama sonunda benimle gelmeye razı oldu" dedi.

Avni kızı yaklaşıp birdenbire sordu:

“Matmazel, beni tanıdın mı?”

Kız utanmış bir yüz ve donuk gözlerle Avni’ye bakıp soruyu yanıtladı:

“Hayır!”

“Acayip şey. Konakta iken baca temizleyicisinin kim olduğunu tanıyacak kadar zekisin ama, nasıl oluyor da burada aynı kişiyi tanıyamıyorsun?”

“Ben ne dediğinizi anlamadım.”

Avni, kızı burada sorgulamadan bir sonuç elde edilemeyeceğini anladığından, onu da Galatasaray’a götürüp çete üyeleriyle karşılaştırmayı uygun gördü. Bir araba çağırıp kendisi, Arif ve kız binerek Galatasaray’a gittiler.

Yarım saat kadar süren bir sorgulamadan sonra kız da itirafta bulunarak doğru bilgi vermek zorunda kalmış, sorun bütün açıklığı ile ortaya çıkmıştı.

Avni, tutukluları Galatasaray’da terk ettikten sonra bir iki kuyumcuya uğradı ve araştırmalarına dair ayrıntılı bir rapor yazmak üzere öğrencisi ile birlikte evine döndü. Dönüş yolunda kendisine rastlayan bir arabacıyla da beş dakika kadar görüştü. İş odasına girip de yeşil çuha kaplı masasının başına geçtiğinde çırağına, “Arif, şuradan bir parça kâğıt al, ben söyleyeyim, sen yaz!” dedi.

Arif kâğıdı kalemi hazırlayarak hocasının işaretini bekledi. Amanvermez, iki elini şakaklarına götürüp başını biraz ovuşturduktan sonra, bu araştırmada tuttuğu notları çuhanın üzerine dizerek “Yaz!” dedi.

Arif yazmaya başladı. Avni de sanki bir roman okuyormuş gibi öyküyü şöylece anlattı:

“Nezaret Yüksek Makamının Huzuruna;

Rumelihisarı rıhtımında denize uçan araba hakkında araştırma yapılması konusunda, yüksek emirlerine uyarak memur edildiğim günden, yani kaza olayının gerçekleştiği geceyi izleyen günden itibaren arkadaşım Arif Efendi ile birlikte yaptığımız kovuşturma ve

araştırmaların sonucunu yüksek kişiliklerinin ayaklarının toprağına aşağıda anlatacağım şekilde arz ve bildirmeye cüret ediyorum.*

Emekli vezirlerden Ramiz Paşa'nın damadı Recaipaşazâde Celal Bey ki -yirmi yedi yaşında yakışıklı bir delikanlı olup- karısının fevkalâde çirkin ve hastalıklı olmasından dolayı son zamanlarda Beyoğlu âlemlerine dalmış, oldukça önemli nakit servetinin olması etrafında hırs ve kötülük dolu birtakım kişilerin toplanmasına neden olmuş; bu şahıslar bir ara -sırf para çekebilmek amacıyla- söz konusu kişiyi kumara da dadandırmış olduğundan yaşamındaki düzen bozulmaya başlamıştır. Celal Bey'in bu sefih yaşamı ilerledikçe, çevresindeki kötü kişiler de işlerini ilerletmişler, kendisine ünlü fahişelerden güzelce bir Rum kızını allayıp pullayıp bâkire bir Müslüman kızı gibi ve sanki haberi yokmuşçasına fotoğrafıyla tanıtmışlar; ancak onunla tanışmasını bin lira nakit ve beş yüz lira değerinde takı alınması koşuluna bağlayarak Celal Bey'i bir ay kadar oyalmışlardır. Bu süre içinde, gerek Lüksemburg Gazinosu'nun arkasındaki kumar yerinde, gerek diğer sefahat evlerinde bundan sürekli olarak para çekmeyi ihmal etmeyen karmanyolacı Koço ile yamalı Andon, kirli Yani, züppe Nikol, Koço'nun annesi Kirya Kiçe adlı kadın ve kız kardeşi Mano'dan oluşan bu çete, faaliyetlerinde önemli bir adım atmak üzere, Celal Bey'i ikna ederek araba kazasından bir gün önce Credit Lyonnais Bankası'nın şubesinden bin beş yüz lira çekirmişler ve bu paranın beş yüz lirasıyla henüz yüzünü görmediği, ancak fotoğrafını görüp âşık olduğu hayali Müslüman bâkire kıza takdim edilmek üzere bir gerdanlık, bir çift bilezik, bir çift gayet kıymetli küpe satın aldirmişlardır. Bin liralık kâğıt paraların da o gece kıza verilmek üzere Celal Bey'in üzerinde kalmasını sağlayan çete üyeleri, bundan sonra yapılacak işler hakkında aralarında işbölümü yapmışlar, bu bağlamda kızın hayali evinin bulunduğu yer olarak söylenen Boyacıköyü'ne Celal Bey'i götürecekt arabanın arabacılığına karmanyolacı Koço seçilmiş olduğu gibi, kirli Yani ile yamalı Andon da polis memurlarını gözaltında tutmakla görevlen-

* Bu şekildeki abartılı saygı ifadeleri, o dönemin resmi yazılarında kullanılması gereken resmi yazışma geleneğinin sonucudur.

dirilmiş, bunların görevlerini kolaylaştırmaya da Koço'nun annesi ile züppe Nikol ayrılmıştır. Aynı zamanda Koço'nun teşvikiyle kız kardeşi Mano'nun da Ramiz Paşa'nın konağına hizmetçi olarak Celal Bey'in aracılığıyla girmesiyle bu kötü kişilerin ördükleri ağ tamamlanmıştır.

Kazanın olduğu gün, Celal Bey erkence konaktan çıkarak, bir kira arabasıyla Beyoğlu'na gitmiş ve Café Commerce'te rastladığı arkadaşlarından İlyas Bey ile orada oturup biraz konuştuktan sonra beraberce dışarı çıkıp arkadaşını Ağacamii civarında savarak Lüksemburg Gazinosu'na girmiş, orada kendisini bekleyen karmanyolacı Koço ve arkadaşları ile buluşmuştur. Zaman pek erken olmasına karşın Celal Bey, punçtan başlayarak akşama kadar birçok içki içip körkütük sarhoş olmuş ve yine çetenin çevirdiği dolaplarla cebinden her biri yüz liralık on adet kâğıt parası ile aldığı takılar çalınmış, takılar da daha sonra satılıp aralarında paylaştırılmak üzere kirli Yani'ye verilmiştir. Daha sonra yalnızca vakit geçirmek üzere Koço ve Andon da yanlarında olduğu halde, birkaç sefahat evine daha girilip çıkılarak Celal Bey'de artık yürüyecek, kımıldayacak hal bırakılmamıştır. Bu sırada akşam olduğundan bir de akşam eğlencesi yapılması önerisi ileri sürülmüş, Café Commerce'te iki saat kadar zaman geçirildikten sonra Koço bunlardan ayrılmış ve Andon ile bu kahvenin önünden bir kira arabasına binerek Taksim Kışlası önüne gitmiş, orada onları bekleyen ve plakası olmayan bir konak arabası görülmüştür.

Bu konak arabasının arabacı yerine geçen Koço'nun Andon'la şöyle konuştuğu işitilmiştir:

"Nereden?"

"Rumelihisarı Burnu'ndan."

Bu konuşmayı, onları Café Commerce'ten alıp Taksim'e götürren, kimliği tarafımızdan saptanmış Rumca bilir bir Türk arabacı haber vermiştir.

Daha sonra bu araba, o sırada buraya gelen Celal Bey'i alarak hızla uzaklaşmıştır.

Araba, Pangaltı-Nişantaşı yolunu izleyerek Beşiktaş'a indikten sonra hızla sahil yolunu tutup Bebek'e kadar gitmiş; yolda Koço hayvanları azdırmak için çok çaba harcamışsa da sonuç alamadığından

Bebek'te hayvanları durdurup kuyruklarının altına birer diken yerleştirmiş, bundan rahatsız olan beygirler gayet şiddetli hareket ederek gemi azıya alıp alabildiğine koşmaya başlamışlardır. Olayı gören balıkçıların tanıklığına göre, arabanın her iki tarafından birer baş görünüp yardım ister şekilde bağırarak deniliyorsa da, iki baş yalnız Celal Bey'in başı olup, tehlikeyi hissedince ayrılmış ve bir camdan bir cama koşarak yardım istemiş olmasından bu izlenim edinilmiştir.

Sonunda tertip edilen plan uygulamaya konularak, araba Bebek Koyu'ndan Rumelihisari'na dönerken Mezarlık Burnu'nda dönemeci alamayarak akıntının şiddetli olduğu denize düşmüştür. Ancak düşerken kendisini kara tarafına atarak kurtulması öngörülen karmanyolacı Koço, hayvanların ürküp azgınlaşmasından nasılsa kendisi de şaşırarak hayvanların yular kayışlarını bileklerine sarmış ve bu kayışlar onu da sürüklemiş ve Koço da hak ettiği cezasını bulmuştur. Bütün bu durum, atların kuyrukları altına diken sokulması ve Celal Bey'in arabada bulunup ölmesi, Devlet Tersanesi dalgıçları aracılığıyla yapılan araştırmalarda ve boğulan Koço'nun cesedine bendeniz tarafından yapılan muayenede bileklerde görülen kayış izlerinden anlaşılmıştır.

Caniler bundan sonra aralarında anlaşamamışlar ve kirli Yani'nin de öldürülmesini tasarlayıp bunun için boş bir evi kiralamışlar ama tesadüfen Yani o evin kapısı önünde öldürülmüş ve kendilerini izleyen arkadaşım Arif de göstermiş olduğu insani yardımdan yararlanılarak o evde hapsedilmiş, kendisinin mahpus olduğu odanın kapısına duvar örmeye bile cesaret edilmiştir.

İşte kısaca arz ettiğim gibi, araba kazasıyla Ramiz Paşa'nın damadının kaybolması arasındaki ilişki bu şekilde oluşmuş, diğer bir cinayetle arkadaşım Arif'in başına gelenler de bu ilk cinayeti izlemiştir.

Padişahımızın sayesinde, Nezaretimizin başarı eseri olmak üzere*, canilerden boğulmuş Koço ve öldürülmüş Yani dışındakilerin tümü gözaltına alınmış ve itirafları da zapta bağlanmıştır. Bu konuda..."

* Bu ifadeler de o dönemde alışlagelen resmi yazışma gereği kullanılan sözlerdir.

Sonuç

Bir buçuk ay sonra, cinayet mahkemesi, yamalı Andon'u çete reisi ve kirli Yani'nin katili olduğundan idama; züppe Nikol'u on beş sene kürek mahkûmiyetine*; Koço'nun annesi ile kız kardeşi Mano'yu sekizer yıl kalebentliğe** mahkûm etmiş, boğulmuş Koço ile katledilmiş Yani hakkında da açılan kamu davasının düşürülmesine karar vermiştir.

* Kürek cezası, 1274 (1857) tarihli ceza yasasına göre, genel hapishanelerde ayaklara pranga vurularak zor işlerde kullanılmak suretiyle çekirilen cezaya verilen addır.

** Bir kaleye kapatılan ve bu kaleden dışarı çıkması yasak olan suçlular için kullanılan deyim.

KARA KATİL

Kırık Emel

Bâb-ı Âli'nin* ileri gelenlerinden Sâbir Bey'in tek kızı olan Ferdane, Doğu'ya özgün ve eşine az rastlanır güzel kadın tiplerinin gerçek örneklerinden biri idi. Onun ortaya çıkıp görünmesi, yazın Boğaziçi'ni, kışın Nişantaşı semtini birçok fısıltıya, ah vaha düşürür, buraların gençlerini birbirine geçirirdi. Yirmi, yirmi beş bin liralık bir çeyiz ve sanki balmumundan kalıba dökülmüş kadar düzgün bir vücut!.. Bu durumda bizim çoğu açgözlü olan gençlerimizi düşünün!.. Ferdane hangi mesireye gitse, bir sürü genç, ona layık olan olmayan; zengin, züğürt; güzel, çirkin; okumuş, okumamış; zeki, aptal; bütün bir sürü halkı onun peşinde; bazen geniş bazen dar bir halka çizerler; onun bir tebessümüne, bir yarım bakışına nail olmak için her türlü fedakârlığa katlanacaklarını garip davranışlarıyla belli etmeye çalışırlardı. Ferdane'nin her gün aldığı mektuplar bazen onu, on beşi geçer; o da bunları okuyup eğlenirdi. Bunlar arasında fotoğrafını göndermek cüretinde olanlar bile bulunurdu. Ferdane bir de "çılğınlar koleksiyonu" yapmak üzere bu fotoğrafları bir albüme koyar, canı sıkıldıkça bunlara bakarak zaman geçirirdi.

Yaşamının baharını böyle garip bir baskı altında geçiren Ferdane, bir gün geldi ki bu gibi eğlencelerden ve aşk dilenciliklerinden tat almamaya başladı. Çünkü artık sevmiştii, âşıklarından biri bu mutluluğa erişmişti. Doğanın hükümleri bütün varlığını, inkâr edilemez mevcudiyetini Ferdane'ye de

* Burada Bâb-ı Âli olarak kastedilen, Osmanlı Devleti'nin yönetim örgütüdür.

kabul ettirmişti. Pek çok aşk dilencisi arasında bu mutluluğa erişen delikanlı, Fatin isminde, yirmi dört, yirmi beş yaşlarında, sevimli, yakışıklı ama züğürt bir genç idi. Hiçbir yüksekokuldan diploması olmadığı halde birçok bilgiye sahipmiş gibi görünür, doğuştan gelen zekâsı ile bunu birçok dostuna da kabul ettirirdi. Hatta Ferdane'ye de kendini bu niteliği ile sevdirebilmiş; yazdığı mektupları süslü ve etkili bir şekilde tertip etmeye, görüşlerinde ve komplimanlarında pek kibar davranmaya muvaffak olmuştu.

Ferdane ile Fatin'in ilişkisi ilerledikçe, kızın çevresindeki âşıklar, onun haberi olmadan aşkına yananlar birer ikişer çekilmişler; başka kısmetler aramaya başlamışlardı.

Fatin, Ferdane'nin etrafındaki duygu selini ve âşıkları temizleyip de yalnız kalınca, kızı evlenmek için iknaya çalıştı. Doğal olarak, bu isteği Ferdane'nin canına minnet idi. Hem de böyle dürüst bir teklifi –teklif edeni sevdikten sonra– niçin reddetmeliydi? Aralarında kararlaştırdıkları gibi, Ferdane'nin evlenme izni babası Sâbir Bey'den istenecekti. Fakat bu isteği kim yapacaktı? Çünkü Fatin'in ana babası sağ olmadığı gibi, İstanbul'da akrabası olan hiç kimse yoktu. Kendisi Rumeli'den pek küçük yaşta annesi ile birlikte İstanbul'a gelmiş, birkaç yıl sonra annesi de vefat ettiğinden kimsesiz kalmıştı. Biraz alaf-ranga bir davranış olmasına karşın, talebi Fatin'in bizzat kendinin yapmasını kararlaştırdılar. Bir gün Fatin, kendine büyük bir itina ile çekidüzen vererek, "müstakbel kayınpederim" dediği Sâbir Bey'e başvurdu. Fakat aralarında geçen kısa bir konuşmadan sonra Fatin, konaktan üzgün ve utanmış olarak çıktı. Sâbir Bey ona şunları sormuştu:

"Oğlum, arzunuz ve talebiniz çok dürüstçe. Fakat evlenme için birtakım koşullar vardır. Bakalım, onları karşılayabilecek misiniz? Önce sizinle evlenmek için kızımın evet demesi lazım. İkinci olarak, kuracağınız ailenin geleceğini sağlayacak kadar nakdi veya ilmi servetiniz var mı? Üçüncü olarak, kızımın kocasına vereceği en azından yirmi bin lira tutan çeyizine karşı yüz görümlüğü, düğün masrafı ve benzer hususları

karşlamak üzere kaç bin lira sarf edebileceksiniz? Dördüncü olarak, memuriyetteki rütbeniz nedir, hangi nişanı aldınız? Beşinci olarak, memuriyetiniz var mı, yoksa uğraşı konusu olan mesleğiniz ne?"

Müstakbel kayınpederinin –hiç de hatırına gelmeyen– bu beş sorusu Fatin’i fena halde sıkıştırmış, kem küm ederek bazı cevaplar vermek istemişse de hiçbir yanıtı bu kolay kolay teslim olmayan ve inandıklarından ödün vermeyen adamı yumuşatamamıştı. Fatin, üzgün ve düş kırıklığına uğramış bir şekilde konaktan çıktıktan sonra ilk işi, olan biteni bir mektupla sevgilisine bildirmek oldu. Ondan yardım istedi. Ferdane, gerek annesi gerek diğer akraba kadınlar vasıtasıyla babasının yanında hayli girişimde bulunduysa da hiçbir yararlı sonuç alamadı. Aradan günler, haftalar, aylar geçtikçe Sâbir Bey’in bu işteki kararlılığı daha da pekişiyor, artık Fatin kelimesini bile duymak istemiyordu. Onun görüşüne göre Fatin, adi bir züppe, gelecekteki talihini bu evlilikte arayan bir haylazdı. Her müracaat edene yalnızca bir kelime ile yanıt veriyordu:

“Birbirlerine uygun değiller.”

Garip Bir Ölüm

Şimdi yerinde Tokatlıyan Otel^{*} bulunan eski Fransız Tiyatrosu’na^{**} birkaç oyun oynamak üzere İtalya’dan gelen mükemmel bir opera kumpanyası, İstanbul’un pek çok mü-

* Tokatlıyan Otel, 1897 yılında açılan ve işletmecisi Mıgırdıç Tokatlıyan’ın adıyla anılan, döneminin en ünlü ve lüks oteli idi. 160 odalı otel, Çiçek Pasajı ile Solakzâde Sokağı arasında bulunurdu. Uzun yıllar bu isimle çalıştıktan sonra, “Konak Otel” adını almıştı. Bugün otel çalışmamakta, yerinde çoğu ticarethane olan işletmeler bulunmaktadır.

** Tokatlıyan Otel yapılmadan önce arazinin sahibi olan “Üç Horan” Ermeni Kilisesi Vakfı, 1884 yılında buraya görkemli bir tiyatro binası yaptırmıştı. “Fransız Tiyatrosu” denilen bu bina 8 yıl sonra yandı ve yerine Tokatlıyan Otel inşa edildi.

ziksever ve meraklısını kendine çekiyor, her oyunda tiyatrodan oturacak, hatta ayakta duracak yer kalmıyordu. Bu arada, söz konusu İtalyan kumpanyası oyuncularını arasında bir iki anarşistin bulunduğu yolunda Yıldız Sarayı'na bir jurnal verildiğinden* tiyatro ekibi sıkı bir şekilde gözetim altında tutuluyordu. Yıldız Sarayı'ndan Zaptiye Nezareti'ne gelen şiddetli ve arkası kesilmeyen buyruklar üzerine, Nezaret tarafından bu önemli sorunun araştırılması ve izlenmesi Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni'ye verilmişti. Avni, her gün başka bir kıyafetle tiyatrodan bulunarak oyuncuların davranışlarını gözetlediği gibi, öğrencisi Arif'i de aktör ve aktrislerin toplandıkları lokanta ve birahanelere göndererek, onların tiyatro dışındaki yaşamlarını araştırıyordu. Bu tekdüze görev aslında Avni'nin pek hoşuna gitmiyorsa da, olayların kontrol altında tutulması her gün Yıldız Sarayı'ndan gelen ve arkası kesilmeyen padişahın özel buyrukları ile yeniden istendiğinden bir türlü bu görevine son verilmiyordu.

Bir gün kumpanya o gece için İtalyanların en meşhur operalarından olan "Kavaliye Rustikana" oyununu oynayacağını ilan etmişti. Gündüzden bütün localar, koltuklar satılıp ancak paradide iki üç kişilik ayakta duracak yer kalmıştı. Avni acele etmeden bir paradi bileti almayı başardıysa da, öğrencisi Arif için yer bulamadı. Bunun üzerine onu resmi polis kıyafetiyle tiyatro kapısı önünde dolaşmaya memur etti.

Gece olup da herkes yemeğini bitirince, tiyatro kapısında büyük bir kalabalık görüldü. Zamanından pek önce, yerini kaptırmamak ve bir yanlışlığa uğramamak için koşuşan seyirciler yerli yerine yerleştikten, bundan sonra gelenlere kapıcı tarafından yer kalmadığı söylendikten sonra seyirci-

* O günlerde bütün dünyada anarşistler üst düzey devlet adamlarına suikastler düzenliyordu. ABD ve Fransa cumhurbaşkanları, Rus çarı, Avusturya imparatoriçesi anarşistlerce öldürülmüştü. Zaten vehimli bir kişi olan dönemin padişahı II. Abdülhamid, anarşistleri çok sıkı izletirdi. Bütün bu tedbirlere karşın, Belçikalı bir anarşist 1905 yılında kendisine bombalı bir suikast düzenleyecektir.

den gelen talep ve ısrar üzerine kumpanya yarım saat önce oyuna başlamıştı. Avni de büyük bir otelin kapıcısının giysisiyle ve çatal sakalıyla paradide bulunuyordu. Avni buradaki sıralardan en öndekine yerleşince oyundan daha çok dikkatini oyunculara veriyor, hatta localardan başlayarak birinci ve ikinci mevki koltuk ve kanepelerde oturan seyircileri birer birer gözden geçiriyor, aralarında kendince dikkati çekecek simalar arıyordu. Müslüman, Hristiyan, Musevi bütün yerli tiyatroseverleri tanıyordu. Bazı yabancılar ile tanıyamadığı birkaç Osmanlı uyruğu olan seyirci varsa da, bunların içinde dikkatini çekecek kimseye rastlamadı. Sonra gözlerinin bütün kuvvetini, görevlendirildiği oyuncuların üzerine çevirdi.

Böylece perdeler birbirini, saatler bir diğerini izleyerek oyun bitti, saat de gece yarısından sonra alaturka sekizi buldu. Artık herkes tiyatroya gelişlerindeki aceleden daha fazla bir aceleyle dışarı çıkmak için çaba harcıyor, adeta birbirini çığniyordu. Bu karışıklık da bir çeyrek saat veya yirmi dakika kadar sürdü. Kalan seyircilerle birlikte Avni de en üst kattaki paradiden inmiş, tiyatronun iç kapısıyla dış kapısı arasında bir kenarda durup aktör ve aktrislerin çıkmasını bekliyordu. Kadınli erkekli oyuncuların da tiyatroyu terk etmeye başladıkları sırada, içeriden ve birinci kat localarının arkasından acı acı Rumca bir yardım feryadı işitilmesiyle bütün tiyatro görevlilerinin o tarafa doğru koştukları görüldü. Avni çevresini bir kez daha gözden geçirip bu feryadın kendisini tuzaga düşürmek için söylenmediğini anladıktan sonra, cebindeki tabancanın tetiğini çekerek tiyatro görevlilerinin seyirttikleri tarafa gitti. Bütün görevliler bir loca kapısı önünde birikmiş, o kattaki localarda görevli kişinin hararetle anlattığı olayı dinliyor, kulakları onda olduğu halde bir yandan da locanın içine bakıyorlardı. Avni, yavaş yavaş bunlara sokularak, loca görevlisinin konferans verir gibi Rumca anlattıklarını dinlemeye başladı. Loca görevlisi şunları söylüyordu:

"Ben uyuyor sandım, yanaştım. 'Efendi, Bey, Paşa, Beyefendi oyun bitti, herkes çıktı, kalkınız' filan dedim. Fakat o aldırmadı. Elimle omzundan dürttüm, yine aldırmadı... Kuvvetli kuvvetli sarstım, yine ses sada yok... Sonra elinden tutup kaldırmak istedim. Eli buz gibiydi. Öteki elini yokladım, o da öyle!.. Hemen bir kibrit çaktım. Yüzüne tuttum... Aman Allahım... Ölmüş idi... Korkumdan bağırmaya başladım. Şimdi ne yapacağız? Çabuk Galatasaray Karakolu'na haber verelim... Bilmem ki bunun bir de siyah hizmetkârı vardı... O nereye gitti? O da yok!"

Loca görevlisinin arkadaşlarına söylediği öykü bu noktaya gelince Avni, tiyatro çalışanlarının kalabalığını yarararak ilerledi. Adamların kendisini yabancı görüp şaşırarak bakmalarına karşın, locanın kapısına kadar sokulup içeriye baktı. Gerçekten de 45-50 yaşlarında ve kıyafetinden üst kademe görevlilerinden olduğu hemen anlaşılan bir adam, oturduğu sandalyede başı göğsüne doğru sarkmış, uyuyor gibi görünüyordu. Avni, başını daha çok uzatıp çevreyi dikkatle gözledi. Kollarının vücudunun yan tarafına sarktığını, ağzından da salya gibi bir akışkan maddenin henüz akmakta olduğunu gördü.

"Evet, ölmüş!" dedi. Sonra arkasına döndü hâlâ konuşmakta olan loca görevlisine Rumca, "Bu adam hakikaten ölmüş. Kapının önünde bir polis var, onu çağırırsanız..." diye yardım etmek istedi.

Birisi, "Bakalım gelir mi?" diye itiraz etti.

Avni, "Onu tanırım. Adı havyarcıdır. Bu isimle çağırırsanız koşar gelir!" dedi.

Çalışanların şefinin işareti üzerine biri koştu, aşağıya indi. Kapının önüne gelince gerçekten de genç bir polisin orada dolaşmakta olduğunu gördü. Belki birdenbire kızdırırım korkusuyla başka tarafa bakarak yüksek sesle, "Vre Havyarcı!" diye bağırdı.

Arif hemen yaklaşarak kendisini kimin istediğini sordu.

Görevli, "Yukarıda çatal sakallı bir otel kapıcısı var, o istiyor!" dedi.

Arif görevliden evvel içeri atıldı. Görevli de onu takip ettiği halde hızla yukarı çıktılar. Locanın önüne, kalabalığın yanına geldikleri zaman kendisine seslenen görevli, "İşte bu efendi seni çağırırdı!" deyip Avni'yi gösterdi. Arif, ustasının yüzüne bakınca telaş edilecek bir husus olmadığını anlayarak rahatlamakla birlikte, çağırma amacını öğrenmek için laubali bir şekilde otel kapıcısına sordu:

"Ne haber kirye Nikola, beni niye çağırдың?"

Avni, amacı sanki tiyatro görevlilerine yardımdan ibaretmiş gibi Rum şivesiyle Türkçe konuştu:

"Burada, locada seyircilerden biri aniden ölmüş... Bu zavallılar şaşırmuşlar, korkmuşlar... Ben de iş çabuk hallolsun diye sana haber gönderdim. Çünkü seni tiyatroya girer iken görmüş ve burada gece nöbetçisi olduğunu anlamıştım..."

Arif başını uzatıp ölüyü gördükten sonra ustasına şunları söyledi:

"Aferin usta Nikola! Doğrusu, sen hükümet işlerini iyi bilirsin... Fakat ben şimdi buradan bir yere ayrılamam. Bari sen evine giderken Galatasaray'a uğra da, olaydan Merkez Karakolu'na bilgi ver. Doktor filan göndersinler."

Avni, Arif'in bu şekilde davranmasını içinden çok takdir ederek oradan hemen ayrıldı.

Arif, ustası gider gitmez tiyatro görevlilerine oradan çekilmelerini söyleyip, locanın kapısını da kapadı ve önünde yavaş adımlarla gidip gelmeye başladı. Yarım saat sonra da Merkez Karakolu komiseriyle, savcı yardımcısı ve zabıta doktoru gelerek bu aniden ölen zatın tıbbi ve kurallara uygun muayenesini yaptılar. Bu heyet içinde ikinci bir doktor var idi ki, Arif bu adamı hemen tanıyamadıysa da biraz dikkat edince bu kır sakallı, yuvarlak yüzlü, biraz da kamburca doktorun hocası Avni olduğunu anladı. Tıbbi muayene sona erip de adamcağızın damar tıkanmasından ve aniden vefat ettiği belli olduktan sonra, savcı yardımcısı ve Merkez komiseri üstünü başını arayıp kimliğini tespiti çalıştılar. Çok geçmeden o

da anlaşıldı. Ceketinin iç tarafındaki cebinde bulunan kartvizitlerden bu zatın Bâb-ı Âlî'nin tanınmış ricalinden Sâbir Bey olduğu ortaya çıkmakla, bir taraftan Şişli civarındaki konağına haber verilip, diğer taraftan da cesedinin evine nakledilmesi için bir sedye bulunması yoluna gidildi. Cesedin nakli işini Arif'e veren heyet, artık yapılacak bir işleri kalmadığını söyleyerek oradan ayrıldı.

Yerde Bulunan Önemli Bir Şey

Heyetle birlikte tiyatro kapısına kadar giden Avni, onları uğurlayarak, tiyatronun içinde kalması muhtemel birkaç aktörü sonuna kadar gözlemek üzere tekrar çırağı Arif'in yanına geldiği zaman ona şöyle dedi:

"Sen burada sedyenin gelişini bekleyeceksin... Ben de bu adamcağızın önceleri yanında bulunup da sonradan kaybolduğunu loca görevlisinin söylediği zenci hizmetkârı hakkında biraz bilgi toplayacağım. Aşağı in de şu localara bakan görevliyi bana gönder!"

Arif indi. Avni de görevliyi beklerken locanın önünde geziniyordu. Alışkanlığı olduğundan duvarları, kapıları, döşemeleri, tavanları araştırarak binanın gözüne ilişebilen kısımlarına bakıyordu. İçinde Sâbir Bey'in cesedi bulunan locanın kapalı kapısıyla önündeki yer döşemesi arasında gözüne ilişen çukurca bir çizikte, büyük bir iğneye benzer bir nesne parlıyordu. Bu nesne dikkatini çekti, eğildi aldı. Biraz ötede sönük bir ışıkla yanmakta olan havagazı lambasının yanına giderek iğneyi inceledi. İğne yere düşürüldüğünde yaş olmalıydı ki üzerine yer yer toz bulaşmıştı.

Avni önce, "Bunu düşüren kadın herhalde çok terlemiş" dedi. Sonra iğneyi bir elinden ötekine geçirirken, önce tuttuğu elinde tozla karışık kan bulaşığı gibi bir leke gördü. Birden dikkat kesildi.

"Ooo!.. Oooo! Galiba bu iğne madamın şapkasına değil, derisine geçmiş! O da öfkelenerek fırlatıp atmış!" diye söylendi. Bu arada öteki eline de baktı, o eline de kırmızı lekeler bulaşmıştı. Eğer bu, şapka iğnesi ise doğal olarak yalnızca sivri ucunun böyle bir kazaya neden olabileceği, ama boydan boya kana bulanamayacağı aklına gelerek yüzünü buruşturdu, kendi kendine dudağını büzerek, "Acaba?" dedi.

Yine iğneyi incelemeye koyuldu. Gözleri iğnede olmasına karşın, aklının başka yerde olduğu açıkça anlaşılıyordu. Birden durdu, kendine özgü ciddiyetiyle şöylece akıl yürüttü:

"Bu, şapka iğnesi olsa baş tarafında bir topuzu, bir şişkin bölümü olması gerekir. İğne eskiden düşmüş de değil. Çünkü henüz yaş! Bunu kullanan kimse buradan biraz önce çıkmış. Evet, durum bu, ama iğne nerede ve ne için kullanılmış? İşte bu muammayı çözmek gerek."

Duvara dayanarak bir süre düşündü, sonra birdenbire başını kaldırarak çevresine bakındı ve kendinden başka orada kimsenin bulunmadığını anlayınca, iğneyi burnuna yaklaştırdı:

"İsterse herkes benimle alay etsin, ben bu iğnede bir cinayet kokusu duyuyorum."

O sırada Arif ile iki polis memuru, iki de sedyeyi taşıyacak hamal, sedye ve onları izleyen iki üç tiyatro görevlisi yukarı çıkıyorlardı. Avni, elindeki iğneyi ceketinin cebinden aldığı bir kâğıda büyük bir itina ile sarıp cebine soktu ve "Yerde ne bulursan almak gerekir" düşüncesini yineleyerek yine olaylarla pek ilgilenmiyormuş gibi görünmeye başladı. Merdivenlerden çıkanlar yanına gelince, Arif'e sokulup yavaşça şu emri verdi:

"Ceset konağa değil, Galatasaray Merkez Karakolu'na nakledilecek. Orada ben de muayene etmek istiyorum, anladın mı?"

Arif'ten emrini aynen yerine getireceği yanıtını aldıktan sonra, onları cesedi kaldırmak, sedyeye bindirmek gibi işlerle uğraşır halde bırakarak, hatta kendisinden ne istediğini

sormaya gelen loca görevlisini de dinlemeyerek oradan ayrıldı. Loca görevlisini sorgulamayı başka bir zamana bırakmıştı.

Yarım saat sonra Sâbir Bey'in cesedi, bu gibi olaylarda muayeneye ayrılan odada bulunuyordu. Avni de yine kamburca olan doktor kıyafetiyle cesedin yanındaydı. Ancak bu kez yalnız değildi. Beyoğlu Mutasarrıflığı'nın nöbetçi doktoru da yanındaydı. Avni oda kapısını kapayıp arkasından kilitledikten, havagazı lambasını da yaktıktan sonra nöbetçi doktora şunları söyledi:

"Doktor, sizi buraya çağırmaktaki amacım, bir cesedin resmi olarak ve usule uygun muayenesini yaptırtmak değildir. Öyle bir muayene biraz önce yapıldı. Raporunun bile yazılmış olması mümkündür. Adliye örgütü de ilk işlemleri yaptı. Fakat benim aklımda bazı şüpheler var... Belki siz benim düşüncelerime katılmayacaksınız, belki bana güleceksiniz... Fakat ne yapayım? Huyum böyle. Biraz değil; gereğinden fazla şüpheli, son derece meraklıyım. Söylemek istediğim husus şu: Bu adam birdenbire damar tıkanmasından değil, bir gizli düşmanının eyleminden ölmüştür!"

Doktor şaşkın şaşkın Amanvermez'in yüzüne baktı. Bir adli tıp doktorunun, bir adliye görevlisinin raporuna karşı bu adamın neler söylemek istediğini anlayamıyordu. Durumu kavramak için açıklama istedi.

"Pardon! Anlayamadım, biraz daha açık olarak amacınızın ne olduğunu söyleyiniz."

"Kolay, açık söyleyeyim: Bu zat durup dururken ölmemiştir, öldürülmüştür!"

Doktor durduğu noktada bir sıçradı.

"Amma yaptınız ha! Bu iddianız bilime karşı olur" diye haykırdı. Ancak Avni düşüncesinde ısrarlıydı.

"'Bilim yanılmaz' varsayımı bir dereceye kadar doğru olsa da, 'Bilim adamları yanılmaz' varsayımı pek o kadar sağlam olmasa gerek, değil mi? Özellikle böyle acele yapılmış muayenelerde..."

“Muayenenin tekrar yapılmasını mı istiyorsunuz? Neden şüphelendiniz?”

“Evet, pek sıkı ve ayrıntılı bir muayene gerektiğine inanıyorum. Şüphemi çeken husus ise şu.”

Avni, kâğıda sarılı olan söz konusu iğneyi cebinden çıkartıp doktora verdikten sonra sözlerine devam etti:

“Bu, bir iğnedir ve kâğıda bulaşmış kan lekeleri, biraz önce benim elime de bulaşmıştı.”

“Peki bu iğne ile bu adam arasında nasıl bir ilişki kuruyorsunuz?”

“İğneyi Sâbir Bey’in vefat ettiği loca kapısının eşiğinin yanında buldum. Henüz kullanılmıştı.”

“Bu durumda iğnenin zehirli olması gerekir.”

“Bu durumu tespit etmek kolay!”

Avni, oda kapısını açıp önünde nöbet bekleyen polise birkaç kelime söyledi ve kapıyı aralık bırakarak biraz bekledi. Biraz sonra aynı polis, elinde küçük bir köpek yavrusu olduğu halde gelip hayvanı odaya bıraktı ve nöbet yerine çekildi. Avni kapıyı kilitledikten sonra, “Şimdi bakınız doktor, iğnenin önemini anlayacaksınız” diyerek köpeği yakaladı ve yere yatırdı. Köpek bağırp çağırırken, bir eliyle kafasını tutup diğer eliyle söz konusu iğneyi bıçare hayvanın vücuduna birdenbire batırdı. Köpek bir acı sızı emaresi göstermeden bir kez titredi, sonra kendini bıraktı. Merak ve hayretle bu işlemi seyreden doktor, yaklaşarak hayvanı muayene etti:

“Gerçekten ölmüş!”

Bu kez Avni, düşüncesinde haklı olduğunu kendi de gördüğünden mutlu olarak iğneyi yine kâğıdına sarıp cebine yerleştirdikten sonra doktora sordu:

“Şimdi şüphemde haklı mıyım?”

“(Hak vererek) Azizim, hakkın var. Şimdi ne istersen yapalım.”

Bunun üzerine Avni, uzun uzadıya cesedin her tarafının muayenesine gerek olmadığını, Sâbir Bey’in kalbinin önden arkadan bulunduğu cildi ile ensesini çok dikkatli muayene

ederek, bu iğnenin buralara girip çıktığına kanıt olabilecek bir iz bulmaya çalışmasının yeterli olacağını söyledi. Doktor, cesedi çevirmek gerekeceğinden yardım için bir iki polis çağrılmasının zorunlu olduğunu söyledi. Avni buna itiraz etti:

“Yalnızca bir adam çağırabiliriz, o da benim çırağım ve güvendiğim bir kişidir. Başkalarını böyle gizli işlere karıştırmak istemem. Çünkü işleri yüzlerine gözlerine bulaştırabilirler. Ayrıca Sâbir Bey’in benim düşündüğüm gibi öldürülmüş olduğunu, katil bulununcaya kadar kimsenin bilmesini de istemiyorum.”

“O halde güvendiğiniz kişiyi çağırınız.”

“O zaten burada... *(Kapının yanında duran büyücek bir dolaba bakarak)* Arif!” diye seslendi.

Birden, dolabın çifte kapılarının açılmasıyla Arif içinden çıktı. Şaşkınlık ve hayreti bir kat daha artan doktor, “Siz galiba cinlerdensiniz!” dedikten sonra Sâbir Bey’in göğsünü ve sırtını açmak için kendisine yardım etmesini Arif’e söyleyip işe koyuldu. Şimdi üç çift dikkatli göz, cesedin kalp bölümünün etrafını yokluyor, adeta kıl diplerini sayarcasına araştırıyordu.

Evirdiler, çevirdiler; çok dikkatli bir bakışla kalbin bulunduğu bölgenin ön ve arkasına tesadüf eden vücut bölgesini araştırdılar. Ensesini, saçlarını aralayarak incelediler. Bir iz görünmüyordu. Doktor durmaksızın, “Yok, yok! Şüphemiz boşunaymış” diyordu.

Avni aldırılmıyor, işine bakıyordu. Doktorla Arif usanarak artık incelemenden vazgeçtikleri sırada Avni, Sâbir Bey’in kolalı gömleğinin göğsünün sol tarafında ufak bir leke gördü. Dikkatle baktı. Sonra lekeyi büyüteçle inceledi. Cesedi Arif’in yardımıyla arkası üstü yatırıp iç fanilasını, onun üstündeki yün fanilayı ve kolalı gömleği çıkardı. Bütün bu giysileri Sâbir Bey’in yaşadığı zaman giydiği gibi üst üste yerleştirip gömleği ilikledi. Sonra tekrar gömlekten, o dikkatini çeken lekeden işe başladı. Evet, gömlekte kan lekesi olduğundan şüphe edilemeyecek bir nokta ve bir iğnenin açtığı gayet ufak bir delik görünüyordu. Gömleğin iliklerini açıp iç tarafını da

inceledi. O tarafta da delik ve leke vardı. İç fanilada da öyle bir delik ve leke eseri gördü. Daha sonra bu lekelerin hizasını tahmin ederek, cildi tekrar incelemeye başladı. Sâbir Bey'in kalbinin üstü o kadar siyah kıllarla kaplı idi ki Avni bir şey göremiyordu. Çırağına, "Bir ustura bul!" dedi.

Arif hemen odayı terk ederek beş dakika sonra elinde bir ustura ile geri geldi. Avni zaman kaybetmeksizin, doktorun ve çırağının hayretleri içinde, cesedin göğsünün sol tarafındaki kılları birer birer ustaca tıraş etmeye başladı. Aşağıdan yukarıya doğru usturayı çekerken, usturanın ağzının ufak bir engele rastladığını sanarak durdu. Daha fazla eğilerek o engele baktı. Sonra doktoru çağırdı:

"Bakınız, şu nokta ufak bir delik değil mi?"

Doktor, muayene ederek onayladı. Avni sormaya devam etti.

"Bir iğne yarası değil mi?"

"Evet, ona benziyor."

"İğnenin zehirli olduğu köpek üzerinde yaptığımız deneyden ortaya çıktığına göre, bu zehir kesinlikle bu deliğin ağzına da bulaşmıştır. Çok ayrıntılı muayeneye gerek yok, bu durum basit bir muayene ile tespit edilebilir. Otopsi işlemini sonra yaparsınız. Şimdilik bunu anlayalım. Doğal olarak bu işi siz yapacaksınız."

Doktor, Avni'nin buluşlarına, düşüncelerine fevkalâde hayret etmekle birlikte itiraz etmeye bir neden görmediğinden, yakasından çıkardığı bir toplu iğneyi Amanvermez'in bulduğu deliğin ağzına yavaşça sokup çıkardıktan sonra, "Şimdi nöbetçi doktor odasındaki cihazlarla bunu muayene eder, size sonucu bildiririm" dedi ve Avni'nin açtığı kapıdan çıktı. Avni de bu sırada çırağına dönüp sordu:

"Zeki çocuk! Bu işe sen ne diyorsun?"

"Boş inançlara kanmak gibi bir niyetim olsaydı, keramet sahibi olduğunuza inanırdım."

"Amma abartıyorsun ha!"

"Bunu ben değil, herkes söylüyor."

"Oğlum, aslında bu mesele çok basitti... Tiyatro locasında, hiç de damar tıkanmasından ölecek bir görünüşte olmayan biri aniden ölüyor. Biraz önceye kadar gölgesi gibi arkasından ayrılmayan hizmetkârı birdenbire kayboluyor, sonra da yanı başında şüphe çekecek bir iğne bulunuyor. Sen ol da şüphe etme bakalım, mümkün mü? Bu ipuçlarını görmemek için insanın kör olması gerekir."

"Hakkınız var, fakat..."

"Anladım, 'Bu kadar basit hususları bile göremeyen zabıta memurları var' diyeceksin. Evet, burada da senin hakkın var. Her neyse, biz şimdi planımızı yapalım. Doktor geri döndüğünde benim düşüncemi onaylayacağından hiç şüphem yok. Sen şimdiden Sâbir Bey'in Şişli civarındaki konağına gidip çevresini gözleyerek zenci hizmetkârın orada olup olmadığını, eğer evde değilse izini sürerek nerede bulunabileceğini anlamalısın."

"Katil bu zenci mi?"

"Şimdilik başka zanlı yok."

"Peki ya konakta ise?"

"Üzüntü içindeki aile arasında daha çok heyecana neden olmamak için söz konusu kişiyi bir planla dışarı çıkarıp orada yakalar ve buraya getirirsin... Fakat dikkat et, üzerinde başka iğne bulunmasın, yoksa sen de Sâbir Bey'in yanına gidersin!"

"Dikkatli davranmakta kusur etmem."

"Haydi uğurlar olsun."

Arif, öğretmenine veda edip çıkarken doktor geri gelerek Avni'ye şunları söyledi:

"Artık keramet sahibi olduğunuza inanacağım. Gerçekten de adamcağız müthiş bir zehirle öldürülmüş. Anlaşıldığına göre, cebinizdeki iğne Sâbir Bey'in kalbine saplanmış. Gerek iğnenin, gerek zehirin ani etkisi zavallıyı yıldırım çarpar gibi öldürmüştü. Durum doğal olarak otopsi işlemiyle daha belirgin olarak ortaya çıkacaktır."

Avni ise cevap olarak, "Ben otopsinin yapılmasını bile beklemeden işe başlayacağım. Bu zatın birdenbire ölmemiş

olduğunun duyulmasını –katil bulununcaya kadar– istemediğimi daha önce de söylemiştim. Eğer mutlaka otopsi yapmak gerekiyorsa, hemen şimdi burada yapıp cesedi ailesine sabaha kadar teslim etmeye çalışınız ve otopsi işlemini de yalnızca kalp krizinden şüphelendiğiniz için yapmak zorunda kaldığınızı soranlara söyleyiniz” dedi.

“Başüstüne! Bunu yaparım. Biz de zabıta doktoruyuz. Doğal olarak zabıta memurlarımızın görevlerinde kolaylık görmelerini isteriz. Hakkın yerine gelmesi ve adaletin gerçekleşmesi için biz de birkaç yalan söyleyebiliriz.”

“Teşekkür ederim. Hemen bu önemli görevimi yapmak için şimdiden buradan ayrılacağım.”

Avni bu sözleri söyleyerek doktorla vedalaştı ve Sâbir Bey’in cesedini ona bırakıp çıktı, gitti.

Yanlış İz

Sabah oluyordu. Kahvelerden, tütüncü dükkânlarından başlayarak yavaş yavaş dükkânlar açılıyor, arabacılar, beygirciler* birer ikişer sokaklara dökülüyor, sokak süpürücülerle sokak köpekleri arasında mücadele başlıyordu. Beyoğlu Cadde-i Kebiri’nde yavaş yavaş canlanan sabah yaşamı çevredeki sokaklarda da görülmeye başladığı sırada, Avni, Taksim’deki Eftalipos Gazinosu’nun** önünden geçiyordu. Gazino henüz açılmamıştı, garsonlar temizlik yapıyorlardı. Avni bütün gece uyumamış olduğundan, gazinoda sıcak bir sütlü çay içmeyi düşünüp içeri girdi. Açmak üzere camlı kapının tokmağına elini attığı zaman ağzı hayretten açık kaldı.

* Beygirci, at kiralayanlara verilen isimdir. Aynı arabacılar gibi, sahip oldukları atları kiralarlar. Atı kiralayan, gireceği yere atla gider; beygirci atının yanında yürüyerek atını izlerdi.

** İstiklal Caddesi’nin Taksim’deki başlangıç noktasında, Tünel’e gidişe göre sol tarafta bulunan bir gazino. Aynı isimle Galata’da bir gazino vardı.

Kapının sağ tarafında ve sokağa yakın bir masada bir zenci oturmuş ve uyuyakalmıştı. Üstüne başına, kılığına kıyafeti-ne göre Sâbir Bey'in hizmetkârı olması ihtimali çok büyüktü. Avni daha tokmağı çevirmeden bir eliyle gözlerini ovuşturup yanlığ görmediğini kendi kendine de inandırdıktan sonra, "Acaba o, ayağımıza mı geldi?" diye düşündü ve kapıyı açıp içeri girdi. Avni, zencinin tam karşısındaki boş masaya oturup da Sâbir Bey'in hizmetkârı olup olmadığını incelemeye başladığı sırada o, hâlâ uyukluyor, Amanvermez'in mevcudiyetinden habersiz görünüyordu. Avni, çabucak bir sütlü çay istedi. Kalınca bir sigara sarıp yaktı. Kendini meşgul edip, uzunca süre burada kalmak istediğinden garsona, "Gazete yok mu?" diye sordu.

Garson, "Daha gelmedi" cevabını verdi.

Avni burada biraz fazla oturabilmek için mutlaka bir meşguliyet arıyordu. Cebinden bir deste evrak çıkarıp birer birer onları incelemeye koyuldu. Bazısını okuyor, bazısını okudukça gülümsüyor, kimini okumadan geçiyor, kimini de bazı notlar ekleyerek dürüp büküp yine cebine atıyordu. Gerçekte ise bütün düşündüğü, karşısındaki zencinin Sâbir Bey'in hizmetkârı olup olmadığını nasıl anlayabileceği sorununu çözmekti. Nasıl bir yol izleyeceğini bir türlü tayin edememişti.

Bu düşüncelere o kadar dalmıştı ki garsonun getirdiği sütlü çayı birdenbire ağızına götürdü, dili ve dudakları yanınca bir silkindi. Elinde olmadan bir küfür savurdu. Sonra yine daldı gitti, içtiği sigaranın dumanı havada halkalar oluştururken, o hizmetkârın kesinlikle gözaltına alınması gerektiğini düşündü; çünkü bir kez elinden kaçırırsa bir daha eline geçmesinin pek güç olacağı kesindi. Fakat bu zenci o aradığı kişi mi? Bunu nasıl anlamalı? O olduğu anlaşılsa bile buracıkta ihtiyatsız bir şekilde gözaltına alınmasına teşebbüs etmek uygun bir davranış mı? Bu düşünceler iyice kafasını karıştırıyordu. Bir ara, 'Ne olursa olsun ortada bir ölü ve zanlı bir zenci bulunuyor, karşımda da zanlıya benzer birisi şüpheli

bir durumda oturuyor, kesinlikle tutuklamalıyım' fikri yıldıırım gibi aklından geçtiyse de, daha sonra en deneyimsiz polisin bile kabul etmeyeceği bu aceleciliği reddederek beklemeye ve zencinin davranışlarını biraz daha izlemeye karar verdi. O sırada gazete dağıtıcısı gelip birkaç gazete bırakmış olduğundan birini alıp okumaya başladı. Bir taraftan gazete okuyor, bir taraftan da gazetenin üstünden hizmetkârı gözlüyordu. Zenci ortalığın iyice aydınlandığını, sokakların kalabalıklaştığını yarı kapalı gözlerinin aralığından fark edince kalkmak için davrandı. Garsonu çağırıp içtiklerinin parasını verip üstünü de alınca fırladı, Avni de önündeki masanın üzerine bir ikilik* atarak onun arkasından çıktı. Zenci, Taksim Kışlası** yönüne gitmeye başladı, yürüdü, kışlanın büyük kapısının önüne geldiği sırada birdenbire dönerek Talimhâne Meydanı'na girdi. Bu sırada Avni de meydana girmek üzere sola dönerken, önüne bir kupa arabası geçerek hızla ilerlemesine mani oldu. Avni, kızgınlıkla arabacıya, yolcularına baktığı sırada yine hayretten ağzı açık kaldı. Arabanın içinde چراغی Arif ile bir zenci oturuyordu. Amanvermez, bir anda izlediği herifi unutarak arabayı durdurup چراغına sokuldu ve aceleyle sordu:

"Bu kim?"

"Sâbir Bey'in hizmetkârı!"

"Peki öteki?"

"Nasıl öteki?"

"Dur canım, şaşırdım... Bunun Sâbir Bey'in hizmetkârı olduğundan emin misin?"

"Sizin hocam olduğunuzdan emin olduğum kadar..."

"(Hayretle) Tuhaf şey!.. Bunun adı ne?"

"Yaver Ağa!"

"Zaten ben de ötekinin ismini öğrenemedim ya..."

* İki kuruş değerinde madeni para.

** O dönemlerde, bugün Taksim Gezi Parkı denilen park içinde bulunan kışla.

“Öteki kim oluyor? Kimden söz etmek istiyorsunuz?”

Avni çırağının bu sorusuna cevap veremeyerek, “Haydi götür, birazdan ben de geleceğim, o zamana kadar kimseyle görüştürme, hatta sen bile görüşme... Çünkü iş çatallaşıyor...” dedi ve arabacıya gitmesini söyleyip, kendi de Talimhane’ye doğru yürüdü. Çevresine bakındı, kimse yoktu, izlediği zenci de ortada görünmüyordu.

Kendi kendine, “Yere mi geçti! Galiba Arif ile uzunca konuştuk, herifi kaybettik...” dedikten sonra, bulunduğu noktada bir süre durup o koca meydanın dört tarafını uzaktan gözleyerek şöyle düşündü:

“Ben de epey tuhaf bir herifim! Arif’in götürdüğü adamın Sâbir Bey’in hizmetkârı olduğu ortada; onu ararken rastlantı sonucu karşıma çıkan diğer bir zenciyi bu kadar dikkat ve merakla hâlâ izlemekte olmama doğrusu kendim de şaşıyorum...”

Avni böyle düşününce, bulunduğu yerden geri dönerek artık gereksiz bir bilinmez olan kişiyi, zenciyi izlemekten vazgeçip Galatasaray Merkezi’ne gitmiş olması gereken hizmetkârı sorguya çekmek için hızla oraya yöneldi.

Eyvah!

Sâbir Bey’in hizmetkârı Yaver, Mutasarrıflık’tan Merkez’e gelince, Avni’nin Arif’e verdiği talimata göre bir odaya kapatılarak kimseyle ilişki kurmasına olanak sağlanmamış, hatta Arif bile kendisiyle konuşmamıştı. Hizmetkâr kendisini ne için getirdiklerini bilmediğini, hiçbir şeyden haberi olmadığı halde sanki bir katılmış gibi işlem gördüğünü yana yıkıla, hatta ağlayarak Arif’e anlatmışsa da, Arif yalnızca “Ben bilmiyorum” sözünden başka cevap vermemiş ve Yaver’e hiçbir soru sormamıştı.

Avni koşa koşa daireye gelince, Yaver’in hangi odada bulunduğunu öğrenerek o odaya gitti ve kapının önündeki Arif’e sordu:

“Yaver hakkında ne düşünüyorsun?”

“Hiçbir şey anlayamadım!”

“Gözaltına alırken telaş gösterdi mi, heyecanlandı mı?”

“Aksine, pek rahat görünüyordu. Ben o çevredeki muhal-
lebici dükkânında oturup, dükkânın çırağı aracılığıyla ken-
disini birisinin görmek istediğini söylettirdim. Yaver hemen
üstüne ceketini giyip çırakla dükkâna geldi. Onun hiç tered-
düt göstermeden ve itiraz etmeden gelmesine şaşırdım. ‘Ya
masumdur ya da pek kurnaz bir canidir’ dedim. Benim yanı-
ma gelince, kendisinin Beyoğlu Mutasarrıfı tarafından biraz
görölmek istendiğini ve beyinin ölümü hakkında kendisinin
bilgisine başvurulacağını söyledim. Konağa haber verip de
geleceğini büyük bir rahatlıkla bildirmişti, ama ben pek tabii
buna razı olmayıp, haber vermeye gerek olmadığını, çünkü
yarım saat sonra geri dönebileceğini ve sözlerime kesinlik-
le uyulması gerektiğini biraz da tehdit edici bir tavırla ifade
ettim. Telaşla karışık bir hiddet göstermek istedi... Ben ise
nazıkçe koltuğuna girip, onu tam o sırada geçen bir arabaya
doğru yürütüp bindirdim ve buraya getirdim. Buyruğunuz
gibi, onun yanında sessiz kaldım.”

“Tamamen inkâr ediyor, değil mi?”

“Sormadım ama davranışlarından öyle anlaşıyor.”

“Onun burada bulunduğundan konaktakilerin haberi var
mı?”

“Ayrılırken muhallebiciye konağa haber verilmesini söy-
lemişti.”

“Peki. Sen buradan ayrılma. Kimse bizi rahatsız etmesin.”

Avni, çırağıyla bu konuşmadan sonra odaya girdi. Yaver
Ağa bir sandalyeye oturmuş, elindeki beyaz bir mendil ile
siyah yüzüne akan gözyaşlarını siliyordu. Avni’yi görünce
yerinden fırlayıp ona doğru iki adım attı.

“Beyefendi! Beni buraya niçin getirdiler? Ben bir şey bil-
miyorum. Velinimetim olan efendimin şu şekilde ölmesi fela-
keti yetişmiyormuş gibi, şimdi de bu şekilde eza görüyorum.
Merhamet buyurunuz, bırakınız da konağa gideyim. Zaten

allak bullak olan konak, benim kaybolmamla bütün bütün karışacak, Beyefendi'nin gömülme merasimi de geriye kalacak. Çünkü bu işle hanımefendi beni görevlendirmişti. Rica ederim..." diye ricaya ve şikâyeteye başladı.

Avni sanki bu sözleri hiç önemseymiymiş gibi, lakayt bir tavırla odanın çevresine uzun uzadıya göz attıktan sonra birdenbire, "Yaver Ağa, sizinle ciddi konularda görüşmek istiyorum. Soracağım sorulara kısaca fakat dosdoğru cevaplar veriniz. Önce şu sandalyeye oturun" dedi.

Yaver Ağa, Avni'nin gösterdiği sandalyeye oturarak, soruları bekler bir tavır aldı. Avni de bir sandalye çekerek karşısına oturdu ve sorularını sormaya başladı.

"Kaç yıldır beyin yanındasın?"

"On iki yıl var."

"Ondan memnun mu idin?"

"O da söz mü? Benim velinimetim idi. Bana çocuğu gibi davranırdı."

"Konakta yaşayanlardan hoşlanmadığın kimse var mı?"

"Hayır. Hepsi beni severler. Kapı yoldaşı olan bu arkadaşlarımdan da memnunum. Fakat bu soruları niçin soruyorsunuz?"

"Yalnız sorularıma cevap veriniz! Dün akşam Sâbir Bey ile tiyatroya kaçta geldiniz?"

"Saat üç* vardı."

"Sonra sen nereye gittin?"

"Beyefendi benim bu Frenkçe oyundan bir şey anlamadığımı hissetti ve bana konağa dönmemi emretti. 'Ben bir araba ile yalnız dönebilirim' dedi. Ben de her zaman yaptığım gibi emrine uydum."

"Tiyatrodan saat kaçta çıktın?"

"Saate bakmadım, ama beş gibi olması gerekir."

"Doğru konağa mı gittin?"

* Söz konusu olan saat, alaturka saat olup, güneş battıktan üç saat sonrayı ifade ediyor.

“Evet.”

“Yalan söylüyorsun!”

Yaver Ağa bu hakaret üzerine yerinden fırladı.

“Affedersiniz, ben yalan söylemem!” diye bağırdı.

Avni, zanlının bu masum hareketine dikkat etmekle birlikte yapmacık olabileceğini de düşündü. Yine de, “O kadar telaşlanmaya gerek yok. Yalan söylememeniz daha iyi. Daha güzel, daha kolay anlaşıyoruz...” dedikten sonra tekrar sorularına devam etti:

“Konağa döndüğünüzü kapı yoldaşlarınızdan kimse gördü mü?”

“Elbette. Bana kapıyı ayvaz* açtı. Selim Ağa da daha uyumamış idi.”

“Selim Ağa kim?”

“Vekilharç**.”

“Acaba onlar senin saat kaçta geldiğini bilirler mi?”

“Nereden bileyim?”

Bu yanıt üzerine Avni kalkıp kapıyı araladı ve Arif’i yanına çağırarak onun kulağına yavaşça şunları söyledi:

“En hızlı şekilde Sâbir Bey’in konağına git! Yaver’in saat kaçta tiyatrodan döndüğünü, geldikten sonra ne yaptığını, heyecanlı olup olmadığını anla! Gelirken de Fransız Tiyatrosu’na uğrayarak oradan tahminen saat kaçta ayrıldığını loca görevlisinden sor!”

Arif bu talimatı aldıktan sonra biraz tereddüt gösterip sanki aklına yeni bir husus gelmiş gibi birdenbire başını kaldırarak, “Bütün bu sorularınızın cevabını ben verebilirim. O saatlerde tiyatro kapısının önünde değil miydim? Bütün girip çıkanların not defterimde kayıtları var” dedi.

Daha sonra not defterini çıkarıp bakarak, “Yaver Ağa tam saat beşte çıkmış! Durunuz... (Not defterini bir daha inceleyerek)

* Evlerde selamlıkta çalışan, özellikle mutfak işlerinde kullanılan, yemek getirip götüreren erkek uşak.

** Konağın masraflarını yapan ve konak sahibinin parasını yöneten kimse.

Bir saat sonra bir zenci daha çıkmış... Fakat hatırımda kaldığına göre, ikisi aynı adam değil. Aslında üstleri başları birbirine pek benziyorsa da Yaver, ikinci çıkandan belki bir karış kadar daha uzundu. Ama birbirlerine o kadar benziyorlardı ki, biraz dikkatsiz birisi bunları aynı kişi zannederdi" diye sözlerini tamamladı.

Bu kayıtları gören Avni, dudaklarını ısırarak uzunca bir "Yaaa" çekip, "demek böyle" dedi.

"Yine muammalarla karşı karşıyayız!.. Bu durumda senin gitmene gerek yok. Şimdi bu Arap'ı salıvereceğim. Fakat sürekli gözlenmesi koşuluyla. Çabuk Merkez komiserine git, Yaver'in serbest bırakılacağını, fakat arkasına iki gizli polis takılacağını; gerek konakta, gerek dışarıda her hareketinin gözlenerek bana günlük bilgi verilmesinin gerektiğini söyle!"

"Demek ki şimdi öteki zenciden daha çok şüpheleniyorsunuz?"

"Evet, eyvah ki onu kaçırdık!"

Avni, bu üzüntü ve hiddet ile odaya dönüp Yaver Ağa'ya, "Yaver Ağa, affedersiniz, size zahmet verdik, konağa gidip işinize bakabilirsiniz" dedi.

Yaver Ağa birdenbire gelişen bu değişikliğe şaşırarak, abuk sabuk teşekkür sözleri söyleyip fırladı, gitti.

Yangın Var!

Avni, Sâbir Bey'in hizmetkârı Yaver'in gözlenmesi işini Zaptiye Nezaretî'nin sivil polislerine bırakarak, iğnenin asıl sahibini arama işini kendi üstlendi. Evvela merhumun kimlerle ilişkisi olduğunu, kimlerin onu öldürmeyi düşünebileceğini veya ölümünden yarar sağlayacağını araştırdı. Araştırması sonucunda Sâbir Bey'i öldürüp de ondan yararlanacak kimseyi bulamadı. Sâbir Bey'in ailesi, eşi ve tek kızından, bir de kız kardeşiyle onun kızından oluşup tümü refah içinde

ve mutlu yaşamakta, Sâbir Bey'e karşı olağanüstü saygı ve sevgi beslemekteydi. Avni bütün araştırma ve incelemelerini bu noktalar üzerine yoğunlaştırdığı için merhumun ailesinin durumunu en uzak üyesine varıncaya kadar yokladı. Hayır, Sâbir Bey'e düşman olabilecek, ölümünden yararlanacak kimse yoktu. Bir aralık kızı Ferdane'yi isteyip de ret yanıtı alanların içinde çok karamsarlığa kapılanlar bulunup bulunmadığını hatırlayarak, o yolda da hayli araştırma yaptı, ancak sonuç yine boş çıktı. Çünkü bütün istekliler Ferdane'ye âşık olarak onunla evlenmek istemiş, hepsi de hemen hemen aynı nedenle ret cevabı almışlardı. Eğer içlerinde kızgın, küskün varsa tamamı küsmüş, darılmış olacak, yoksa tümü birden olaydan etkilenmemiş bulunacaklardı. İşte Avni bu sonuca varınca, olay gecesini tiyatrodan bir saat arayla iki zencinin çıkmasını ve öğrencisi Arif'in sözlerine ve Yaver Ağa'nın ifadesine göre ikinci zencinin bu cinayetin faili olması olasılığını göz önüne alarak; Eftalipos Kahvehanesi'nde rastlantı sonucu eline geçirdiği Arap'ı nasıl olup da kaçırdığına bin kere üzülüyor, bir daha nasıl ele geçireceğini büyük bir merakla düşünüyordu.

Avni artık bu izin sürülmesini rastlantıya bırakmaya mecbur olduğunu kendi kendine itiraf ederek, asıl görevi olan tiyatroyu gözetlemek işine devam etmek üzere, cinayetin üzerinden üç gün geçtikten sonra temsil edilecek bir oyunda da hazır bulunmak için gerekli önlemleri almaya başladı. Ancak bu kez tiyatroda bir seyirci olarak bulunmak istemedi ve tiyatro direktörünün kabulüyle localardan sorumlu görevli gibi çalışmak için gerekli bütün hazırlıkları tamamladı. Arif'e bu düşüncesini açtığı zaman, onu şaşırttı. Aktör ve aktrisleri gözetlemek için bu kadar zahmete girmenin gerekliliğini anlamadığını söyledi. Avni nedenini açıkladı:

"Oğlum, bir taşla iki kuş vurmak istiyorum... Öyle sanıyorum ki iğneyi düşüren adam her kimse, aramak için tekrar gelecektir. Bence katilden başka birisi olmayan bu herif, eğer bu saflığı yaparsa yeni yollar, yeni izler üzerinde yürüyebiliriz.

Bu konuda talihin yardımına ihtiyacımız olduğunu unutmayalım. Bilmem nasıl bir duygu bana, kaybettiğimiz yirmi dört saatlik zamanı büyük bir başarı ile telafi edeceğimizi söylüyor.”

Arif bu sözlerle karşın yine tereddüt içinde göründü, hocası düşüncesinde ısrar etti:

“Arif, sen bugün biraz huzursuz görünüyorsun ve unuttuyorsun ki polisin başarısı çoğu zaman talihin yardımıyla gerçekleşir. Bunun kanıtları da sana şimdi garip gelen duygulardır. Haydi bakayım, şimdi bu düşüncemi onayla!”

Arif yine tereddütlü bir tavırla, “Eğer yeni varsayımınızı olduğu gibi kabul edecek olursak, pek yaman, pek müthiş bir canı ile karşılaşacağımızı, hatta bu caninin pek de yalnız başına olmadığını, aynı kuvvet ve zekâda arkadaşlarının da olması ihtimalini aklımızdan çıkarmamamız gerekir” dedi.

“Evet, bu gibi düşünceler, bizim en işsiz ve rahat olduğumuz zamanlarda bile gereklidir. Herhalde bu gibi şahıslar, ne Amanvermez’i, ne yardımcısını iyi niyetle ve sevgiyle düşünürler. Mesele, onların bütün intikam planlarını yerle bir edecek önlemlerin zamanında alınmasındadır.”

Amanvermez’le öğrencisi bu konuşmayı Yaver Ağa’nın salıverildiği günün akşamı, alaturka saat iki buçuk sularında Kazancı Yokuşu’ndaki evinde yapıyordu. İkisi karşılıklı olarak çalışma odalarındaki yeşil çuhali masanın başında idi. Avni loca görevlisi vazifesini yapmak için tiyatroya; Arif de Sâbir Bey’in hizmetkârını, evini gözetlemek için Şişli’ye gitmeye hazırlanırken evin alt katından yanık paçavra kokuları duyuldu. Avni, Arif’e bu kokuların ne olabileceğini sordu. Arif de komşunun ocağından bazı zamanlar böyle kokular geldiğini ve evin içine kadar yayıldığını söyledi. Fakat aradan dakikalar geçtikçe koku dumana dönüşerek yukarı katı sarmaya, oturdukları odaya kadar yayılmaya başladı. Avni, Arif’e bir kere dışarı çıkıp bakmasını söyledi. Arif dışarı çıktı, henüz merdiven başına varmıştı ki gördüğü manzaradan şaşırarak döndü ve odaya girmeden bağırdı:

"Efendim! Yangın var, yanıyoruz!"

Avni soğukkanlı bir şekilde, hatta yerinden bile kalkmadan cevap verdi:

"Yanmıyoruz, yakılıyoruz!"

Sonra çırağına soğukkanlılığını korumasını, hemen elbise ve gereç dolaplarını pencereden sokağa atıp ufak tefek bazı gerekli malzemeyi de bir çantaya koyarak canlarını kurtarmalarını söyledi. Ardından kendisi de fırlayıp zaten açık bulunan pencereden dolabın birini kaydırды, sokağa attı. Bir iki hamlede en gerekli malzemeyi attılar; o sırada sokakta birçok kişi birikmiş, evin alt katından yanmasını seyrediyorlardı. Avni yine eşya atmak üzere pencereye yaklaştığı sırada bir tabanca sesi işitti. Aynı zamanda bir kurşunun kulağının dibinden geçtiğini sandı. Gülerек Arif'e, "Hem ateş hem kurşun! Düşmanımız ne kadar iyiliksever imiş!" dedi.

Ev ahşap olduğundan alevler birden alt kattan üst katı sardı. Bereket versin ki Avni'nin evi her taraftan komşuların bahçeleriyle çevrelenmiş olduğundan bu yangının yayılmasına, çevreye zarar vermesine olanak yoktu. Öğretmen ile öğrencisi dayanabildikleri ana kadar eşya ve malzeme atmaya devam ettikten sonra —o zamana kadar mahallenin tulumbacılarıyla bir iki polis de gelmiş olduğundan— Avni pencerenin kenarına sağlam bir ip bağlayarak ve son talimatını öğrencisine şu şekilde vererek bu ip yardımıyla sokağa indi:

"Arif beni takip et! Aza çoğa bakma! Tamahkâr olmayı bırak, az tamâh çok zarar verir. İnerken kendini ani hücumlardan sakın! Çünkü kurşunun sesi hâlâ kulağında."

Avni sağ salim sokağa inince, kendine yaklaşan bir polise yardıma ihtiyacı olmadığını söyleyip gözünü pencereye dikti. Çünkü üst kat pencerelerinde de duman gözükmeye başlamıştı. Arif, birkaç parça daha eşya attıktan sonra ipe tutunarak sağ salim yere ayak bastı. İki arkadaş biraz geri çekilerek, bundan sonra yapılacak işleri tulumbacılar bıraktılar. Ev bir yandan yanıyor, bir yandan da tulumbalar tarafından sulanıyordu. Ama alevler daima galip geliyor, yavaş yavaş binayı sarıyordu.

Avni içinde iyi ve kötü günler geçirdiği evceğizinin böyle gözünün önünde kül ve dumana dönüşmesini görmekten ileri gelen üzüntüsünü yatıştırmaya çalışarak Arif'e şunları söyledi:

"Kurtarabildiğimiz ve bize çok gerekli olan eşyayı polislerle toplat da bir yerde korumaya aldır, sonra da tiyatroya gel! Tiyatrodaki düzenlememizi biliyorsun değil mi?"

"Evet."

"Bu yangın bizi uğraştırıp meşgul etmek için çıkarıldı. Fakat boşu boşuna zahmet ettiler. Ben loca görevlisi olmaya gidiyorum. Sakınlı olmayı, dikkat etmeyi unutma!"

Yeni İz

Fransız Tiyatrosu'nda o gece oynanacak oyun da çok tanınmış bir tiyatro eseri idi". Tiyatro önceki akşam olduğu gibi dolu ve kalabalıktı. Avni'nin yanında asıl görevlilerden biri bulunuyor, locadaki müşterilerin hizmetlerini o yapıyordu. Garip bir duygu içindeki Avni, Sâbir Bey'in öldüğü 57 numaralı locanın hangi kişi tarafından tutulduğuna dikkat etti. Diğer locaların çoğuna müşteriler gelip oturduğu ve oyunun başlamasına pek az bir zaman kaldığı halde, henüz 57 numaralı locanın müşterisi görünmüyordu. Acaba bu loca satılmış mıydı? Avni bunu anlamak için aşağıya indi. Bilet satılan gişeye girerek biletçilerin arkasındaki sandalyeye oturdu. Gişenin önü çok kalabalıktı. Kıtık içindeki bir ülkede tek ekmek fırını nasıl hücumla maruz kalırsa bu tiyatro gişesi de aynı durumdaydı. Gişedeki iki biletçiden biri, yalnızca loca bileti satmakla görevliydi. Bir ara, loca bileti satan gişeden bir el uzanarak 57 numaralı locayı almak istediğini söyledi. Biletçi o locanın çok önce satıldığını ifade etti. Bu locayı iste-

* O dönemde tiyatrolarda her gece oyun oynanmazdı. Üç dört günde bir temsil verilirdi.

yen her kimse talebinde ısrar etti. Avni kulaklarını kabarttığı gibi gözlerini de açtı. Bu müşterinin yüzünü görmek istiyordu. Eğilerek gişe deliğinin bir kenarından baktı. Genç ve şık bir bey idi. Biletçi, "O loca gündüzden satılmak için ayrılmış. Başka bir loca alınız" diyordu.

"Ben o locayı istiyorum... O locayı tutanlar mademki şimdiye kadar gelmediler, belki de hiç gelmeyecekler; eğer gelirlerse onlara bu locaya yakın bir loca verirsiniz."

"Ama bu kurallara uymaz!.."

"Bunu yaparsanız size bir meci diye veririm."

Avni, arkasından biletçiyi dürterek Rumca uyardı:

"Ver, ver, bir meci diye fena kâr değil, ötekiler gelirse başka bir loca verirsin... Yanlışlık yapmışım dersin, hiç yanlışlık yapmadın mı?"

Biletçi yumuşadı. Paraları alıp bileti verinceye kadar Avni de arkasından kalkıp yukarıya, görevinin başına gitti. Avni, bu adamın kendisini görmediğine ve biletçiye söylediği sözleri işitmediğine emindi. İki elleri cebinde, bir aşağı bir yukarı gezinmekte iken 57 numaralı locanın şık müşterisi görüldü. Avni, ciddi bir loca görevlisi gibi sorusunu sordu. Şık bey elindeki bileti uzatarak, "Elli yedi" dedi.

Avni loca anahtarlarını elinde bulunduran görevliyi tam bir Rum şivesi ile çağırıp, 57 numaralı locanın açılmasını emretti. Loca kapısı açıldı. Bey de pardesüsünü ve fesini çıkarıp locadaki vestiyere astıktan sonra sandalyesine yerleşti. Locanın kapısı kapanınca Avni, oradaki bir iskemleye oturup düşüncelere daldı. Fakat kulağı da locadaydı. Perde açılıp bütün seyirciler oyunu seyretmeye başladığı sırada, 57 numaralı locanın müşterisi kalkarak yerlerde bir şeyler aramaya başladı. İki taraftaki komşu localarda bulunanlar beyin önemli bir şeyini düşürdüğünü sandılar. Fakat Avni bu olasılığı düşünmediğinden daha locada ufak bir kımıldanma hareketi hissedince, hemen kapıya sokularak önceden hazırladığı bir delikten locanın içini, şık beyin hareketlerini gözlemeye başladı. Bu genç, gerçekten de yerde bir şeyler arıyor, bulamadığı için

de pek üzüntülü ve sıkıntı içinde görünüyordu. Locanın her tarafını, kapısını, köşesini aradıktan sonra, delikanlı loca kapısına el attı. Avni hemen iskemlesine çekilerek oturup uykulamaya başladı.

Loca kapısı yavaşça açıldı. Genç müşteri önce başını eğerek, eşik kısmının iç ve dış döşeme ile birleşmiş olan bölgesini inceleyip araştırdı; aradığını bulamayanlara mahsus bir can sıkıntısı ifadesiyle dışarı çıktı; loca kapısıyla merdiven arasındaki koridorda sanki geziniyormuş gibi birkaç kez gidip gelerek araştırmasını sürdürdü. Hem bir şey arıyor hem de aradığını belli etmemek istiyordu. Genç adam tam artık umudunu kesip locaya döneceği sırada, Avni güya uykusundan uyanıp ayağa kalktı ve bu beye çok bozuk bir Rum şivesiyle Türkçe sordu:

“Beyefendi bir şey mi düşürdünüz?”

Delikanlı bu sorudan memnun olmamıştı:

“Hayır! Canım sıkılıyor da biraz geziniyorum.”

Sonra da loca görevlisiyle daha çok görüşmek istemediğini anlatacak şekilde ona arkasını dönüp locaya girdi.

Avni'nin şüpheleri kuvvetleniyordu. Locanın kapısı kapanınca kendi kendine söylendi:

“İğnenin sahibinin sen olduğuna şüphem kalmadı, acaba bizim evi de sen mi yaktın?”

Sonra bu suale yine kendisi cevap verdi.

“Ufak bir deneme veya imtihan bunu ortaya çıkarır. Herhalde bu herif Arif'in dediği gibi tehlikeli bir yılan! O kadar metin gözüküyor ki...”

Avni bunları düşündükten sonra, yine başını önüne eğerek fikir yürütmeyi sürdürdü. Son tereddütlerini, son şüphelerini de yok etmek için bir önlem düşünüyordu. Tam bu sırada locanın kapısı tekrar açıldı. Genç adam pardesüsü sırtında, fesi başında olduğu halde elindeki bastonunu sallayarak çıktı. Herhalde tiyatrodan çıkıp gidecekti. Avni bu durumu görünce şaşırıldı. Ama kendini hemen toparlayıp gence sordu:

“Paşam, gidiyor musunuz? Tekrar gelecek misiniz?”

"Hayır, gelmeyeceğim, canım sıkıldı. Bu kumpanyanın oyunu da hiçbir şeye benzemiyor ki..."

"Birisi locanızı isterse..."

"Evet, evet, parasını siz alıp cebinize atarak veriniz!"

Avni yerlere kadar eğilerek teşekkür etti. Delikanlı dışarı çıkan merdivenlerden ağır ağır inerken, Avni o kattan sahne arkasına giden gizli merdivenden bir anda kendini aşağı kata attı; üstündeki loca görevlisi giysisini çıkarıp onun altındaki avcı ceketiyle kaldı. Bıyıklarını, alt dudağı ile çenesi arasındaki sakal parçasını söküp çıkardı. İnanılmaz bir hızla gerçekleştirdiği bu kıyafet değişimini merdivenlerden inerken yapmış ve bu kez dudağının üzerine beyaz bir bıyık yapıştırmıştı. Başına geçirdiği yumuşak bir kasket ile kapının önüne çıktığı zaman, 57 numaralı locanın müşterisi de kapıdan çıkıyordu. Delikanlı bir süre kapının önünde durarak nereye gideceğine karar verdikten sonra, sağa dönüp Galatasaray yönüne yürüdü. Avni onu, yirmi beş otuz adım kadar ara ile izlemeye başladı. Sonra gencin Spanik Birahanesi'ne girdiğini görünce hayretle kendi kendine, "Ooo! Beyefendi burası gibi adi bir birahaneye de tenezzül edip giriyor" diyerek arkasından o da birahaneye daldı. Delikanlı, birahanenin ta içindeki bölüme gitmiş, orda kendisini bekleyen şık bir beyle buluşmuştu. İki genç, yarı Türkçe, yarı Fransızca selamlaştıktan sonra yan yana oturup senli benli konuşmaya başladılar. Avni de giydiği elbisenin gerektirdiği şekilde, elleri pantolonunun ceplerinde, çevreye yabancı nazarlarla baka baka bunların oturduğu bölüme kadar giderek tam karşılarında bulunan boş bir masaya oturdu.

Burada epey kalabalık vardı. Avni, bu kalabalık arasında kendinden kimsenin şüphe etmeyeceğine emin olarak garsondan bir çay istedi. Getirdikleri çayı içmeye, Fransızca bir gazeteyi okumaya, fotoğraflarına bakmaya daldı yahut dalmış göründü. Bu arada, 57 numaralı locanın müşterisiyle arkadaşları yüksek denilebilecek bir sesle konuşuyorlardı. Avni gözleriyle gazeteye bakarken, kulaklarıyla bu konuşmayı takip ediyordu. Delikanlı sordu:

"Şimdi mi geldin?"

"Evet, yangın bitti, ben de geldim!"

"Etrafa yayıldı mı?"

"Hayır."

"Herifleri gördün mü?"

"Parayı peşin aldıktan sonra bir daha görünürler mi?"

"Ötekiler?"

"Şeytanla akrabalıkları var galiba. Kurtuldular!"

"Lanet olsun!"

Avni kımıldadı, boğazına gıcık gelmiş gibi hafifçe öksürdü. Kulaklarını daha çok kabarttı. 57 numaralı locanın müşterisi sorularına devam etti.

"Falso yok ya?"

"Hiç yok."

"Ötekiler nereye gitti acaba?"

"Biri tiyatro locası görevlisi işinde... Diğeri ise kapı önünde pinekliyor!"

Bu yanıtı alan 57 numaralı locanın müşterisi birden yerinden sıçradı. Sonra kendini tutmaya çalışarak dişlerini gıcırdata gıcırdata sordu:

"Demek benimle konuşan loca görevlisi, o uğursuz idi. Hay kör şeytan!"

"Muhtemelen odur!"

"O halde kalk!"

"Nereye?"

"Buraların havası bu gece bize yaramaz."

Delikanlı, garsonu çağırıp içtiklerinin parasını verdi ve arkadaşının koluna girerek dışarı doğru yürüdü. Avni artık her şeyi anlamıştı. Bu genç, tiyatroya söz konusu işneyi aramaya gelmiş, aynı zamanda evini de yaktırmıştı. Fakat bu genç kimdi? Bu cinayetleri neden işlemişti? Neden kendisi ile Arif'i izliyordu?

İlk iki sorusunun cevapları bulununca üçüncü soru kendiliğinden hallolacaksa da, ilk iki soruyu yanıtlamak zor, hatta imkânsız gibi görünüyordu. Sâbir Bey'i öldüren, kendilerini

izleyen, hatta iğneyi aramasını kolaylaştırmak için kendilerini yangın işiyle uğraştırmayı planlayan, eğer evle birlikte yanarlarsa daha çok işine yarayacağını düşünen bu genç adam idi... Fakat niçin? Sâbir Bey'in ölümünden buna ne? Merhumun varisleri arasında kesinlikle böyle bir delikanlı yok. Tek mirasçısı Ferdane Hanım. Onun kocası, nikâhlısı, nişanlısı değil ki ondan şüphelenilsin. İsmi öğrenbilsem, belki muammayı çözecek bir ipucu bulabilirim. Bunun müthiş bir yardımcısı da var... Dış görünüşüyle kibar bir genç gibi duruyorsa da, aralarındaki konuşmadan anlaşıldığına göre, kaşarlanmış bir çapkın, deneyimli bir haydut!

Avni düşüncelerini bu aşamaya getirinceye kadar, iki delikanlı Galatasaray'ın önüne gelmişti. Amanvermez, bunların ani bir tutuklama ile şaşırtılarak itirafa zorlanmalarından başka çare olmadığına karar vererek, onlardan hızlı yürüyüp Galatasaray Merkez Karakolu'nun kapısının eşiğinde beklemekte olan çırağına uzaktan bir işaret çaktı. Arif iki adımda bunların önüne geçip "Beyefendiler, Merkez komiseri bey azıcık sizi görmek istiyor!" dedi.

57 numaralı locanın müşterisi, "Hangimizi?" diye sordu.

"Her ikinizi de."

"Yanlış olacak, bizim komiser beyle hiç alışverişimiz yok!"

Arif bu arada iğne arayan gencin arkadaşına hızla bir göz işareti yaptığının farkına vardı. İşareti alan delikanlı, Arif'ten iki adım açıldı. Arif, bütün bunların farkına varmamış gibi davranarak sordu:

"İsminiz?"

57 numaralı locanın müşterisi "Fatin" dedi.

Öteki de "Benimki de Hüsvrev" yanıtını verdi ve bir adım daha geri çekildi. Arif ellerini ovuşturarak, "Tamam, komiser beyin istediği kişiler sizsiniz" deyince ikisi birden şöyle dediler:

"Yahu yanılıyorsun... Bizim buralarla hiçbir ilişkimiz yok. Bir yanlışlık olmalı. Bir kere daha sorsan..."

“Olabilir! Fakat ben dönünceye kadar sizi iki arkadaşınızın gözetimine bırakacağım.”

Yine ikisi birden cevap verdiler:

“O senin bileceğin iş! Biz burada bekleriz, git sor, gel!”

Arif, avluda duran iki polise yanlarına gelmelerini işaret edip kendisi dönünceye kadar beylerin yanında bulunmalarını tembih ederek karakola girdi. İki dakika sonra dönerek mahçup bir tavırla, “Affedersiniz beyefendiler. Komiser bey sizden, yani Fatin Bey ile Hüsrev Bey’den bazı şeyler sormak istiyor...” dedi ama sözünü bitiremedi; daha “istiyor” kelimesi ağzından çıkarken Fatin’in verdiği bir işaret üzerine Hüsrev adındaki arkadaşı birden dönerek Galatasaray Lisesi’nin yanındaki sokağa atıldı... Kaçıyordu. Arif’in şaşırmasından yararlanan Fatin de aynı çeviklik ile fırlamak istediye de, iki çelik pençe arka tarafından omuzlarına yapışarak, “Dur, sonra bozuyoruz!” kumandasını verdi.

Fatin başını çevirdiğinde, avcı ceketli, yumuşak kasketli Avni’nin bir eliyle bileğini yakaladığını, diğer eliyle şakağına pırl pırl bir tabanca namlusu dayadığını gördü ve “Benden ne istiyorsunuz?” diye sordu.

Avni bir yandan, “Şimdi açıklayacağım” diyerek diğer yandan da onu itekleyerek tam o sırada yetişen iki polisin yardımıyla Fatin’i Mutasarrıflık binasındaki karakola soktu.

57 numaralı locanın müşterisi orta kattaki bir odaya tıklırken, Galatasaray Hamamı önünde yakalanan arkadaşı da Arif’in yardımıyla alt kattaki odalardan birine sokuluyordu.

Avni oda kapısını kapatıp Fatin’e oradaki sandalyelerden birisine oturmasını işaret ettikten sonra, elindeki tabancayı cebine koyarak ona ciddi bir şekilde hitap etti:

“Fatin Bey, her ikimize de güçlük çıkmasın diye hesabımızı kısaca görelim! Yangını size başıslayacağım; fakat iğneyi nasıl elde ettiğinizi ve kullanılmasını ne şekilde öğrendiğiniz konusundaki merakımı bir türlü yenemiyorum. Aslında bunu çözmek kolaysa da, iki gün kadar zaman kaybına neden olacağından buna sebebiyet vermeyeceğinizi umut

ederim. Şurasını da size belirtmekten kendimi alamıyorum... Amanvermez'e karşı yapmaya yeltendiğiniz hareket pek ace-miceydi."

Fatin hayretle sordu:

"Ne demek istiyorsunuz? Sözlerinizden bir şey anlayamadım... Beni birine mi benzetiyorsunuz?"

"Ben sizi yalnız bir kere benzettim, o da kayınbabanız olacağını sandığınız Sâbir Bey'in hizmetkârı Yaver Ağa'ya. Öyle tehlikeli tuzağa doğal olarak bir daha düşmem. Çünkü bu benzetme, zavallı Arap'ın az daha şiddetli üzüntüden ölümüne neden olacaktı... Şimdi anlamamayı bir yana bırakınız da ciddi konuşalım. Önce söyleyin bakalım, o iğneyi nerede buldunuz?"

"Hangi iğneyi?"

"Loca kapısının önünde düşürüp de biraz önce aramaya geldiğiniz iğneyi!"

"Siz kesinlikle beni başka birine benzetiyorsunuz..."

"Demek inkârda ısrar edeceksiniz?"

Fatin istemeden güldü ve yine gülerek cevap verdi:

"Memur Efendi! Siz yanılıyor ve namuslu bir gencin şerefiyle oynuyorsunuz..."

Avni bu şekilde sorgulamadan hiçbir sonuç alınamayacağını delikanlının dirençli tavrından anlayınca ona şöyle dedi:

"O halde beyefendi, üç gün burada misafir kalacaksınız. O sürenin sonunda, siz söylemeseniz de araştırma sonuçlanır."

Bu müthiş ve kesin uyarı karşısında genç adam, sanki Avni'nin üzerine atlayacakmış gibi birden oturduğu yerden fırlayıp Avni'ye doğru yürüdü. Avni ise cebindeki tabancayı çıkarıp Fatin'in alına doğru çevirerek, "Olduğun yerde dur, kımıldama! Ne söyleyecek isen oradan söyle! Hamdolsun, kulaklarım çok iyi işitiyor!" diye haykırdı.

"Peki, iyi ama, beni tutuklamaya ne hakkınız var?"

"Onu da üç gün sonra size arz ederim! Önceden size şunu haber vereyim ki sokağa çıkar çıkmaz ilk işim, zat-ı âlilerinin Sâbir Bey merhumun katili olarak zabıtaca gözaltına alındığını bütün gazetelere bildirmek olacaktır."

“Bundan bana ne zarar gelir?”

“Şu zarar gelir. Ferdane Hanım bu haberi duyunca, yirmi bin liralık çeyiziyle, iğne kullanmakta yeteneği olmasa da namuslu başka bir adamla evlenecek... Sana bundan büyük bir ceza olabilir mi?”

Sakin bir şekilde Avni’nin bu tehdidini dinleyen Fatin, birdenbire çılgına dönmüş bir kaplan gibi onun üzerine atıldı, elindeki tabancanın tetiğini çekmesine olanak tanımadan bileğini yakaladı ve diğer eliyle de Avni’nin gırtlığını tutup olanca kuvvetiyle sıkmaya başladı. Avni bu ani hücumu karşılayıp, kendini toplayarak savunmaya geçmek istedi; fakat gırtlığı sıkıldığından nefesi kesildi. Boğulmakta olduğunu sandığı anda müthiş ve kalın bir sopanın Fatin’in kafası ve kollarına birbiri peşi sıra şiddetle inerek onu yere serdiğini gördü. Bu beklenmedik hücumdan sersemlemiş olan Avni, Fatin’in düştüğünü görünce arkasına baktı. Arif’i Fatin’in bileklerine kelepçe geçirirken gördü. Eliyle biraz gırtlığını oğuşturup acısını geçirdikten sonra, “Arif, birkaç saniye gecikseydin işim fenaydı!” dedi.

Çırağı cevap verdi:

“Ben önce şaka yapıyor sandım, yoksa beyefendinin bu kadar yorulmasına zaman bırakmazdım!”

Sonuç

Arif’in bir hafta kadar, ama bu kez bir arıza çıkmadan, bir engele takılmadan yaptığı araştırma sonucuna göre, Fatin’in Sâbir Bey’i aradan kaldırdıktan ve tek mirasçısı olan kızına bütün serveti kaldıktan sonra onunla evlenmek niyetiyle, bir polis romanında okuduğu zehirli iğneyi fırsattan yararlanarak uygulamayı planladığı ve merhumun hizmetkârı Yaver Ağa’yı taklit ederek, kendi yüzünü boyayıp o gece loca kapısında beklediği, Sâbir Bey’in uyukladığını gördüğü anda

iğneyi kalbi civarına soktuğu, fakat telaşından iğneyi loca kapısında düşürdüğü, sonra da Avni'nin yaptığı araştırmayı anlayıp durduramayacağını düşünüp kendi gibi serseriyâne yaşayan Hüsrev'i de yanına alıp, Amanvermez ile arkadaşını hem şaşırtmak hem de rastlantılar yardım ederse yakmak ve onlardan yakalarını kurtarmak için serseri güruhundan iki kundakçı Rum'u bildiğimiz yangını çıkarmaya parayla sevk ettikleri anlaşıldı.

Her ne kadar gerek Fatin, gerekse Hüsrev inkârda ısrar etmişlerse de, daha sonra gözaltına alınmaları sağlanan kundakçıların ve Sâbir Bey'i öldürmeye geldiği zaman kendisini gören loca görevlisinin ifadelerinin ve diğer kanıtların karşısında daha çok direnememişler, itirafta bulunmuşlar ve hak ettikleri cezayı çekmek üzere adliyeye sevk edilmişlerdir.

KÖREBE

Bir Başvuru

Avni, yeniden bulduğu, Tepebaşı civarında ve Kasımpaşa'ya inen yoluştaki evinde tek başına oturuyor, bir işe gönderdiği yardımcısı Arif'in dönmesini bekliyordu. Vakit henüz sabahı. O gece pek az uyumuştan dolayı kalın sigarasının dumanlarını savururken, arada sırada esniyor, sık sık geriniyordu. Sigarası biterken uykuya dayanamayacağını anlayıp odadaki uzun kanepeye şöylece uzandı. Beş dakika sonra da horlamaya başladı. Aradan ancak yarım saat geçmişti ki sokak kapısının zili durmaksızın çalmaya başladı. Avni bu sesi rüya görüyorum sanarak geçiştirmek istediye de, kapıyı çalan adamın ısrarı ona bir uyarı gibi geldi. Çaresiz kalktı, aşağı kata inip kapıyı açtı. Pazarlarda küfecilik yapanlara benzer bir çocuk, elinde bir mektupla sordu:

"Komiser Avni Efendi'nin evi burası mı?"

"Evet oğlum."

"Bu mektubu kendisine vereceğim."

"Ver!"

"Mutlaka kendisine vereceğim, bana öyle tembih ettiler."

"Komiser Avni benim."

"Öyle mi efendim, buyurunuz."

Çocuk, mektubu Avni'ye verdikten sonra oradan ayrıldı. Avni kapıyı kapayıp odasına çıktığı zaman, önce zarfın üzerindeki yazıya baktı.

"Kadın yazısı" dedi.

Sonra zarfı yırtıp çıkardığı kâğıttaki kısa yazıyı okudu:

Anlayışlı ve çabuk sezişli yüksek huzurlarına;

Beni muamma dolu, esrarengiz bir cinayete zorla ve istemeyerek iştirak ettirdiler. Üç gündür vicdanım beni zorluyor. Size kadar gelmeye cesaret edemedim. Evinizin adresini Beyoğlu Mutasarrıflığı'ndan öğrenerek, sizi evime davet etmekle yetinmeye mecbur oldum. Hayatımın tehlikede olup olmadığını da bilmiyorum. Bir dakika gecikmeden gelmenizi sabırsızlıkla bekliyorum.

*Kâbile**

Hoca Latife

Hâmiş: Tahtakale'de Tomruk Sokağı'nda 17 numaralı evde oturuyorum.

Avni mektubu iki kez okudu ve sonra gözlerini kapatıp dişlerini sıktı. Biraz düşünerek kendi kendine, "Tahtakale'de Tomruk Sokağı... Ne korkunç sokak" diye söylendi.

Ellerini ovuşturarak ne yapacağına karar veremeyenlere özgü bir tereddütle bir süre hareketsiz kaldı. Sonra kararını verdi. Önündeki çekmecenin gözünden iki tabanca alıp mermilerinin tamam olup olmadığını kontrol etti, bunları ceke-tinin sağ ve sol ceplerine yerleştirdi. Duvarda bulunan saate baktı, henüz üç buçuk idi**.

"Arif de hâlâ gelmedi..." diye düşünmesine karşılık mektuptaki başvurunun acilliği ortada olduğundan, çırağını beklemeden, vereceği talimatı ve kendisinin bulunabileceği yerleri bir kâğıda yazıp imzaladıktan sonra, kâğıdı Arif'in ilk bakışta görüp okuyabilmesi için masanın üzerine açık bir şekilde koydu, fesini giydi ve evi terk etti.

* Kâbile, Osmanlıca "ebe" anlamına kullanılan bir sözcüktür.

** Saat, alaturka saat olup, güneşin doğmasından üç buçuk saat sonrayı ifade etmektedir. Örneğin, güneş altı buçukta doğmuşsa, bugün kullandığımız saatle sabahın onu olması gerekir.

Ebe Hanımın Garip Sergüzeşti

Avni, Ebe Hoca Latife Hanım'ın Tahtakale'de Tomruk So-kağı'ndaki evini pek kolay bulmuş, kendisini tanıtarak ebe hanımla karşı karşıya oturmuş konuşuyordu. Avni, kalın sigarasını yakıp da dişleri arasına sokuşturduktan sonra hemen işe girişmek amacıyla söze başladı:

"Sizi çok bekletmedim sanırım. Yazdıklarınıza göre, önemli bir meseleyi haber vereceksiniz. İşte sizi dinliyorum, buyurunuz."

Ebe Hanım biraz asabi huylu olduğundan, tereddütler içinde, korkmuş bir tavırla, hüznü ve titrek bir sesle anlatmaya başladı:

"Ah... evladım! Bilsen ne kadar korktum... Ömrümde böyle korkutucu bir davet başıma gelmemişti. İnanır mısın, hâlâ titriyorum, hatırıma geldikçe bütün tüylerim diken diken oluyor... Kahrolsun katiller..."

Avni, kadının heyecanından müthiş bir cinayet olayı anlatacağını hissederek, maksada bir an önce varabilmek için kadının sözünü kesti:

"Ebe Hanım, heyecanınızı yatıştırarak asıl hikâyeyi anlatınız. Bu söze girişlerinizi dinleyerek belki de önemli olan zamanı kaybetmiş oluruz."

Ebe Hanım bu fikri onayladı.

"Öyle evladım, hakkın var. Bugün Nisan'ın dördü değil mi?"

"Evet."

"İşte, Nisan'ın birinci gününün gecesi idi. Galiba saat dört buçuk vardı. Uykumuz geldi, uyumak için yattık. Ben her nedense o gece uyuyamıyor, yatağında sürekli olarak bir taraftan diğer tarafa dönüyordum; uyuyamadığımdan dolayı da pek sıkılıyordum. Şu duvarda gördüğünüz saat altı buçuğu gösteriyordu. Şiddetli şiddetli kapı çalındı. Hizmetçi kızın uykusu ağır olduğundan, ben kalkıp kapıyı açmak zorunda

kaldım. Kapıyı açınca karşıma, otuz ile otuz beş yaşları arasında, kibar tavır ve kıyafetli bir adam çıkıp aynı zamanda telaşla ellerini ovuşturarak, 'Ebe Latife Hanım siz misiniz?' diye sordu.

Ben de tasdik ettim. Onun üzerine geliş amacını şöyle açıkladı:

'Ebe Hanım, bendeniz Bayezit'te Safi Paşa'nın konağından geliyorum. Küçük Hanım'ın birdenbire ağrısı tutmuş; daha günü var sanıldığından Bakırköy'de oturan ebesine gündüzden haber verilememiş. Büyük Hanımefendi ve Paşa Hazretleri kesinlikle sizi istiyorlar. Buraya araba giremediğinden caddeye bıraktım. Lütfen çabuk olunuz, gidelim!'

Ben mesleğim itibariyle doğal olarak ret cevabı veremedim. Zaten davet de Safi Paşa'nın konağından geliyordu. Ben o konağı tanıyor ve içindekilere saygı duyuyordum. Tereddüte gerek yoktu. Hemen yukarı çıkıp çarşafımı giydim, hizmetçi kızı uyandırıp lohusaya çağrıldığımı anlatarak, merak etmemesini söyleyip aşağı indim.

Gelen adamla birlikte caddeye kadar çıktık. Gerçekten de orada bir kupa arabası bekliyordu. Adam kapıyı açtı, ben girip yerleştim; o da karşıma oturdu. Araba henüz hareket etmişti ki bu adam bana şöyle bir teklifte bulundu:

'Ebe Hanım! Size bir teklifte bulunacağım... Fakat sakın telaş etmeyiniz ve korkmayınız...'

Sözlerine cebinden bir mendil çıkararak devam etti.

'Bununla gözlerinizi bağlayacağım. Çünkü gidilecek yeri görmemeniz, bilmemeniz gerekiyor... Tekrar ediyorum, sakın telaş etmeyin... Yoksa (Sağ elinde tutup da kolunun içinde sakladığı parlak ve ucu sivri bir bıçağı göğsüme dayayarak) bir anda öteki dünyaya gidersiniz. Ben pek ciddi ve metin bir kimseyim. Bu nedenle hem beni hem kendinizi yormamak, daha doğrusu kendinizi ölümden kurtarmak için emirlerime hiç itirazsız uyunuz. Şimdi bu pek nazikçe yaptığım teklifimi tereddütsüz kabul ettiğiniz takdirde, emin olunuz ki sizin için maddi ve manevi hiçbir sorumluluk olmayacaktır. Aksine,

bir günahkârın ayıbını kapamak, doğacak masumun hayatını kurtarmak gibi insanca bir davranış göstermekten başka, umut ettiğiniz ve beklediğiniz maddi ücretin de çok fazlasını alacaksınız. Bundan dolayı sesinizi çıkarmadan, yardım istemeye filan kalkışmadan olur cevabınızı veriniz de gözünüzü bağlayalım.'

Şimdi oğlum, benim durumumu siz bir düşünün. Benim gibi yaşlı başlı bir kadın böyle bir durumda ne yapabilir? Korkudan hazan yaprağı gibi tir tir titremekte olduğum halde reddetmeye cesaret edemedim; 'Aman o bıçağı göğsümden uzak tut, elin titrer de belki bir kaza olur' diyebildim.

Herif benim korku içinde verdiğim bu cevaptan, korkumdan teklifini kabul etmekten başka bir çare olmadığı kanaatine vardığını anlamış olmalı ki hemen bıçağı beline takıp mendili gözüme bağladı ve siyah peçemi üzerine indirdikten sonra eski tehditlerine ilaveten şunları söyledi:

'Ebe Hanım! Bıçağın gideceğimiz evden içeri girinceye kadar göğsünüzde bulunacağını unutmayınız. Sakın ha vesveseli ve meraklı olmayınız da rahat gidelim.'

Ben onu ikna etmeyi gerekli gördüm.

'A canım, işte gidiyoruz. Benim bir şey yaptığım var mı?' dedim.

Araba sürekli ilerliyor, sağa sapıyor, sola sapıyor, biraz yokuş çıkıyor, bir parça yokuştan iniyor, sonra yine sapıyor, yani bin türlü sağa sola sapmalar, bin türlü iniş çıkışlarla gidiyordu. İstanbul sokaklarında belki bir saatten fazla dolaştık. Bir aralık sordum:

'Daha gelmedik mi?'

Herif cevap verdi:

'Yaklaştık.'

Gerçekten de beş altı dakika daha gittikten sonra araba birdenbire durdu. Benim müthiş ve korkutucu rehberim, içeriden önce arabanın kapısını açarak kendisi indi ve bana yalnız benim işitebileceğim derecede hafif ama korkutucu bir sesle 'İniniz ama gözünüzü açmaya çalışmayınız. En ufak bir

yanlış hareketiniz gıcınız çıkmadan ölümünüze neden olur' tehdidini savurdu.

Ben kapalı gözlerimle ve el yordamıyla arabadan zar zor indim. Adam elimden tutarak beni bir evin kapısından içeri soktu. O sırada araba da hareket ederek kısa zaman içinde uzaklaşıp gitti. Biz girer girmez kapı kapandı ve arkasından demir sürgüsü sürüldü. Ben işittiğim seslerden bütün bunları tahmin ediyordum. Sonra on iki basamaklı bir merdivenden yukarı çıktık. Girdiğimiz evin küçük bir ev olduğunu havanın temasından anlıyordum. Beni bir odaya soktular. Merdivenden çıkıp da sofa gibi bir yere geldiğimizde, yanımda bir kadın olduğunu hissettim. Fakat konuşmuyordu. Odaya girer girmez beni getiren herif emir verdi:

'Ebe Hanım! Gözünüzü açabilirsiniz.'

Ben zaten pek çok sıkıldığımdan mendili çıkarmakta acele ettim. Gözüm açılınca odanın bir köşesine konulmuş bir kanepede genç bir kadının doğum sancıları ile kıvranmakta olduğunu gördüm. Bu kadının yüzü, kalın ve siyah bir peçe ile sımsıkı örtülü idi. Bundan başka, sofada karşıma çıkan elli yaşlarında bir Çerkes karısı da orada bulunuyor, alık alık bana bakıyordu. Gözlerim etrafa alışınca adama sordum:

'Beni niçin getirdiniz?'

O, gayet yumuşak ve nazik bir tavırla ellerini ovuşturarak cevap verdi:

'Ebe Hanım, (*genç kadını göstererek*) işte bunun için. Size istemeyerek oldukça heyecanlı bir saat geçirttiğim için affınızı rica ederim. Çünkü başka türlü yapmak, daha nazik davranmak bu hanımın belki de hayatını ve namusunu tehlikeye atabilirdi. Şimdi emin olabilirsiniz ki dünyanın en namuslu adamları arasında bulunuyorsunuz! Gönül rahatlığı ile insanlık görevinizi yapınız. Göreceğiniz mükâfat herhalde geçirdiğiniz korkuları karşılayacak ve unutturacaktır.'

Ben gerek bu sözlerden, gerekse kanepede oturan genç kadınla yaşlı Çerkes'in yardım dileyen hareketlerinden biraz

rahatlayarak, doğurmaya pek çok yaklaştığı anlaşılan zavallının yanına yaklaştım. O sırada adam yine uyardı:

‘Ebe Hanım! Rica ederim, yüzünü açmayın, kim olduğunuzu anlamaya çalışmayın. Bu merakın size faydası olmayacağı gibi aramızı da bozar!’

Ciddi ve kesin bir şekilde yapılan bu uyarıları ben, ‘Neme lazım yavrum, ben çocuk doğurtmaya geldim’ şeklinde yanıtladım.

Uzatmayalım... İki saat sonra sağ ve salim olarak nurtopu gibi bir erkek çocuk dünyaya geldi. Anası çocuğun yüzünü görmek olanağını bile bulmadan sarıp sarmaladığım yeni doğan çocuğu o herif aldı, dışarı çıktı. Yaklaşık yarım saat kadar sonraydı, söz konusu şahıs yalnız başına dönerek çocuğun öldüğünü yavaşça kulağıma fısıldadı ve annesine bu durumu hissettirmemem için beni uyardı. Ben gayet gürbüz ve kuvvetli olarak doğmuş bu yavrunun nasıl olup da öldüğüne bir türlü akıl erdiremedimse de, pek doğal olarak sorgulamaya cesaret edemedim. Lohusalık elemi ve acıları içinde çırpınmakta olan kadın ise sürekli olarak çocuğunu istiyor, ‘Artık onu görmek istiyorum’ diye bağıırıyordu. Biçareyi sarıp sarmalayıp dilsiz olduğunu sandığım Çerkes kadının yere serdiği yatağa yatırdıktan sonra, artık benim burada işim kalmadığını o sözü geçen herife söyledim. O ise, görevimi pek güzel yaptığımı belirterek elime oldukça ağır bir çıkın tutuşturdu. İçinde yüz lira kadar bir para bulunduğunu tahmin ettim. Bunu iade etmek istedim ama cellat herif, bundan kendisine karşı koyacağım anlamını çıkarır ve bana kötü davranır diye bir şey söylemedim, fakirlere sadaka dağıtırım diye aldım.

Cellat herif bana şunları söyledi:

‘Ebe Hanım! Bundan sonra hayatınızı suskunluğunuz sayesinde sürdürebileceğinizi unutmayınız! Sessizliğinizi devam ettirdikçe ve ben hayatta oldukça, her ay beş lira maaş alacaksınız! Nasıl ve ne şekilde alacağınızı düşünme zahmetine kalkışmayınız. Her ay o miktar para, gelir sizi bulur!..

Şimdi tekrar gözünüzü bağlamama izin veriniz. Evinize kadar sizi götürelim.'

Kabul ettim. Henüz yüzünü göremediğim halde pek genç ve güzel olduğunu ellerinden ve vücudunun diğer bölümlerinden anladığım lohusa ile dilsiz görünen kadına yavaşça veda ederek, tekrar herifin önüne düşüp tıpkı geldiğim gibi, sivri uçlu bıçak göğsüme dayalı olduğu halde arabayla geri döndük. Sokağın başında araba durunca adam beni indirdi; yürüyerek evimin önüne geldik. Ben cebimdeki anahtar ile kapıyı açıp ilk adımımı içeri atar atmaz, vahşi herif bir 'Allahaismarladık' demeye bile gerek görmeksizin hızla uzaklaştı. Başıma gelen şu garip ve esrar dolu gece gezisinin sersemliğiyle birkaç dakika kendi evimin avlusunda durduktan sonra gözlerimdeki bağı tamamen açtım. Sabah olmak üzereydi. Adeta kendimi rüya hem de korkunç bir rüya görmüş sanarak böyle rüyalardan birdenbire uyananlara mahsus heyecanla bir müddet titredim, terledim, neden sonra kendime gelebilmişim!..

Aksi davranırsam başıma gelecekleri haydut herif bana pek ciddi bir şekilde anlattığı halde, ben bir türlü bu olayı unutamıyordum. Sonunda vicdanımın sesini dinleyerek size başvurmaya karar verdim. Fakat hâlâ korkuyorum, bilmem ki..."

Ebe Hanım başını öne eğdi ve pek yaman olduğunu işitiği polis hafiyesinin ne söyleyeceğini anlamak istedi. Bu arada Avni de düşünüyordu. Bir iki dakikalık zaman sessizlikle geçtikten sonra, Avni cebinden not defterini çıkarıp birkaç kelime kaydetti ve işi aydınlatmak için sorgulamaya başladı.

"Ebe Hanım, gerçekten de önemli bir olaya tanıklık etmişsiniz. Şimdi işin daha çok aydınlanabilmesi için sorularıma ayrı ayrı cevap vermeniz gerekiyor."

Ebe, soruları akli erdiği kadar yanıtlayacağını belirtti.

"Önce sizi zorla bilmediğiniz bir eve götüren adamdan söz edelim. Bu adam kaç yaşlarındaydı?"

"Tahminen otuz ile otuz beş arasında..."

"Üstü başı?"

"Gayet temiz, hatta en nefis kokular bile sürünmüştü."

"Konuşma şekli?"

"Gayet nazik ve kibarca."

"İstanbul mu dersiniz?"

"Hiç şüphe yok."

"Acaba memur mu, tüccar mı, esnaf mı? Bunu kestirebiliyor musunuz?"

"Bunu söylemek güç."

"Yüzünde, ellerinde sabit bir işaret, organlarında bir noksanlık var mı?"

"Hayır, böyle bir şey gözüme çarpmadı."

"Peki. Parmağında yüzük, kravatında iğne, yeleğinde saat kordonu var mıydı?"

"Parmağında bir yüzük gördüğümü sanıyorum. Tek taşlı bir yüzük... Evet hatırlıyorum... Böyle bir yakut yüzük vardı. Hem de küçük parmağındaydı. Kravatında iğne görmedim. İnce ve çifte bir kordon da cep saatine takılı idi."

"Elbisesi ne renk kumaştandı?"

"Düz siyah bir elbise giymişti."

"Şimdi biraz da kişiyi tarif ediniz."

"(Elini şakağına götürüp düşünmeye çalışarak) Ablak ve yuvamlak bir surat içinde, buğday renginde bir sima. Gözler ela, bıyıklar koyu kumral, az eğri bir burun, uçları aşağıya kıvrık ince kaşlar... (Birdenbire bir hususu hatırlamış gibi) Durunuz!.. Hatırıma geldi, sağ yanağının buruna yakın noktasında küçük hacimde bir et beni vardı."

Avni, ebe tanımladıkça bir ressam gibi kâğıt üzerine herifin simasını resmediyordu. Tanımlama bitince o da resmi tamamlayıp ebeye uzatarak sordu:

"Ebe Hanım, şahıs bu resme benziyor mu?"

"(Hayretle) Aaaa! Aaaa! Ta kendisi. Sanki görmüş gibi resmini çizmişsiniz."

"Bıyığı kısa mı idi, uzun mu?"

"Orta uzunlukta denilebilir."

"Elleri?"

"Anlamadım?"

"Yani ince ve narin parmaklı mı, küt parmaklı mı?"

"Herhalde esnaf veya hizmetkâr eli gibi değildi."

"Bu kadar açıklama yeter. Şimdi de lohusa hanımla o evde gördüğünüz ve dilsiz sandığınız kadına gelelim. Önce lohuse sadan başlayalım. Bu kadını biraz tarif edebilir misiniz?"

"Ne yazık ki bu konuda size yardım edemeyeceğim. Çünkü evvelce söylediğim gibi, bu kadının yüzü kalın ve siyah bir peçe ile kapalı olduğu ve kaldırma imkânım da olmadığı için yüzünü kesinlikle göremedim. Şunu söyleyebilirim ki vücudu, elleri ve ayakları gayet güzel ve elbisesi de gayet kıymetli kumaşlardan ve son modaya uygun dikilmişti. Bu genç kadının kibar bir aileye mensup olduğuna inandığıma yemin edebilirim."

"Acaba evli mi idi, bekâr mı?"

"Orasını ancak Allah bilir. Fakat ben kocası olmadığına eminim. Kocasına olsa bile, vücudu hiç örselenmemiş olduğundan evlenir evlenmez kocasının ya kaybolması yahut da ölmesi ihtimali aklıma geliyor."

"Peki ya o dilsiz dediğiniz kadın?"

"Evet dilsiz dedim ve buna hâlâ inanıyorum. Çünkü bu kadın ben orada iken sessiz kalmak zorunda değildi, aksine konuşmak istiyor ama buna muvaffak olamıyordu."

"Ben de bu düşüncenize katılıyorum. Böyle dilsiz bir kadının onların işine daha çok yarayabilir. Elbette bunu düşünmüşler ve o kadını bulmuşlar. Bu kadın kaç yaşında vardı?"

"Elli yaşlarındaydı."

"Organlarında körlük, topallık gibi bir noksan var mıydı?"

"Hayır, yalnız yüzü biraz çiçek bozuğu idi."

"Bu alamet yeter. Şimdi arabayla giderken geçtiğiniz yollardaki izlenimlerinizi söyleyiniz."

"Ben korkudan, ölüm korkusundan başka hiçbir şey hissetmedim."

“Orası doğal. Fakat mesela kaç yokuş çıktınız, kaç iniş indiniz. Yollar sessiz mi idi? Kalabalık olup olmadığını anladınız mı? Sağa sola kaç köşe saptınız?”

“İşte kesinlikle cevap veremeyeceğim sorular! Mümkün değil, bu konuda size cevap veremeyeceğim. Söyledim ya, ben o sırada bunlara dikkat etmekten pek uzaktım. Yalnız bir husus var... Eve belki yirmi otuz arşın kadar yaklaşmış idik ki arabanın tekerlekleri yeni açılmış ve kapanmış bir lağımın veya bir moloz yığınının yüksekliği üzerinden atladı. Bir şey daha gözüme ilişmişti. Ben odada çocuğu salimen alıp da ellerimi yıkamak üzere dışarıya sofaya çıktığım zaman, perdesi aralık kalan sofanın penceresinden tam evin karşısında yanan havagazı fenerinin* numarasını gördüm.”

Ebe bu önemli haberi verince, Avni oturduğu yerden fırladı.

“Aman bu numara hatırlınızda mı?” diye bağırdı.

Ebe numaranın önemini pek de anlayamadığından Avni’nin telaşına şaşırdı.

“Elbette hatırımda, hatta hâlâ gözümün önünde, Çünkü bu garip olaydan aklımda kalan tek hatıra budur. Fenerin numarası 161 idi.”

Avni hemen ayağa kalkarak işin sona erdiğini ima eden bir davranışla şöyle dedi:

“Ebe Hanım, hatırlınızda tutabildiğinize çok iyi etmişsiniz. Eğer bu bilgi olmasaydı, bu kötü ruhlu adamı bulmakta çok güçlük çekecektik. Artık bana izin veriniz de gideyim. Öyle sanıyorum ki verdiğiniz bilgilerden pek güzel yararlanacak ve bu garip olayı aydınlayacağız. Sonucu size de bildireceğimi vaat ederim. Sizin karşılaşabileceğiniz tehlikeye gelince, bundan hiç korkmayınız.”

Avni, Ebe Hanım’ın teşekkürleri, minnet duyguları arasında veda ederek çıktı, gitti.

* O dönemde İstanbul’da henüz elektrik olmadığından sokaklar havagazı fenerleriyle aydınlatılırdı.

Beş Havagazı Feneri

Avni, Ebe Latife Hanım'ın evinden çıkıp da birkaç sokak geçerek Alacahamam Caddesi'ne varınca, dört yol ağzında durup nereye gideceğini, ne yapacağını kendi kendine sordu. Tereddütlü görünüyordu. Hemen bir karar veremeyeceğini anlayınca köşe başındaki karakola* girdi. Karakol komutanı olan polis komiser muavini Avni'yi görünce, bu çevrede görünmesinin kesinlikle önemli bir koku almış olmasına işaret olduğunu düşündü. Gerekli olan saygıyı gösterdikten sonra sordu:

"Karakolumuza ziyaretiniz bizim için önemli bir olaydır. Nedenini anlatmak lütfunda bulunur musunuz?"

Karakol komutanı bir merak duygusuyla ziyaret nedenini anlamaya çalıştığı sırada, Avni kalın sigarasını sarıyor, yakmaya hazırlanıyordu. Bu soruya karşı gülümsedi ve sigarasını yakıp kibriti küllüğe attıktan sonra birdenbire soruyu yanıtladı.

"Size önemli bir haber vermeye geldim. Fakat doğru ve kesin olup olmadığını tam bilmiyorum. Tomruk Sokağı'nda oturan Ebe Hoca Latife Hanım öldürülmüş!"

Polis komiser muavini, işittiği bu müthiş haberden kendini kaybedecek kadar şaşırarak, "Olacak şey değil! Sizi aldatmışlar" diye bağırdı.

Avni ise ciddiyetini koruyarak söze devam etti:

"Niçin böyle bir olay gerçekleşmesin? Bunca yıllık ebe. Hem birçok düşman kazanmış olabilir hem de epey bir para toplayıp biriktirmiş olabilir. Ya düşmanı ya da parasına göz koyanlar tarafından öldürülmesi mümkün değil midir?"

Komiser muavini düşüncesinde ısrar etti.

"Mümkün değil. Eğer siz gözünüzle görmediyseniz, inanmayınız. Çünkü Latife Hanım ne düşman kazanmış, ne de para toplayabilmiştir. O kadar iyi huylu, o kadar yardımsever

* Şimdi bu bina yıkılmış ve arsası bir manava kiraya verilmiştir. (Ebüsüreyya Sami'nin notu)

bir kadındır ki bütün bu civarın ahalisi kendisini istisnasız sever. Servetine gelince, o da ancak kendini geçindirecek kaddardır. Biz Latife Hanım'ı çok iyi tanırız."

Avni, komiser muavininin verdiği bu bilgiler üzerine sözünü değiştirdi.

"Ben size bu haberi şaka yapmak için söyledim. Böyle bir olay gerçekleşseydi, doğal olarak ilk önce sizin haber almanız gerekirdi."

Aslında Amanvermez yalan söylüyordu. Böyle bir hile düzenlemesindeki amacı, işi karakol personeline anlatmadan ebenin özel yaşamı ve ahlakı hakkında gerekli bilgiyi almak, bir fikir sahibi olmaktı. Bununla birlikte, kendince önem verdiği bazı düşüncelerine uygun olarak şu sözleri de ilave etti:

"Mademki siz Ebe Hanım'ınızdan bu kadar memnunsunuz, onu her zaman korumalısınız, başına bir şey gelmemesi için çalışmalısınız!"

"O, semtimizin anasıdır. Onu herkes korumaya çalışır."

"Benim de istediğim bu!"

Avni artık bu konuyu burada kesip biraz istirahat etmeye gereksinimi olduğunu söyleyerek karakol binasının üst katındaki odaya çıktı ve kendisini yalnız bırakmalarını istedi. Burada biraz düşünmek ve ebenin öyküsünün önemini değerlendirmek istiyordu.

Aldığı notları, arabanın geçmesi olası yollarını düşünerek çizdiği krokiyi, söz konusu kişinin ebenin tanımlamasına göre resmettiği çehresini; önüne oturduğu küçük bir masanın üzerine dizerek düşüncelere, çok derin düşüncelere daldı. Aynı zamanda pencereden sokağa bakıyordu.

Zihni pek meşgul olduğu için, büyük bir kalabalık oluşturan gelip geçenlerle araçlar gözlerinin önünde bir hayal gibi belirliyordu. Belki yarım saat bu durumda kaldı. Artık hiçbir hususu düşünemeyeceğine karar verdi. Çünkü elindeki yazılardan, krokilerden bir sonuç çıkaramıyordu. Yalnız bir husus aklını kurcalıyordu. Doğan çocuğu ne yapmışlardı? Gerçekten de ebenin dediği gibi öldürülmüş müydü? Yoksa kaybedilmiş

miydi? Bu noktayı açıklığa kavuştursa, olayı daha yerli yerine oturtabilecekti. Fakat bu da mümkün görünmüyordu.

Birdenbire ayağa kalkarak önündeki kâğıtları topladı. "Artık asıl izin peşinden gidelim, budalalığı bırakalım" diyerek aşağıya indi ve kendini sokağa attı. Hızlı hızlı yürüyordu. Mısır Çarşısı'nı geçti. Köprü'nün başına geldi. Burada çevresine meraklı bir bakış fırlattıktan sonra Köprü'ye doğruldu, yürüdü. Bir çeyrek saat sonra Havagazı Şirketi'nin Bankalar Caddesi civarındaki Merkez Yönetim binasına girmiş bulunuyordu. Direktörü sordu, odasını gösterdiler. Direktörle buluşunca kendisinin Zabıta Nezareti üst görevlilerinden olduğunu anlatıp, hep yanında bulunan, Nezaret'in kendisine verdiği tanıtıcı belge ve tavsiye mektubunu da gösterince iyi bir kabul gördü. Direktörden İstanbul'da 161 numaralı kaç havagazı feneri olduğunun ve bu fenerlerin hangi semtlerde bulunduğu kendisine bildirilmesini rica etti.

Direktör, hiç tereddüt etmeden bir memur çağırıp Avni'nin istediği bilgilerin getirilmesini emretti. Beş on dakika sonra da Avni'nin istediği bilgiler kendisine verildi. Bu bilgilere göre çeşitli mevkilerde 161 numaralı beş adet havagazı feneri olduğu anlaşıldı. Bu havagazı fenerlerinin bulunduğu yerler; Kumkapı, Süleymaniye, Fener, Yüksekalkdırım ve Ayasofya civarları idi. Bu önemli bilgiyi elde ettikten sonra, artık araştırmada aceleye gerek görmediğinden, o günün geri kalan bölümünü ve o geceyi takip etmekte olduğu daha önemli bir işe ayırdı ve gece yarısı bu işi başarıyla sonuçlandırarak evine geri döndü.

İş Önem Kazanıyor!

Avni ertesi sabah biraz geç kalkmıştı. Kendisinden çok önce uyanan öğrencisi Arif, öğretmeninin geç kalkmasını merak ederek ne olduğunu anlamak için odasına girdiğinde Avni sordu:

"Evlat, ne var ne yok bakalım?"

"Sağlığınız."

"Gazeteleri okudun mu, bir şey var mı?"

"Önemli bir haber yok. Yalnız ufak ve sıradan bir cinayet haberi var."

"Nasıl cinayetmiş o?"

"Kumkapı civarında İbrahim Paşa Mahallesi'ndeki evinde yalnız başına yaşayan dilsiz ve dul bir Çerkes kadını, biriktirmiş olduğu parasına tamah edip evine giren bir hırsız tarafından öldürülmüş. Olay gece cereyan ettiğinden, hırsız ve katil olan kişi de kaçmış."

Avni çırağının verdiği bu önemsiz gözüken haberi duyunca, sanki altından dürtmüşler gibi, henüz oturmakta olduğu yataktan fırlayarak, "Bu haber önemsiz mi, şu anda en önemli haber bu!" diye bağırdı.

Sonra odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşarak söylendi:

"İş, benim sandığımdan daha önemli çıktı. Bir gün kaybettik, büyük bir kayba uğradık. Biraz daha işe karışmazsak ebenin yaşamı da tehlikeye girer. Şimdi anlamaya başladım. Önemli bir örgüt karşısında bulunuyoruz."

Arif şaşkın şaşkın hocasının davranışlarına ve tavrına bakıyor, söylediği sözlerden bir şey anlamadığından ustasının herhalde önemli bir düşünce bunalımı içinde olduğu sonucunu çıkarıyordu. Bundan dolayı da düşüncesini bozmamak için sessizliğini koruyordu. Avni birden durup çırağına sordu:

"Söyle bakalım... Bir ebeye gizlice bir kadının doğumu yaptırılır da daha sonra doğan çocuk ortadan kaybolursa bundan ne anlarsın?"

Arif tam anlamıyla şaşırdı. Verdiği haber ile öğretmenin sorusu arasında hiçbir ilişki yoktu. Acaba öğretmenin çok çalışmaktan beyni mi sulanmıştı? Aslında Avni'de pek de sulanacak bir beyin yoksa da kim bilir? İnsan bu! Yine de soruyu yanıtsız bırakmadı.

“Doğuran kadının ya kocasından ya ana babasından gizli bir günah işlediğini ve bu günahın sonucu olan eserini de yok etmiş olduğunu anlarım.”

Avni çatmış olduğu kaşlarını bir kat daha çattı ve fazladan dişlerini de sıkmaya başladı. Gülmek istediği halde gülemediği çehresinden anlaşılıyordu. Arif’in cevabına karşı, “Burdala, böyle bir cevabı beş yaşındaki çocuklar da verir” deyip ilave etti:

“Haydi koş, gazetenin tarif ettiği eve git! Onun yakınında 161 numaralı gaz fenerinin bulunup bulunmadığını anla!”

Arif, hocasının emrini yerine getirmek için fırladığı sırada Avni onu durdurdu.

“İş o kadar kolay değil. Çok dikkatli olmak gerekiyor. Kıyafet değişir!”

“Ne olayım?”

“Mesela sokak arasında çocuklara tabla içinde muhallebi satan Arnavut ol. Zaten bu takımı da hiç kullanmadık. Bakalım sana yakışacak mı?”

Arif on beş yirmi dakika içinde kendini seyyar satıcı* bir Arnavut’a benzetti ve muhallebiyle gerekli diğer malzemesini İstanbul tarafından** sağlamak üzere tabla ve sehpasını omuzlayıp evden çıktı.

İstanbul tarafına geçip de Tahtakale’deki muhallebiciden satacağı muhallebiyi aldıktan sonra sata sata Bayezit’e kadar

* Benim gibi 60 yaşını geçen eski İstanbullular, bu muhallebi satıcılarını hatırlarlar. Başlarında, içinde muhallebilerin bulunduğu bir tabla, ellerinde cam bir sehpa olurdu. Sehpada tabak, kalp biçiminde özel kaşıklar, pudra şekeri ve gülsuyu taşınırdı. Sokaklarda “Bici bici muhallebeci” diye bağırarak gezerlerdi. Müşteri çıkınca tabladan aldıkları muhallebiyi tabağa koyarlar, üzerine pudra şekeri ve gülsuyu döküp, kalp şeklindeki çok ilginç kaşıklarıyla birlikte sunarlardı. Aklımda kaldığına göre muhallebileri çok lezzetli olurdu (Hazırlayanın notu).

** Burada söz konusu olan, tarihî yarımada içindeki eski İstanbul’dur. Beyoğlu’nda oturanlar için İstanbul tarafı bu söylediğimiz bölgeydi. Eski tarihî yarımada oturanlar da Galata ve Unkapanı Köprüsü’nün diğer yanına “Beyoğlu tarafı” derlerdi.

geldi, oradan da Tavşantaşı Yokuşu'na saptı, biraz indi. Bir iki eve muhallebi verdi. Biraz daha ilerledi. Artık öldürülen dilsiz kadının evinin civarındaydı. Yorulmuş gibi tablasını ve sehpasını indirdi. Tabaklarını, kaşıklarını silmeye başladı, bu arada çevredeki havagazı fenerlerine de dikkat ediyordu. Bulunduğu köşedeki fenere baktı. Numarası 160 idi. Sokağın içinde uzaktan bir fener daha görünüyordu. Tablasını olduğu gibi köşebaşında bırakıp o fenere doğru yürüdü. Köşebaşı ile fenerin arasında epeyce mesafe vardı. Evet, tam aradığı numara idi: 161.

Sokağın ismini, karşısındaki evin numarasını not defterine kaydedip geri döndü. Ama köşebaşına geldiğinde tablası ile sehpasının yerinde yeller estiğini görmesin mi?

Şaşırdı. Hem öyle bir şaşırdı ki bir zaman ağzı açık kaldı. Aşağıya baktı, yukarıya baktı, yoktu. Tabla ve sehpası sırta kadem basmıştı. Çevredeki evlere göz gezdirdi, daha önce-leri olduğu gibi sessizlik içindeydiler. Sokakta çoluk çocuk da yoktu ki bir şakaya kurban gittiğini düşünsün. Birdenbire aklını başına topladı. Öğretmeninin ayrılırken söylediklerini hatırladı, "Ustamın hakkı varmış" dedi.

Sonra tablasından, sehpasından bir iz bulabileceği umuyla yere bakmaya başladı. Tam sehpayı koyduğu yerde dörde katlanmış bir kâğıt gözüne ilişti.

"Bu kâğıt galiba bizim tablanın bedeli olmak üzere bırakılmış" diyerek kâğıdı aldı. İçinde iki üç cümle yazılı idi. Arif hemen bu pusulayı okudu:

"İzlemeden vazgeçiniz! Bizi daha ileri gitmeye zorlarsınız! Herhalde şu an neler yapabileceğimizi anladığınızı sanıyoruz!"

Ustası gibi dişlerini sıkarak, "Peki, bakalım Amanvermez mi güçlü, siz mi; görürüz!" dedi.

Sonra ceplerini yokladı. Tabancaları yerli yerindeydi. Kendine güvenilebileceğini anladıktan sonra yükünün hafiflemesinden doğan bir sevinçle Bayezit'e çıkıp çevirdiği bir araba ile evine döndü.

Dolu Gitti, Boş Geldi

Arif eve dönünce ustasını bıraktığı gibi buldu. Hâlâ önemli bir cebir denklemini çözmüş gibi fevkalâde meşgul görünüyordu. Çırağını görünce sordu:

“Öğrendin mi?”

“Evet, tahmininiz gibi dilsiz ve öldürülmüş kadının evinin karşısındaki fener numarası 161. Fakat bendeniz fazladan bir hususu daha öğrendim.”

“Nedir o?”

“Bir daha tabla ve sehpa çaldırmamak için daima dikkatli olmam gerektiğini!”

“Nasıl, tabla ve sehpanı mı çaldırdın? Bu tuhaf...”

Arif kendisinden ayrıldığı dakikadan başlayarak ne yapmış ne görmüş ise bütün ayrıntılarıyla anlattı ve yerde bulduğu söz konusu pusulayı da hocasına verdi. Avni bu bilgileri aldıktan ve pusulayı okuduktan sonra, “Arif, bu kez şimdiye kadar örneğini görmediğimiz, gayet esrarlı ve feci bir cinayeti çözmek zorunda kalacağız” dedi. Biraz düşündükten sonra sözlerini sürdürdü:

“Ben şimdi ebenin, sonra da isim ve kimliklerini henüz bilmediğim bazı kişilerin öldürülmelerinden korkuyorum. Yeni doğan çocuğun kaybolmasından yararlanmak isteyen şahıslar bizi gözledikleri gibi, bir ipucu ele geçirmek için bilgisi-ne başvuracağımız korkusuyla dilsiz kadını da öldürdüler. Herhalde şimdi sıra ebeye geldi. Sen şimdi gidip ebeyi almalı ve onu izleyenlerin bulamayacakları bir yere geçici olarak bırakmalısın. Bu konuda en ufak bir gecikme üçüncü cinayetin işlenmesine neden olur. İstersen, ebeyi bizim Madam Hayganuş’un dairesine götür. Biz sorunu çözünceye kadar orada otursun. Sonra bütün gazeteleri iyiden iyiye incelemeli. Bugünlerde şüpheli ölümlerle ilgili haberleri kaçırmamalı... Hadi bakalım, dinlenmeyi düşünmeden ebeyi kurtar!”

“Ebe gitmek istemezse?”

“Hayatını korumak istiyorsa sana itaat etmesi gerektiğini söylersin.”

“Israr ederse, bana güvenmezse?”

“Yanı başındaki Alacahamam Karakolu’ndan bir polis alarak onu bir suçlu gibi tutuklar, Nezaret’e götürürsün, orada saygın kişilerin tutuklandıklarında konuldukları odalardan birinde misafir ederler. Önce kızacaksa da sonra bize teşekkür edeceğinden şüphem yok. Böyle davranmaya zorunluyuz. Çünkü ebe de ölürse elimizde ispat namına hiçbir şey kalmayacak!”

Arif yine yola koyuldu. O gidedursun, Avni de hâlâ denklemlerini çözmekle meşgul olsun, biz şimdi nazarlarımızı başka bir yana çevirelim.

Koyunbaba Meyhanesi’nde

Galata’da, Kürekçiler Çarşısı içinde Koyunbaba Demhane-i denilen bir meyhane vardır ki burası büyük olasılıkla İstanbul’un fethinden önce de mevcuttu ve Bizanslıların devam ettiği bir meyhane idi. Zemini toprak, tavanı tonoz şeklinde, epeyce genişliği olan Demhane-i Koyunbaba’nın kapısından içeri girilince, üzerine kumaş parçaları bağlanmış bir taş sanduka görülür. Meyhaneci Rum’un söylediğine göre bu, Koyunbaba denilen zatın türbesi imiş ve onun aşkına dem çekenlerden pek ziyade hoşlanır, ruhu şâd olurmuş(!). Meyhanede her zaman, gece gündüz veya sabah akşam fark etmez, birkaç müşteri, kalendermeşrep, deryadil birkaç can olurdu. Bu meyhanenin devamlı müşterilerinin çoğunluğunun Müslüman olduğunu söylemeye gerek yok sanırız.

Nisanın ilk hafta sonuydu. Baharın bu latif ve ılık gününden yararlanmak için halk küme küme mesirelere, kırlara koşuşurken, bu meyhanenin devamlı müşterisi olmadıkları yaşlarından ve davranışlarındaki hafifliklerden, başkalıklardan

anlaşılan üç kişi Koyunbaba Türbesi'nin penceresi önündeki masaya oturmuş, tam öğle sıcağında demleniyordu. Meyhanede onlardan başka, ayağı poturlu bir Rum köylüsü, Eğinli bir kasap, bir de ya Karadağlı ya Sırbistanlı bir Hırvat bulunuyordu. Pencerenin önündeki masanın çevresinde bir üçgen oluşturan bu üç kişiyi tanımlayabilmek için birinin yorgancı kalfasına, diğerinin seyyar satıcılara, üçüncüsünün de alamanalarda kürekçilikten emekli olmuş birine benzediğini söylemek yeterli olur. Kıyafetlerine, davranışlarına ve laubali hallerine göre ahlak açısından da birbirlerine çok uygun olması gereken bu üç arkadaş, aralarında pek hafif sesle yarım saat kadar görüştüktan sonra, önlerinde devamlı boşalan şişelerin sayısı epey artınca konuşmaları, onların iradelerinin dışında, çevredekilerin de işitebileceği derecede yüksek sesle cereyan etmeye başladı. Bunlardan yorgancı kalfasına benzeyeni eski kürekçiği andırana şöyle dedi:

"Aval öyle alıklaştı ki Sadık, göreydin bayılırdın... Artık ne satacak muhallebi, ne de taşıyacak tabla ile sehpa kalmıştı!"

Adı Sadık olduğu anlaşılan seyyar satıcı kılıkli olan lafa karıştı:

"Salih! Bey bunu duyarsa sevincinden sana bir kese mangır uçlanır."

"Ben Salih'in yerinde olsam derhal koşar, olayı beye anlattırdım."

Salih bu konuşmalara itiraz etti.

"Ömer, sen gerçekten budalasın. Biz bunları beyin hatırı için yapmıyoruz, kendimizi de kurtarmak istiyoruz. Bundan beye ne?"

"Sahi be... Doğrusu, Salih bizden iyi düşünüyor."

"Peki öyle olsun. Şimdi ne yapacağız, onu düşünelim... Ebeyi enseleyemedik... Öteki ne olacak?"

Bu soruya Salih yanıt verdi:

"Torununun yanına gidecek!.."

Sadık sordu:

"Ne zaman?"

“Bu gece.”

“Kesin mi?”

“Evet, kesin!”

“Bu işi kim yapacak?”

“Ben! Bu işi sizin beceremeyeceğiniz ortada. Ama ikinizin de ayrı ayrı görevleri var! Birer şişe daha içelim de sonra söylerim. (*Meyhaneciye bağırarak*) Gel buraya! Rakı getir.”

Sadık itiraz etmek istedi:

“Madem gece işimiz var, çok içmeyelim.”

Salih güldü ve “İş vaktine daha bir yıllık zaman var; insan o zamana kadar yirmi kez sarhoş olur, yirmi kez ayılır!” diye cevap verdi.

Meyhaneci istenen rakıyı getirdi. Üç arkadaş, kadehlerini birer kez daha doldurup boşalttı. İçlerinden Ömer yumruğunun tersiyle ağzını sildikten sonra Salih’e şöyle dedi:

“Anlat bakalım, bu gece bizim görevimiz ne olacak?”

“Daha bilmiyorum... Tam ezan vakti talimat alacağım. Ondan sonra görüşürüz.”

Sadık lafa karışıp, akıl vermek ister gibi bir tavırla ve sesi ni hafifleterek iki arkadaşla “Sesinizi kısın, sonra kuyruklarımız ellerine geçer” dedi.

Ömer, inadına yüksek sesle bağırdı:

“Benim kuyruğum zaten kopmuş!”

Salih de benzer bir yanıt verdi:

“Ben anadan doğma kuyruksuzum!”

“Siz bilirsiniz...”

Tam bu sırada, meyhanenin bir köşesinde yalnız başına pineklemekte olan Hırvat, yavaş yavaş kalkarak kapının yanındaki tezgâhın başına gidip bir tane de “tezgâh başı” vermesini söyledi. Dolu kadehi hiç kimsenin fark edemeyeceği bir çeviklikle bir anda yere döküp, içmiş gibi ağzını burnunu buruşturduktan sonra meyhaneciye dostane bir şekilde sordu:

“Pencerenin önündeki müşteriler yağlı müşteri! Eğer her gün böyleyseler işin yolunda.”

“Bunlar Koyunbaba’nın dervişı değil, daha bir mum parası bile vermediler!”

“Baksana, şişelerle rakı deviriyorlar.”

“Bunlar bir haftadan beri yeni dadanan müşteriler, ancak benden memnun görünüyorlar. Umarım, bundan sonra da gelmeye devam ederler.”

“Para tutuyorlar mı?”

“İçtiklerinin parasını veriyorlar... Bana da o lazım. Üst tarafına karışmam!”

“Öyle ya. Doğrusu da bu.”

Hırvat bu cevabı verdi ve tezgâhın üzerine bir çeyrek fırlatıp paranın üstünü almayı beklemeden çıktı, gitti. O, kapının eşiğinden kaybolurken, meyhaneci arkasından bakıp kendi kendine şöyle söyleniyordu:

“Hırvatlardan böyle bahşiş bırakan mirasyedi çıkmaz ama?”

İpucu

Arif, Ebe Hanım’ı bir türlü Madam Hayganuş’un dairesine götürmeye razı edemediğinden adeta bir suçlu gibi tutuklayıp Zaptiye Nezareti’ne götürmüş ve hocasının söylediği gibi saygın tutuklulara ayrılmış odalardan birine yerleştirdikten sonra bir dostunu görmek üzere Müteferrika Komiserliği bölümüne gitmişti. Orada aradığı kişiyle biraz sohbet ederken, komiser beyi görmek üzere içeri bir Hırvat girdi. Arif onu görünce tanıdı. Bu adam, yankesici, kasa hırsızı gibi aşağılık kişileri arama ve izlemekle görevli, gözü açık bir üçüncü sınıf komiser idi. Arif’in orada bulunduğu sevinerek yanına geldi; hal hatır sorduktan sonra Arif’e, “Hayrola, burada ne arıyorsun?” dedi.

“Bir ebeyi tutuklayıp buraya getirdim de...”

“Ebe mi? (Zihnini toplamaya çalışarak) Ebe mi? Ben de bugün bir ebeden söz edildiğini işittim de... Aklım karıştı...”

“Nasıl ebeden söz edildi?”

Hırvat kılığındaki komiser çevresine bakınıp aralarında yabancı olmadığını anlayınca, Koyunbaba Meyhanesi’nde gördüğü herifleri, işittiği sözleri birer birer anlatıp, “Hocan böyle esrarengiz muammalara meraklıdır, belki bu hikâye işine yarar!” dedi.

Arif ise ustası gibi heyecandan dişlerini sıktı ve kaybedecek bir dakika bile zamanı olmadığını düşünerek Hırvat kıyafetli komiser ve görüşmek için geldiği dostuna hemen veda edip fırladı, gitti. Arif kapıdan çıkarken Hırvat kıyafetli komiser arkasından bakarak, “Bu da ustası gibi kaçık! Yazık, genç de!” dedi.

Arif yola çıkıp Köprü’ye indi, onu geçip Karaköy’den tünele bindi, Beyoğlu’na çıktı. Hocasının evine geldiğinde onu evde bulamadı. Tuhaf şey... Halbuki kendisini bekleyecek, getireceği bilgilere göre bir plan yapacaktı... Çaresiz, beklemeye karar verdi ve akşam ezanı okununcaya kadar bekledi. Ustası hâlâ görünmedi. Her zaman gittiği yeri bir kâğıda yazıp masanın üzerine bırakmak âdeti olduğu halde bunu da yapmamıştı. Arif, ortalık kararmaya başladığı sırada hızla kıyafetini değiştirerek, arkasına bir laternacı elbisesi giyip ustasının bulunması ihtimali olan yerleri dolaşmak üzere sokağa çıktı. Tepebaşı Caddesi’ne gelince İstiklal Caddesi tarafına döndü. Hızla yürüyordu. Tepebaşı Bahçesi’nin* Pera Palas’a yakın olan kapısının önüne geldiğinde, yerde bir adamın yatmakta olduğunu gördü ve bu adamı gereğinden fazla içmiş bir sarhoş gibi algıladığından yanından geçip gitmek istediye de adamın başucunda yanan havagazı fenerinin ışığı yüzüne vurmuş olduğundan durum dikkatini çekti. Durdu ve ağzından, “Acaba?” sözü çıktı. Sonra eğilerek adamın yü-

* Tepebaşı’nda bulunan, Belediye’nin çalıştırdığı, içinde tiyatro ve diğer eğlence yerleri olan büyük park.

züne bu kez çok dikkatli bir şekilde baktı ve birdenbire, "O!" diye bağırarak hayret içinde yatan adamın omzundan tutup, bir yandan kaldırmaya, bir yandan da kendine gelmesi için, "Efendim, efendim, benim! Ben geldim! Uyanınız, zamanımız çok kıymetli" gibi sözleri büyük bir heyecanla adama işittirmeye çalıştı.

Arif bütün çabalarına karşın ustasının cansız bir cisim gibi hareketsiz kaldığını görünce, öldüğünden korkarak kalbini ve nabzını dinledi. Ustası sağ idi, ağzını kokladı, sarhoş değildi.

"Garip şey" diyerek ve acele etmenin gereğini anlayarak, cebinden çıkardığı polis düdüğünü acı acı öttürdü. Biri Venedik Sokağı'nın başından, diğeri de Pera Palas'ın köşesindeki sokaktan iki devriye polisi koşarak geldiler. Arif oradan geçen bir arabayı durdurarak polislerin yardımıyla ustasını arabaya koydu ve polisleri de yanına alarak Galatasaray'daki Merkez'e götürdü.

Avni kapının yanındaki odaya yatırılmış, çabucak iki doktor da getirilmişti. Doktorlar muayene sonucunda onun gayet etkili bir ilaç koklatılmak suretiyle bayıltılmış olduğunu -ilacın ismini de belirterek- söylediler ve ayılmasını sağlayacak önlemleri aldılar. Bir çeyrek saat sonra Avni, muntazam nefes almaya, bir iki dakika sonra da gözkapaklarını kıpırdatmaya başladı, sonunda da gözlerini açtı. Başucunda doktorları ve öğrencisini görünce şaşırdı. Bir süre şaşkın şaşkın baktıktan sonra öğrencisine sordu:

"Sağ mıyım?"

Herkes gülmüştü. Arif de gülmemek için kendini tutarak cevap verdi:

"Allaha şükür sağsınız."

"Öyleyse eve gidelim."

Arif koluna girip ustasını yattığı yerden kaldırdı ve yine koltuğundan tutarak odadan ve Polis Merkezi'nden çıkarttı.

Avni, başına gelen felaketi anlatmadan önce چراغından ebeyi ne yaptığını sordu. Arif, rızasıyla gitmek istemedi-

ğinden onu tutuklayarak götürdüğünü söyledi ve Zaptiye Nezareti'nde Hırvat kıyafetiyle rastladığı sivil komiserlerden Muhsin'in Koyunbaba Meyhanesi'nde tesadüfen gördüğü kişilerden duyduklarını da yolda giderken anlattı. Avni sordu:

"İsimlerini öğrenebilmiş mi?"

"Evet. Salih, Sadık, Ömer."

Bu sırada evlerine gelerek içeriye girdiler. Otururlarken Avni, o gittikten sonra başına neler geldiğini çırağına kısaca anlattı.

Arif'i ebeyi evinden almak üzere gönderdikten sonra biraz hava almak, eğer mümkün olursa, kendilerini muhalle-bici tablasını çalmak, tehdit pusulası bırakmak suretiyle izledikleri kesin olarak anlaşılan heriflere rastlamak ve onlardan birini olsun tanıyabilmek amacıyla uğramaları ihtimali olan yerleri kontrol etmek için Timoni Sokağı'ndaki bodrum meyhanelerinden birine uğradığı sırada bir şahıstan şüphelenmiş, yanına sokulmuş; herif çok sarhoş gözüküyormuş. Bu adamla çatışıp gürültü çıkarmayı ve onu bu yolla gözaltına alıp sonra yavaş yavaş işi açığa çıkaracak bir ipucu yakalamayı kararlaştırarak düşündüğünü yapmış. Herife bir neden bulup çatmış, şiddetli karşılık görmüş; yaka paça meyhaneden dışarı fırlamışlar, birbirlerini sürükleyerek düşmüş olduğu yere kadar gelmişler. Orada, sarhoş görünen herif, iki koluyla arkadan boynuna sarılmış, adamın bir elinin burnuna çarptığını hissetmiş, sonra kendini kaybetmiş.

Avni başına gelenleri anlatıp bitirdikten sonra, "İpin ucunu bu şekilde kaybetmiş olsak da, diğer ucunu yakaladık demektir. Mademki ortada Salih, Sadık, Ömer isimleri var, alt tarafı kolay!" dedi.

Arif endişeli bir şekilde fikir yürüttü:

"Fakat bu akşam bir cinayet daha işlenecek..."

"Ben o üç herifin üçünü de tanır ve evlerini bilirim. Eğer cinayet gece yarısından önce işlenmezse yakaladım demektir. Şimdi bizim ev gözaltında, dilsiz kadının evi gözaltında, ebenin evi gözaltındadır, bundan eminim. Bizim için buradan

kıyafet değiştirerek sokağa çıkmak olasılığı yok. Değiştireceğimiz eşyayı birer paket yapıp Galatasaray'daki binamıza gidelim. Oradan Galatasaray Lisesi'ne atlar, arka kapıdan savuşuruz."

Beş dakika sonra usta ile çırağı, koltuklarında birer paketle evlerini terk ettiler.

"Yerinde Dur, Kıpırdama!"

Bayezit civarında bir sokak*, gecenin karanlığı içinde uykuya dalmış, sanki ölmüş gibi sessiz ve sakin uyuyordu. Konağın bulunduğu sokak da oldukça تنها ve aydınlatmadan mahrumdu. Vakit gece yarısını bir saat kadar geçiyordu. Konağın bulunduğu sokağın kēesinden karanlıklar içinde iki adam göründü. İki dakika kadar birbirleriyle bir şeyler konuştuktan sonra biri ayrıldı ve ilerledi. Öteki, kēe başında duruyordu. İlerleyen kişi, konağın harem bölümünün kapısının önüne varınca hafifçe ksrdü. Sokak kapısı o anda aynı sessizlikle açıldı. İçeriden yine hafif bir öksürükle karşılık verildi, adam içeri girdi ve kapı kapandı.

Aradan belki bir dakika geçmiş idi ki ikinci bir çift, birdenbire içeri giren arkadaşını beklemekte olan herifin yanında görünerek onu sesi sedası çıkamayacak şekilde ani bir hücumla yakaladı, ağzını tıkayıp, ileriye, konaktan uzak bir yere götürdü. Yine bir dakika geçti; hücum edenlerden biri, yalnız başına dönerek konağın cephesini hızla gözden geçirdikten sonra beline sarmış olduğu anlaşılan bir ip merdiveni çıkarıp ikinci kattaki balkona attı ve kedi gibi hızlı bir şekilde balkona atladı. Pencereleden birinin kafesini yavaşça kaldırdı, camı inceledi; camın kaldırılarak açıldığını

* Sayın okuyucularımız, konağın bulunduğu mahalle ve sokağı yazmamaktaki mazeretimizi kabul buyursunlar. (Ebüssüreyya Sami'nin notu)

anlayınca kaldırdı ve hemen kendini içeriye attı. Pek fazla acelesi var gibiydi.

Şimdi konağın içini görelim: Özel ve gizli bir davete uyarak eve girdiğinden şüphe olmayan birinci şahıs kapıdan içeri girip de kapı kapanınca, karşısına çıkan ve konağa pek de yabancı olmadığı anlaşılan bir kişi onu karşılayarak, karanlık merdivenlerden, sofalardan geçirip ikinci kata çıkardı ve oradaki odalardan birinin kapısını gösterip gayet yavaş bir sesle şöyle dedi:

“İşte burada yatıyor! Çabuk ol! Belki biri sofaya çıkar, ben burada çok kalamam, gidiyorum.”

Gelen şahıs ise anladığını belirtir şekilde başıyla işaret ederek kapının tokmağına el attı. Kapı kilitli veya sürgülü değildi. Kendisine yol gösteren adamın yüzüne şaşkınlıkla baktı. Söz konusu adam, “Bazen kapısı açık yatar! Kasa tam karyolanın ayak ucunda. Sen ilk önce vasiyetnameyi bul; her şeyden önemlisi o!” diye talimat verdikten sonra, her olasılığa karşı oradan uzaklaşmak istedi ve karanlıktan yararlanarak çekildi, gitti.

Arkadaşını gayet önemli bir cinayete sevk ederek odanın civarından ayrılan bu adam, bir dakika sonra gayet dikkatli hareketlerle sokak kapısından çıkıyordu. Arkadaşının da kolaylıkla kaçmasını sağlamak için kapıyı aralık bırakıp sokağın köşesine doğru hızlı hızlı yürüdü. Köşe başını döneceği sırada şakağına birdenbire soğuk bir demir parçasının dayandığını, aynı zamanda da, “Yerinde dur, kımıldama!” komutunun verildiğini duydu.

Daha kendisini toplamaya fırsat bulamadan, dört kuvvetli elin kısıkvrak kollarına, omuzlarına sarıldığını gördü. Kıpırdamasına gücü yoktu. “Yerinde dur, kımıldama!” komutunu veren şahıs tekrar, “Ses çıkarmayacak, patırtı yapmayacak, yalnız itaat edeceksin!” buyruğunu verdi.

Bu ani hücum karşısında şaşalayan adam söylenenlere uydu. Tabanca namlusu hâlâ şakağında iken bileklerine de

sağlam bir kelepçe geçirdiler. Bütün bu amirâne davranışlarla bu emirleri veren şahıs, bu kez iki arkadaşına şu talimatı verdi:

“Bunu da ötekinin yanına götürünüz! Üçüncüsünü de herhalde ustam bir şeye benzetecektir! Ben burada kalıp onu beklemek zorundayım.”

Açıkça anlaşılıyordu ki bu emri veren, birbirini izleyerek iki kişiyi tutuklayan adam, Amanvermez’in yardımcısı Arif idi. Avni ise ip merdiven aracılığı ile balkondan içeri girip de aşağıdan, merdivenlerden iki kişinin dikkatli adımlarla çıktığını hissedince, pencerenin kalın perdelelerini kendine siper edip oracığa saklandı. İki heriften biri, aldığı talimatı yerine getirmek için odaya girdiği, talimatı veren kişi de merdivenlerden inip savuştuğu sırada Avni, sessizce olduğu yerden çıkıp söz konusu odanın kapısına yaklaştı. Cebinden tabancasını çıkararak eline aldı ve biraz aralık kalan kapıdan bakınca herifi kasayı açmakla uğraşır gördü. Kasaya karşı bir yerde de sarı ve üstü kubbe gibi kapalı bir karyola içinde, oldukça şişman bir adam büyük horultularla uyuyordu. Şu an için yalnızca hırsız diyebileceğimiz adam, ciddi ve yetenekli bir kişi olduğunu kanıtlayan bir gösteriyle az zaman içinde kasayı açmayı başardı. Avni, hâlâ kapı aralığından durumu seyrediyordu. Kasanın kapağı tam olarak açılınca ufak bir gıcirtı işitildi. Karyolada uyuyan zat, bu sestten etkilenerek yerinde döndü ve arkasını duvara, yani kasanın aksi tarafına çevirdi. Hırsız onun kımıldamasından çekinerek bir süre durdu. Fakat yine horuldamağa başladığını duyunca, elindeki ucu sivri bıçağı yanı başına koyup tekrar işine devam etti. Kasanın rafında duran birkaç deste parayı alarak ceketinin cebine yerleştirdi. Ufak çekmeceyi de çekip eline geçirdiği büyük bir zarfı cebine soktu ve kasadaki diğer şeylerle uğraşmadı, zaten görünürde, aldığı paradan başka para da yoktu. Bulunduğu yerden hareketle ayağa kalkmak istedi. Tam bu sırada Avni içeri girip, belindeki kayışının arasından çıkardığı ip

gibi bir şeyi büyük bir çeviklikle herifin kolları üzerinden vücuduna sardı. Sonra elinde görünen ufak bir kutudaki anahtarı çevirmeye başladı. Hırsız neye uğradığını anlamadan kalkmak için davrandıysa da, bütün vücudu baştan ayağa titremeler içinde kalıp kımıldamasının olanaksız olduğunu fark edince, gözlerini hain hain Avni'nin yüzüne dikti. Birkaç söz söylemek istiyorduysa da, dili de titriyor, bir türlü konuşamıyordu. Avni, hani çocukluğumuzda sinir gücümüzü artırmayı denemek amacıyla bazı seyyar satıcıların gezdirdiğini gördüğümüz ve on para karşılığında ellerimizle tutup da bir türlü bırakamadığımız elektrik aygıtını bu kötü adam üzerine büyük bir hız ve çabuklukla uygulamış ve onu ev halkından hiç kimsenin zorlamasına gerek kalmadan zaptetmişti. Amanvermez, anahtarı çevirdikçe herif zangır zangır titriyor, elektrik akımı biraz yavaşladıkça ancak nefes alabiliyordu.*

Avni bu başarısından başta çok neşelendiyse de, herifi bu şekilde buradan kimse duymaksızın çıkarma ve dışardan yardım isteme imkânı olmadığını görünce canı sıkıldı. Çünkü elindeki aygıtı bırakmak, hatta anahtarı çevirmeyi bir süre durdurmak kesinlikle uygun olmazdı. Düşünmeye başladı. Bu durum ne kadar sürebilirdi? Karyolada uyuyan kişi birdenbire uyanacak olursa korkudan ölebilirdi... Kendi kendine, "Ben uyandırsam daha iyi" dedi.

Bununla birlikte bir süre tereddüt etti ama kararını verdi. Bu arada hırsız iki dizi üzerine oturduğu halde sürekli titreyip duruyordu. Avni elindeki aygıtı çevirmeyi bir an bile bırakmadan, bir iki adım ilerleyerek karyolaya yaklaştı ve "Beyefendi, beyefendi!" diye yavaşça seslendi.

* Burada söz konusu aygıtın, bir cins akü ile beslenen ve düşük voltajda elektrik akımı veren bir iletken kablo olduğunu düşünüyoruz. Bu kabloyu eliyle tutan kişi, zayıf akımın etkisiyle titreyecek ve akım anahtarla kesilmezse kabloyu kendi isteğiyle bırakamayıp titreme hali devam edecektir. Yazarın ifadesi, o dönemlerde elektrik ile aydınlanmayan İstanbul'da bu ilkel elektrik üreticisiyle insanların şaşırtılmasını amaçlayan bir aracın seyyar satıcılar kanalıyla kullanıldığını gösteriyor.

Derin ve yorgun horultularla uyuyan bey birden silkindi. Odadaki gece kandilinin yaydığı zayıf ışıklar içinde gözlerini açıp da önündeki müthiş görüntüye bakınca fırladı.

“Ne var? Kimsiniz?” nidalarıyla sorgulamaya başlarken yastığının altından aldığı bir tabancayı Avni’ye doğru tutarak “Kımdama!” diye bağırdı.

Avni elindeki anahtarı çevirmeye devam ederek soğukkanlılığını korudu.

“Beyefendi, korkmayınız ve soğukkanlılığınızı muhafaza ediniz. Sizi şu anda büyük bir tehlikeden kurtarıyorum ve kurtardım!”

Bey, odanın loşluğunda Rumeli muhacirlerinin giydiği bir kıyafet içindeki Avni’yi doğal olarak tanıyamayacağından, “Siz kimsiniz, burada ne yapıyorsunuz?” diye sordu.

“Önce kendimi size tanıtayım. Sonra (*hırsız göstererek*) bunun kim olduğunu anlatırım. Karşınızda şu garip kıyafetle gördüğünüz kişi, emniyet görevlisi Amanvermez Avni’dir. Bu herife gelince, bu da kasanızı soymak, sonra da sizi ahrete göndermek göreviyle gelen yahut gönderilen Kulaksız Salih edepsizidir.”

Bey, bir türlü inanamıyordu. Elindeki tabancayı hâlâ Avni’ye dönük tuttuğu halde karyoladan inip tavandan aşağı sarkan havagazı lambasını bir kibritle yaktı. Oda artık gündüz gibi aydınlandı ve manzaranın garipliği daha açık görüldü. Bey tekrar karyolanın kenarına çekilerek, “Peki, size inanayım, ama şimdi ne yapmak istiyorsunuz?” dedi.

“Hiçbir şey yapacak değilim. Sizden ufak bir ricada bulunacağım. Fakat durun, daha önce benim ellerim meşgul olduğundan ceketimin cebindeki kimlik kartımı çıkarıp okuyun ve bana inanın, ondan sonra ne istediğimi söylerim.”

Bey bu teklifte bir hile olması ihtimalini göz önüne alarak tabancasının namlusunu gittikçe Avni’nin şakağına yönlendirip ona yaklaştı ve işaret ettiği cebinden kimlik kartını çıkardı. Okuduktan sonra tekrar Avni’nin cebine koydu, ama bu kez tam bir itimat duyuyordu.

“Şimdi söyleyiniz bakalım, ne istiyorsunuz?”

“Ufak bir zahmet. Bendeniz buradan kımıldayamam. Çünkü şu aygıtın anahtarını bıraktığım anda bu rezil başımıza bela olur; sonra konağın içi birbirine geçer, büyük bir olasılıkla hanımefendiler ve konaktaki diğer kadınlar korkarlar. Bunların olmaması için sizden ufak bir zahmet rica edeceğim. Şu aygıtı elinize alınız ve benim yaptığım gibi durmadan çeviriniz. Bendeniz de sokakta bekleyen yardımcıma bazı talimatlar verip geri geleyim.”

Bey, bu kez tereddüt etmedi. Aygıtı alarak anahtarını çevirmeye başladı. Avni bu şekilde serbest kalınca beye, “Bir dakika bile durursanız yaşamınız tehlikeye girer. İyi biliniz ki bu aygıt ile bağlamayı başardığım bu kişi, mazlum insanların kanına susamış, gayet tehlikeli bir hayduttur” dedi.

Bey, bu sözleri işitince aygıtı daha hızlı çevirmeye başladı. Herifin bütün uzuvları ve vücudu elektrik akımıyla hazan yaprağı gibi sallanıyor, titreşimin şiddetinden baygınlık geçiriyordu.

Avni, beye bu uyarıyı yaptıktan sonra odadan dışarı çıktı; eve girdiği balkona giderek geldiği yolla, yani ip merdivenle sokağa indi. Sokağın başında Arif, devriye gezen mahalle bekçisini sokağa girmemesi için lafa tutmuştu. Ustasının indiğini görünce koştu.

Avni ona, “Kapana kısıldı!.. Çabuk resmi işlemleri tamamlamak için Hasanpaşa Karakolu komiseriyle iki polis daha getir de kimseyi ısırmadan kafesine koyalım!” dedi.

Arif uçar gibi koştu. Mahalle bekçisiyse bir ona bir de Avni’ye alık alık bakarak başını salladı, kendi kendine homurdandı:

“Süphanallah!.. Bu herifler ecinni galiba... Nedirler, ne yaparlar, işlerine akıl ermiyor ki!.. Nereden girerler, nereden çıkarlar?”

Avni hızla yine ip merdivenden yukarı çıkarak odaya baktı. Bey durmaksızın elindeki aracı çeviriyor, Kulaksız Salih de titremeye devam ediyordu. Onları bu halde bırakarak

kimsenin duymayacağı bir sessizlikle aşağı kata inip sokak kapısını açtı. Burada iki üç dakika beklemişti ki çırağı Arif ile bir komiser iki polis koşarak geldiler. Bunlar, önlerinde Avni olduğu halde gürültüyle yukarı çıkarken, konakta yaşayanlar da büyük bir heyecanla uyanarak bu olağanüstü hareketliliğin ne olduğunu anlamak üzere oda kapılarından başlarını çıkarıp bakmaya başladılar. Avni, her rastgeldiğine sessiz ve soğukkanlı kalmalarını tavsiye edip korkulacak hiçbir şey olmadığını söyledikten sonra söz konusu yatak odasına vardılar. Durum yine aynıydı. Bey anahtarı çevirmekte, Salih titremektedir. Odaya önce Avni, sonra komiser ve polisler girdi. Avni'nin verdiği emir ve işaret üzerine dört tabancanın soğuk namluları herifin beynine yöneltildi. Artık korkulacak bir husus kalmadığından Avni, beye "Beyefendi, artık göreviniz bitti, bu haydudu artık bize bırakınız" dedi.

Kelepçeyi de kendine gelmekte olan Salih'e uzatarak, "Geçen yılki tren olayında bir türlü koluna geçirmeye tenezzül etmediğin şu bileziği, izin verirsen takalım" diye konuştu.

Salih artık kendini savunmaya imkân olmadığını anlamış olduğundan hiç ses çıkarmadı. Yalnızca dişlerini gıcırdatarak Avni'ye dik dik bakıyordu. Avni sözlerine devam etti:

"Sakın eski davranışlarını tekrar edeyim deme! Bir anda dört tabancanın kurşunu beynini patlatacaktır, anladın değil mi? Bu kez suçüstü yakalandın. (*Arif'e dönerek*) Bu şerefi sana bırakacağım, kelepçeyi şunun kollarına tak!"

Arif elindeki tabancayı cebine koyup kelepçeyi ustasından aldı, büyük bir hızla Salih'in bileklerine geçirdi. Artık korkulacak bir durum yoktu. Herkes, hatta bey de dahil olduğu halde elindeki tabancasını ceplerine koydu ve Avni'nin işareti üzerine birer sandalyeye ilişti. Bey de karyolanın kenarına oturdu. Amanvermez, Salih'e ufak bir sorgulama yapmayı uygun gördü.

"Şimdi söyle bakalım, buraya ne için geldin?"

"Hiç!"

"Neye geldiğin belli, cebindekiler ispat ediyor. Seni kim gönderdi?"

"Hiç kimse!"

"Amacınız neydi?"

"Hiçbir şey!"

"(Yanında duran bıçağı göstererek) Bunu ne yapacaktın?"

"Hiç!"

"Hiçbir şey söylemeyecek misin?"

"Hiç!"

"Ama çok iyi bilirsin ki Amanvermez söyler."

Tutuklu omuzlarını silkti. Olaylardan pek etkilenmemiş ve soğukkanlılığını korur gözüküyordu. Avni sanki arkadaşlarının yakalandığını bilmiyormuş gibi sordu:

"Saygıdeğer arkadaşların nerede?"

"Bilmiyorum."

"Bu kez aranızda bir de benim tanımadığım biri var, o kim?"

"Bilmiyorum."

"Bunu sormaktaki amacım, böyle acemi ve sözüne güvenilemeyecek herifleri, bir daha içinize almamayı size öğütlemek içindi. Çünkü benim tanımadığım bu herif, biraz sıkıştırılınca hepinizi ele verdi, kendini kurtardı. Siz de enselendiniz..."

Salih bu bilgiyi alınca tekrar dişlerini sıktı ve hiddetle, "Beni nereye götürecekseniz götürünüz" dedi.

Avni onun yanına yaklaştı; cebindeki, koynundaki para destelerini ve büyük bir zarfı alarak beye verdi, komisere de hemen bir zabıt tutulmasını söyledi. Zabıt yazılınca kadar da, içmek üzere alıştığı şekilde kalın sigarasını sarıp yaktı.

Sorgulama

Avni, Zaptiye Nezareti tutukevinde ve ayrı ayrı hücrelerde bulundurulmuş tutukluları sabahleyin Salih'ten başla-

arak sırayla sorgularken harcadığı bütün gayrete karşın, bunların ağzından hiçbir şey alamamıştı. Tabii kendine başta her şeyi anlatan Salih'in arkadaşı bunun dışındaydı. Özellikle Salih'i konağın kapısından içeri alıp sonra savuşacağı anda tutuklanmış olan kişiyi –Ebe Hanım'ın tarif ettiği kişiye çok benziyordu– sorguladığında, bu şahıs inanılmaz bir dayanıklılıkla suçunu inkâr etmekte, kendisinin –olayın bütün açıklığına rağmen– tesadüfen sokaktan geçerken gözaltına alındığında ısrar etmekteydi. Bu durumda, bu dört haydudun önceden aralarında anlaşarak gelişmelere göre nasıl davranacaklarını planladıkları ve bu inkârın da bu planın bir parçası olduğu anlaşılıyordu. Dördüncü kişinin kim olduğunu ötekilere sorduğunda bilmedikleri yanıtını aldığı gibi, dördüncü kişi de kimliğini, hatta ismini bile kesinlikle söylemiyordu. Ne sorulursa verdiği cevap, “Bilmem!” kelimesinden oluşuyordu.

Örneğin, Avni ile aralarında şöyle bir konuşma geçti:

“İsminiz?”

“Bilmem.”

“Galiba İstanbullusunuz?”

“Bilmem.”

“Behlül Bey'in konağında ne işiniz vardı?”

“Bilmem.”

“Ne işle uğraşırsınız?”

“Bilmem.”

“Kıyafetinize, davranışınıza göre, bizim çok iyi tanıdığımız bu üç herifle ilişkiye girmeniz yeni olacak?”

“Bilmem?”

“İnkâr sizi kurtaramaz, çünkü Ebe Latife Hanım hayatta.”

“...”

“Peki, konuşmamakta devam ediniz. Adaletin hizmetinde olanlar sizi konuşturmadan da suçu kanıtlayacak, suçlunun kimliğini ortaya çıkaracak delilleri elde edebilirler.”

Meçhul kişi, Avni'nin bu sözlerine karşı da dudak büktü. Sanki “O da sizin bileceğiniz iş” demek istiyordu.

Salih suçüstü yakalanmış, dört beş kişinin önünde tutulan zabıt ile inkârı olanaksız bir suçlamayla tutuklanmış ve bu olaydaki arkadaşları olan Sadık ile Ömer de zaten zabıtaca bilinen azıllılardan olup Salih'e yardım ederken yakalandıklarından bunlar için araştırmayı genişletmeye gerek görülmemiştir. Avni, yalnızca söz konusu dördüncü kişinin kimliğini saptamak amacıyla çalışması gerektiğini anladı ve işe başladı.

Adamı tutuklu olduğu hücrede kendi haline terk ederek dışarı çıktı. Gardiyanlara tutuklunun dışarı ile ilişki kurmasına fırsat verilmemesini pek sıkı bir şekilde tembih ettikten sonra hapishaneden ayrıldı. Zaptiye Nezareti'nin bahçesinde çırağı kendisini bekliyordu. Onu görünce, "Ebe Hanım ne oldu?" diye sordu.

"Gelişmeleri anlattıktan sonra çok rahatladı."

Sonra usta çırak, bahçeden çıkıp Sultanahmet tarafına doğru yürüdüler. Oradaki Millet Bahçesi'ne girdiler; gazinonun bir masasına karşılıklı oturduklarında Avni çevrelerinde kimsenin bulunmamasından yararlanarak, düşüncesini ve yapmayı tasarladıklarını öğrencisine şöyle anlattı:

"Arif, kendi kimliğini bizden saklayacağını sanan bu herif, benim kanaatime göre bizi çok yoracak. Aslında onu haphane yöntemiyle söyletmek mümkünse de, bu yöntem hiçbir zaman bizim görev duygularımıza uygun düşmez, çünkü dayağa, şiddete başvurmak bir sorunun hallinde âciz kalanlara özgü bir davranış biçimidir. Sanıyorum ki bizim bu gibi sorgulama yollarına ihtiyacımız yoktur."

"Hiç şüphe yok efendim. Amanvermez'in elinde bulunan bir kişinin kimliğini belirlemek ve adliye örgütüne tanıtmak, sizin için işten bile değildir."

"O kadar da abartma... Bu işte bazı zorluklarla karşılaşacağız."

"Hayır... Siz her türlü zorluğu yenecek düşünme yeteneğine sahipsiniz."

"Arif! Sen de dalkavuklukta o kadar ilerledin ki... Bu gibi tuhaf sözlerini işittikçe senin yanında kendimi, böyle sözler işitmek için çevresindekilere avuç avuç lira saçan mirasyedilere benzetiyorum."

"Efendim, ben bir gerçeği dile getiriyorum."

"Bunları geç, böyle boş laflarla kaybedecek zamanımız yok, şimdi işe nereden başlayacağız, onu söyle!"

"Siz bilirsiniz."

"Canım sen de hiçbir zaman düşünceni söylemezsin..."

"Haddimi bilirim de ondan..."

Avni kalın sigarasını yakarak, dumanını savurmaya ve havada oluşan duman halkalarını seyretmeye başladı. Bir süre dalgın dalgın bu halkaları seyrettikten sonra birdenbire öğrencisine döndü:

"Hah, buldum! Varsın o kimliğini saklasın; ben konuşacak başka birini buldum. O, herhalde bu kadar dayanıklı değildir."

Arif dikkatle ustasının ağzına bakıyor, ağzından çıkan sözlerin anlamını kaçırmamaya gayret ediyordu. O sırada Avni, birden aceleci bir davranışla çırağına şu emirleri verdi:

"Ben Behlül Bey'in konağına gidiyorum. Sen de Zaptiye Nezareti'ne git; Ebe Hanım'ı bir arabaya bindirerek konağın üst başındaki köşeye gel! Orada ebe arabanın içindeyken benim vereceğim işarete göre hareket etmek üzere bekle! Şuna dikkat et ki araba konaktan görülmesin! Dikkatleri üzerinize çekmemek için de arabacı beklerken arabanın tekerleklerinden birini çıkararak sanki tamir ediyormuş gibi gözüksün!"

"İşareti konaktan mı vereceksiniz?"

"Evet. Ya balkondan ya da bir pencereden..."

Avni, bu emirle birlikte işareti aldıklarında ebenin nasıl davranacağı konusunda Arif'e uzun uzadıya talimat verdikten sonra, ondan önce gazinodan çıkarak kayboldu. Arif de ustasından biraz sonra çıktı.

Zor ve Heyecanlı Bir Görüşme

Avni doğruca Behlül Bey'in konağına giderek, onunla buluşup düşünce ve amacını açıkladı. İsteddiği, Behlül Bey'in kızı Cavidan Hanım ile bir görüşme yapmak idi. Behlül Bey, ilk önce bu görüşmeye izin vermek için biraz tereddütlü davransa da, Avni'nin şiddetli ısrarı üzerine razı olarak kızının başörtüsü ve yeldirmesini* giyip selamlık bölümüne gelmesini emretti. Avni'yi bir odaya soktu ve Avni'nin ricası üzerine kendisi odadan çekildi. Bir iki dakika sonra da Cavidan Hanım, başını ince bir tülbent ile örtmüş, sırtına bir yeldirme giymiş olduğu halde odadan içeri girip Avni'yi görünce birdenbire durdu ve geri dönmek için davrandı. Ancak Avni gayet nazik bir şekilde kızın önünde eğilip onun çıkmasına mani olmak üzere söze şöyle başladı:

"Hanımefendi, af buyurunuz. Gerek saygıdeğer babanızı, gerek sizinle birlikte ailenizin bütün fertlerini tehlikeden kurtarmak için, soracağım bir iki soruya cevap vermek lütfunda bulununuz. Çünkü bu, Behlül Bey ailesinin kurtulması için gereklidir."

Cavidan'ın yüzü kıpkırmızı oldu. Vücudundaki kanın bütününüyle başına çıktığı sanılabiliirdi. Zaten sinirli tabiatının şiddetli etkisiyle ve tereddüt içinde titrek bir sesle sordu:

"Babam nerede?"

"Öyle gerektiğinden bizi yalnız bıraktı. İçerki odalardan birinde olmalı."

"Peki benden ne soracaksınız? Ben ne bilirim ki?"

"Sizin hiçbir şey bilmediğinize ben de kesinlikle inanıyorum. Şu var ki biz şu anda iki bilinmeyenden bir bilineni çıkaracağız. Eğer lütfedip de şuraya biraz oturursanız rahat rahat görüşebiliriz."

* Bir cins manto.

Cavidan kanepelerden birine oturarak soruyu bekledi. Avni de onun tam karşısındaki bir sandalyeye yerleşip sorgulamasına başladı.

"Her husustan önce, sorduğum sorulara doğru cevap vermenizi rica edeceğim."

"Buyrun, sorun."

"Nisan ayının ikinci gecesı gitmiş olduğunuz Nişanca'daki dilsiz kadının evine kiminle birlikte gittiniz?"

Cavidan, hiç beklemediği bu müthiş soru karşısında bocaladı. Önceleri kıpkırmızı olan yüzü, sapsarı kesildi. Heyecanını yatıştırmak için kısa kısa öksürdü, sonra birden başını kaldırdı.

"Aa, bu nasıl soru böyle?" dedi.

Avni gizli bir sırrı açıklayanlara özgü bir tavır ile başını öne eğip sesini daha da yavaşlattı, sorusunu yineledi ve sözlerini şöyle sürdürdü:

"Hanımefendi! İnkârın, tereddüt etmenin faydasından çok zararı var. Eğer sorun bütünüyle çözümlenmezse, babanıza karşı dün gece tertiplendiğini gördüğünüz cinayet girişimi bu kez gerçekleşecek şekilde tekrar eder, büyük bir felakete uğrarsınız. Ben sizin namus ve onurunuzu koruyacağıma kesinlikle söz veriyorum. Bu husustan emin olabilirsiniz."

"Benim namusumdan şüphe mi ediyorsunuz?"

"Estağfurullah. Amacım anlaşılmadı galiba yahut siz anlamak istemediniz... Ben sizden bir adamın ismini soruyorum; o adamla siz bir gece birlikte bir eve gitmişsiniz. Doğal olarak, bilmediğiniz, tanımadığınız bir kişiyle gece yarısı yola çıkıp da oraya kadar gitmezsiniz."

"Ben hiçbir yere gitmedim ki..."

"Yalan söylüyorsunuz... Evet, cüretimi affedin ama yalan söylüyorsunuz."

"Çok kaba davranıyorsunuz..."

"Hakkınız var ama siz mecbur ediyorsunuz... Eğer bu tutumunuzda biraz daha ısrar ederseniz, doğan yavrunun ne olduğunu, ona ne yapıldığını da sormaya mecbur olacağım."

Avni son sözlerini bitirir bitirmez Cavidan oturduğu yerden fırlayarak bu zalim, kendisine hiç acımayan polis hafiyesinin üzerine atıldı ve eliyle ağzını kapayarak, "Susunuz, yetişir, hepsini anlatacağım..." dedi.

Daha sonra hıçkırı hıçkırı ağlamaya başladı. Avni doğal olarak bu asabi buhran geçinceye kadar bekledikten sonra hem Cavidan'ı teselli etmek hem de kızın güvenini kazanmak üzere şu sözleri sarf etti:

"Hanımefendi, tekrar ediyorum, rahat olunuz. Bütün sırlarınızı ölünceye kadar koruyacağıma emin olunuz. Yalnız hem sizi hem de babanızı mahvetmeye çalışan bir haydut çetesini adaletin pençesine götürecek açıklamalarda bulunmaktan da çekinmeyiniz."

Cavidan, başını ellerinin arasına alıp bir süre düşündükten sonra, "Ya babam bütün bunlardan haberdar olursa" diye mırıldandı.

Avni, bu konuda kızı inandırmak için acele etti.

"Bu konuyu hiç merak etmeyiniz. Namusum üzerine yemin ederim ki şimdi yanınızdan çıkarken babanız beni görmeyeceği gibi, bundan sonra da hiçbir nedenle bana rastlayamayacaktır."

"Peki, o adamın ismi Faik'tir."

"Acaba işi nedir?"

"Bir mali müessesede tercümanlık yapıyor."

"Biraz daha açıklama yapabilir misiniz?"

"Hayır. Daha fazla bilgim yok."

"Çocuğun babası o mu idi?"

"(Başını önüne eğerek, yavaşça) Evet."

"Bir şey daha... Çocuk ne oldu?"

"(Gözlerinden bir iki damla yaş akıtarak) Ölmüş."

Avni "Ölmüş" sözcüğünü öyle bir önemle karşıladı ki, bu durum Cavidan'ın bile dikkatini çekti. Avni uzun bir nefes alarak konuştu:

"Şimdi her şey aydınlandı, bütün olayı anladım. İzin verirseniz bir hususu daha soracağım."

"Sorunuz efendim."

"Aranızda ilişki kurulalı ne kadar zaman geçti?"

"Bir buçuk yıl."

"Sırrınızı kimse biliyor muydu?"

"Dilsiz kadından başka kimse bilmezdi."

"O kadının hiç kimsesi var mıydı?"

"Yetişkin bir oğlu vardı."

"Acaba ismini duydunuz mu?"

"Birçok kez duydum. Adı Sadık'tı."

"Teşekkür ederim, artık benim sizinle işim kalmadı. Bundan sonra ömrünüzü rahat bir şekilde geçirebilirsiniz. Çünkü sizi aldatan haydut bugün elimizde olduğu gibi, dilsizin oğlu Sadık da sizden aldığı bolca bahşışı kendisine vermediği için anasını öldürmek suçundan tutuklanmış bulunuyor. Cinayetlerine yardım eden bir arkadaşları varsa da onu serbest bırakmaya çalışacağım. Çünkü onun itirafları sayesinde dün gece işlenecek cinayeti önlemeyi başardım."

Avni'nin neler bildiğini, neler yaptığını anlamaktan dolayı hayretler içinde kalan Cavidan, son sözlerini söyleyip gitmek için davranan hafiye, "Vaadinizi unutmayacaksınız değil mi?" diye sordu.

"Hiçbir zaman, emin ve rahat olunuz."

Avni sözünü tutarak Behlül Bey'e görünmemek için, aceleyle geldiği yollardan aşağıya inip harem tarafının kapısını açtı ve sokağa çıktı. Avni'nin gittiğini haber alan Behlül Bey, kızının bulunduğu odaya girip ona sordu:

"Kızım, bu meşhur hafiye senden ne gibi bilgi istedi?"

"Hiç babacığım? Birtakım sıradan sorular. Babanın düşmanı var mıydı? Hırsızlar eve geldiği zaman uyuyor muydunuz? Odada gürültü olduğu zaman nasıl duydunuz gibi sorular..."

"Sıkılmadın mı?"

"Hayır babacığım, niye sıkılayım?"

Sonuç

Amanvermez sokağa çıkıp da köşebaşında bekleyen arabanın yanına geldiğinde, Arif yaklaşarak ne yapacaklarını sordu. Avni ona "Ebe artık serbesttir. Ona söyle, bindiği araba ile evine gitsin ve artık korkmasın. Arabanın ücretini de ver ve beni izle!" dedi ve hızlı hızlı yürüdü. Arif de hocasının emrini yerine getirip arkasından yetiştikten sonra ikisi bir arabaya binerek biraz uyumak ve rahat etmek üzere evlerine gittiler.

Usta ile çırak, ikindiye kadar bol bol uyudular. İlk uyanan Arif oldu. Biraz sonra da Avni kalktı. Çay hazırlayarak içtiler. Avni, bildiğimiz kalın sigarasından bir iki nefes çektikten sonra sordu:

"Arif, şu iş nasıl başladı, nasıl bitti? Şaşılacak iş değil mi?"

"Sizin elinize düşen her iş güç başlar, kolay biter."

"Haydi yine yağcılığa başlama! Şimdi son işimiz, bir rapor yazıp savcıya vermektir. Doğal olarak, bir rapor da Zaptiye Nezareti'ne yazacağız."

"İyi de raporda ne yazacağız? Ben olayların hâlâ sonucunu anlamış değilim."

"Dur, anlatayım. Ayda yüz elli lira kadar gelire ve biraz da nakit paraya sahip olan Behlül Bey'in kızı, her nasılsa Faik namında bir gence korte morte* derken gönül verir. İş gittikçe alevlenir... Behlül Bey'in babasının yanında çalışıp sonra onun tarafından evlendirilen Kâmdil ismindeki Çerkes kadını, Cavidan konuşup anlaşarak sırlarına ortak yapar ve onun aracılığıyla, daha doğrusu onun evini buluşma yeri yaparak burada Faik ile fırsat düştükçe bir araya gelir. Fakat Cavidan'dan daha çok babasından gelebilecek servete âşık olan zayıf ahlaklı Faik, kızı bir buluşmalarında işgal etmeyi başarır. Kız birkaç ay sonra gebe kaldığını anlar. Faik,

* "Korte" kelimesi, bugün kullanılan "flört etmek" sözcüğünün o dönemdeki eşanlamlısıdır.

kızın çocuğu düşürmek gibi tekliflerini bütünyle reddederek, doğum zamanına kadar kızı oyalar ve bu arada kızı babasından isteyeceğini de söyleyerek biçareyi avutur. Faik babasının kızı kendisine vermeyeceğini bildiği gibi, verse de araya giren çocuğun doğrudan doğruya o büyük servete kavuşmasına engel olacağını düşündüğünden, ilk önce çocuğun doğmasını beklemeyi, sonra onu yok edip herhangi bir sorunu kalmayacak Cavidan ile evlenmeyi kurmuşsa da, Behlül Bey'in bir vasiyetname ile servetinin büyük bölümünü Darülaceze ve Sanat Okullarına bıraktığını haber alır ve Behlül Bey'i de yok etmeyi gerekli görür. Bütün bu işleri yalnız başına yapamayacağından, dilsiz kadının evine gidip geldikçe tanıştığı Salih'e işi açarak onun yardımıyla Sadık ve Ömer ile tanışır ve böylece dört kişilik bir çete kurup işe başlarlar. Rastlantılar ilk önce doğum işini ortaya çıkarmış, doğan çocuk bildiğimiz şekilde ortadan kaldırılmış, ancak gözaltında tutulan ebenin evine benim girdiğim görülünce planlarını bir kat daha kuvvetlendirip uygulama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Arada geçen olaylarıysa biliyorsun. Ne dersin, bütün bunları içeren, ama Cavidan'ın suçunu da pek açık etmeyen bir rapor, suçluluklarını ispat etmeye yeterli midir?"

"Ebe Hanım ile Behlül Bey, Koyunbaba meyhanecisiyle Hırvat giysili memurumuz, Hasanpaşa komiseri ile iki polis sağ iken fazladır bile."

İki buçuk ay kadar sonra Cinayet Mahkemesi, bu lanetli kişilerin hak ettikleri cezalarını verdi ve insanlığı –özellikle az daha saflığı yüzünden kurban gidecek olan Cavidan ile babasını– bunların müthiş suç planlarından kurtardı.

Osmanlı hafiyesi Amanvermez Avni, yardımcısı Arif ile birlikte Beyoğlu'nda, Kazancı Yokuşu'nda yaşamaktadır. Sık sık kıyafet değiştirmekte, evindeki laboratuvarında yaptığı araştırmalarla en karmaşık olayları aydınlatmaktadır. Kendi sardığı kalın sigaralara ve sütlü kahveye düşkün olan Amanvermez, Fransızca, Rumca ve Ermenice konuşmaktadır.

Çağdaş polisiye kahramanları gibi alt edilemez biri değildir. Peşindekiler tarafından gemiden denize atılır, eter koklatılarak bayıltılır. Tam da bu yüzden inandırıcılığını hiç kaybetmez, sevimli bir hafiyedir.

Ebüsüreyya Sami'nin 1913-1914 yılları arasında kaleme aldığı *Amanvermez Avni* dizisi, eksiksiz polisiye kurgusu, sürükleyici dili ve içerdği üst düzey ironinin yanı sıra, dönemin İstanbul'unu bütün renkleriyle yansıtmaları bakımından belgesel değeri taşıyor, bu yönüyle tezlere konu oluyor. Amanvermez Avni'nin serüvenleri, "Cingöz Recai", "Fakabasmaz Zihni" gibi popüler polisiye öykülerinin öncüsü olmak gibi özel bir öneme de sahip.

Üzerinde yaşadığımız toprakların ilk polisiye roman dizisini gün ışığına çıkarmanın heyecanı ve gururuyla...

ISBN 978-605-4505-57-9

www.turkuvazkitap.com
twitter.com/turkuvazkitap
facebook.com/turkuvazkitap